

Forfatter: Claussen, Sophus

Titel: Antonius i Paris

Citation: Claussen, Sophus: "Antonius i Paris", i Claussen, Sophus: *Antonius i Paris*, udg. af Jørgen Hunosøe ; Esther Kielberg , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, [i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab], cop. 1990, s. I. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-claussen01-shoot-idm140218345251632.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Antonius i Paris

II
III

SOPHUS CLAUSSEN

Antonius i Paris Valfart

TEKSTUDGIVELSE OG EFTERSKRIFT AF
Jørgen Hunosøe

NOTER I SAMARBEJDE MED
Esther Kielberg

Danske Klassikere Det Danske Sprog- og Litteraturselskab Borgens Forlag

IV

Danske Klassikere udgives med støtte af Kulturministeriet. Redaktionsudvalg: Charlotte Madsen fra Nyt Dansk Litteraturselskab, Peter Seeberg for Dansk Forfatterforening, Mogens Brøndsted, Erik Dal og Jørgen Hunosøe for DSL. Serien redigeres af de to sidstnævnte, dette bind desuden af Mogens Brøndsted som tilsynsførende. Tekstgrundlag: Originaludgaverne, begge 1896. Nr. 099062.

Efterskrift og noter © DSL/Borgen 1990 · ISBN 87-418-5816-6 Omslag: Stig Brogger · Tryk: Rounborgs grafiske hus, Holstebro

V

VI

Antonius i Paris udkom i tidsrummet 31.1.-6.2.1896, kostede 3 kroner og omfatter [VIII + 2] + 216 s.

I Antonius i Paris. II blank, derefter frontispice-bilag: sa. ill som på det her afbildede bogomslag (med rødbrun tekst, ill.s bredde 109 mm). III Antonius i Paris. Hans Optegnelser ved Sophus Claussen. Forlagsmærke. København. Gyldendalske Boghandels Forlag (F. Hegel og Son). Trykt hos J.Jørgensen & Co. (M.A. Hannover). 1896. IV blank. V dedikation. VI blank. VII Indhold, se nærmere s. 369 VIII blank. 1-216 tekst.

VII

Antonius i Paris Hans Optegnelser ved Sophus Claussen

VIII

Indhold

- Opvaagnen i den fremmede Stad 13
- Kogleriet i Boulogneskoven 20
- Obeliskerne, Palmen og Fyrretræet 26
- Den Nysgærrige..... 34
- Blødende Rose..... 41
- Det Frankrig, som jeg søger 49
- Nyaars-Hymne 59
- Hyacinterne eller de smaa Tidsskrifter 63
- En Nat med Paul Verlaine 77
- La Plumes syvende Banket 88
- Efterskrift til Antonius' Optegnelser 96

- Quartier Latin 101
- De to Søstre paa Montmartre 115
- Antonius og Ladislas 129

Se også side 369

IX

VENNERNE
PAA VENSTRE SEINEBRED
TILEGNES
DISSE RINGE OPTEGNELSER
AF
DEN NAIVE ANTONIUS
SOM ERINDRING
FRA EN, DER IKKE ER MERE

X

11

Indbydelse til Rejse

Da Verden var dunklere, videre spredt,
da man rejste, dagvis, i Postkarret,

begyndte, naar Solen om Morgenens lo
og naaed ved Aften, omsider, en Kro -

Da Verden var længere strakt og fordelt,
før nogen endnu kom igennem den helt,

førend Møllerskens Kys som det Korn, hun har malt,
blev et ringere Mel, som er bedre betalt...

man beded en Stund i hver By, hvor man kom,
og i hundrede Byr, før man beded i Rom -

Da den stolteste Stad og den snævrreste Krog
var et særskilt Blad af Forundringens Bog,

her vildere Bjærge, her yndig Natur,
her Borge, Slotsfrøkner og Hortikultur ...

man opleved Verden til Vogns og pr. Baad
som en indviklet Fabel med endeløs Traad -

Da Slægten bag tættere Skove forladt
var fattig paa Glæder, men haabede brat -

12

da man vidste, at Døden kan komme hver Stund
og man ofred sit Liv for at dø med en Grund,

da vilde jeg fristet det vovsomme Spil
... i den farlige Fortid, som aldrig var til...

at elske og vinde min Muse og Mø
i det højeste Taarn bag den dybeste Sø,

for at gemme en Ring, naar hun hviskede: Rejs!
for at vi' hende siden et Vers under Vejs.

I en Verden mer vildsom, men mere beredt
- fra en Nutid med Sindet og Viljerne spredt,

fra en Nutid, mer banet men raadvild af Aand
som en Mø, der vansmægter ved Bejlerens Haand -

i en Verden, hvor intet er Køb eller Salg,
men alt er for den, som er tro i sit Valg -

vil jeg rejse ... Rejs med og vær trøstig til Sinds!
Alverden er frisk som en gammel Provins.

De vaagrønne Floder vi spejler os i
og gengiver alt med den første Værdis.

Sophus Claussen. 13

Opvaagnen i den fremmede Stad

Paris, 18. Oktober.

Himmel, sikken en Seng jeg vaagner i! ... sikken Himmelseng! - - Nej, jeg er ganske fortunlet, sprogforvirret, og i min Forvirring kan jeg endda sige Brandere. Hvad hedder *Brandere* paa fransk? *Des calembours!* - *Eh bien* - paa dansk: nu vel ... jeg vaagner i en Himmelseng, *der er lige saa bred, som den er lang* - ganske som der stod i min første tyske Læsebog. Og jeg kigger ud under Gardinerne, paa hvilke Blomster og Grene mørkt og frodigt dækker en bleggul Grund, kigger til det store Spejl over Marmorkaminen, hvor jeg finder mig selv i vellystigt Halvmørke vellystig henstrakt - Himmel, sikken en Seng! Jeg ler højt og fornøjet over min egen Vittighed. Og jeg siger som Jeppe: »Er det jeg, eller er det ikke jeg?« »Jo, det er jeg.« *Je le suis.*

Altsaa er man i Paris - *Peter in der Fremdel* Fra Rhinen og til Seinen har jeg ikke bestilt andet end at sige Brandere paa tysk og paa fransk. Det kommer sig af den store Umulighed, som det var mig at sige noget fornuftigt paa de to Sprog. Vittig er man i alt Fald, *Peter in der Fremde!*

Og jeg har paa Hotel garni lejet mig et Værelse, hvor en Empire-Seng i Mahogni med sine Omhæng alteragtigt som i en fornem Dames Boudoir optager Hovedpladsen: hvor en Marmorkamin vil være hyggelig at sidde ved til Vinter, mens den knitrende Ild i en Knude Træ giver mere Røg end Varme; hvor der er saa højt til Loftet som i to danske Stuer tilsammen, og hvor Vinduet som en Dør behængt med hvide Gardiner naar næsten fra Loftet til Gulvet, aabnes indefter og har en halv Alen Balkon udvendig. Dette Værelse tilfredsstiller alle mine Fordringer til godt Lys og stærk Skygge; og det er i Skyggen forsynet med store Spejle, der uddyber, forstørrer det og gør dets Halvmørke æventyrligt.

»Er De fornøjet, min Herre?« - »Ja, jeg er, min Herre, meget tilfreds.«

14

Êtes-vous content, monsieur? - Oui, monsieur, je suis bien satisfait (meget mæt).

Alexander den Store sov med Homer under sin Hovedpude. Jeg nøjes med et Lexikon.

Frankrig er et udmærket Land, hvor man uden vidtløftige Forklaringer faar, hvad man ønsker sig og mere til. Et Vidunderland! Man forstaar ikke mere end hvert tiende Ord af, hvad de Folk siger. Men hvor man er glad over dette tiende Ord, som man forstaar. Man gemmer det som en Perle ... *une perle*. Man taler uforstaaeligt; men man faar dog sin Kuffert besørget, man finder sit Hotel, man bliver barberet, man spiser til Aften - hvad det altsammen koster, véd Franskmandene saa udmærket at sige paa en forstaaelig Maade.

Ak, hvor er Menneskene falske! Og hvor har den tyske Impresario, som rejste sammen med mig, og som først udgav sig for Journalist, skændig skuffet mine bedste Forventninger! Han talte alle Sprog med lige Lethed og jeg med lige Slethed - og vi var Venner, vort Venskab strakte sig fra Rhinen til Seinen, fra Morgenen i Køln til Aftenen i Paris ... Da Laasen paa min Haandkuffert gik itu under Toldvisitationen i *Jeumont* og de seks Par hjemmestrikkede Strømper, som min Moder havde givet mig med, rullede ud, var han mig behjælpelig og havde strax en Rem, som han spændte om Kufferten. Til Gengæld lod han mig slæbe den Del af hans Bagage, han ikke selv kunde overkomme, og lod mig paa Venskabet Regning, og fordi han ikke selv havde vekslet Penge, betale alt, hvad han nød under Vejs. En sjælden Mand! han talte

ogsaa dansk, kunde sige *smukke Pike* og vidste, at smaa Børn hedder *smo Bjarne*. Vi indrettede vor Kupé til Sovevaggon, for at han kunde finde den fornødne Hvile, og vi drak Kognak af det samme Glas, endskønt han var kommen fra det kolerafarlige Hamburg. Og jeg, som kunde min Heine, citerede for ham Digtet om de to Polakker:

»De drak af det samme Bæger, sov i den samme Seng. Én Lus og én Sjæl - kløede de sig begge omkap.«

Da vi skiltes paa Pariserbanegaarden, aftalte vi at ses tre Timer senere i *Folies-Bergère*, som han anbefalede mig meget, da det ligger nær ved mit Hotel, og da det er et Variététeater, hvor jeg strax første Aften vilde faa et dybt Blik ind i Paris.

Der sagde vi altsaa Farvel paa Banegaarden, jeg stod alene, og kun med fortvivlet Anstrængelse lykkedes det mig i denne Travlhed at 15 faa en Drager til at tage sig af mine Kufferter. Men jeg fandt dog én, en flink Mand med tjenstvillige Øjne. Og jeg kom til mit Hotel, og jeg hilste paa saa godt Fransk som muligt fra Hr. Mortensen i Danmark, hvad der gjorde dybt Indtryk. Jeg ytrede Ønske om at blive barberet og at spise til Aften, og den uforlignelige Vært viste mig fra sin Gadedør en Barberstue og et Brasseri.

Det er min første Vandring i den lystindrende Stad og mine første Forsøg i det Sprog, hvis Literatur jeg indbilder mig at kende ret godt. Jeg træder ind i en Barberstue, ikke ret stor, men straalende af Lys og Marmor fra øverst til nederst. Jeg finder to Verdensmænd med velplejet, brunt Haar og Fuldskæg, vandrende om i blændende Skjorteærmer, og en mørkladen Dame noget til Aars, der sidder ved en Skranke og tæller Penge, myndig og elskværdig. Jeg staar stille midt i Stuen og ser mig forladt omkring.

»Men Charles, men tag dog Herrens Hat!« siger Damen let bebrejdende til den ene af de to Verdensmænd.

Nu sættes jeg i en Stol, og der sker en Barbering, hvis Mage jeg ikke før har oplevet. Jeg er endnu saa frimodig at have visse smaa Ønsker, som jeg udtrykker i smaa, veloverlagte Sætninger. Men disse Sætninger afføder smaa Spørgsmaal af den barberende Charles i et altfor uforstaaeligt Fransk. Alt Begreb hos mig hører op; jeg ser mig atter bedende omkring. Og den anden begynder hjælpsomt at tale tysk.

»Ja, men jeg er jo ikke Tysker,« siger jeg paa fransk.

Nu smiler de tre Menneskers Øjne med en utaalelig Finhed.

»Aa, Monsieur, det gør aldeles ikke noget,« siger med uforstyrrelig Elskværdighed han, der før talte tysk.

»De er maaske Englænder,« siger han, som barberer mig, nu paa engelsk.

»Nej, nej,« svarer jeg standhaftig paa fransk. »Nej, jeg er Skandinav. Jeg er fra Danmark.«

Alle tres Øjenbryn løfter sig forbavset og uden Begribelse.

»Aa, det er meget langt borte.« - *C'est bien loin d'ici*. Jeg mistænkte dem for, at de ikke før i deres Liv havde hørt Danmark eller Skandinavien nævne. Men de hilste mig Farvel med det tjenstvillige og hjærtevindende, franske Smil, da jeg, atter med nogen Anstand, gik ud ad Døren.

I Brassieriet den samme Kamp mellem en Opvarter, som vil tale 16 tysk, og mig, som vil behandles paa fransk. En Kamp om, hvilke Retter jeg skal vælge paa den mest uforstaaelige Spiseseddel.

Men velbarberet, mæt og fornøjet begiver jeg mig endelig til *Folies-Bergère*. Jeg vandrede gennem en elektrisk oplyst Vinterhave med Springvand midt i Salen, ind i Teatret. Men hvad der foregik paa Scenen, véd jeg ikke noget om, endda det meste var Pantomime ... Livet paa Spaseregangene - *les promenoirs* - holdt mig fast og bortledte med eller mod min Vilje min Opmærksomhed.

Jeg mødte da i Promenoirerne Damer, én og én og to og to, i prægtige Klæder, meget sminkede og ganske gamle, men ogsaa helt unge og overvættede friske. De havde ikke passeret mig tre Gange, før de lagde Haanden paa Hjærtet og sagde i det elskværdigste Tonefald, der lød, som om de skulde neje dybt med det samme:

»Monsieur, vous m'offrez un bock.«

Det betød paa dansk: »Giv mig en Bajer, Herre!« Men hvortil en Oversættelse af et i sig selv velklingende Sprog, naar det dog er Tonefaldet og Mimiken, som det mest kommer an paa?

Min tyske Impresario lod sig stadig ikke se. Jeg vilde ikke nægte mig at tage den første Undervisning i Fransk, som det tales af levende Tunger, især naar det kunde ske ved et Glas Øl.

Der var en blond Dame, som sagde, at hun var fra Lothringen og hed Jeanne, ligesom Jomfruen af Orleans, Jeanne de Lorraine. Hun paastod, at hun vilde holde af at se mig ofte, men jeg sagde, at jeg var kommen til Paris for at sé Louvre og Notre-Dame, og at det ikke vilde levne mig Tid til at se Jeanne af

Lorraine. Mit Svar gjorde hende trøstesløs. Hun sad lidt og grublede og fandt endelig en Udvej. Der var den fuldeste Kærlighed i hendes Stemme:

»Ja, men naar De da rejser tilbage til Deres Land, saa tag mig med som Deres Kone.« Man maa tænke sig Folies-Bergère, hvor dette foregaar, mere smukt og straalende end noget københavnsk Teater og Publikum velklædt, taktfuldt og stilfærdigt i sin Opførsel som et ærbart, dansk Teaterpublikum.

Efter Jeanne af Lorraine forsikrede to ejendommeligt smukke Damer mig for et Glas Øl om deres Kærlighed. Vor Forstaaelse var den bedste, men da de paa min Regning vilde købe Blomster til otte Francs, blev jeg nødt til at sige:

»Mesdames, je ne suis pas né hier.« - Jeg er ikke født i Gaar.

17

Over dette Slagord faldt de i en ustyrlig Glæde, og de lovede mig, at det ved deres Hjælp skulde blive fin du siècle i Paris.

Endelig var der en fin, skælvende Kvindeskabning, som bar Krigsnavnet Marguerite Faust, og som ikke vilde tro mig, for jeg sagde, at jeg var Tyrk med tre Hustruer og ti Medhustruer og følgelig ikke kunde tage mig af hende ...

Min hamburgske Impresario dukkede endelig op, men da jeg glad ved Gensynet løb ham i Møde, var han fordybet i en fransk Samtale med en lille, uanselig Herre. Og efter at have hilst paa mig vendte han sig til den lille uanselige:

»Ce monsieur là est bien lapponais.«

Det var mig, som han kaldte »meget laplandsk«. Jeg vendte mig sorgfuld bort. Ak, min kære, tyske Impresario, for hvem jeg har betalt saa meget uspiseligt, fransk Smørrebrød! Saaledes forgaar de skønneste Venskaber - et Venskab fra Rhinen til Seine.

Jeg vendte mig om og gav mig til at tale med den unge Dame, der før fattede Tiltro til mig, da hun fik at vide, at jeg var en Tyrk med 3 Hustruer og 10 Tjenerinder. Jeg havde den Trøst at se hendes Tiltro forsvinde, efter at hun havde gjort mange naive Spørgsmaal og jeg med rig Fantasi havde udmalet hende Livet i Konstantinopel.

»Mais Monsieur, vous avez des yeux très polissons.« - Deres Øjne ser saa upaalidelige ud.

Min kære Impresario! Jeg havde glemt og tilgivet ham hans uskyldige Ord om mig stakkels Peter i det Fremmede. Og jeg tænkte, at vi nu skulde tilbringe en Time sammen i skønneste Glæde. Da kom han til mig og sagde med et belevent Smil:

»Véd De, hvad jeg har indbildt den Herre: at De var Impresario for en stor Lappekaravane.«

Ja saa!

»Kære Ven og Impresario,« sagde jeg. »Det var dog knapt saaledes, Ordene faldt. Det var mig, der saa laplandsk ud, og det var aabenbart Dem, der betragtede Dem selv som Impresario i Aften for en laplandsk *Monsieur*. Men det er jo aldrig værd at tale om?«

Disse Ord sagde jeg og skiltes atter fra ham for et Par Minuter. Men da jeg kom tilbage, var min Impresario ikke mere at finde. Han havde beskæmmet ladt sin Karavane i Stikken.

... Jeg fandt dog til mit Hotel, heldigvis, medens jeg hele Vejen 18 blev ved at gentage franske Sætninger for mig selv, glad over, hvad jeg havde hørt og set.

Jeg vaagnede i min Himmelseng og hørte i Gaderne Sælgeres og Sælgekoners besynderlige Raab paa det fremmede Sprog. Soldater drog forbi med Hornsignaler. Jeg hørte ogsaa trampende Hove og vælig Hestevrinsken, som fyldte hele Gaden. Og ingen Lyd forekom mig mere stolt og lidenskabelig. Jeg mindedes Musset:

Ta cavale isabelle
hennit sous tes balcons.

Din isabellafarvede Hoppe vrinsker under dine Balkoner! - Op, op! I Gaar mistede du din Impresario, du lod Jomfruen af Orleans og Marguerite Faust med samt deres Hyrdinde-Daarskaber blive tilbage i Folies-Bergère! I Dag skal du se Louvre og Notre-Dame, opsøge det Paris, hvorom Musset har skrevet Vers.

Antonius. 19

Romansk Verden

Blodige Tyrekampe, fine Kvinder,
Flasker med Vin og natlige Supér,
drukne af Vid de fede Harlekiner ...
Elskoven fødes, Hjærtet ler ej mer.

Ordet ej nævnt og Kvindens Blik forstod!
og hvad der vared Aar forgaar i Timer,
til Kvindens Ejermand paa Porten kimer,
og Ærens Duge tvættes af i Blod.

Hedt som en Kilde hvisker gennem Larmen:
»Jeg elsker, vogt dig« - Tonerne af Carmen,
»hvis du er ren, sæt Livet paa et Kort!«

Og har man drømt, rejst, spillet Lykken bort
og føler intet Guld i Lommen tynde,
da aabnes Brystet: man kan græde, synge.

20

Kogleriet i Boulogneskoven

Paris, November.

Lad mig gentage det for allersidste Gang, og mens jeg endnu tror derpaa:

Alle Franskmænd paa Gader og Stræder er opfyldte af høflig Omsorg for en fremmed; de tillader paa ingen Maade, at han staar forlegen i deres smukke Paris; de ønsker i virkelig Bekymring og Deltagelse, at den Monsieur dog skal komme rigtig af Sted.

En Aften ved Indgangen til et Teater var jeg uden Billet kommen midt ind i en Opstilling af Mennesker, alle med Billetter. Jeg spurgte mig for hos de nærmeste: hvor jeg skulde henvende mig, og tre Herrer og en meget svær Dame med graanende Hageskæg gav sig til at raabe i Munden paa hverandre af lutter Behjælpssomhed, saa jeg ingenting forstod og blev ganske fortvivlet. Jeg fik ikke Lov til at gaa ud af Rækkerne; de greb mig i Frakkeærmerne, snød mig forbi Opsynet ved Indgangen, og sejerstraalende forte de mig til sidst ad forbudne Veje hen til Billetlugen.

»Denne Vej, Monsieur, denne Vej. Følg kun med mig. Følg kun med mig!«

Ak, jeg tænkte paa Hjemmet - hvor langt vittigere man der er, naar man med den godmodig plumpe Ondskab, som er vor sædvanlige, enten spænder Ben for en uskyldig Vejfarende eller dog ganske rolig staar og ser paa, at han gaar vild.

At jeg Dagen efter dette Besog i Teatret løb vild i Boulogneskoven og længe famlede om i Bælgmørke, kan jeg ikke regne Franskmændene til Last. Thi jeg mødte kun hvert femte Minut et Menneske, og jeg turde af Frygt for Livet og for de Francs, jeg havde i Lommen, ikke røbe, at jeg var en fremmed, som behøvede Oplysning om Vejen.

Jeg var om Eftermiddagen kort ud til *Passy*. Inden jeg naaede til Boulogneskoven, blev det temmelig silde. Ensomme Drosker kom 21 mig i Møde op ad den brede Chaussé til Skovsøerne. En fuldstændig Stilhed, en endnu solvarm Høsteftermiddags Fred var det, som ned ad de snorlige Veje rislede imod mig sammen med en enkelt, langsomt glidende Vogn. Træerne var grønne under den parisiske lette, graa Himmel; kun nogle, som stod for sig selv, havde en rød-blond Tone, næsten som Kvindehaar. Før jeg var ved Søerne, voksede der i lange, usynlige Traade sød Skumring op af Jorden, fra Plænerne og det rød-gule Grus, medens Træerne endnu badede deres Hoveder i gylden Genglans af Dagen. Og op fra Vandspejlene vældede nu hvid Røg, bredte sig i Striber og Lag og tilslørede Foden af de græsklædte Bredder. Mens jeg ved Synet af disse

Plæner erindredes om moderne Billeder med det Bellmannske Motiv: en Frokost i Græsset, Rhinskvin i grønne Glas, og i den graa Græsmark en Grisette - hørte jeg en Amme, der pludrede sit Fransk og saa' en pur ung Pige, der var i Selskab med hende, løbe mig skælmsk forbi. Under Træerne tæt ved blev den skælmske staaende, mens Ammen med Barnet rask fjærnedc sig ad Stien langs Bredden. Og da Amme og Barnevogn endelig ikke mere var til at se, raabte den unge Pige, som henvendt til mig, pludselig et højt, dansk *Godaften*, brød ud i en Fnisen og satte i Rend for at indhente hende.

Jeg standsede ikke Skovens flygtende Nymfe med noget Tilraab. Jeg saa mig med tilstrækkelig Selvironi om mellem Træstammerne og var aldeles ikke sikker imod, at Boulogneskoven mulig var befolket med Dryader, som havde mig til bedste, og som hvert Øjeblik ud fra det Usynlige kunde tilslynge mig et københavnsk *Godaften*, imens de smuttede bort, leende af fuld Hals.

Jeg har før været saaledes til Mode paa min Rejse. Laa jeg om Morgenen i min Seng og hørte Folk gaa samtalende op og ned ad Trapperne, eller spaserte jeg og lidt borte hørte Summen af Mennesker, har det været mig ganske tydeligt, at jeg hørte danske Ord og Vendinger. Jeg har følt det med en Vished, som i alt Fald var mig selv tilstrækkelig, at disse fremmedtalende Mennesker havde en stor Komædie for med mig, gjorde sig al den Ulejlighed med at tale fransk, naar jeg hørte paa dem, og naturligvis indbyrdes for en Nemheds Skyld nøjedes med dansk.

Jeg har været saa mistænksom som en Dame hjemme i Danmark, der en Gang fortalte mig, at hun, fra hun var en lille Pige, stedse har haft den selviske Forestilling, at Verden blot var til for hendes Skyld, 22 og at hendes Fader, hendes Moder, alle Væsner og Skabninger, kun var Figurer af Pap, saa det gjaldt for hende om at kunne overraske dem en eneste Gang, komme »om ved« dem og fatte det nemme Maskineri. Ved de første Skridt i Paris forekom jeg mig som stillet over for en Port, hvor der med kæmpemæssige Bogstaver stod berettet den kæmpemæssige Logn: »Dette er Paris.« Men bag Bogstaverne tittede næsvise Ansigter frem, som med fiffig Tøsethed og ikke helt uvenskabeligt holdt én for Nar, og som meget godt kunde falde paa at raabe et københavnsk *Godaften*. Ensom lænet til et Træ i Boulogneskoven sogte jeg nu at titte bag ind i Maskineriet og komme til den rette Betragtning af Tilværelsens uhyre Gøgleværk.

Imidlertid faldt Mørket paa. Det var i et Øjeblik næsten dyb Nat. Et Sted inde under Træerne var der tændt et Baal, hvor et Par Mænd gik og stegte Kastanier. I Mulm og Mørke famlede jeg mig tilbage gennem Skoven; jeg er nu oven i Købet vejvild og klatrer op paa snart den ene, snart den anden Vejviser for ved Gløden fra min Cigar at tyde Indskriften. Gøgleriet bliver til sidst meget ubehageligt.

Se, blot for Goglet og for Narrestregernes Skyld kan der jo pludselig rejse sig en Mand fra en Groft og sige:

»Uret! Pengene! Livet!«

Denne Begæring falder mig ubekvem, og jeg tager Hatten af med yderste Hoflighed, sigende disse Ord: »Monsieur jeg er selv Tyveknægt og Halsomdrejer. Tag mig med i Deres Komplot. Mine Par Sous kan dog ikke være Dem til nogen Nytte.«

Men Gud véd, om denne fornuftige Henstilling vil bide paa ham? Nej, for at jeg skal blive i Illusionen, alene for at jeg skal tro, at det hele ikke er en Komædie, skiller han mig her, midt i den sorte Skov, ved min udodelige Sjæl!

- - Endelig opdager jeg Skæret fra mange tændte Lygter, finder en aaben Gitterlaage og horer atter Lyden af Menneskestemmer, der, skont de taler fransk, klinger saa velgørende hjemligt. Det er igen det stærke, virkelige Liv, der slaar mig i Mode, jeg tvivler ikke mer om, at de Mennesker her i den stille, parisiske Forstad taler fransk som deres naturlige Sprog, og jeg foler mig flov over den Mystik, hvormed jeg med dansk Fantasi har fyldt Boulogneskoven.

Med et Velbehag som en Mand, der er undsluppen fra en stor Fare, sætter jeg mig til rette i en smuk, kun lidt sogt Beværtning, 23 hvis Ejerinde, en Enke, bringer mig Kaffe og veksler nogle Ord med mig, der alle falder mig saa simple og selvfølgelige, som var det hjemme. Jeg ser de Kunder, som kommer til hende, og jeg synes ogsaa, at deres Sprog falder saa let, saa nemt, saa kønt, som kunde de ikke tænkes at tale noget andet. Det gaar op for mig for første Gang. Ikke inde paa de store, de travle Bulevarder, hvor Franskændene gør deres Sprog indsmigrende for at tækkes et Publikum fra alle Lande, ikke paa Théâtre Français, hvor Molière spilles, og hvor Frøken Reichenberg kvidrer sine Repliker, ikke mellem Sports-Dandyer, Barbersvende og Reportere - men i en beskeden Kafé, langt ude i Forstaden mellem tarvelige Folk, men virkelige, jævne Franskænd, mærkede jeg for Alvor Lysten til at tale, leve, meddele mig som de.

Og i Velbehaget som Manden, der har udstaaet en stor Fare, men nu befinder sig paa sin kendte, trygge Jord, skrev jeg da, til Straf over mig selv og for at advare andre mod dansk Fantasteri, de følgende

Rimerier under Vejs

Nær *Bois de Boulogne* ej Vogn at finde,
ingen Droskelygte i Mørket at se,
intet Bud til Paris!.... Kun et sjællandsk Minde:

Kun Lys i en pyntelig, landlig Kafé
med Savsmuld paa Gulvet, med Voksdug paa Bænken,
mens den rastløse Husmo'r staar tavs bagved Skænken
og sælger en Gæst efter Vægt lidt Tobak,
hører sagtmodig paa Nabokvindens Snak,
hvis Patteglut gramser begærlig om Brystet
og finder sin Næring, guddommelig trøstet.

Det var i den landlige, tyste Kafé,
hvor jeg blev i den inderste Stue bænkent,
min sorte Kaffe i Glasset skænket,
at jeg først fandt mig vel i den fremmede Tunge,
hørte en Moder, som pludred med sin Unge;
mens hvilende trygt som en mødig Helt
jeg saa mig omkring.

Og velkendt som Sproget
fandt jeg i Krostuen øjeblikksbroget,
med flygtige Penselsstrøg, Felt ved Felt: -
Vægdekorationer paa Trods af Fornuften,
teglhængte Tinder, Svaler i Luften,
en Kirketop gemt bag et Rosenstakit!
En Verden i Blegrødt, i Grønt og i Hvidt
som Roskilde-Roser, sjællandske Bøge,
som Duernes Kurren paa Taget i Køge.

25

Det var nær Paris i en Forstads Kafé,
der var slig en nordisk Uskyld at sé:
et skyndsomt Staahej gennem tyve Felter
af Isbjørne, Skibbrud og Bølger, som vælter.
Mod en gulmalet Maane med Ansigt paa
en Kat krummer Ryg paa et Tag i det Blaa,
mens forneden en Pjerrot, hvidklædt og bitter,
piner sin elskovsvemodige Zither.

Fra Felt til Felt, over Sten, over Stok -
en Kunst, som er ung og forfløjen nok!
Men jeg føler i Panden et Værk og en Pine:
disse svimlende Blomster, disse Hvaler med Luffer,
det er som at se sine gamle Skuffer,
hvori man har hengemt en Fortids Rest,
fra den Gang man knælte med værdig Mine,
Cigar i Munden og Mandoline,
da selv man besang sligt et Land og dets Kvinder,
de Roser, de plukker, de Hoser, de binder,
og udvalgte Een som fornemst og bedst:
Mer stram i sit Snørelivs Rosengelænder
end Libanons Taarn, der mod Syrien vender.

Ja de Franskmænd kan le, som ej kender - de Gøge! -
en Rose fra Roskilde, Due fra Køge!
O, hvidklædte Pjerrot, svævende Svaler,
o, graasorte Kat, som med Maanen taler,
o, Klokketaarn med dit Rosenstakit!
I, som sletikke véd, hvordan jeg har stridt
(mit skamfulde Inderste brænder endnu)

med at skabe Fornuft af det Gøgl til en Sou,
jeg vil gi'e Jer til Deling en sjællandsk Rigsdaler,
kan I gøgle saa groft, at I skaffer mig kvit
for at huske min Fortid i Blegrødt og Hvidt
og Skyblaat og Murgraat og alt det....

Antonius. 26

Obeliskerne, Palmen og Fyrretræet

Paris, Nov.

Idet jeg over alt paa Gader, Veje, i Sporvogne og i Teaterloger for en Øvelses Skyld søger Samtale med indfødte og fører et udmærket Sprog med indslyngede Betingelses-Bisætninger og med en Brug af Subjonctif og Conditionel, som er fuld af Finheder ... skal det hænde mig, at det i dette Øjeblik netop ikke vil falde mig ind, hvad et Fyrretræ hedder. Og dog skal jeg bruge det i dette Nu, da jeg sidder i Sporvognen mellem St. Cloud og Louvre og lykkelig har knyttet en Samtale, aabnet mig den allersjældneste Lejlighed til at vænnes til Sproget.

Aa, tro for Resten ikke, at jeg falder Folk til Besvær i Sporvogne eller Teaterloger. Sad jeg ikke i Aftes i *Odéon* ved Siden af to Pariserinder, som bevogtede mig med forventningsfulde Øjne og siden søgte at tale baade tysk og engelsk indbyrdes for at lokke mig ud af min Tilbagetrukthed? Forgæves! mine Læber blev stumme.

Men i Dag er det en anden Sag. Med største Mod har jeg sat mig ud over alle Sprogvanskeligheder og det, som er mere. Og nu skal jeg pludselig staa stille i sørgelig Mangel af et *Fyrretræ*.

Jeg kan sagtens tale om en Obelisk, fordi den er Obelisk paa alle Sprog; men den erstatter mig ikke det *Fyrretræ*, hvorom jeg vil fortælle den stolte Dame, der sidder lige over for mig i Vognen, kørende mellem St. Cloud og Louvre, og som paa min Udlændigheds Vegne ofrer lidt af sin Grandezza, under mig en fjærn Solstraale af sin Opmærksomhed.

Ak, det er saare langt fra, at hun har gjort Øjne til mig som de to Damer i Aftes, eller at hun nu gør Øjne. Men forunderligt, jeg sætter en uvurderlig Pris paa denne Samtale med en indfødt og lader hende ikke slippe. Kommer vi dog ikke begge to fra den samme mørke Sporvogns-Holdeplads, hvor vi næsten har ventet en halv Time? og 27 kører vi dog ikke begge to til det samme lysstraalende Paris, hvor alt er Fest og Skønhed og Glæde fra Louvre til den store Opera?

Jeg traf hende i Sporvognshallen - rank, fuld af Hast og Utaalmodighed, et helt Hoved højere end mig, og paa dette Hoved, hun var højere, bar hun en Guldlorgnet, hvorigennem hun studerede Opslagene paa Væggen. Jeg tænkte mig, at hun var en fornem Dame fra St. Cloud, allermindst en højtstillet, engelsk Guvernante - slank som en Obelisk, fyrstelig og kold som et Naaetræ. Hun spankede snart ud paa Skinnerne, snart tilbage til Sporvognshallen og talte af Utaalmodighed halvhøjt med sig selv.

Jeg vovede de fire Gloser:
»Det varer længe, Frue!«

Det vilde over alt i Verden, selv i Kongens Lyngby have medført en Følelse af Samhørighed - Korrespondance - at vi var de eneste ventende. Men disse fire Gloser kan man selv i Kongens Lyngby kun sige én Gang.

Nu kører vi fra Forstadens dunkle Afkrog ind imod Lyset. Damen er ganske tavs og synes mere at tænke paa Stedet, hvor hun skal hen, end det Sted, hvor hun er. Jeg tror, at vi kunde køre saaledes til Verdens Ende uden at mæle et Ord Men Konduktøren, der taler saa uforstaaeligt, kommer og forlanger 50 Centimer af mig for at køre mig ind til Louvre. Jeg begriber ikke denne Pris, da jeg for nogle Timer siden har kørt oven paa en Omnibus ud til Passy for 15 Ct.

Og nu stikker Damen, der forgæves har ledt efter Smaapenge, rolig sin Portemonnæ i Lommen og siger - ligesom for at forklare mig, at Billetten er saa dyr:
»Vi tager en *billet de correspondance*.«

Dermed læner hun sig atter tilbage i sin Vognkrog med den allerselvfølgerligste Mine og lader paa ny sine

Tanker ile langt forud for Sporvognen.

»Ah saa! en *billet de correspondance!*« siger jeg forstaaende.

Naturligvis tænker jeg mig ved en billet de correspondance en Billet, som to køber i Fælleskab, og hvorpaa der da muligvis vindes nogen Rabat. Det kan jo være en meget vis Indretning for sparsommelige Naturer. Altsaa, jeg har betalt baade for Damen og mig. Vi er i Korrespondance. Men se hendes majestætiske Ligegyldighed! Det er virkelig en meget ulønnet Post at være i Korrespondance med en 28 fornem Dame fra St. Cloud-Kanten. Dog vænner man sig til det; det maa være en selvindlysende, fransk Skik: Damerne kører, og Herrerne betaler.

Den skæmmende Lorgnet har hun ladet falde ned i sit Skød, og jeg ser et Par ejendommelige, ikke store Øjne, hvorfra der udstrømmer Energi og Mørke, mens hun bestandig stirrer hen for sig med damemæssig Fjærnhed. Det er Damen paa tredive Aar, hvorom Balzac har skrevet: paa denne Kvinde er alt Linjer - ikke Kød - uregelmæssige Linjer, forbundne til en himmelsk Harmoni. Alt bærer Præget af Mod, Beslutsomhed, Forstand. En Skønhed i store Træk.

Nu overgaar min Nysgjærighed min Sprogskræk. Med et ganske lille Smil spørger jeg: »Hvor længe kan det vel vare, Frue, inden vi paa vor Korrespondance-Billet kommer til Louvre?« - *à ce Louvre*.

Hun kan ikke høre for Vognrumlen, bøjer sig naadigt frem imod mig og spørger, hvad jeg har sagt. Jeg gentager da Spørgsmaalet ganske kort: »Naar er vi i Louvre?«

»Aa, det varer en Time,« siger hun.

»En Time! Og jeg, som vilde i Teater! Jeg har været i Boulogneskoven ... blev forsinket, overrumplet af Mørket... løb vild og troede, at jeg skulde falde i Hænderne paa Tyve og Mordere ...«

Alle mine Ord er klodsede og forkerte, men hun forstaaer med et halvt Øre og siger let, med de rigtige Ord: »Aa, De troede, at De var bleven borte« (*perdu*), og læner sig igen, som om Audiensen var forbi.

»Jeune étranger perdu« - siger jeg utrættelig - en ung fremmed, som er bleven borte.

Et flygtigt Smil, og hun forbliver tavs. Men nu er der lidt efter noget, som jeg maa have Oplysning om, og hun gør sig virkelig Ulejlighed med at forklare det, hun retter sig lidt i Sædet, formaar dog ikke at overvinde min Mangel paa Begreb, slaar endelig over i Engelsk og kommer ganske til kort med sine engelske Kundskaber, hvorefter hun med blid Resignation indrømmer, at det jo egenlig ikke er ret meget, hun kan huske af dette Sprog. Dog nu er det jo ogsaa ligegyldigt, da hun har opdaget, at jeg ikke er Englænder, men dansk.

»Undskyld mig,« vover jeg, »men Fruen ved vel i alt Fald, hvor Danmark ligger paa Kortet?«

En umærkelig Hovedbevægelse og et flygtigt Smil i begge Øjenkroge:

29 »Aa jo.«

»Ja, Frue,« forklarer jeg sørgmodig. »Thi alle Mennesker i Paris antager Danmark for en lille By i Ungarn.«

Naar hun smiler, er det med et Glimt i de brune Øjne, et hastig forbifarende, som lige viser, at hun har forstaaet, og som forbyder vidtløftigere Forklaring.

Men fra nu af har hun paataget sig at give mig Oplysninger, en Gang imellem, om, hvad der kunde tænkes at sætte mig i Forundring. Jeg er under hendes læmpelige, damemæssige Beskyttelse. Det er sagt mig, at Pariserne - og Pariserinderne - egenlig holder en Del af Udlændinge. Og naar nu min statelige Dame fra St. Cloud-Kanten læner sig tavs tilbage i sit Vognhjørne, sker det visselig med et Udtryk af kvindelig Anstand, men jeg finder noget deri, som er endnu mere kvindeligt: hun synes ligesom lidt beskæmmet, misfornøjet med sig selv over, at hun ikke kan være mig til mere Hjælp.

Og det er vel netop Grunden til den store Omstændelighed i hendes Forklaringer. Hun fuldbyrder en Pligt, anstrænger sig, naar vi f. Ex. i flere Minutter holder stille for at lade en Sporvogn passere, samvittighedsfuldt og længe med at gøre mig Kendsgærningen forstaaelig, at det andet Spor er brudt op. Og selv efter at jeg har forsikret, at jeg forstaaer, vender hun endnu en Gang Pegefingeren antydende mod Jorden, inden hun slaar sig til Ro.

Der er mellem hver af hendes Forklaringer højtidelige Ophold, hvor hun i sit bekvemme Hjørne giver sig Lov til at tænke paa sit eget. Men vi passerer ingen nævneværdig Gade eller Plads, uden at hun retter sig frem og giver mig Navnet. Jeg havde virkelig ondt af hende. Hvor jeg af Hjærtet ønskede, jeg kunde sige noget, som holdt hende skadesløs for al hendes Umage. Saa bryder jeg ud i taknemlig Erkendtlighed over

Franskmændenes Hjælpssomhed.

»Men det er jo ikke noget at rose os for!« indvender Damen sagtmødig. »Det er kun simpel Pligt. Man bør altid være høflig.«

»Det bør man, Frue. Det skal være min Grundsætning fra nu af, og jeg skal erindre mig, at jeg har lært det i en Sporvogn mellem St. Cloud og Louvre.«

Det er en Dumhed, men jeg sagde den af et fuldt Hjærte. Og se, i Damens Øjne lyser det hurtige Smil, som er vor egenlige billet de correspondance. Og nu begynder hun paa ny at forklare:

»Her er Champs-Élysées, og der henne kommer Place de la Concorde.«

30

»Aa, det er dér, Obeliskens staar,« udbryder jeg glad »Kender Fruen et Digt af Théophile Gautier om Obeliskens?«

»Af Théo? om Obeliskens?«

»Det handler om, hvordan Obeliskens keder sig i Paris, mens den staar og betragter sin egen Skygge, der stadig og stadig drejer sig om dens Fod Den drømmer om sin Søster og Elskede, den anden Obelisk, som er ladt tilbage i Ægypten ... Men jeg taler vel helt uforstaaeligt?«

Atter det lette Smil, som et pludseligt Væld af Lys fra hendes Øjne og et let Nik:

»Aa jo vist, jeg forstaa godt.«

Og hun tilføjer opmuntrende:

»Men De taler meget godt fransk. De taler grammatikalsk rigtigt. De har kun ikke Sprogets daglige Ord (*let mots d'usage*) paa rede Haand.«

Ak nej, jeg har ikke *let mots d'usage*, de Ord jeg skal bruge.

For at blive ved Digterne spørger jeg siden som en Examinator:

»Kender Fruen Heinrich Heine?«

»Hvem? Henri Heine? Jeg har aldrig læst Henri Heine.«

»Han har netop et lignende Digt som det af Gautier om Obeliskens. Heine skriver om en Palme i Østerland og om et Træ i Nordens Sne - et Træ...«

Hvem der nu - nu! - ikke pludselig havde tabt det franske Navn paa et Fyrretræ! I Paris glemmer man alt det Fransk, man kunde. - 50 Centimer for et Fyrretræ!

Un *Fyrretræ*, vous comprenez, madame - De forstaa, Frue - c'est un arbre - er et Træ - aux épingles - med Knappenaale ... Men lige meget: dette Træ er skilt fra Palmens, eet arbre est éloigné du palmier. Og det gaar som med Obeliskens, der tænker paa Ægypten ... et comme l'obelisque ... Dette Træ, cet arbre ...«

»Il n'est pas content,« nikkede Fruen hjælpsomt og forstaaende, med sit hastig blinkende Smil.

Han er ikke tilfreds - ja rigtig Frue, saaledes vilde vi ogsaa sige paa dansk, hvis vi kunde sige *han* om et Træ.

Il n'est pas content! Med hvilken Lethed Kvinderne finder det rette Ord - han er ikke tilfreds, dette Træ.

Og endskønt han, som sidder i Sporvognen og nu nærmer sig Louvre, ikke er af Træ, er han heller ikke tilfreds. Det er jo saa, at han 31 bedre end ude ved Boulogneskoven véd Besked med, hvad en billet de correspondance betyder. Fruen har under Vejs betalt Konduktøren 50 Centimer for sin Billet ligesom jeg, og har udbedt sig en saadan Korrespondance-Billet, hvis Hemmelighed det er, at den giver Ret til at køre videre paa en Sporvognsline i den indre By. Det er Sporvognslineerne, der korresponderer, men der er aldeles ikke Tale om Korrespondance mellem Palmens, Obeliskens der i det Vognhjørne og Fyrretræet her i dette - ikke Tale om at køre to paa én Billet.

»De fortalte før, at De var i Odéon og saa *Le roi Midas* og *Un mariage d'hier*. De var vel meget rørt?« spøjte hun.

Og for allerførste Gang gjorde hun en lille, skælmisk Grimace med Neglene op foran Øjnene.

»Jeg fældede store Taarer, Madame.«

»Men kunde De forstaa det?«

Jeg fik et Anfald af hjærtebankende Frimodighed:

»Omtrent ikke. Men det var dog kønt at høre. Der er noget saa særegent, ufatteligt ved de franske Kvinders Maade at føre Stemmen paa, Frue, og Deres Skuespillerinder taler saa musikalsk, har saa rige Vokaler og Konsonanter - eller hvad Kritiken nu kalder det - at blot det at fornemme denne Virtuositet sætter én i henrykt Spænding. Og naar de rigtig kom i Lidenskab i Odéon, tror jeg, at jeg forstod hvert Ord, skønt jeg ikke véd, om jeg forstod med Øjet eller Øret...«

Jeg vilde maaske have tilføjet i samme Aandedræt, at man jo ogsaa kunde forstaa, selv om Sporvognstumlen gjorde én lidt døv. Men Damen faldt mig i Talen:

»Jeg har ikke set *Un mariage d'hier*. Men jeg har læst Kong Midas.«

»Det er vel kønne Vers, det lille Enaktsstykke er skrevet i?« siger jeg. »Jeg kunde kun forstaa saa meget, at Guderne havde ladet fremvoxe lange Æselsører paa Kong Midas' Hoved, fordi han holdt af Fløjtespil og andre smukke, hedenske Kunster. Hvad der rørte mig var hans unge Hustrus Medynk med den hedenske Monark - at hun glemte al sin Forargelse, da hun først fik Æselsørene at se: »Men det klæder dig jo godt!« - den skønne, kvindelige Overbærenhed.«

Alt dette fik jeg sagt paa mer eller mindre slet fransk, ivrig efter endnu at fremlokke nogle flygtende Glimt i disse fremmede Øjne og efter endnu at finde en Gnist af den skønne, kvindelige Overbærenhed.

Nu grublede jeg over, om jeg ved Louvre uskyldig og oprigtig 32 turde sige, at det var mig en *douleur* at skulle sige Fruen Farvel. Men jeg blev overrumplet Vognen holdt pludselig stille: *Louvre!* I det samme smuttede Damen fra St. Cloud rank, i hele sin Højde ud: *Bonsoir, monsieur!* Og mens jeg endnu stod med Hatten i Haanden, saa jeg hende forsvinde hen ad Fortovet for ved Hjælp af sin billet de correspondance at finde Plads i en ny Sporvogn.

Jeg var til Mode, som da jeg i Køl'n kom en Tiendedel Minut for sent til Pariser-Nattoget, og da en Banefunktionær med et medfølelse Skuldertræk erklærede:

»Ja, min Herre, Toget gaar *punkt 11*.«

.... Noget, der var skønnere, større, stærkere, end jeg kendte til, noget, der svimlende højnede og uddybede alt, hvad jeg havde af Begreb, var brust mig forbi. Hun, der ikke *gjorde Øjne* som alle Pariserinder, smukke og grimme, hun *havde* virkelig Øjne; og med et Smil, som kom indefra, forstod hun at smile, naar der i min lange, unyttige Tale tændtes en Gnist - smile *punkt elf*. Hun var af dem, som vilde have tilgivet Kong Midas hans Kærlighed til Fløjtespil og hans Æselsøren, naar de efter visse hemmelige Skønhedslove, som kun Kvinder forstaa, klædte ham.

(Her følte jeg forsigtig til mine egne Øren, og - Vidunder! - jeg syntes, at de under min festlige Samtale med den aandfulde Dame havde voxet sig utrolig lange, men bløde, lodne, veltilspidsede - al min unge Æselagtighed i dens Blomst og Ynde. En fin Haand havde kærtegnende glattet disse mine Prydelser, og en Mund, der var altfor dannet og for lidt dansk til at kalde mig *Æsel*, havde paa parisisk udraabt mig som Kong Midas.)

Jeg stak min billet de correspondance i Lommen for at gemme den til evig Erindring. Saa gik jeg gennem Gaderne ensom med mine Midasøren - og ene med min Skygge som Obelirken paa Konkordepladsen. *Il n'est pas content*.

Antonius. 33

Bryllupper og Fester (*Noces & Festins*)

Det er ej sært, at Fryne (fin af Bryst),
som elsker og har Hænder, kan omarme ...
men Violinens Skød af Dyretarme
kan sønderrive mig med mere Lyst...

Ej sært, jeg drømte Festen om igen
rig som en Guddom bag min Sengs Gardiner ...
men at i Morgnens Festkronik en Pen

tonede mer end Nattens Violiner ...

Det er ej sært, at Ords og Toners Glød,
Visdom nær Daarskabs kunstfuldkomne Skød,
gør ør ... men at en sortklædt Fe med hvide

smaa, kyske Borter har min Verden gjort
til idel Sort-paa-Hvidt og Hvidt-paa-Sort...
(i disse smalle Borter gad jeg bide!)

34

Den Nysgærrige

(Samtale mellem Antonius i Paris og en nysgærrig Kvinde i Danmark. Af en Brevveksling mellem samme Mand og samme Kvinde.)

DEN NYSGÆRRIGE

Jeg vilde gærne vide det hele: hvordan - hvad er Paris?

ANTONIUS

Det er et Sted, Frøken, hvor man kan sige al Ting uden at rødme; hvor Ammerne holder deres Børn frem midt paa offentlig Gade; hvor man om Natten Klokkeren to tør synge af fuld Hals for Næsen af Politiet! hvor man benævner alle Frøkner *Madame* uden at kunne skelne mellem Jomfruer og Fruer, og hvor Ligheden, Friheden og Broderskabet staar indhugget paa alle Kirker.

DEN NYSGÆRRIGE

Og er der ikke mere? Jeg vilde for Exempel vide, hvorledes det Værelse ser ud, hvor De nu befinder Dem?

ANTONIUS

Parketgulv, Marmorkamin med et Ur, som aldrig gaar, en Alkoveseng, der maaler lige meget paa langs og paa tværs ... Jeg har gjort mig yderste Flid for at opdrive et Værelse med Enkelt seng. Men Pariserne har set uforstaaende paa mig - de begriber det slet ikke.

DEN NYSGÆRRIGE

Og er det det hele?

ANTONIUS

Kære Frøken, da tusind Brevskrivere før jeg har søgt at gøre Folk 35 begribeligt: hvad Paris er! og Folk endda er lige kloge, er det for meget forlangt, at jeg skulde fortælle det hele ...

DEN NYSGÆRRIGE

Da tusind Brevskrivere før De har forsøgt det, kunde De jo ogsaa uden Skade forsøge. Jeg forlanger ikke, at De skal sige mig: hvad er Paris, eftersom De endnu kun har været der fjorten Dage. Men vil De fortælle mig, mens de første Dromme i den fremmede By endnu hænger i Deres Øjenhaar: hvad tænker De ved Paris? Hvad er det, De ser fra Deres Vinduer?

ANTONIUS

Det er Aften, Frøken. Og kigger jeg i Aftenen ud mellem mine halvtaabne Vinduer, ser jeg Gavle og Façader med graa, tilbageslaaede Tremmeskodder, høje som i en Drøm. Det støvregner, og Murene hæver sig i Mørket som uhyre Krypter i en gotisk Kirke.

DEN NYSGÆRRIGE

Er *det* det hele? Jeg havde egentlig ikke tænkt mig Paris som en gotisk By.

ANTONIUS

Men det er naturligvis ikke det hele ... Nede paa Gaden i det stærke Lys holder en lang Række Vogne, som nu i fem Minuter har været standsede af Trængsel. En Dame, som formodentlig har faaet sine Klæder tilstænkedede af en Vogn, raaber ti Gange *Svinebæst* til en Kusk. *Cochon - cochon - cochon!*

DEN NYSGÆRRIGE

Men det er vel ikke det hele ...

ANTONIUS

Nej, men det faar mig til at tænke paa den kvindelige Frimodighed, der er saa stor i denne By - *une large franchise!* Og skulde Kvinderne her ikke ogsaa være frimodige? De er de høfligste, hyggeligste, sagtmodigste, snildeste Væsner, der véd at give den, som spørger dem, ti Raad for ét og oven i Købet er saa omsorgsfulde at følge ham paa 36 Vej, til de ser, at han har fulgt Raadet. Skulde *de* ikke være frimodige? Det er en Kvinde, Jomfruen af Orleans, der har klædt sit spæde Pigelegeme i Panser og Plade og befriet Frankrig, da det var sejlet halvt i Sænk af udygtige Mænd, og da en dum Klods af en Kronprins hverken vidste ud eller ind. Det er en Kvinde, den hellige Geneviève, som ved sin tidlige og store Fromhed har afvendt allehaande Ulykker fra Paris, og som endnu i sin Himmel er Staden Paris's opretholdende Gudinde. - Skulde Kvinderne ikke være frimodige? Hvor man kommer, i et Hotel eller i et Brasseri, er man udsat for at træffe en Vært, der er stor og grov af Fatteævne som en Transtovle, men ved Siden af ham finder man Fruens Tøffel, blød og lille; hun véd hastigt og umærkeligt at lægge alle Sager til rette. Og det i en Grad, saa man paastaar, at der i Paris ikke findes nogen Forretning, som gaar godt, med mindre der ved Kassen findes en kvindelig Energi, som kontrollerer den mandlige Enfold. Skulde Kvinderne da ikke være frimodige? Hvorfor skulde de ikke raabe *cochon* til en Kusk, naar han virkelig er et *Svinebæst*? De véd, at de i sig selv har visse uvisnelige Dyder, som intet Snærperi kan stille i Skygge. Hvorfor skulde de da nogensinde blive skamfulde paa Naturens Vegne? Nej, de gaar uforskræmt og smilende lige ud, gennem Byens farefulde Gader og - gennem Byens Parker, hvor der findes saa mange herlige, nogne Statuer, mandlige og kvindelige. De slaar ikke Øjnene ned for de mandlige, og de hilser paa de kvindelige med et lille Nik, som var det Søstre. I Paris maa man være Filosof - som en Sælgekone for nylig sagde til mig - *à Paris faut être philosophe*.

DEN NYSGÆRRIGE

(*utaalmodig*) Det er vel det hele om Kvinderne? ... Men Parkerne, Statuerne, Mindesmærkerne?

ANTONIUS

Froken, det drejer sig om en Nation paa fyrretyve Millioner Mennesker, der har haft Ludvig den Fjortende til Konge, Napoleon til Kejser, og som har gjort fire Revolutioner. Man kan ikke røre sig uden at løbe paa Triumfbuer, Obelisker og Søjler, Kirker, store Operaer og Musæer. Parkerne ere oversaaede med Marmor og Bronze. Jeg har i Luxemburghaven gaaet omkring og set den store Bue 37 Skulpturer af berømte, franske Kvinder og Dronninger, alle forskellige i Karakter og Ynde. I Tuilerihaven har jeg midt imellem moderne Kunst forundret mig over den klassiske Smag, som har anbragt Julius Cæsar og Alexander den Store paa hver sin Side af den lange Bane mellem de to Triumfbuer. Betragter Franskmandene Cæsar som en indfødt? tænkte jeg. Er det den galliske Nations romanske Sprog og dens Arv fra Romerne, der saa længe har givet den Forspring for det øvrige Evropa? - Da jeg lidt efter saa Gambetta-Monumentet, flunkende pompøst, med en opsat Plade, hvorpaa der stod: »Hvem der? Frankrig!« løb der mig en kold Rislen ned ad Ryggen. *Ja, det er jo fyrretyve Millioner Mennesker! blev jeg ved at sige, uden at vide, hvad jeg mente ... det er jo fyrretyve Millioner Mennesker.*

DEN NYSGÆRRIGE

Men de parisiske Kunstværker er dog vist ikke rigtig artige jeg mener, de er vel saadan lidt pikante?

ANTONIUS

Aa disse Kvinder, som altid vil vide *det hele!* De spørger mig, om Kunsten er vovet, skælmisk æggende - det, som Franskmandene kalder *gauloiserie*. Der staar i Tuilerihaven en Statue af Christophe, kaldet *Masken*, og da jeg taler uden nogen Sagkundskab, kan jeg dristig sige, at denne Kvindefigur synes mig Symbolet paa fransk Kunst. Set forfra har hun som Ansigt en besynderlig klog og udfrittende Maske; set fra Siden er hun en yppig Kvinde, der næsten med Lede drager Hovedet bort fra den Maske, hun holder op for sig. Det tilbagebøjede Hoved, træt Rynke i Panden og den løftede, lange Næsespids over store Næsebor, en stor Mund. Hun har Herman Wessels Ansigt, blodrig som den nordiske Komedies Muse; den trætte Rynke i Panden skyldes de lidende Mellemrum mellem Festerne. Det er en brav Pige.

Hendes Sjæl er urolig, vaklende, alt begærende, men fri for enhver Art Koketteri eller *gauloiserie*; ægte og sanddru gengiver hendes Ydre det indre. Det er Symbolet paa, hvorledes Aandens Stræben tærer paa et yppigt Legem; det er den menneskelige Stræben med de to Ansigter: - Masken og det virkelige Ansigt, der lider ved at paatage sig Masken, men som dog - for ikke at lide - tager Maske. - - Den franske Muse er en saadan brav, ærlig Pige af lidt kødeligt Naturel, hvad der i denne Verden aldrig kan skade, eftersom vi i hele den 38 næste Verden skal være eneste Sjæl; hun elsker sin Maske, Kunsten, men har for blodvarmt et Hjærte til at hykle under Masken. Frimodighed er hendes Kendetegn, *une large franchise*. Og ser man de slanke, fyrige Kvindeskabninger paa moderne Marmorværker, forstaar man, at denne Frimodighed og Dristighed ligger himmelhojt over, hvad de danske kalder det pikante, og hvad Franskmændene kalder *gauloiserie*.

DEN NYSGÆRRIGE

Men sig mig nu: hvorledes lader det at tale fransk? Er det let?

ANTONIUS

Det er en mysterios Evne, som man faar uventet og pludselig mister. Jeg vil fortælle Dem en lille Historie for at vise, hvorledes man kan komme til at tale udmærket fransk, og hvorledes man glemmer det igen. Det er om en Mand af mit Bekendtskab, som en regnfuld Aften havde drukket Strømme af Øl - en Tysker naturligvis - og som i sin Opmøthed havde talt flydende fransk med en Dame fra Normandiet, indtil hun var fuldt og fast overtudet om, at han, som han sagde, var Franskmand, rigtignok fra Savoie. For endnu at bestyrke hende i Troen griber han et Bind franske Vers, som han ser paa sit Bord, og læser hojt for hende. Da den tidlig vaagne, ubehagelig buldrende Hotelkarl næste Morgen banker paa Døren, vækker han hende i Lænestolen, hvor hun er falden i Søvn under Oplæsningen, og ham i Sengen, hvor han, træt af Øl og Læsning, har kastet sig fuldt paaklædt. Ind gennem Døren, der aabnes paa Klem, rækker Karlen en eneste Støvle, som er blanket med stor Flid, og siger: *L'autre, monsieur! l'autre!* - Den anden! ja, hvor er den anden? Monsieur giver sig søvndrukken og forbløffet til at soge under Bord, under Sofa, under Seng efter den anden Støvle, som han har glemt at sætte udenfor i Aftes, og som Garçonnen dér i Døren kræver med en vaagen Mands Energi. »Min kære Ven,« siger Madame, der i Lænestolen vaagner op fra den Søvn, hvortil vi alle trængter, »hvad søger De efter?« *L'autre, l'autre!* siger hendes Ven fra Savoie fortvivlet gestikulerende. Han roder under Sengen, han vender sig og vil forklare Sagen, men af hele det franske Ordforraad er der kun blevet ham denne ene Glose tilbage. - Hojt forundret siger Madame: »Men De talte jo udmærket fransk i Aftes. Jeg troede, De var Savoyard.« - Endelig kommer Monsieur lidt til sig selv og stammer: » Tabt al Ting paa én Nat ... har i Dag kun én 39 Støvle og ét Sprog!« - Damen ser paa sig selv og paa Lænestolen og sætter med et ubeskriveligt Smil Pegefingeren midt i sin Pande: »De var nok lidt Savoyard i Aftes.«

DEN NYSGÆRRIGE

Er den Historie ikke, hvad Franskmændene kalder *une gauloiserie*?

ANTONIUS

Netop, Frøken. Og deres Blade er fyldte dermed indtil Modbydelighed. Denne lille Historie har kun det beskedne Fortrin, at den er omtrent virkelig.

DEN NYSGÆRRIGE

Nu har De fortalt mig, hvordan De bor, hvordan Kvinderne, hvordan Mindesmærkerne og hvordan *gauhiserie* er. Men det er vel ikke det hele? Hvorledes befinder De Dem nu for Exempel i alt det?

ANTONIUS

Som om jeg igen var bleven sytten Aar, sad i Teatret og indbildte mig, at dette var Livet og Lykken. Naar jeg ser en Komædie her, hvoraf jeg forstaar den mindste Halvdel, synes jeg, at Skuespillerne taler som Vidundere, og jeg indbilder mig, at Ingenuen altid er saa sød, frisk og rødmsuset som for aabent Tæppe i Rampens Skær. Selv om det stadig øsregner, føler man dog en lys, fin Luft omkring sig, blot man er af dem, der kan se og høre sig mæt... og naar man da ikke i Danmark har efterladt sig noget, der er stort værd at begræde.

DEN NYSGÆRRIGE

Det er altsaa det hele ...

ANTONIUS

Ikke det hele! Men som De sagde: De har hørt saa meget dumt om Paris - saa kan De vel ogsaa tage

dette.

Antonius. 40

Simplicitas Tilegnet en naiv og nysgærrig Veninde

Den hellige Uvidenhed, saa klar
og med et vantrø Blik (som midt i Kulden
et isblaat Springvand), mødte mig. Hun bar
sin Kjole hjemmevævet, tæt og ulden.

Skønt noget haansk af Lader, lidt for kantet
og tvær med denne Pande altid ren,
hun ejed baade Hjærte og var plantet
med Kvindetække paa to trygge Ben.

Hun havde ikke Lastens magre Bryster.
Letfærdigheden lo og fandt mig løs.
Uvidenheden, denne barske Søster,

hun saa, det var et Liv med nye Love,
hvorfor jeg havde sat mig selv i Vove,
og rakte mig sit Skørt, den Gang jeg frøs.

41

Blødende Rose

»I Frankrig kan man ikke køre, naar man har noget alvorligt for. Endnu har jeg ingensinde kørt i Paris, uden der er indtraadt et Uheld ...«

(Af et naivt Brev.)

Dette er Historien om Rose, som blødte. Og den er ikke hændet mig, men en Ven af mig, som ogsaa var ny i Paris.

Han kendte endnu ingen i Verdensstaden, og for at vænne sig til Sproget plejede han hele, lange Eftermiddage, i en Kafé paa de store Bulevarder at spille Domino med en ung, enlig Kvinde, der hed Rose og talte fransk som sit eneste Tungemaal, og som havde et godt Hjærte, med hvis Godhed hun ikke aagrede.

Han havde truffet Rose paa hendes Enemærker, boet næsten Dør om Dør med hende i det Hotel tæt herved, hvor han først var taget ind. Et lyst, tilbagestrøget Haar, en ganske fin og virkelig Rødme, en stilfærdig Fylde (uden Overdrivelse) havde været det bedste af hendes Morgendragt, naar hun Klokken halv tolv om Formiddagen lod sig se ved Trappegelænderet for at raabe: »Garçon, garçon!« med sin franske, lidt hæse Stemme. Hvis hun ikke var høj af Vækst, var hun heller ikke fordringsfuld, og da min Ven laa syg i tre Dage, kom hun til ham, som hun var om Morgen: med Tøfler paa Fødderne og *L'intransigeant* i Haanden, og sad ved hans Ild og læste højt for ham af Rocheforts kraftige Artikler, som morede hende. - Siden hen, da min Ven, i den Indbildning at kunne indrette sig endnu bedre var flyttet ud at bo i en anden Bykant, søgte han dog, imellem Stunder, ned til den indre By, til Roses Hotel og til den tvangløse Sprogindvielse paa den lune Pariser-Kafé. Der sad de ofte fra Klokken to lige til Aften Klokken sex. Det var saa hyggeligt, langsomt kom Tusmørket. Rose, der altid modtog ham lige aabent og lod sig hente lige villig, blev da siddende Time efter Time med Fødderne paa den lille 42 Træskammel, som Opvarterne i Paris strax bringer enhver Dame, iagttog en Smule de andre, franske eller fremmede Stamgæster, vendte Dominobrikkerne paa sit eget Marmorbord og lod sin Ledsager nyde saa megen Sprogundervisning, han vilde - uden at tage andet

Vederlag end en enkelt Kop Kaffe med et lille, sjældent to Glas Kognak. Ja, hun forbød ham at ødsle. Redebonhed, Uvilje mod ufornuftige Udgifter - franske Dyder! Roses hjælpsomme Hjærte blødte vel altid en Smule for saadan en ung, medgørlig og egen fremmed, som var Mand nok.

De blege, velnærede Parisere, rundt omkring de to, tørrede Øllet af de spidse Henry IV Skæg, blandede Kortene og fortalte, med deres Basstemmer og sonore rr, Anekdoter, som afbrødes af dybe Latter-Udbristninger. De rystede deres Tærninger og vendte Kløver Knægt saa trygt og ubekymret om Tiden, som havde de siddet der saaledes, hver med sine Venner eller med sin Rose, fra den ridderlige Frants den Førstes Dage og skulde sidde der fremdeles til Verdens Undergang, som kun vilde tage dem bort herfra, for at de kunde fortsætte ind i Himlen med at ihjælslaa og *fordrive* Tiden - *Tiden*, der (ved et af Guds mange Misgreb) er bleven gjort uden Ende.

Rose, der sagtens havde tilstrækkelig og bedre Sikkerhed for sit Udkomme end disse Sprogtimer, den redelige Rose gjorde slet ingen Omstændighed af, at en Ven nød godt af hendes lange, frie Eftermiddage. Det er endog sket, at hun har savnet ham, naar han i nogen Tid ikke havde ladet sig se, og en ganske enkelt Gang, at hun har spurgt ham om Grunden til Udeblivelsen i et Brev, undertegnet »din lille Rose, som elsker dig«. Han kom naturligvis strax og medbringende *les étrennes* - en Nytaarsforæring - som han vidste, at selv de uegennyttigste franske Kvinder venter sig. En Hat med røde Fjær var hans Overraskelse til Rose. Og siden - under Dominospillet - havde han Hovedet fuldt af mange kaade Indfald og Griller ud over det sædvanlige.

Saa var det, at min Ven Klokken henad halv sex om Aftenen fik det Indfald, at han vilde køre.

Rose havde sin ny Hat paa med de røde Fjær.

Og min Ven havde just hjemme faaet sit Værelse bragt i Stemning ved nogle ny Gardiner af en forandret Farve. Han vilde gærne en Gang vise hende det, tage hende med under sit eget Tag (en Nordbo ønsker altid at vise sit *Hjem*). Og han var, da han saa længe havde 43 siddet skilt fra hende ved et Marmorbord, tilmed utaalmodig efter at faa hende ind i Drosken. Rose lo ...

De traadte ud fra Kaféen, ud paa de store Bulevarder - *Verdens Hovedgade* - hvor Brudstykker af alle Jordens Sprog blander sig med det hjemlige franske, og hvor Hundreder af Drosker piler forbi i Skumringen med Lygtepar som store, luende Øjne paa Stilke.

Under sin røde Fjær var hun den samme taalmodige Rose, som aldrig nægtede ham noget. Og da hun saa' hans Oprømthed, saa', at han ikke tilfreds kunde skilles fra hende - fjædede hun sig.

»Ja ja, hvis du vil« - sagde hun - (si tu veux).

Den blide Hæshed i de franske Kvinders Stemmer! - jeg finder den aldeles ikke skæmmende. Rose havde ingen Sopran som en Italienerinde, var ikke Heltinde; en drøj, folkelig Spot fornøjede hendes Hjærte mere end det højtravende, og hendes Røst passede til hende, som hun var selv: gallisk og gæstfri - i sit Hotel og paa sin Stamkafé.

De vinkede ad en Fiacre, satte sig ind; han gav Kusken Besked. Danskerens Stuer og Møbler skal endelig modtage Franskmandinden.

Henne paa Stamkafeen, hvis Dør netop havde lukket sig efter Rose og hendes Ven, sad der fire unge Mennesker ved de fyldte Krus og spillede Kort om, hvem der skulde betale. Hver Gang Opvarteren fornyede Krusene, tog han de smaa Porcellænsbakker, hvorpaa de forrige Krus stod, og stablede dem oven paa hinanden - efter fransk Skik, for at kunne holde Regnskab med Fortæringen. Og naar en af de fire unge Mennesker havde tabt en Omgang, blev der raabt: »Denne Fortæring er min!« - *cette consommation est pour moi*. Det var deres indbyrdes Regnskab.

Sojlen med Porcellænsbakkerne steg og steg. Ti mens de spillede om de Krus, de havde drukket, maatte de have nye Krus at læske sig paa. Og saa hændte følgende, som efter Franskmands Udsagn ogsaa skal være hændet andre Steder i Paris. Søjlen steg og steg - først i Højde med deres Skæg, saa med deres Næse, saa med deres Øjne; ja den var ved at voxede de unge Mennesker over Hovedet. Og de unge Mennesker spillede af al deres Flid for at komme til Klarhed over, hvem der skulde betale.

En Omgang til! Hele Kafeen morede sig over de vittige, unge Mennesker. Men de spøgefulde Spillere sad pludselig som et Statsraad 44 - intet Smil paa de haanlige Læber, intet Ord! - og sled Kortene med en Telegrafiver, som gjaldt det Udrustningen af en Expedition til Madagaskar i den elvte Time. Inden Rose forlod Kaféen, havde hun lagt Mærke til, at Søjlen næsten var naaet til Lamperne. Og de unge Mennesker spillede bestandig for dog en Gang at se, hvem der skulde betale.

»Denne Fortæring er min!« raaber den, som taber.

»Puh,« siger pludselig én og rejser sig. »Død og Pine, hvor blev Rose af?« Han havde siddet med det

ubevægeligste Ansigt og ikke med saa meget som et Blik antydet, at han kendte Rose.

(Søjlen rørte nu ved Loftet, forsikrer Øjenvidnerne.)

»Hun er lige gaaet ud ad Døren,« siger Opvarteren. »Mens Herren spillede, har en fremmed plukket Rosen og til Tak foræret hende en Hat med røde Fjær.«

»Jeg kan ikke for min Død lide røde Fjær,« raabte Mennesket. Latter i Kafeen! Han tog Øjemaal af den fælles Søjle. »Aa Kammerater, vent lidt paa mig! Nu maa Værten dog alligevel have Bud efter en Haandværker, som kan bryde Hul i Loftet« - Latter i Kafeen! - »Før han er færdig, er jeg her igen.«

»Det gale Asen,« sagde de tre og spillede saa videre, om hvem der skulde betale.

Rose og hendes Ledsager havde lige sat sig til rette i Drosken. Det er en Kusk, som giver sig gode Stunder, inden han kommer op paa Bukken.

Pludselig, mens Vognen endnu holder, rækker en lang Arm ind gennem Vinduet og begynder at gramse efter Fjærene i Roses Hat. En ubestemt Kamp med denne fremmede Arm, og den store Forrude i Drosken knuses og rasler ned.

Det er paa de store Bulevarder, hvor alle Jordens Tungemaal summer - det er paa Verdens Hovedgade!

Et sort, tæt Opløb samles; Strid og vrede Stemmer. Kusken holder med den ene Arm fast ved en lang, mager Herre med sort Mustache, som nægter at betale de fem Francs, Ruden koster. Rose svøber et Lommetørklæde om sin højre Haand, som er saaret af Glasstumperne, og vil undvige sammen med sin nordiske Ven; men Kusken beder dem blive og være hans Vidner. Der sidder de. Bestandig større 45 Opløb. En Betjent kommer omsider og tvinger den lange, magre Herre, som ikke vil betale, til at sidde op hos Kusken og køre paa Politistationen for at ende Trætten.

Saa danser Vognen paa sine Fjedre, gennem mange indviklede Gader. De to inden i den trykker sig tæt til hinanden.

»Hvem er han?« spørger Danskeren Rose.

Og den gode, gæstfri franske Kvinde, den blødende Rose, trækker paa Skuldrene:
»Aa jeg véd ikke. En Italiener - tror jeg - som er bleven skinsyg, fordi jeg ikke har villet lære ham Sproget...«

Commissariat! Saa snart Politistationens Skilt i Transparent skimtes lidt borte, holder Vognen brat. Italieneren glider fredelig ned fra Bukken - forsonet med Kusken. Og han standser foran Vogndøren for paa ny at tale med Rose. Men nu bliver min Nordbo ude af sig selv over en saadan fortsat Næsvished hos den uheldigere Sydlænding. Med en tung, dansk Paraply rækker han sig truende ud af Vinduet og søger i Hast at oversætte alle de Ord, som er Skældsord paa dansk.

Døgenigt, Dagdriver - *nigaud, vaurien!* Kalvehoved - *tête de veau*.

»Tete de veau« - gentager Italieneren forundret - »testa di vitello«, og sætter sig en Smule i Forsvarsstand.

Da pisker Kusken belejligt paa Hesten. Og min Ven ruller bort med Sejren og med Rose. Han slaar Armen om Rose og raaber ud gennem Vinduet med Stolthed: *Denne Fortæring er min!*

Hun er rørt, fuld af Medynk med ham, fordi hun har bragt ham i Forlegenhed; gentager kærtegnende:
»pauvre ami! pauvre petit!« og kan ikke forstaa, at han langt fra selv føler sig saa *stakkels*, ja at han lér og i Grunden er ganske stolt ved én Gang i sit Liv at have samlet *Opløb paa Verdens Hovedgade*.

Hun kan heller ikke forstaa, hvorfor den Nordbo netop vil køre til sit Hjem med hende. Nu er det Rose, som er bleven utaalmodig. Hun vil gerne som god, fransk Kvinde indivi andre Folk i sit Sprog - paa de store Bulevarder. Men besøge Nordboere eller Sydlændere i deres Hjem ... hvad Morskab var der ved det ...?

Det var umuligt at køre saa lang en Vej - sagde den blødende Rose. - »Mon pauvre ami, er der ikke lige saa godt hos mig?«

Min Ven gav efter. Man opgiver al alvorlig Kørsel i Paris. De kørte 46 hjem til hendes Hotel, hvor han havde gæstet hende paa en tidligere Time af den samme Dag.

Rose blødte - maatte forbindes.

En Spiller og Italiener havde villet plukke Fjærene af Rose! Rose foretrak sin Nordbo.

Nede paa den taalmodige Kafé sad de tre unge Mennesker hjærtenstilfredse og spillede, da den lange Italiener nedslaaet kom vandrende - efter sin uheldige Spøg. Et Øjenvidne siger, at Haandværkeren havde været der; og Søjlen steg og steg. Men de unge Mennesker spillede stadig for at se, hvem der skulde betale.

Et Øjenvidne har fortalt, hvorledes de unge Mennesker fordrev Tiden, mens Rose lærte en Nordbo fransk.

De spillede alle fire - den Dag og den næste med, ja hele Ugen. Søjlen strakte sig gennem otte Etager, og omsider krøb den ud af et Hul i Taget Der var ingen Hindring mere; og de unge Mennesker vedblev at spille for at se, hvem der skulde betale.

De sad der i Maaneder. Og Søjlen steg og ramponerede nogle Slotte i Maanen. Og Søjlen gennemborede Azuren. Aaret ud sad de unge Mennesker paa den taalmodige Kafé og spillede.

En Dag var der Festlighed og Jubilæum i Stamkafeen paa de store Bulevarder. De unge Mennesker havde snoet Skægget endnu spidsere end sædvanlig. Værten serverede dem gratis smaa *fine* imellem Omgangene. Ogsaa alle Øjenvidner fik *smaa fine*. Og Kortene fløj som en Dans. Søjlen havde nemlig naaet Himlen; den steg og steg og skød op lige for den almægtiges Fødder. Og de unge Mennesker vedblev ustandselig at spille for at se, hvem der skulde betale.

Da nu Himlens øverste Herre og Dommer saa, med hvilken Taalmodighed og Fortrøstning de unge Mennesker havde søgt en Afgørelse, hvorledes de havde holdt ud, glemt alt, selv deres Nattesøvn, opofret alt, selv deres lille Rose, som elskede dem - alt dette alene for at faa Gælden retfærdig beregnet til sidste Hvid og Styver! - og da han tog i Betragtning, at Livets umaadelige Regnskab voxer os alle over Hovedet, at hver Hvile, hver kort Glemsomhed, hver Frihedsstund med Rose løber paa og evig forøger den endnu uopgjorte 47 Søjle (saa vor eneste Undskyldning, hvad enten vi bevarer vor Tyrketro eller søger Frelsen som gode Katoliker, til sidst bliver vor *store Udholdenhed*) - da nikkede han mildt til Værten, som havde givet de udholdende unge Mennesker den fornødne lange Kredit, og han udstrakte sin Haand:

»Skriv det paa min Regning« - *cette consommation est pour moi...*

Antonius. 48

Pariserinde

Af Garderobe har hun ikke mer paa,
end Hudens Hvide taaler i et rødt
Livstykke af Flanel. Et Genskin, blødt,
af hendes sorte Øjne sværter alt, hun ser paa.

Hvert hendes Bryst har en saa opret Stilling
som for at maales med sin Søster-Tvilling
og dog et Fald, saa Skymulm mig ommørkner
og nærved Kana'ns Land forgaar min Sjæl i Ørkner.

Al Ting er fast. Men samle til et Hele
de mange kære, kendte Enkeltdele,
det er til sidst en meningsløs Bestilling.

Thi nøgen i en Haarvækst - mørk og svær -
var denne Skabning vel en Trone værd
og anslaar kun sig selv til nogle Skilling.

Det Frankrig, som jeg søger ...

Paris, 10. Decbr.

Hvem der havde alle Sanser aabne! Ti Gange saa skarpe! Det er en gal Tro, at Paris lugter af eneste Eau de Cologne.

I denne evige Taage og Regn er Byen baade graa og skiden. Efter en vaad Decemberdag, tilbragt paa Père Lachaise med at lede efter berømte Mænds Grave, gjorde Tusmørket, mens jeg gik hjem, Avenue de la République endnu mere smudsig. Paa et Gadehjørne midt paa alfar Vej viser en Akrobat og hans Kvinde for en tilfældig Sammenstimling af Smaakaarsfolk deres Smidighed. I denne Bydel er der blot en lidt indelukket, sur Lugt af Efteraar og fugtig Jord, som kribler i Næsens Slimhinder. Her lugter ikke anderledes end paa Nørrebro.

Længer inde fylder en sød, opløftende Duft som af en Kirkes Røgelse en halv Gade. Og endelig paa de store Bulevarer er det den tørre, giftstærke Lugt af Moskus, der strejfer én forbi hvert tredje Minut, umiskendelig midt i Trængslen, og stemmer for Aandedrættet som en Støvsky af Pudder. Røgelse for Himmels Tjenere og for de knælende Guds Lam! Moskus for Mørkets Tærner med Fordævelsen i Hjertet og smaa, prydelige Gedehorn i Panden.

Denne Moskustank i Forbifart under de elektriske Lamper er ikke ubehagelig ene og alene; midt i den ubestemmelige Dunst af tusind slagtede og stegte Okser, Kalve, Faar, Lam, Gæs og andet Fjærkræ, der nu ved Middagstid slaar ud over Asfalten fra alle de brolagte Nabogader, virker den desinficerende, oplivende, næsten aandigt. Dette Pust af Moskus er ikke til at tage fejl af.

Klokken er over sex; man mærker ikke Graavejret for de mange Lys -

Et la prostitution s'allume dans les rues.

... Hvem der havde alle Sanser aabne! ti Gange saa klare! Hvem der havde det hastige Blik, det ubedragelige Øre, som griber og 50 gætter ud, hvad der i denne Tummel og Forvirring er det rette, egenlige Frankrig - Nerven af Frankrig - de store Evners, Historiens og Sangens Frankrig! Jeg kan for lutter Franskænd ikke finde Frankrig. Og Ørene døves af Avissælgernes forfærdelige Brøl:

»Cinq centimes pour *Le Jour! Le Jour*, troisième édition, cinq centimes!«

Camelots kalder Franskændene dem. Og en Udlænding, der ikke vidste bedre Besked, vilde af Navneligheden fristes til at kalde dem *Kameldrivere*. Deres Raab er ensformigt og umenneskeligt som et Raab i den arabiske Ørken. Og saaledes gaar de, tre efter hinanden, drivende deres Kameler ned ad Asfalten og raabende Bladets Navn hver med sin Dialekt: »Le sjur - le sjyr - le sjøhr!« Jeg har dem i Hælene, de store Bulevarer igennem helt hen til Operaen.

Disse Aviser forstaar at gøre Lidenskab til Salgsvarer. Det er Statens dyreste Anliggender, der her raabes ud langs begge Rendestene med den Ild og Hensynsløshed, som kan besætte en stor Nation. Det er Republiken: den store Tro og den store Reklame! intet under Stolen; alt ud over Gaderne, over Bulevarerne!

Disse Aviser - Hævnens Svøber - er Skyld i, at man her i Paris under Republiken føler sig som hensat til Aristofanes' Athen, til et Folkedømme, hvis letlevende, frie Borgere om Dagen beskæftiger sig med Statssager, om Natten med Gæstebud og Fløjtespillersker ...

Jeg kunde den Nat slet ikke sove.

En Absinth, jeg om Aftenen havde drukket foran en Kafé paa de store Bulevarer, mens Regnen dryssede ned i lune Draaber, voldte mig endnu Kvalme.

Paa Gaden under mine Vinduer var en idelig Støj og Skraalen. En stor Sørgmodighed var kommen over mig - mens jeg laa søvnløs paa Ryggen i min Seng, forekom hele Evropa fra Kobenhavn til Paris, mig en eneste stor Natkafé og Poesien, Sangen, den ædle Kraft, den stræbende Aand, alt det var ikke til uden som sparsomme Glimt i Digteres Fantasi. Ingen Skønhed! ingen Mænd! Kun Natkaféer og Aviser. En Verden af Alkohol og Papir! *Voilà Le Jour, quatrième édition, cinq centimes, voilà Le Jour!*

I Halvsøvne troede jeg endnu at høre Kameldriver-Raabene

Da vækkedes jeg pludselig op ved et Mandskor nede i Gaden. Fire vel sammensungne Stemmer intonerede en Stump af en vidunderlig 51 Sang, som jeg aldrig før har hørt og vel aldrig mere skal høre. Stemmerne blandes, og Sangen stiger, som reves den løs fra Strænge af straalende Guld. Tre, fire Strofer ... man syntes, at man saa' Frankrig hæve sig med skinnende Porte, hvorigennem Trouvéer og Riddere drog. - Og da standser Sangen pludselig med en høj Latter, som om de fire der nede forbavsedes over, hvor godt de havde sunget.

Jeg var med det samme sprunget ud af Sengen. Jeg vilde ud i den By, hvor man kunde synge saadanne

Sange. Jeg vilde se Lys og Mennesker.

Da jeg stod paa Gaden, opdagede jeg, at Klokken desværre var halv tre. Og mærkværdigt! Mens jeg laa i min Seng, lød det som en evig Folkevandring under mine Ruder. Nu var der ikke et Menneske at høre eller se.

Men jeg tændte en Cigar og stak Hænderne i Frakkelommerne. Regnen var helt hørt op. Jeg fandt det morsomt og behageligt at gaa ud at spasere paa denne usædvanlige Tid.

De store Bulevarder var mennesketomme. Ikke en Kafé aaben mere. Ikke længer et Pust af Moskus. Prostitutionen har slukket sine Kærter. Her paa disse Gadehjørner tændte den sin første Brand - unge Arbejdersker kastede sig barho'dede ud i Strømmen for i Hast efter Dagens Slid at finde en Mand. Hvor var de nydelige, mange af disse unge utaalmodige, der smuttede frem paa en Gadekant uden noget over Hovedet og i et Nu forsvandt, spredende sig som en Løbeild fra Gade til Gade over hele Paris! De var som Fordansersker ved den lysprangende Ballet: *Paris ved Aften!*

Nu tramper kun en enlig Politibetjent frem og tilbage paa det fugtige Fortov. Og de lysende Fakler fra den store Fest er udslukte og skyllede ned i de mørke Kloaker.

Jeg vandrer ned ad *Boulevard Sébastopol*, stadig søgende en Kafé, hvor jeg ved en Drik kan borttage Smagen af den Absinth, som endnu kvalmer mig. Her og der paa en Bænk sidder en lurvet Fyr og blunder. Længe faar de ikke Lov at sidde paa samme Sted. Politiet jager dem op, for at de ikke skal fryse ihjæl; og de gaar videre og finder paa en ny Bænk nogle Minuters Hvile.

En daarlig klædt, ikke helt ung Kvinde tiltaler mig. Hun er ikke til at slippe; hun bliver ved at følge efter én. Jeg siger til sidst, at den Tjeneste, hun kan gøre mig, er at nævne mig en Kafé, som endnu er aaben . . .
52

Og med det samme skifter hun Tone. Hun er nu kun den tjenstvillige, franske Kvinde. Hun peger og forklarer, og naar hun har givet mig Besked, rækker hun bønlig Haanden ud:
»Aa, Herre, giv mig et Par Sous!«

Hvor skikkelig, ynkværdig tager hun sig ud; det er en Kvinde, som fægter for Livet. Naar alt andet glipper, beder hun i sin Nød om en Almissee . . . et Par Skilling! Nej, den velsminkede og parfumerede Last strejfer ikke om i Gaderne paa denne Tid af Natten. Det er kun Fattigdommen i sin ydmyge og hullede Kjole, uden mindste Tilsætning af Moskus. Og her vandrer ingen syngende Ungdom langs disse Bulevarder. Den Ungdom, der tænker og haaber og synger, har gemt sig godt. Maaske har den gemt sig i et af de Huse der, foran hvis Indgang lange, ligesom forlegne Rækker af stille Drosker holder og venter. Livsglæden er ikke mere højrestet og pralende. Frygter den maaske for at udæske de husvilde Lazzaroner, den sovende Armod der paa Bænkene?

Et Par hundrede Skridt borte i en Gade nær *Hallerne* finder jeg den anviste Kafé, som er fuld af politiserende Arbejdere; det er Folk af alle Slags, unge Vittigmagere og støtte Familiefædre, der faar én til at tænke paa Coupeau i Zola's *L'assommoir*, et Par Soutenører med deres Fruentimmer, og Arbejdere, der er klædt paa som i et Folkeskuespil, sort Bluse, skinnende hvide Flipper, koket bunden Halssløjfe, og som kommer ind for at faa en varm Morgendrik. Klokken er efterhaanden paa Vej til fire, og Livet begynder at røre sig ved Hallerne.

Jeg, som paa alle Punkter har prøvet min fine Hotelværts Uvidenhed, forbavses over den politiske Kundskab, disse Arbejdere lægger for Dagen. Jeg overraskes ved at høre dem bruge Ord, som vore fornemste Parlamentarikere bruger der hjemme, naar de er mest aandrige. Efter at én af dem længe har udviklet sine Idéer, trækker en anden paa Skuldren og siger: »Aa, det er en Utopi?« »Nej, det er ingen Utopi,« siger den anden og begynder for fra paa en ny Maade. Men det er ikke blot Ordvalget og Skælmeriet i deres Vittigheder, som overrasker mig; det er deres Viden om den Forhistorie, som skjuler sig bag ethvert politisk Spørgsmaal, og det er ikke alene Spørgsmaal, som angaar Staden Paris; de véd lige god Besked med fransk Politik i Indlandet, i Udlandet og i Kolonierne.

Og jeg tænker paa, at det er den parisiske Arbejderbefolkning, som har gjort alle Revolutionerne.
53

Mellem arbejdsklædte er jeg den eneste, der bærer høj Hat. Og medens jeg stille lytter til deres Samtale, mærker jeg, at de mer og mer fører Diskussionen for mig og kaster Blikke hen til mig for at se, om jeg giver dem Ret. Hvor god Besked de end véd med deres Sager, føler de dog en vis Lyst til først og fremmest at overtale et Menneske af et velhavende Udseende, som har slaaet sig ned imellem dem og er deres opmærksomme Tilhører. Og jo mere tavs jeg af naturlige Grunde er, des klogere tror de mig. De véd jo ikke, at jeg er Udlænding. En garnmel, tør Fyr, som forgæves har søgt at overbevise andre, slaar Klo i mig og prædiker længe om sin Politik. Til sidst indbyder han mig til at komme hjem og se til ham en Dag, naar jeg gaar forbi. Han bor i det lille Hus ved Siden af den store Kobbersmed paa et Hjørne af Rue Faubourg St.

Denis, han er Skomager og hedder Brébant. Om jeg vil skrive det op: Skomager Brébant!

Jeg lovede den gamle, tapre Oppositionsmand og Politikus at se ind til ham. Og jeg gav mig paa Vej til mit Hotel.

Gaden uden for var fuld af Vogne, som bragte Varer til Hallerne. Det var endnu mørkt, skønt Morgentravlheden var begyndt, og under en Lygte saa jeg to ganske friske, unge Piger med Tørklæde over Hovederne som Amagerfrøkner fra Sundbyvester. De første efter denne triste Nat! De var indviklede i en spøgende Samtale med en Herre i sort Balkjole. Og mens Herren begav sig hjem til sin Seng og sin Søvn, begav de sig til Hallerne, friske som to unge Roser.

Morgenens første Roser var de - den rødkindede, blomstrende Morgen, der opstaar lige ren og ung, selv efter den sorteste Nat ... Morgenens Roser!

Og se: Paris begynder at arbejde.

Alt i mig er Jubel og Glæde, mens jeg slentrer hjem og i Mørket hører Travlheden nær og fjærn.

Jeg husker atter nogle Linjer af Baudelaire, et Morgendigt:

Reveillen blæses i Kasernegaardene, og Morgenvinden flakker gennem Lygterne. Det er den Stund, da Lampen aftegner sig som en rød Plet imod Gardinerne, og da Skøgerne sover deres dorske Søvn med aaben Mund. Men Paris, den gamle Arbejder, ifører sig sin Bluse og tager sit Værktøj ...

Og jeg tænkte, at det netop var det sande, det varslende Ord:

Paris, den gamle Arbejder.

Antonius. 54

Natten

Nu kommer Natten. Ud af alle Kroge
den gaber. Det er Stunden, da den kloge
i Søvn drejer sig omkring paa Ryggen,
og da den gale vil forsøge Lykken.

Lykken hun er en mørk og blodvarm Pige,
hvis Fodtrin stjaalent paa vor Tærskel snuble.
Hun gaar, men lader efter sig et Rige,
hvor man des mere fyrsteligt kan gruble.

Af hendes Fodtrin rødmer Verden vide.
Saa raaber jeg i Natten stolt til Sinds:
»Op alle Svende, vi har langt at ride!

»Snart brunes Jorden, nær er Dagens Gloden,
»Guld dækker Vejene, du Lykkeprins,
»og for vi svigter, vil vi kysse Doden.«

En Verden af Digtere

Alliance

Vi har faret paa alskens Omnibus-Tage
Paris ind og ud gennem otte Dage,
har lukket os op med ungdommelig Iver,
hilst Goddag for hver Lygtepæl,
nikket til Urenes venlige Skiver.
Og hun har forstaaet min skønne Sjæl.

En *Dag*... hun var delt mellem mig og Sorgen,
har hun opgivet Pligterne mod sit Land,
en *Dag*, vor første Omfavnelser Morgen,
blev hun Kvinde, og jeg var dobbelt Mand.
En Verdensstad for os! hun sad ved min Side;
af Solskin og Andagt flød Vejene hvide.

Hun saa - (hendes Klæder i Solluft bruste)
en Tredjes Lykke ... maaske ... hun knuste.
Hun blegned, den blide, hun vidste ej Raad,
men paa mit Haandtryk da blomstrede Rødmen.
Vore Hjærter var vædet af Sødmen,
som gjorde vor Øjerand vaad.

En *Aften* ... det mørknede i Luxembourghaven,
vore Hjærter var tyste som Natten og Graven;
vi saa' paa en Sandsten en Bronze-Trold
vældig at lude sig over en Grotte,
hvori to Gudebørn tankeløst blotte
laa brudt af Søvn og forelsket Vold.

Alt var os fuldendt... En svulmende Frugt!
Men Aftensmaaltidets Spiser og Vine
58 fandt vore Struber af Kærtegn lukt.
Ingen Chablis kan udslukke vor Pine.
Da hvisked hun Ordet, betvungen og mild:
»Vi vil hjem til din Stue, din Ovn og din Ild.«

Og Længslen løb foran de snøftende Heste -
Til mit Hus og vor Søvn!... saadan ender det bedste.
Men nu er de otte Dage forbi,
da vi laa ved min Ild og skrev Vers i min Aske.
(Er det *mig*, hun har elsket og søgt i det raske
Sekund?... eller var det en ny Poesi?)

En *Nat* ved Arnen hun løser sit Haar,
(berust af en Duft i sit lange Haar)
og lader Tankerne selvberust vandre:
»Min Ven, jeg maa tænke paa Fremtiden nu,
Gud ved, om jeg elsker dig mer end de andre ...«
Hvor plukked hun sælsomt mit Hjærte itu.

Nyaars-Hymne

Allah være med os alle! Han give Jer et glædeligt nyt Aar, Læsere og Læserinder! Han fylde jer Sjæl hele det udslagne Aar med ti Tusind usigelige, utænkelige, umulige og dog ubortviselige Begæringer! Tyve Ønsker i ét Nu! Tyve ubestemmelige Indskydelser i ét Øjekast. - - Aa, det er Evnen til at ønske, som er vore Dages

Sol, vor eneste Vej til Lykke - Evnen til Ønske, Attraa, som faar vort purpurøde Blod til at skynde sig og vor graa, trætte Hjærne til at skyde Blomster.

Allah være med os alle!

Der er Dage, som synes en skrivende saa sorte som det Blæk, hvori han skulde dyppe sin Pen. Eller Dage saa blanke, at han ikke tør plette deres Blankhed med sin Haandskrifts sorte Edderkoppeben, Dage, da han føler, hvad den af alle unge og symbolistiske Franskmænd beundrede *Mallarmé* kalder *Rædslen for det hvide Papir*.

Men der er andre Døgn og Timer, hvor han føler sig draget af det hvide Papir som af en uimodstaaelig Kvinde, og hvor han - hvis man fratog ham Pen og Blæk - vilde begære at skrive med Neglene.

Her i Paris, ved dette Nyaar, tvinger én og samme Forestilling sig stadig ind paa mig: jeg ser Jorden som en stor Globus, hvorpaa Skribenter af alle Aldre og Rangklasser med Pen, med Blyant, med Negle søger at indridse deres Navnetræk. Hvilket Arbejde - for at fylde et Blad eller et Tidsskrift, som i Dag læses og i Morgen kastes i Ovnen!

Allah være med os alle!

... Og dog griber det samme Raseri én selv, saa man maa skrive, selv om det skal ske med Neglene. Det er det usigelige, det utænkelige, det umulige, tyve ubestemmelige Indskydelser i et Sekund, der vil ud igennem Fingerspidserne. I fjorten Dage har jeg hadet det sorte Blæk...

60

Men hvorfor smilte den Dame saaledes til mig i Dag, da jeg byttede Plads med hende bag paa Sporvognen i Bulevard St. Germain. Hun var saa fin og brunøjet - det er mit Livs Fejl at lægge Mærke til den Slags Enkeltheder. Hun takkede mig for min Opmærksomhed, og jeg fortalte hende, at i *mit* Land havde man Sporvogne i tre Etager, saa der var altid Plads nok, om ikke anden Steds, saa paa Imperialen.

Hvad er et Smil? Man taler om ømme, spotske, ja om skamløse Smil. Jeg kender hvide Smil - hvide som Majmaaneskin eller som en isblomstret Rude mod Lyset. Jeg kender Smil, gyldne som en ung Dag eller som en hensvindende Høst. Jeg kender Smil som en blussende Aftenrøde og Smil, der er røde som et Baal! - Det pludselig frembrydende Smil har som en Sol faaet Udtryk og Farve af de Skyer, der omlejrer Ansigtet; men det pludselig frembrydende Smil er altid en og samme Ting -

En hellig Ting!

Hvorfor fortrækker Læberne sig saa uimodstaaeligt? Det er det usigelige, det utænkelige, det umulige, tyve ubestemmelige Indskydelser, der med et bliver til Liv, bliver til Kød og Blod.

Og skønt Vinden blæste, og Solen kun skinnede blegt denne Frostdag i Bulevard St. Germain, faldt ved dette Smil pludselig alle mine raadville Tanker i Traad, og alt, hvad jeg havde oplevet i de sidste fjorten Dage, fik for første Gang Sammenhæng og Mening, saa jeg maatte hjem for at fylde det hvide Papir med mit Krads.

Hvorfor skrive? Hvorfor gøre sig saa megen Ulejlighed for at mærke Jordgloben med nogle Navnetræk, hvorover Fremtiden før eller senere vil drage sin Stav og sine Stude? Men de tænker ikke derpaa, de Journalister, som fylder Paris, de Poeter, der fylder Verden med deres Cifre eller Tegn.

Det kommer af, at hver Linje, de skriver, indtil den mindste Tøddel, er *Elskovsruner*. Og det Værk, som er noget andet, duer til slet ingen Ting.

Indtil Evighedens Klokke slaar; saa længe Seinen flyder med sit graagule Vand; saa længe de unge Mænd af ubevidst Ærbødighed bøjer Hovedet for de smækre, unge Piger - saa længe vil de skrivende Mænd vedblive at glemme Nuet og Forfængeligheden for et smukt Smil. Og for i forelsket Lune at dække den gamle Klode med deres Krimskrams vil de opspinde Fabler uendeligere end dem i 61 Tusind og én Nat - Kærlighedsfabler, fulde af ti Tusind usigelige, utænkelige, ubestemmelige Ønsker, fulde af alskens østerlandske, brogede og umulige Indskydelser.

Allah være med os alle!

Antonius. 62

(*Nopces & Festins*)

Da denne Dag med Kys og Fryd forgik,
har Skumringsgraaet hyllet Regnfaldsmørke
om Sjæl og Sanser, som omsider tørke.
Nu bringer Aftenen Vin og ny Musik.

Hun kommer til Koncerten med Kusinen,
lysklædt og hed og fin som Violinen.
Jeg ser det ømme Blik, hvis Glans ej dør,
og hendes nye Trods i nye Slør.

I hendes Øjne tør jeg dristig se.
Men hendes Dragt, jeg tør ej komme nær den.
(Man skænker alt - men dør for en Plissé.)

Hun hvisker selv i Trængslen: »Krøl mig ej!
Rør ej min Stads, den bærer jeg for Verden;
men tag min Haand - da rører du ved mig.«

63

Hyacinterne eller De smaa Tidsskrifter

I.

(Dagbogsnotits. - Mandag.)

Uden for i Natten føg Sneen, piskede mod mine lukkede Skodder, som den havde pisket paa Ruderne i Drosken under min stolte Hjemfart gennem det lysfyldte Paris.

Jeg sov trygt, og jeg drømte, at der atter rullede en Droske for Døren, og at nogen havde rejst sig fra min Side og stod i fuld Paaklædning ved mit Hovedgærde.

Denne *nogen* talte og lagde rolig et Par Genstande fra sig paa mit Bord.

»Her glemmer jeg (læg vel Mærke til det) mine lyse Handsker, her et Bundt bleggule Hyacinter og her mit lille Visitkort - »Sylvia Delaplanche« uden Adresse vedføjet. Farvel, Antonius, vort Æventyrbryllup er forbi; sov trygt og bliv ikke altfor bedrøvet, naar du i Morgen opdager, at Fuglen er fløjet. Jeg har truffet dig for at give dig en lille Oplevelse, du kunde drømme om. Glem ikke Duften af mit Haar og mine Klæder. Glem ikke, at der er noget, som hedder Troskab selv i de flygtige Ting. Og begiv dig saa ud for at opleve paa ny. Du vil lære mange Mennesker at kende, og du vil høre flere Navne, end du kan stave. Stav dem saa forkert, som de fremmede staver Navnene fra dit eget Land; gør dig ingen Ulejlighed med at huske dem. Jeg lover dig intet. Men hvis du lader dig føre af din Skæbne, uden at knurre, altid fornøjet som en god Rejsekammerat, (og hvis du ellers selv har et Par vittige Øjne), da vil du midt i Buldret, Røgen og Storstadstrængslen stundum kunne nikke til en blaa Horizont, som du mindst tænkte paa ... Sylvia forlader dig. Og i Morgen opsøger du de unge Digttere og de smaa Tidsskrifter«

Saa tav hun. Jeg hørte strax efter en Droske rulle bort. Jeg vaagnede først, da den klare Dag dristig gabede ned imellem mine Skodders graa Tremmer. Jeg fandt paa mit Bord et lille Visitkort, et Par 64 perlegraa, noget forkrøllede Handsker og et Knippe bleggule Hyacinter, allerede halvt visne.

Min Kat sad Dagen igennem og snurrede foran min Kaminild. Og jeg selv laa drømmende paa min grønne Sofa. Mere duftende end alle Hyacinter var der i mig efterladt et Minde, mod hvilket jeg endnu segnede og lykkelig blødte som mod de skarpe Stubber i en mejet Hvedemark. Hendes Ungdom var som den nye, fulde Kærne paa de blanke, soltørre Straa.

II.

(Dagbogen fortsat. - Tirsdag.)

Da kom min Landsmand og adspredte mig.

»Har De Lyst til at kende nogle unge Franskmænd, som skriver? Lad os gaa til Malaquin!«

Jeg tog mine Støvler paa, min Paraply i Haanden. Min Ven gik foran med lange Skridt. Saaledes naaede vi omsider de store Bulevarder.

»Hvad Malaquin er?« forklarede min Landsmand. »Mellem femogtyve og tredive - ganske som du og jeg - Skuespilforfatter, dyrker mest den politiske Satire, har skrevet to Teaterstykker, opførte af Les Escholiers, og hvoraf det ene, der hudflættede Greven af Paris, gjorde Lykke; har gode Forbindelser ved de unge Tidsskrifter, kender mange literære Folk, baade mellem de unge og de ældre, omgaas endelig hemmelig med Planerne til nye Dramer. Alt dette betyder jo ingen Ting i den borgerlige Verden. Men hans Moder har en Kafé. En Kafé paa Bulevard Poissonnière - paa de store Bulevarde! Og det hæver ham himmelhøjt over de mange fattige Lus, der ligesom han elsker Kunsten for Kunstens egen Skyld.

Som et Marketenteri for Literaturens og Kunstens unge kampgraadige ligger Kafé *Gutenberg* til højre paa Bulevarden. Og Enken, Madame Malaquin, sidder selv ved Kassen. Det er en fyldig og godlidende Kvinde med et jævnt, folkeligt Udseende - ganske som en Marketenderske for tapre Soldater og ærlige Literater bør se ud Under hendes Tag og i Legumen fra hendes Køkken græsser Løven og Lammet Side om Side. Politikere som *L'intransigeants* Redaktør, Henri Rochefort, har her været stadig Gæst, før ublide Omstændigheder tvang ham til at lade sig bespise fra Køknerne i London. 65 Medlemmerne af *La Justices* og *Le Radicals* Redaktioner kommer her i trætte Stunder for at hvile ud. Og en hel skrivende Ungdom i pæne Klæder og med anarkistiske Principer kommer her for at se hinanden og tale om Kunst og Literatur. Det er Forfattere, Poeter, Musikere, Anarkismens Girondiner. Man maa ikke i Danmark tro, at de har været Dusbrødre med Ravachol. I Paris findes for Øjeblikket henved 150 Tidsskrifter for de unge; og de allerfleste Skribenter, som tager Del i denne uhyre, literære Bevægelse, Symbolister, Naturalister, Eklektikere, troende og Fornægtere, er anarkistisk sindede. En begejstret og videnskabelig Anarkisme, som pletter sine Fingre med Blæk i Stedet for med Blod, og hvis Tilhængere kan mødes i den smukke Kafé Gutenberg, uden at Madame Malaquin skælver for sine Vægge og Vinduer.«

Saaledes talte min Ven, mens jeg tænkte paa perlegraa Handsker og over alt i Trængslen indbildte mig at skimte et Par mørke, langfrynsede Øjenvipper.

Klokken var mellem to og tre, da min Landsmand og jeg endelig traadte ind i Kaféen paa Bulevard Poissonnière.

III.

(Dagbogen fortsat. - Tirsdag Aften.)

... Madame Malaquin har to Sønner, en stor og stærk, som ikke nærer nogen Lidenskab for Literaturen, og en lille og svag, der gaar med Krykker, er fin og klar af Aand, og hvis kønne Ansigt med det rødblonde Haar, de blaa Øjne har det stilfærdige Udtryk af øm Fanatisme, som tyder paa, at han i Beskæftigelsen med aandelige Ting har fundet den Fred, der overgaar al Forstand.

Han præsenterer os for to mørkhaarede Franskmænd:

»Hr. *Herlé*, Komponist. Hr. *Alphandery*, Sekretær ved *La Rampe*, en Forening for Opførelse af Skuespil.«

De to Herrer er i Alderen mellem femogtyve og tredive, og vi faar at vide, at Komponisten skriver Musik til en Pantomime af Malaquin, mens Hr. *Alphandery* er Hr. M.'s Medarbejder ved et politisk Stykke.

Vi sætter os alle fem, slaar Benene over Kors, og hvem der vil 66 ruller sig en Cigaret af sin egen Tobak, for saa vidt han kan finde Alburum dertil.

Ingen jordisk Pragt eller Hygge fordærver Simpelheden i Malaquins Arbejdsrum. Det er mørkt og snævert som en Skolediscipels Tagkammer eller som det Hummer af et Kontor, en Bogtrykker eller en Papirhandler og Forlægger kan have ved Siden af sit Pakloft. Paa Bordet en uordenlig Dynge Bøger og Skrivebehov, i to høje, smalle Reoler flængede Bøger hulter til bulter. Ilden er gaaet ud i Ovnen, og Værelset vilde med dets nuværende Temperatur omtrent egne sig for en stor Forfatter, der foragtet af Tiden sidder med kolde Fødder og skriver Bøger for Evigheden.

Elskværdig opfordrende henvender Malaquin sig til os danske:

»Men tal... De er jo kommen, fordi De har noget at sige os.«

»Vi beder om Forladelse. Vi har ikke opsøgt Dem for at plage Dem med Tale, men for at faa Kundskab om Deres Meninger og Tanker.«

»Aa, de Herrer er altfor beskedne! De har sagt mig, at Folk i København beskæftiger sig meget med *den* franske Literatur, vi selv sætter mest Pris paa. Ogsaa med Baudelaire?«

»Nogle af vore unge Skribenter har skrevet om Baudelaire og oversat Stykker af ham baade paa Vers og paa Prosa.«

»Aa, men det er meget interessant,« udbryder Franskmændene i Kor.

»De ved vel,« vedbliver Malaquin, »at vi her i Paris for Tiden er stærkt imponerede af Henrik Ibsen og venter os meget af Skandinaverne, August Strindberg f. Ex. Det er altid Kvindeskikkelserne, som river os med i den nordiske Literatur. De staar himmelhøjt over vore smaa, franske Dukker.«

»Mener De virkelig? Og vi, som troede, at man først ved Seinen - i Mussets, Balzacs og Stendhals Fædreland fandt den sande Kvinde - Mandens jævnbyrdige i Aand og alle Ting!«

»Aa, tværtimod,« siger Franskmændene. »Nej, det vilde være interessant at studere Deres nordiske Sæder. Men en Franskmand vilde ikke kunne forstaa den Frihed, man giver de unge Piger.«

Vor Samtale bekræfter den Sætning, at man altid finder Næstens Kvinde skønnere end sin egen.

Og Samtalen skifter fra den nordiske Literatur og Kvinderne til den unge franske, drejer sig en Stund om den talentfulde Prosaforfatter og Symbolist, *Remy de Gourmont*, der paa alle sine 67 Modtagelsesdage viser sig for sine Besøgere i et klosteragtigt Rum og ifort en Munkekutte. Er det atter Utilfredsheden med Hjemmets Kvinder - som har fremkaldt denne Askese? - Saa taler vi om Musik. Komponisten priser i nogen Tid Wagner, og fra Musiken kommer han til at tale om Vellugt og Røgelse. Han fortæller tilfældig om sig selv, at han altid brænder Røgelse i sin Kamin, hvortil Malaquin svarer ved at pege paa sine Reoler og sit fattige Rum, at for ham er Vellugt og ydre Hygge til Besvær, naar han skal arbejde.

Inden vi gaar ud ad Døren, ser jeg mig endnu tilbage, og jeg kan ikke tænke mig noget bedre Ly for den »hellige Bohêmes« Raadslagninger. Ungdommen, »den hellige Bohême«, som til Tidernes Ende vil føle en anarkistisk Lyst til at afsætte alle kronede Poeter, alle anerkendte Smagsdommere, opbrænde de dejlige Musæer, de herlige Biblioteker med de gamles underfulde Værker - og selv at bygge et nyt Bog-Babylon og et nyt Louvre, hvor der skal være Plads til alle de unge og de oprigtige af Hjærtet, og hvor man skal slippe for at beundre de gamle, som er blevne dumme med Aarene. Amen! Det er kun symbolsk.

IV.

(Fortsættelse. Onsdag Morgen - i Bcdrovclse.)

Vi gaar neden under i Kafé Gutenberg. Og der sidder vi den lange Eftermiddag og taler sammen, unge Franskmænd og danske. Ærlige Hjærter, lystige Ord. Men der er én af os, som bestandig er adspredt og

faamælt, én, som har ladet sine Tanker blive bag sig paa et eller andet Gadehjørne og nu ikke kan faa dem hentet hjem igen

Fremmede, hvis du ude fra *Ternes* tager med Omnibus til Madeleinekirken og derfra til Fods gennemiler de store Bulevarder, da kommer du i Nærheden af *Carnaval de Venise* forst til en lille Butik paa din venstre Haand. Der ser du, hvis du har bedre Held, end jeg havde den Dag, min elskede - hendes Hænder er hvide, hendes Fødder er smaa, hendes Øjne er store og mørke, som blide Duer. - Naar hun spaserer, hyllet i sit sorte, lange Pariserinde-Slør, der naar hende to Gange om Halsen og Hagen og endda flagrer lystigt frem over venstre Skulder, ligner hun i sin dunkle Formummethed en sort Due; men det er dog Sylvia Delaplanche, det samme nittenaarige 68 Barn, den samme friskafskaarne, bleghvide Blomst, som kigger med store Øjne ud fra en lille Butik ... Paa venstre Haand nær *Carnaval de Venise*. Trappen er lidt høj, Døren lidt smal ... Fremmede, du gaar rolig videre.

Du gaar videre, idet du stadig passer godt paa, hvor du har din venstre Haand, og den næste Seværdighed, du da træffer efter at have gennemstrejft Bulevard des Capucins, er den store Opera: - Der kan du frit løfte dine Øjne, Statuerne vil ikke rødme eller tilsløre sig for dig, ingen skinsyg Elsker vil disputere med dig om din Ret. Og er du lidt hallucinret, ligesom Ibsens Hilde, vil du midt i Virvaret af tyve Vogne, som krydser hverandre paa den lydløse Asfalt, høre Toner i Luften af Taffanels Orkester, høre Bruset af Wagnerske Lurer eller høre Faust, der synger for Margrete.

Du gaar videre, helt hen paa Bulevard Poissonnière, et Sted paa højre Haand, til Malaquin. Og dér forlanger man af dig, at du, medens du har dine Tanker alle andre Steder, nu ogsaa skal sige et dybt Ord om Henrik Ibsen. (Et dybt Ord om det dybe og vage! og *det*, mens éns Sjæl brænder i jordisk Erindring om en ung Pige af saa og saa mange Centimeter nojagtigt Maal... Ak!)

»I unge Franskmænd er allesammen Fumister,« sagde min Landsmand med nordisk Uforbloffethed til Malaquins Venner, da et Glas Absinth havde gjort ham glad. »Alt, hvad I gør, er Fumisteri, og naar I da kommer til at læse noget af Henrik Ibsen, den største Fumist, vi har hjemme i Norden, bliver I ellevilde.«

En *Fumist* er jo i det franske Folkesprog simpelthen en Skorstensfejer, men i Kunstnernes Sprog anvendes det om de højrøstede Modegenier, fra hvis Værker der stiger mere Røg og Kvalm end egenlig klar Flamme.

Skuespilleren ved Grand Théâtre, *Lugné-Poë*,* Instruktøren af Ibsens »Fruen fra Havet«, sad med sit Napoleons-Ansigt, mørk, bleg, glatraget, lige overfor min Landsmand.

»De Skandinaver er frygtelige,« smilte han overbærende.

Men ved min Landsmands venstre Side sad Alcanter de Brahms, *l'immense Alcanter* ved Ugebladet *La nouvelle écho*, en Journalist, som paa den ubegribeligste Maade véd alt, kender alt. Tænk ham fyrretyveaarig, høj, myndeagtig slank, høj Hat, en uhyre Monocle for det * 69 ene Øje, en uhyre høj Flip, der kniber stramt sammen under Hagen med det tynde, lyse Pariserskæg - siddende aarvaagen mellem denne Ungdom.

Saa saare min Landsmand for Vittighedens Skyld og for at drille Pariserne havde kaldt Henrik Ibsen en Fumist, greb den alvidende Alcanter, *l'immense Alcanter*, ham lempelig ved Knaphullet, fortalte ham, at denne Opfattelse af Henrik Ibsen var yderst interessant og bad ham skrive en Artikel derom til *La nouvelle écho*.

Min Landsmand lo huldsaligt:

»Ja er nu de Pariserer ikke storartede? De synes ganske vist, at det er morsomt, hvis Henrik Ibsen er en stor Mand. Men hvis man fortalte dem, at han var en simpel Fumist, vilde de i Grunden finde, at det var et langt bedre Æventyr.«

V.

(Nye Dagbogsnotitser. - Fredag.)

Klokken var atter ti om Formiddagen, og jeg laa endnu og sov. Mine Skodder var stængte, de tunge Gardiner trukne for det ene Vindu. Gennem det andet Vindues Skodder var den klare Dag trængt ind i mit dunkle Rum, og da jeg lukkede Øjnene op, saa jeg dens Glans paa de hvidmalede Tremmer, en blæsende Januardags tynde, lyse, drømmelette Sol.

Men jeg lukkede igen Øjnene for at sætte mig tilbage til mine Drømmes Halvmørke.

»Her løber Seinen,« drømte jeg og antydede med Pegefingern let og umærkeligt dens Løb i Luften. »Her oppe hæver sig den højre Seinebred med de store Bulevarde, hvor de mange Udlændinge gaar, og hvor de underlige Avissælgere skraaler hele Dagen. Her ... her nede ligger den venstre Bred, og dér bliver Gaderne saa tætte og mørke og bugtede, aa, saa dejlig tætte og mørke og bugtede - og dér bor rigtige Mennesker, og al Ting er billigere. For det er jo det ægte, gamle Paris med Notre-Dame - som har bestaaet siden Middelalderen. Og her bor Folket. Og her er *Quartier Latin*. Og her lever fattige Studenter paa en Kvist og skriver Vers. Og det er her i de tætte, snavsede Gader, at en ung Pige af Folket ved Foraarstid bliver glad for et beskedent Bundt Violer ... her, at Foraarstankerne i April kryber 70 oven ud af Skorstenene for at flyve med Svalerne. - Dér ovre den høje, højre Bred, hvor alt er saa fuldt af Butiker og Meningsløshed! dér nede den venstre Bred! og her løber Seinen ... midt igennem.«

Klask!

Det er min Værtinde, som slaar Skodderne op. Lyset skærer i Øjnene. Og nu gaar hun ogsaa til det andet Vindu.

Klask!

Revet op fra Sovnen og Drømmens Følelse af sød Almagt stirrer jeg hjælpelos mod Dagskærets brede, kolde Tomhed. Og jeg hader i samme Øjeblik den nøgne, virkelige Verden: det høje, buldrende Paris paa højre Bred, det lave, skidne Paris paa venstre, og Seinen, som loper midt igennem med sine stive, murede Dæmninger. Hvad skal jeg ude i den By? er det værd at gøre sine Sko snavsede for?

Men jeg fik Besøg.

Det var Postbudet. Fra den Dag i Kaféen paa Boulevard Poissonnière, hvor gamle Kammerater og Venner af Malaquin forsamles (mellem dem Forfattere som *Jean Jullien* og *G. Salandri*, Tegnere som *Willette*) modtager jeg med hver Post snart Bøger, snart Tidsskrifter, snart Blade fra franske Forfattere og Redaktioner, der beredvillig yder en Nordbo, der studerer deres Forhold, alle ønskelige Oplysninger.

Kun én Adresse - den, som mangler paa det lille, sirlige Visitkort - vil ikke komme til mig.

En rolig Veninde nordfra, af dem, man glemmer i Lykkens Timer, og som man genfinder i sin Forladthed, gor mig Selskab og beder mig om at vise hende Malaquins Kafé. De unge Franskmænd er begærlige efter at kende en saadan *suédoise*.

Hun er forstandig, - denne uinteressante Sostre - hun paabyder mig, at jeg skal adspredde mig, raader mig, at jeg alene skal soge Mændene og læse i dem som i nye Bøger, jeg skærer op. Og naar jeg da har læst meget og forundret mig meget, vil jeg (hun forsikrer mig det) læse det samme i Øjnene paa den første Sylvia, som jeg moder.

Jeg søger Adspredelse.

71

VI.

(Dagbogen fortsat.)

Ved en Middag for *Nouvelle échos* Medarbejdere traf jeg Hr. *Gauthiers-Villars*, kendt under Mærket *Villy*, en Mand, fuld af udtømmelig Glæde, og for hvem hele Verden er bleven til en Vittighed. Og skønt jeg knapt talte med ham i ti Minutter, modtog jeg Dagen efter en nylig udkommen Bog af ham med Paaskrift *très-sympatiquement* fra Forfatteren. Redaktøren, Hr. *Strauss*, indbød mig til alle fremtidige Middage, Ligné-Poë bortførte mig efter Soiréens Slutning i Droske til *Grand Théâtres* Paaklædningsværelser, hvor jeg sammen med Redaktionssekretæren ved *Revue moderne*, Hr. *Cortambert*, ventede, medens han udførte det sidste af sin Rolle i *Lysistrate*.

Hjemme har vi ingen Madame *Réjane* til at spille *Lysistrate*. Réjane er dejlig som de syv Dødssynder - ikke den dybt nedringede Synd med de nøgne Skuldre, nej som syv dameagtig højhalsede Dødssynder, Forbrydelse i lang Kjole, og det synes rent kvindeligt Glemsomhed, naar den stolte *Lysistrate* forser sig med

sin Elsker i selve Gudinden Artemis' Tempel. Havde København en Réjane og Hjerterne lette nok for den aristofaniske Tøjlesløshed, maatte et Teater dér som her kunne have sine hundrede Aftener med Lysistrate. Men jeg frygter, at det morsomste maatte stryges - og »Landsoldaten« var omend kedsommeligere maaske sundere for Moralen i en befæstet By.

»Rejs til Danmark,« siger jeg til Hr. Cortambert, mens vi to til sidst i fælles Droske nærmer os Place de l'Étoile.

Og jeg gaar Dagen efter til ham og gentager det for ham og for den anden Redaktionssekretær ved *Revue moderne*, thi jeg har nu lært, at man skal begynde med at fortælle de Franskmænd noget.

»Rejs til Danmark. Det varer halvandet Døgn, to Nætter og en Dag, og De kommer sovende til København, en By paa snart en halv Million, hvor enhver Student næsten véd lige saa god Besked som De selv med alle de franske Forfattere, som De endnu har mest i Tanker. Hold nogle Foredrag, ligegyldigt om hvad, og De vil blive bespist og spist; man har en mægtig Appetit paa Frankrig hos os; Familierne staar Dem aabne.«

»Familierne,« siger de to unge Redaktionssekretærer med store, straalende Ojne. De sidder selv i en pragtfuld Stue med Parketgulv og dekorativt Porcellæn paa Væggen.

72

»Og Bladene,« fortsætter jeg. »Desværre har vi lige i dette Øjeblik ingen unge Tidsskrifter; ellers vilde de ogsaa have staaet Dem aabne; men det er ingen Flora for vort Klima.«

»Er der meget koldt?«

»Ja, omtrent som i Paris.«

»Læser man ogsaa Baudelaire? ... Aa, det er meget interessant ... Og man bliver modtaget i Familierne?«

De to elskværdige, unge Mænd er begge Forfattere. *Cortambert*, Søn af en berømt Koreograf, udgiver netop, siger han, en Roman hos Savine; han har i Forvejen skrevet Stykker til flere Teatre. *Alick Bollas* har skrevet og skriver bestandig Romaner efter det samme Princip, opstiller i hver Bog et realistisk og et idealistisk Element, saasom en Søn og hans Moder, en ung Mand og hans Elskede, fører der efter det realistiske Element mod Døden og viser Idealet i Transparent. En saadan ensformig Metode lader meget fransk. Hr. Cortambert indrømmer, at han følger omtrent samme Principer. Nu vilde det kun være at læse Bøgerne.

VII.

(Søndag.)

Mens jeg saaledes for at adspredde mig vandrede igennem Paris Dag efter Dag, noterede mig alle de Tidsskrifters Navne, som intet vil kunne redde fra Forglemmelse - overskred jeg omsider Seinen.

Paa højre Bred de store Bulevarde, paa venstre Bred Boulevard St. Germain og i Rue Bonaparte, 31, *La Plume*, den mest omtalte af unge Revuer. Skønt dette Tidsskrift oprejser Monumenter for *De onde Blomsters* Digter, Baudelaire, er dets Barm altid duftende smykket med friske Violer som en ung Arbejderske i April, og Foraarstankerne i dets smalle Spalter er saa ellevilde, at de kryber oven ud af Skorstenene. Tankegangen i *La Plume* kan til Tider være lidt katolsk, for saa vidt man er katolsk, naar man taler om Calvinismens og Protestantismens kolde, sortklædte Ensformighed, og naar man lader livsglade Penne for Spørg skrive en Nydelsernes Moral.

Jeg søgte i Gaar Formiddags Redaktionssekretæren, Hr. *Croze*, en *bon garçon* paa tre fire og tyve, der saa ud, som om han lige havde 73 sunget af fuld Hals, før han lukkede mig op. Han er Medarbejder ved *L'évènement* og *Le Figaro*.

Han gav mig mange Oplysninger, kom til at hoste, mens han skrev mig et Anbefalingskort til *La Plumes* Redaktør, Hr. *Deschamps*, og bad mig endelig sige Hr. Deschamps, at han hostede endnu - da han ikke havde været paa Kontoret i otte Dage.

Jeg overskred Seinen med mit Kort i Haanden, og snart stod jeg i La Plumes Redaktion hos Hr. Deschamps.

En blid, dog snarraadig Mand er Deschamps, med sydlandsk sort Mustache, brune Øjne og en omfattende Velvilje. Næppe over tredive. I hans Kontor vrimler det med unge, skæggede Genier, sydlandsk sorte som Sværte. Han samler de unge i store Flokke til sit Tidsskrift, og hans Væg er dækket med Portrætter, paategnede »til Vennen Deschamps«, »til Literaturens Velgører Deschamps«.

- - Hr. Deschamps Samtale har ved et saadant Besøg noget uforklarlig oplivende, og da jeg med en svær Pakke af La Plumes Hæfter besteg en Sporvogn i Faubourg St. Germain, drømte jeg om, hvor glad til Mode Literaturens unge Tilbedere maatte gaa bort fra dette Sted: mit Mod hævede sig i tre Etager. Og da traf jeg paa en Sporvogn en ung Dame med et langt Sørgeslør og et mildt Smil som en bleg Hyacint. Og hun findes atter i en lille Butik nær Carnaval de Venise, Trappen er lidt høj, Døren lidt smal. Hun forstaaer udmærket at oversætte de tit vanskelige Ord i La Plumes Poesier.

VIII.

(Søndag Eftermiddag. - Dagbogens kedsommelige og symbolske Afslutning som sædvanlig.)

»Sylvia Delaplanche« - sagde jeg, da vi for at tale mere uforstyrret var flyttet fra Sporvognen over i en Droske - »læg din Arm om min Hals og læg din Ungdom som et Knippe hvide Hyacinter tæt til mit Hjærte og sig mig: hvor har Forsynet haft dig disse lange, fortærende Døgn.«

Hun gjorde, som jeg sagde, lagde sin Arm om min Hals og sin Ungdom som et Knippe duftende Hyacinter til mit Hjærte. Men hun 74 smilte hemmeligt og tav. Droskehesten løb godt til. Paa Gaderne tændte man Lygterne. Og det forekom mig, som om hendes Ansigt ved disse blege Strejflys var mere feagtigt, og at Linserne i hendes brune, smilende Øjne tindrede oversanseligt.

»Du udspørger mig,« smilte hun saa, trygt og fjærnt. »Du er bestandig den samme Nordbo. Jeg er fransk Kvinde, og du ved ikke, at de, som gør besværlige Spørgsmaal, keder os.«

»Sylvia, du er Hyacinten, Foraaret, Sorgløsheden. Men nu bliver du altid hos mig -?«

Hun rystede paa Hovedet, smilende:

»Kan ikke, har ikke Tid.«

»Og hvorfor ikke?«

»Du spørger endnu. Saa maa jeg være grusommere imod dig. - Jeg kan ikke blive hos dig, har ikke Tid for *de andre*.«

»De andre -?«

»Ja, hvorfor beder du om Sandheden, naar det gør dig ondt at høre den (quand ça te fait mal). Jeg er ikke, som jeg angav for at behage din solide Smag, en Person, der har noget fast, staar i Forretning et Sted ved Carnaval de Venice. Jeg er en omflakkende, upaalidelig én uden borgerligt Erhverv. Thi vid da, min Antonius, jeg er de unge Digteres, de smaa Tidsskrifters Muse.«

Ved disse Ord (parce que sais-tu, mon pauvre Antonius! je suis la Muse des jeunes poètes et des petites revues, vois-tu) blev jeg mere bedrøvet, end jeg kan beskrive, saa bedrøvet, at hun strax i Medlidenhed lo som en Kvinde og omfavnede mig med Kaadhed:

»Ja, trøst dig, min Ven. Jeg er ogsaa lidt mere.«

»Er du ogsaa virkelig Sylvia Delaplanche?«

»Den rigtige, virkelige Sylvia ... trøst dig... Men tag mig blot ikke for alvorligt,« hviskede denne letsindige Ting. »For ser du, jeg er dog og bliver dog Muse, forfængelig, forfængelig, og Sporet efter mig, mine Handsker, Hyacinter, er saa noget nær det bedste ved mig... Det er jo ogsaa blot en Grille af dig: alle disse nye Traade er faldne dig i Hænderne, og i din sædvanlige Æventyrstro vil du da knytte de nye Masker, mens du sidder midt i Spindet. Men en Dag ser du, at du atter kun har knyttet *Luftmasker*; en Dag kaster du den flygtige Sylvia og alle dine »unge Tidsskrifter« fra dig og vender - trofast som du er - 75 tilbage til en roligere Venindes Fortrolighed og til dine gamle Bøger, hvis Poesi har staaet sin Prøve.«

»Ak, Sylvia, selv om jeg bliver gammel og dum, vil jeg dog altid huske, at jeg i nogle Døgn har huset en Svale under min Hanebjælke.«

76

Til Johannes Jørgensen

Din Ungdom var som Natten og som Sorgen,
der stirrer ud fra skumringstyste Porte.
Min Ungdom elsked Natten og det Sorte
og vaagned glad hver frisk Novembermorgen.

En Nattegæst med Verdens Vægt paa Ryggen
du sad og lytted til min lyse Tale.
Der bygged i min Ungdoms Hus en Svale,
som bragte Breve langvejs fra om Lykken.

Jeg tog hvert Bud og Brev paa Tro og Love,
indtil den Vinter, alle Svaler døde.
Da fandt jeg dine løvfaldsbrune Skove.

Forlang ej andet Tegn til Kunstens Møde
i denne Samtid snart saa sjæleøde
end denne Fortid, hvoraf vi forbløde.

77

En Nat med Paul Verlaine

Det var en mild, fugtig Januar-Aften. Vi saa - da vi havde passeret den skumle Seine - tilbage over Broen, og i lange, tætte Straalerækker tindrede Lysene paa højre Bred frem gennem Tøvejsdunsten som Gasflammer i et Spejl. En blid Spejl-Verden - kun at der var Luft nok, øm, fyldig Luft, til at aande, og at man kunde gaa, hvorhen man vilde, og spejle sig i det Ubekendte, uden at Virkeligheden havde Spejlglas eller Grænse.

En ensom Skildvagt foran det mørke Justitspalads angav os Vejen til den Kafé, som vi søgte for at deltage med det unge Tidsskrift »La Plumes« Medarbejdere i deres vante Lørdagssammenkomst. Og paa Hjørnet af Kajen, efter at vi havde skraaet over endnu en Bro, stod vi da ved *Soleil d'or* - Den forgyldte Sol - som laa med alle de klare Vinduer funklende af lys Fryd og spejlede sig hvidt i Brostenenes dunkelvaade Uendelighed »Syng, syng som Paul Verlaine! Og fremad! Vi har jo Talent!« lød et mægtigt Kor op til os, medens vi fra Kafeens smukke Gæstestue famlede os ned ad en Trappe til et Lokale under Jorden, hvorfra det mærkelige Omkvæd dundrede os i Møde.

78

Det var en stor Sal, vi kom ned i, med fedtede Vægge, matte Gasblus og mange smaa Borde, hvor et tætpakket Publikum, der mere kunde se ud til at være det begavede Tidsskrifts Læsere end dets Medarbejdere, sad og drak Øl, sang og trampede Takten med tunge Fødder paa det snavsede Gulv. Alt, hvad vi øjnede i denne Damp af Tobak og vaade Klæder, indgav Glæde: de spredte Genier med deres umulige Frisurer som Springere i et Skakspil, de spredte Damer, lidet smukke, men meget oprømte; i det fjærne »La Plumes« Redaktør, Hr. Deschamps, med et velvillig lyttende Dirigent-Smil, og paa Forhøjningen den flotte, smidige Visedigter med hans Omkvæd:

*Beau troubadour, il faut suivre Verlaine!
En avant!
Nous avons du talent!**

Her i Hjærtet af Quartier Latin raader Paul Verlaine; her er hans Kongedømme. Han kender Kvarteret ud og ind som en Mus sin Rede. Og alle kender ham og elsker ham, viger til Side for *père* Verlaine - den unge Digtekunsts Fader, den pengeløse Digterheros, der tilbringer Natten vagabonderende mellem Quartier Latins Studenter, for rig i sin Sjæl til at gemme jordisk Gods ud over en Time - for stor og for god for Akademiet!

Ja - syng, syng, Menneskebørn! Vi har jo Talent! - det er et Ord i rette Tid. Syng I Vagabonder paa Livets Veje, syng med Verlaine: »Haabet lyser som et Solglimt paa et Halmstraa i Stalden Haabet lyser som en Flintesten i et Hul i Logulvet!«

Det var dog en lidt for bogstavelig Forstaaelse af Opfordringen til at »følge Verlaine«, der bragte en langhaaret Lyriker til at fremsige et Digt, hvor den verlaineske Verselinie: *Violon, violon!* atter og atter kom igen, men som ellers ikke havde synderlig med Verlaine at gøre.

Først langt ud paa Aftenen indfandt sig *violon violon* Verlaine selv. Med et fik jeg Øje paa dette forunderlige Hoved fra før Syndfloden, Fejltagelse var umulig. - Hans Klæder bar for tydelige Spor af at have gennemgaaet Syndflodens Dynd mange Gange. Han lignede en gammel Flodgud, syntes - som han stod der i en Samtale, der ikke optog * 79 ham - endnu i denne sildige Time misfornøjet med den Dag, til hvilken han var vaagnet op.

I hans Træk var der et Præg af Bekymrethed, ældre end alt nulevende. Men i hans Holdning og over hans hele Skikkelse var der en sær Forklarelsens Ubekymrethed, som fik en til at tænke paa en gammel græsk Filosof - paa Sokrates, om hvem han minder ved sin store Pande, den lille, opadvendte Næse og sit graa Fuldskæg. Smukke Klæder og hvidt Linned syntes han ikke at kende til. Hans Tøj var lurvet, med forrevne Knaphuller uden tilsvarende Knapper, og om den hvide, fyldige Hals saas en ikke ganske ren Sportskjorte af graa Uld Som han stod der, omgivet af en Gruppe beundrende Disciple og midt i en Samtale, der ikke optog ham, syntes han kun at lytte til Blodet i sine egne Aarer, der med et verlainesk Ord rinder »fint som Gift«.

Og medens de unge Mænd omkring ham bøjede Nakkerne under Umuligheden af at tilkaste hans Sjæl det Lysglimt, den krævede, stirrede hans brune, dejlige Øjne sløret fremad som i en Graad, hvis Kilder er stoppede.

En tredsindstyveaarig Røds-kæg krumbøjede sig med en Discipelmene som Simon i Evangeliet og aftørrede Mesterens Ryg med sit Frakkefoer; thi Digterens filosofisk rummelige Kappe - det eneste næsten ny Klædningsstykke - var tilsølet med to store Skjolder af Gadesnavs.

Verlaine bekymrede sig ikke det mindste om ham, trak kun stundum, naar Pudsningen blev for voldsom, fortrædelig paa Skuldren, som om han generedes af Utøj:
»Det er nok, Bibi! Det er nok, Bibi!«

Og ved Siden af denne Skikkelse i dens Pjalter og Smuds fik alle de Digtere, man havde kendt, et latterligt Præg af Literater ... Literater ved en Hoffest eller Literater paa en Stamknejspe ... men Literater. Man syntes med Øjeblikkets Overbevisning, at man stod over for Verdens eneste Digter.

Med næsten ydmyg Alvor nærmede han sig os to ubekendte, da det blev ham sagt, at vi var unge Mænd fra Danmark, der ønskede at hilse paa ham. »Verdens eneste Digter« har læst fire fem af Europas Literaturer i Originalsprogene, men er som ægte Franskmand blottet for geografisk Sans.

»Aa jeg har ogsaa en Gang været i Holland,« sagde han, »jeg holdt Oplæsning i Amsterdam ... meget elskværdige Folk!«

80

Vi vilde retlede den berømte Symbolist og føre hans Tanker længer mod Nord. Det strandede paa hans franske Tilbøjelighed til at generalisere Tingene: var vi ikke Hollændere, maatte vi være svenske i alle Fald. Og saaledes blev vort Land ham bestandig liggende i det Ubekendte.

»Deschamps siger mig, at De har oversat nogle Vers af Baudelaire i Deres Land. Saa sætter De altsaa megen Pris paa ham?« sagde Verlaine med en ærbødig Inderlighed som en Mand, der kun træder frem for det Ubekendte med blottet Hoved; han lagde spørgende sin Haand paa en Stoleryg: »Vil De tillade, at jeg tager Plads hos Dem?«

Først efter at vi havde bedt ham, satte han sig.

»De, som har oversat Baudelaire, De holder jo af ham?« gentog han. »Ikke sandt, han har gjort Epoke i Literaturen? Er han ikke den største og mest originale Digter i dette Aarhundrede? Sig mig, Deres By, Deres Hovedstad ... København ... er det en Storstad? Man maa have levet i en stor By for at forstaa Baudelaire til Gavns. - De siger, at De ogsaa kender til mine Vers... Ser De, hvis jeg i det hele taget er noget, saa er jeg kun en lille Baudelaire - en ganske lille Baudelaire. Jeg giver mig ikke ud for andet ...«

Møjsommeligt, med mange Gentagelser, talte den sæere Digter, en af de ærlige faa, som aldrig for smuk Versekunst og skøn Veltalenhed har glemt det Glimt af Menneskehaab eller Menneskejammer, hvorpaa det i Poesien alene kommer an. Hans lurvede Dragt blev som et Smykke for en ren, dybt oprigtig Sjæl - en trofast, vidunderlig Sjæl, helt gennemtrængt af sin Ild. Med Skarnet havde ikke han selv, men et uforstaaende Samfund tilstænket hans Klæder.

Imidlertid vovede efter nogen Venten den underdanige Røds-kæg fra før at trække Verlaine let i Ærmet:

»Sig Godnat til mig, *notre père!*«

»Godnat Bibi!«

Bibi, som nylig havde aftørret Mesterens Ryg, rakte Kinden frem til et Kys efter gammelfransk Skik.

»Kys mig, *notre père!*«

Verlaine kyssede ham paa Kinden, men da Bibi nu ogsaa vendte den anden Kind til, gennede Verlaine ham uvillig fra sig med Albuen: »*Nous aurions l'air...* Lad os nu være fri!«

Skønt Rygtet siger, at Paul Verlaine holder af Absinth, vilde han 81 med os danske Yndere af den store Baudelaire kun nyde en uskyldig Drik:

»De kan jo bestille et Glas Pebermyntevand, hvis De vil give mig det.«

Og som én, der føler Pligt til at aflægge Vidnesbyrd i et højtideligt Øjeblik, talte han længe til os om Baudelaire og fremstillede den vilde Haardnakkethed, hvormed den beundrede Forgænger gennem Livets dyndede Gader har bukket sig efter alle Splinter af Idealet. - Ordene kom ikke mere med Besvær trods hans dybe Nedslaaethed.

Der skete et Tøbrud i hans Sind, mens vi talte med ham, og hans første Smil brød igennem, da han kom til at nævne en Skildring af en Kvindes Aand, som skyldtes St. Beuves Pen.

»Kvindernes Aand!« gentog han med et Vismands-Smil, som bredte sig fra begge Næsevige og pludselig tindrede helt lystigt i de smaa, brune Øjne. »De er søde ... men deres Aand!«

Og der laa Gudernes og de tyveaariges Velvilje i hans Ord: »*Elles ont du charme, mais... de l'esprit?*«

Kaféen skulde lukkes. Det nyttede ikke, at vi var i Selskab med Frankrigs største Lyriker. Opvarteren, der var dus med ham, stillede sig hen ved Siden af os og forsikrede med høflig Taalmodighed, at han ikke vilde vige fra Pletten, saa længe vi sad der.

Alene med os to danske drev Paul Verlaine i den fugtige Nat gennem Quartier Latins Gader, hvor Lygterne som Klynger af lange opløbne Studenter stod og maalte deres Højhed i Gadeskarnet.

»Ikke sandt, vi har genfundet hinanden?« sagde Verlaine, mens Tøbrudet hos ham mere og mere fuldbyrdede sig. »Ikke sandt, vi har genfundet hinanden,« gentog han.

»For Mennesket har en Sjæl, ikke sandt? Vi har en Sjæl,« vedblev han indtrængende. »Jeg er glad over at have fundet Dem, genfundet Dem, og at gaa med Dem. Man kan stundum blive saa ængstelig, naar man føler sig alene.«

Vi havde sagt ham, at han hjemme i vort Land var kendt af de unge, der kan læse fransk. Og det var klart, at han ikke med Ubehag opriskede en glemt Krog af Geografien, formelig fik et helt nyt Land foræret, hvis læsende Ungdom kendte ham og havde ham kær.

»I Hollændere eller svenske ... deroppe i Jeres København« ... 82 sagde han fornøjet, idet han holdt sig til sin egen Verdensinddeling, »I holder altsaa af Frankrig og Frankrigs Digtere. I forstaaer at læse. Her hos os er der ingen af de unge, som læser noget videre. Aa, men jeg har læst meget, meget!« Og han stampede i Flisen. »Jeg har haft det Held fra Barn af at være indlevet i det engelske Sprog. Kender De Robert Burns, den skotske Bonde? Digteren Robert Burns!«

Jeg nævnede Shelley for Verlaine, men han rystede paa Hovedet og pegede betegnende omkring sig.

»Jeg læser ikke ret meget nu mere. Jeg har intet Bibliotek.«

Saa gav jeg mig til at tale om hans egne Vers.

Og han svarede simpelt og forklarende.

»Naar jeg er sørgmodig, skriver jeg Vers. Grundstemningen i dem er tungsindig, frygtelig tungsindig.«

Det er sandt nok, men midt i denne Sørgmodighed, i hvis Armod og Mørke han af Trang til Inderlighed fordyber sig, sidder hans Hjærte stedse paa Spring til at le - en frisk, rent klingende Latter, lykkelig som et Barns, hvid og tindrende som Haabet, som en genfundne Splint af Idealet.

»Tænk, at vi har genfundet hinanden!« smiler han. »Her gaar altsaa vi tre Misdædere (*assassins*)!«

»Anarkister!« spøger min Landsmand.

Ved Ordet »Anarkister« formørkes Verlaines Bryn en Smule.

»Ja, men vi er aandelige Anarkister. Det er den ældste, den sande Anarkisme. Den anden Anarkisme, den politiske, som nu er Modesag mellem unge Skribenter i Paris, er jo bare Galskab.«

Endelig fremsiger han, mens vi vandrer, lange Brudstykker af et uudgivet Digt.

»Jeg har Munden fuld af mine Vers,« smiler han og lægger to Fingre paa Læberne.

Digtet handler om den lille Prins Charles - den henrettede Ludvig den sextendes Søn - som sidder fangen i Tempeltaarnet. Hos ham er Simoune, Fangevogteren, som Verlaine spøgende skildrer, saa at vi aner, at han her har tænkt paa den trofaste Bibi, Disciplen, hvis Bestilling nok ellers er at børste Sko. Endvidere er der i Prinsens Nærhed et halvgammelt Kvindfolk, én af de simple af Hjærtet - som Digteren omtaler med virkelig Ømhed, idet han pludselig gør Undskyldning for, at hun har Utøj:

Elle a des poux... enfm, on en a ... mais elle est charmante, la femme!«

83

Og efter at han med en pludselig bristende, lille Latter har glædet sig over, at man kan være god og prægtig, skønt man har Utøj, tilføjer han sagte:

»Je me suis incarné un peu partout...«

Det er altsaa Digteren selv, der føler sig som indesluttet mellem Tempeltaarnets nøgne Mure i dette fattige Selskab. Han har lagt et stort Stykke af sin Sjæl i Fangevogterens lurvede Skikkelse; det er hans Hjærte, som banker under den retskafne, men snavsede Kvindes Kjole, og endelig er det ogsaa ham, den fattige Digter, der er Prins Charles, Kongen uden Kongerige, og som gennem Prinsens Ord til Slutteren udtaler sin stolte Selvfølelse:

»Forstaar du mig ... jeg er Kongen - Kongen - Kongen! Hvis jeg havde Magt som denne ... (Prinsen tier og vil ikke nævne Napoleons Navn, og Verlaine smiler: heller ikke han vil nævne Navne.) Men forstaar du: jeg er Kongen - Kongen!«

Med Armene strakte frem staar Verlaine og eftergør let stampende Prinsens Utaalmodighed:

»Je suis le roi, le roi - le roi!«

Og idet han ler højt og klingende, kalder han Digtet et Skælmestykke (*des blagues*). Vi aner Skælmeriet: at han, skønt han ikke bærer prægtige Klæder som denne X og ikke som denne Y sidder i Akademiet, dog i Følge en guddommelig Lov er Kongen.

Men han bryder sig ikke om at æres som Konge paa en udvortes Maade.

»Kald mig ikke Sire, kald mig Charles,« lader han Prinsen sige. - -

Vi drev den Nat fra Kafé til Kafé i Studenterkvarteret og blev atter fordrevne, efterhaanden som der skulde lukkes. Over alt stimlede de unge Mennesker ærbødigt sammen om Poeten. Men han svarede dem med misfornøjet Stolthed:

»Aa, kald mig ikke *notre père* eller *cher maître*! Kald mig Paul Verlaine!«

Han gjorde Nar ad alle literære Skoler. Og da jeg nævnte Symbolisternes Skole, der er ham saa hengiven, satte han Hænderne truttende for Munden og forandrede Navnet: *»Les Cymbalistes!«*

Han fortalte, hvorledes han i sin Tid havde opdaget Dekadent-Navnet.

»Vi blev foragtelig kaldt Dekadenter, vi optog det kun som et 84 Krigsnavn - paa Trods... Jeg er Paul Verlaine; jeg vil hverken være Fader eller Mester.«

Kun overfor Kvarterets muntre Pigebørn og flygtige Frøkner optraadte Verlaine som en Fader og Mester. Naar vi traadte ind i en Kafé, dukkede der gjerne frem bag en Dør eller fra en ubemærket Krog et eller andet ungt Pigeansigt, det mest yndefulde og ejendommelige. Med festlig Holdning og ceremonielle Skridt styrede den gamle »Cymbalist« lige hen mod det unge Blod, bøjede sig fremover og gav hende uden yderligere Omfavnelse et hædrende Kys midt paa Munden. Og hun rækker blufærdig smilende Læberne frem og

rødmer af Lykke ved at modtage Kyssets Naade af *père* Verlaine.

Et Kys fuldt af Uskyld og Symbolisme: en Velsignelse til den fuldkomneste Kvinde.

Med andre Arter Symbolisme tager Verlaine det ikke strengt. Da jeg talte til ham om et smukt Digt af ham selv, der beskriver en ung Pige, som vandrer stolt langs en sollys Strand, mens hendes Tilbedere følger i Tavshed, spurgte han mig, om jeg havde forstaaet, at den unge Pige skulde betyde Idealet. »Det er ikke faldet mig ind,« tilstod jeg, og jeg vovede den Mening, at en Ting, der er skon i sig selv, altid bliver lige skon, selv om den ikke har en bestemt Underbetydning. Han smilte forstaaende; mit Kætteri, at en ung Pige paa en Strandbred i sig selv kunde være Ideal nok, blev mig let tilgivet.

Lænet frem over et Bord i en lille Kafé fortæller Verlaine os pudsige Anekdoter om Kvinder. Det er smaa, fattige Historier, som bliver næsten rorende ved hans filosofiske Overbærenhed, hans Smil, hans urolig dirrende Lune.

»... Det er en god Pige - en gammel Veninde,« siger Verlaine og lofter gestikulerende Armene op og ned. »Hun huser mig stundum, skaffer mig rent Linned og forsvarer mig, naar nogen taler ondt om mig. »Aa han er virkelig slet ikke saa ilde,« siger hun. »Han gaar med høj Hat.« - En Dag siger hun pludselig til mig: »Hvor du ligner François!« Jeg spurgte: »Mener du Frans den første?« Men jeg fik ud af hende, at det var François Coppée, min Kollega, Medlem af Akademiet, og at hun kendte ham godt. »Han har for Resten talt om dig,« siger hun. - »Har han talt om mig?« - »Ja du maa vide,« siger saa Pigebarnet, »han er slet ikke indbildsk.«
(*Sais-tu, mon vieux, il n'est pas fier, lui.*)

Klokken var bleven mellem fem og sex om Morgenen.

85

»Vore Glas er tomme, og nu lukker Kafeværten sine Skodder. Lad os gaa videre, *cher maître!*« sagde jeg.

»Nu kalder ogsaa han mig »kære Mester!« brod Verlaine ud, og det hvide Smil lyste over hans Ansigt.

»Hvad er det, De kalder den literære Skole, De tilhører derhjemme i ... Danmark?«

Jeg maatte finde paa et Navn i en knap Vending: »Vi er ... *de oprigtige, de svorne!*« (*les sincères, les dévoués*).

»Og hvilke literære Principer hylder den Skole?« lo Verlaine.

»Grænseløse Principer.«

»Lad os saa gaa, vi tre *sincères*,« sagde han.

Paa Gaden spurgte han, hvor vi boede. Jeg svarede for min Del: »Paa den anden Side af Seinen, helt oppe ved Arc de l'Étoile. Og De, M. Verlaine?«

»Jeg bor ingen Steder. Jeg sover hos den klare Stjerne.«*

Da vi sagde ham Farvel paa et Gadehjørne, trykkede han stærkt vore Hænder:
»*Nous nous sommes retrouvés!*«

Og derefter slog han over i sin opromte Tone:

»Kom og besøg mig? Jeg bor hos Vanier (hans Forlægger). Det er en Herre, som underholder mig. Jeg bor ogsaa Rue St. Severin Nr. 12; der har jeg en Kvinde, som underholder mig. Kom og besøg mig i Morgen eller i Overmorgen, og jeg skal være glad og eje uhørte Rigdomme.«

Med muntre, teatraliske Gebærder ledsager Verlaine disse Ord.

Men i Morgen eller i Overmorgen vandrer Paul Verlaine maaske ensom under den klare Stjerne, mens hans uhørte Rigdomme er skjulte for alles Øjne, lukkede inde i hans trofaste Hjærte.

Og dog er denne sært beskedne og uendelig stolte Digter - denne *sincère*, som er fuld af Skælmstykker, men ikke vil bedrage - det unge, literære Frankrigs »Konge«. Min Hukommelse, som kun mangelfuldt bevarer Ord og Samtaler, har beholdt et magisk Indtryk af denne den fineste, forunderligste Personlighed.

Morgenen lyser over den svagt rødmende Triumfbue, imens jeg i Daggryet vandrer hjem med min Ven. Og i sær Henrykkelse giver ^{*}86 jeg mig til at tale til det Ubegrænsede: - »Du evige Gud for det Ubegrænsede, for den ubegrænsede Sorg og for det ubegrænsede Haab ... Du giver ikke Verlaine Triumfbuer, som hans Hjærte ikke vilde skonne paa. Men giv ham som i Nat mangt et glimtende Halmstraa, hvorfra han en kort Stund kan se Haabet lyse!«

Den skønne Propaganda Tilegnet Dr. Georg Brandes

Hæve Problemerne til ny Debat,
sige den nye Sandhed alle Vegne,
erstatte Løgnens Ord med Livets egne -
det var det Maal, De havde foresat.

De nye Sandheder kan slides klejne,
men for Ideen løfter jeg min Hat:
hæve Problemerne til ny Debat,
sige den nye Sandhed alle Vegne.

De satte Forsken op mod Drømmespind,
vor Nutid sætter nye Drømme ind ...
Hvad Forskel? det er samme Fægteskole:

hæve Problemerne til ny Debat,
guddombesjæle, hvad der var forladt,
og siden hen ... paa Vaabenlykken stole.

(Nizza.) 88

La Plumes Syvende Banket

Paris, den II. Febr.

Edt hovedkuls kom jeg til *La Plumes* Middag i Forgaars Aftes.

Dagen var gaaet mig af Sinde, men da jeg kom hjem ved Tusmørketid, laa der Brev fra en Ven, som hjemme fra København med sædvanlig Velunderrettethed spurgte mig ud om flere Ting i Paris, end jeg kendte.

»Kender du en ung Digter« - blev der f. Ex. spurgt - »den aldeles henrivende Stuart-Merrill! Jeg har tilbragt en extatisk Time med de Vers.

Bring en dansk Hilsen til M. Paul Verlaine!

Efterskrift: Netop nu kommer La Plume ind ad Døren. Skal du med til dens syvende Banket?«

Endogsaa Festmaaltiderne og deres Tal i Rækken husker den, som er bleven tilbage i det gamle Land, i Begivenhedsløsheden, og som sidder hjemme med et sultent Hjærte og drømmer foran Kakkellovnsilden i de nordiske Vinteraftener. Og imens forglemmer man herude i sin gyldne Sorgløshed La Plumes syvende Banket.

... En knap Time efter at dette Brev var modtaget og læst, kørte en Droske nedad Champs Élysées, rullede over Seinebroen ved Palais Bourbon og fortabte sig nede i Quartier Latins regnfyldte Gader. I Rue Bonaparte 31 standsede den endelig, uden for La Plumes Redaktion, og en Herre, inden for hvis Overfrakke man skimtede en sort Kjole og et hvidt Slips, steg ud, trak et Guldstykke op af 89 Vestelommen og rakte det til Kusken, som imidlertid ikke kunde vexle, Herren gik ind i en Guldsmedebutik ved Siden af og bad om at faa vexlet et Tyvefrancsstykke, men da han havde afleveret Guldmønten, fik han den strax tilbage og blev gjort opmærksom paa, at den ikke gjaldt i Frankrig, eftersom det var en russisk Fem-Rubel. Herren ser sig hjælpeløs omkring og tilstaar naivt, at det er hans eneste Pengestykke, og at han er i stor Knibe, da han skal

betale Kusken.

(Ak du *gyldne* Sorgløshed herude i Paris, hvorfor er du ikke mere forgyldt? Hvorfor er Patrioterne derhjemme saa senhjærtede, naar det gælder om at sende den Talisman, som alene aabner alle Visdomskilderne? Hvorfor kan man ikke lade de Børn af Fædrelandet, som er blevne derhjemme paa de daglige Græsgange, nøjes med lidt mindre og ofre lidt mere for de Patrioter, som herude repræsenterer Fædrelandet med Anstand og Værdighed? Det er nedslaaende, naar man i Morgen i sin højre Vestelomme kun skal genfinde den Sou, som en Tigger i Dag med Stolthed har afvist).

»Gaa til en Vexellerer!« siger Guldsmeden til den sortklædte Herre med det hvide Slips. Men en Vexellerer paa denne Tid af Dagen!

Jeg beder Kusken vente, mens jeg løber ind paa La Plumes Redaktion for at sikre mig Billet til Banketten. Redaktionen er allerede lukket. Jeg spørger Portneren om Redaktør Deschamps Privatbolig, og jeg indvier ham i mine Pengesorger.

»Aa - men er det russiske Penge, De har ...?« siger denne garderhøje Mand af Folket i en trøstig, alvidende Tone, som maa gøre den største Tvivler til troende ... »de er gode her hos os; dem tager vi gerne ... Gaa til den første den bedste *Marchand de vin!*«

Jeg bad ham vise mig en saadan Vinhandler, og efter at han havde udkældt Kusken for et Fæ, som ikke vidste, at Ruslands Penge var gode her i Frankrig, førte han mig til Vinstuen paa det nærmeste Gadehjørne.

»Goddag, gamle Fyr,« sagde han højt og lystig til Værten. »Her er en Herre med et russisk Tyvefrancsstykke. Du vil nok vexe det? Det er et Fæ af en Kusk, som ikke vil tage det for godt; han véd ikke af, at russiske Penge gælder her i Frankrig.«

De lo begge over Kuskens Uvidenhed, og Værten talte tyve Francs op paa Disken for mig.

Jeg havde selv taget Mønten for tyve Francs og var, uden videre Beregninger, fornøjet med at faa det samme. Men jeg gav Portneren 90 halvtreds Centimer for hans Ulejlighed, og jeg takkede i Stilhed den fransk-russiske Union for denne folkelige Sympati, der ved en Slags troskyldig Selvtægt gav russiske Mønter Lov til at være gode her hos os.

... Min Kusk smilte tilfreds og piskede igen paa sin Hest; snart var vi i Rue de Rennes, hvor jeg af Portnerkonen fik at vide, at Redaktør Deschamps var gaaet ud. Men hendes Datter, som blev sendt op i hans Lejlighed, kom tilbage med den Besked, at Fru Deschamps vilde tale med mig. Den unge, nydelige Frue havde da ikke andet at sige mig, end at man havde tænkt paa mig, og der var forbeholdt mig Plads ved Banketten. - Naturligvis!

Atter kørte jeg og befandt mig omsider i Café du Palais, Place de St. Michel.

En Banket i La Plume gaar for sig uden anstrængende Skaaltaler. Henved halvfjærdsindstyve Mennesker, mer og mindre talentfulde, mer og mindre geniale, spiste sammen under officiel Tavshed og med oprømte Indbyrdes-Samtaler. Poeter, Malere, Visedigtere, velklædte Mennesker; kun havde ingen ulejliget sig med at trække i Kjole. Salen var ikke overdaadig skøn - men Maden var bedre end min Beskrivelse, Vinen, den røde og den hvide, en rigelig Flod, ad hvilken man flød fra den graa Hverdag over i en mild, aandig Opløftethed; og den gamle Medoc faar mig endnu til at smægte; den var sær og forvirrende som gamle Aarganges Kærlighedsminder. Alt dette for fem Francs! Det er ikke Krøsus'er, men Kendere, der spiser ved La Plume.

Under Bifaldsklap meddeler Hr. Deschamps, at Hr. *Stéphane Mallarmé* har taget Forsædet ved La Plumes syvende Banket. Det er Mallarmé, der præsiderer ved Æresbordet. En undersætsig, graanet Mand, af Skæg og Bygning som en dansk Skolelærer, livlig i Bevægelser, talende, indladende overfor alle. Til daglig er Mallarmé Engelsklærer, og det vilde vel ikke falde én ind, hvis man mødte ham paa Gaden, at det er ham, der har spændt en af de fineste, om end spædeste Strænge paa det unge Frankrigs Lyre. Mallarmés fine, spædlemede Muse har desværre ikke været af stor Frugtbarhed og er vel nu i Digterens Manddoms Alder omtrent gold. Det er et Kors, som kan lægges paa dem, der allermost fortjente, at Velsignelsen skulde gro paa deres Agre. Men Mallarmé er ved sin unge, skønne Muses Lig bleven en Tænkter og en kyndig, den skarpsindigste Elsker af Poesi i Frankrig nu om Stunder, og mens de unge Mennesker ved alle Lejligheder 91 fremsiger hans *Après-midi d'un Faune*, er han den lærde Mester, som med øm, forfinet Sans forstaar alle Fostre af den rene Poesi, indtil de yngste, og som ogsaa forstaar at lægge ud, hvori deres Ynde og Skønhed bestaar.

Lige over for ham sidder Paul Verlaine proletarklædt med opsmøget Frakkekrave, jævnaldrende med Mallarmé, men endnu den sødste Digter i den franske Tunge. Verlaine med stor, skaldet Isse, strittende Fuldskæg - et Karrikatur-Hoved - Verlaine, som en Gang har været rig, men som har sat alt til under sin Søggen efter Idealet. Om Mallarmé har en ung Franskmand sagt mig, at Manden maaske var større end Digteren. Men Mallarmé - den retfærdig følende Engelsklærer - har en Gang og for fuldt Alvor sagt om

Proletaren Paul Verlaine, hvis Poesi han højt beundrer, at han følte næsten lige saa høj Ærbødighed for Mennesket som for Poeten Verlaine. Man maa aldrig glemme, at Mallarmé er Skolelærer, og at Verlaine gør et Indtryk som de Røvere, der i Følge Skriften skal arve Guds Rige.

Silence!

Formanden for La Plumes syvende Banket har nogle Ord at sige. Et ganske lille Digt paa otte eller ti Linjer er det, Mallarmé deklamerer ... Det efterfølges af Bifaldsklap som et helt Vandfald, og naar den første Beundringsstorm lægger sig, bryder Braget ud paa ny i Orden og Disciplin fra Bordet bag mig, - fire Gange Haandklap, og atter fire Gange! Derefter tre langsomme Gange - tre langsomme Gange.

Jeg spørger, hvem det er, der klapper saa taktfast, og faar at vide, at det er Stuart-Merrill og hans Venner.

Men nu rejser Hr. Deschamps sig for at meddele, at Banketten er sluttet, og at man skal drikke Kaffe ved Siden af, i *Soleil d'or*, at Hr. Mallarmé trækker sig tilbage, og at Hr. Verlaine er udnævnt til Præsident for Resten af Aftenen. Ny Jubel, nye taktfaste Haandklap hilser den nye Præsident. (Herpaa følger der en Aften, som jeg af Hjærtet ønsker unge danske at kunne opleve Magen til der hjemme i vort stakkels indefrosne Land. Vi overlader til mislykkede Skuespillere at oplæse og ødelægge de smukkeste Digte for os, og vi lader de mest intetsigende Chansonetter kvæde os Døgnet's Salmer. Her var det unge Digtere, som sagde Vers af sig selv eller af Mallarmé og Verlaine; man begriber, at de ikke rullede unaturligt med Øjnene og Stemmen, og at de ikke gengav den fine, sære Ting, som hedder 92 Rytme, i Lirekasse-Udsættelse. Og det var Visedigterne selv, som sang deres Viser - fornemt tilknappede Herrer med en Intelligens, som spruttede dem ud af Albuerne og Fingerspidserne; man forestiller sig vanskeligt hos os, hvilken forførende Ting fuld af Ondskab og Noblesse en saadan Døgnflue bliver i *Canquetos* eller *Cazals* Mund. Salen var fyldt af et stort Publikum, som var forsynet med *La Plumes* Adgangskort; man sad ved mange smaa Borde og sparede aldrig paa Bifaldsklap. Ingen Poet eller Sanger fik Lov at staa til Skamme under haanende Tilraab eller haanende Tavshed

Jeg selv var falden ned mellem de taktfaste Klappere, som havde siddet bag mig ved Banketten.

»Hvis Digteren Stuart-Merrill er tilstede, vilde jeg bede Dem forestille mig for ham,« havde jeg sagt til Hr. Deschamps. »Jeg har en Hilsen til ham fra København.«

Den tjenstvillige Redaktør forlod strax sin Plads.

»M. Stuart-Merrill! Et højtideligt Øjeblik! Jeg kan forestille Dem for Hr. Antonius fra København - der kender Deres Vers og skal hilse Dem fra Danmark.«

Stuart-Merrill, en ung, slank Mand med mørkt Haar og Mustache, en fuldkommen smuk og romantisk Skikkelse, i hvis ideale Ansigt, beskyttet af øm Sørgmodighed, ingen Fortrædelighed endnu havde sat sin skæmmende Rynke, kom mig i Møde med udbredte Arme, tydelig meget overvældet og bevæget ved at se sig kendt saa langt uden for sit Land

Jeg fortalte, hvad min Ven samme Dag havde skrevet om en extatisk Time tilbragt med *Les Gammes*. Og han gav mig næsten ikke Tid til at tale ud; han førte mig hen i sin Kreds, præsenterede til højre og venstre, og jeg befandt mig imellem fem, sex af de mest lovende unge, mellem hvilke Merrill syntes at raade som en Høvding. Jeg vil nævne nogle Navne: *Roland de Mares*, *Jean Carrère* (Journalist ved *Le Figaro*), *Ivan Rambosson*, *Adolphe Retté*. Mellem dem var ogsaa en Belgier, Redaktøren af *la Revue de Belgique*, som studerer dansk Literatur, specielt Paludan-Müller, og forbereder en Bog om nordiske Forfattere. Det skyldtes formodenlig hans Dansk-Kundskab, naar Stuart-Merrill midt i en Klapsalve efter et Digt tilraabte mig med en Udtale fra Svendborgkanten:

»Forsto' De no'e a' det?«

Det applauderede Digt var for Resten af *Gondeau*, og hvad der tog 93 disse idealistisksindede, unge Sjæle, var nogle flot formede Linjer, hvori Poeten efter en livsled Skildring af Altings Raahed og Sjælløshed, i en skiden By en Regnvejrsaften, pludselig retter sig og siger: »Men jeg husker, hvem jeg er. Og har Digteren tilsølet sin Dragt i den fællesmenneskelige Gemenhed - han behøver kun at børste sin Kappe en Smule og vende sine Øjne stolt op mod Uendeligheden.«

Pludselig udbryder Stuart-Merrills Venner i nye Haandklap og rejser sig alle ærbødig for en ung, smuk Kvinde. Merrill gaar hende tre Skridt i Møde. De sidder snart ved Siden af hinanden og ser lige forelskede ud. Hun er elegant, kvik, sød som en af de Vignetter, om hvilke Verlaine har skrevet, at ingen Himmel er saa blaa, som de er uskyldige, men at de stundum føler deres Hjærte banke, forudanende, at de vil blive fremtidige Libertineres Elskerinder.

Stuart-Merrill er ikke Pariser, han er født og opdragen i Amerika. Og naar man saa dette nydelige Par,

mente man at se et Syn fra en anden og bedre Verden; man huskede svundne Tider, Poesiens gyldne Dage, huskede den exotiske Parny, der sikkert har været netop saa indtaget i sin titbesungne Kreolerinde.

- - - Men Natten skrider frem. Mallarmé sover forlængst Retfærdighedens Søvn. Stuart-Merrill er ved sin Venindes Arm og omgivet af sine Venner - de taktfaste Klappere - brust bort. Det er Haabet og Ungdommen.

Tilbage paa en Kafé, efter at alle Gæster er gaaede, sidder jeg med den gamle Digter Verlaine og den unge Viseforfatter Cazals ... og vore Hjærter bøjer sig sammen i Fortrolighed.

Vi nynner alle tre paa en Vise af Cazals. Verlaine siger fra Tid til anden Ting, som er henrivende, iblandede med Ord, som er gyselige.

»Vi forstaar hinanden, vi Folk nordfra,« siger han til mig, »jeg er ogsaa nordfra. De fra Syden duer ikke.«

»Ja, Stendhal har sagt noget om det Æmne«

Men Verlaine knejser som bidt af en ond Bi og siger med den mest afgjorte Ringeagt:
»Stendhal, c'était un«

Verlaine skriver endnu Elskovsdigte, naar det kan træffe sig. Han havde samme Dag skrevet et, som han trak op af Lommen og læste. Efter at Cazals havde kopieret det, fik jeg Lov til at beholde den uvurderlige, men noget fedtede Lap Papir med Digterens Skrifttræk.

94

Det var den idealistiske Digters sidste utrykte Pris til Kvinderne. Desværre vilde Digtets oprindelige Ynde gaa tabt i Oversættelse.

Pour Mlle E... *

Plus pire encore que nature,
Comme zézaie en son langage
Cette ange hors d'âge et d'usage
Elle est si toc qu'elle en est pure.

Elle est méchante, c'est la gale,
Et vraiment pour t'avoir »gobée«
Il m'a fallu quelque fringale
Mademoiselle Machabée

Quelle fringale trop frugale
Qui rappellerait le vampire
De qui l'affre à rien ne s'égale

Qu'il paraît que fut l'homme pire,
Dont Saint-Ouen, ville destinée,
Frémit encor, mal étonnée

P.V.
Antonius. * 95

Den ny Poesi (Tilegnet Paul Verlaine som Tak for hans Digt.)

Træk dit Sværd fra Skeden, Menneskebarn,
sig dem drøjt, hvor drøjt du væmmes,

din gode Tro skal ej beskæmmes,
vær ubeskeden, Menneskebarn!

Gør dine Viser, giv dem paa Prent,
Jægerssvend, vær ej for sen i dit Sigte.
Elsk mig og lær af nogle Digte,
hvorpaa jeg har anvendt for meget Talent.

Man har kaldt mig en skamløs - Ondskab gør træet.
Det er Kvinder som malede Kirkeruder,
jeg har søgt bag de Borgerbørns Dyrehuder,
det er Ungdom, som svulmer bag Versets Korset.

Har vi dvælet en Nat nær Udyrets Favn,
fornedret af Afsky og Sengetæger,
mine Læber har hvisket et elsket Navn,
og jeg har drømt om det blankeste Bæger.

Bliv ved med at elske, bliv ved at forgude!
det Pak derhjemme gad plukke dig lidt.
Du skal se dig en Dag, i Verden, derude!
hilst, saa du ærer dig selv med ét.

Træk dit Sværd fra Balgen, Menneskebarn,
det er Mod, som Sjælene sært bevæger ...
Du har Ret til at kysse det blankeste Bæger
eller til Galgen - Menneskebarn.

96

Efterskrift til Antonius' Optegnelser

- Der er sørget for, at Træerne ikke voxer ind i Himlen. -

Goethe.

Hermed standser - tør jeg sige desværre - de Optegnelser, som Antonius selv kaldte sine »naive Breve«, og hvori han fordringsløs udøste sit forundrede Hjærte for nogle danske Venner og Kammerater.

Antonius var allerede ikke helt naiv længer. Da han i Brevet om La Plumes Banket omsider sammenlignede den beundrede Verlaine med de Røvere, der skal arve Himlen, var han kun naaet saa vidt paa Bekostning af Naiveteten. Men Antonius havde endnu en Egenskab - i Mangel af større og betydeligere Dyder - han følte sig beskeden som Kammerat med hele Verden: med Statuerne og med Sporvognskuskene, med Fontænerne, Kvinderne og Børnene, med den bekymrede Verlaine og de sorgløse Viseforfattere.

Og nu, da den naive Antonius ikke er mere, vil i alt Fald de danske Venner, der en Gang i Ny og Næ modtog hans egenhændige Breve, mindes ham med en Smule Vemod; de har sagt mig, at det stundum gjorde dem Verden ligesom videre og mere farbar: at de i Paris havde en fortrolig Kammerat, der atter var fortrolig med alle de franske Kammerater. Jeg tør mindre end andre dømme i denne Sag. Men Antonius var virkelig en *bon garçon*, hel og ubeskadiget af det, Franskmændene kalder *l'ironie impure*.

Af mange Grunde afgik Antonius fra Verden. En af Grundene var *Rædslen for det hvide Papir*. Vennerne vilde gøre ham til rigtig Forfatter; de forlangte, at han skulde samle sine spredte Optegnelser til en ordnet og samvittighedsfuld Bog. Værket skulde hedde »Mellem Vismænd og Fløjtespillersker«. Men da han havde sammenskrabet sit 97 gamle Materiale og saa, hvor meget der stod tilbage at gøre, hvor mange blanke Blade han endnu skulde udfylde med frisk Naivitet, da skete det med Antonius som med Folkevisernes Helte: »han *svalt* i den samme Tale«.

Det er med Naiveteten som med andre af Lykkens Gaver: naar den er skønnest, dør den. Antonius har ikke kunnet overleve, hvad han yderligere fik at se i Paris. Med de øvrige Ulykker skulde der ogsaa tilstøde ham en hæftig Forelskelse, som paa ganske kort Tid i Bund og Grund gjorde det af med den arme Fyr. Jeg gemmer endnu et Brev fra vor fælles Ven, Sangeren og Tegneren Cazals, som i Forbigaaende slaar paa, at jeg vel har hørt Tale om *l'étrange folie d'Antonius*. Antonius' *mærkelige Daarskab* var nok en koketterende engelsk Frøken, blond og kysk og kedsommelig som en guldbeslagen Salmebog i sort Fløjl. Hendes blege, blodfattige Ynde bortvendte hans Sind fra den aandelige Optagethed og den frie, lette Leven, hvorved han efterhaanden havde fundet sig saa lykkelig til rette i Paris. Hun fordærvede Franskmanden i ham, hjemkaldte ham paa ny til de nordiske Sorgers taagede Intethed. *Fi donc l'étrange folie d'Antonius!*

Han efterlod sig foruden disse Breve kun nogle løse Udkast, hvoraf de følgende to Skildringer er komponerede - samt tre Soneter til Englænderinden, skrevne paa en Flugt, han foretog bort fra Paris med alle de nordiske Sorger i Kufferten. Læs dem og bliv bedrøvet over spildte Haab, unyttig Elskov!

98

Portræt af Foraaret

Snor hun en Sølvtraad om sit tunge Haar
og ryger sød Tobak, der dufter tyrkisk,
hun drømmer strax: ved Bosporus hun gaar,
en Sultans Favorit og afgudsdyrkisk.

Sving hende rundt og udtal: *Milde Vaar!*
Hun staar, som hun af Vaar og Blomster stjærnes.
Men nævn ej *Judith -grusom*; thi hun slaar
judæisk blodig strax sin Holofernes.

Hun er det dunkle Gry før Solens Stund,
den visne Bogeskov med Vaar i Mund,
hvor Bækken mellem Bukar vejvild snubler.

Naar Solen rigtig kommer, bli'r vi glade;
thi der er Pragt i slige Bogekupler
og yndig Kolighed hos min Dryade.

99

Hvide Løgne

Det var det evig samme Hykleri,
den evig samme, lille, hvide Løgn,
som gør, at fjærnt fra dig jeg lever Døgn,
der knapt kan taales, naar de er forbi.

Du skulde lukt dit Hjertes Gitre op,
mit Kongebarn! ja selv om du fordærved
dit unge Liv! (Hvad er vel Hud og Krop,
er der en Sjæl for Himmerig erhværvet -?)

Thi jeg, jeg elsked - vilde vist dig Rom,
aabnet »Italiens hundred Byer« - som
du aldrig mer skal finde dette Syden.

Du blev derhjemme hos din Huskat, Dyden,

Og ene, overladt til Iltogs-Minderne,
fandt jeg Italiens Lig paa alle Skinnerne.

100

Italien

Jeg kvidred hendes Litani og Noder,
min højlig elskede, saa stolt og streng ...
men savned fjærnt min Ungdoms grønne Seng
ved Jordens Bryst, vor evig frie Moder.

Blandt Fortidsstæders Stov, berømte Floder,
der svandt i deres altfor brede Seng,
jeg gik og drømte Yppighed og Eng,
de fyldte Have, foraarsgrønne Kloder.

Hun havde givet mig et gyldent Bælte,
spændt mig min Elskovs solvblaa Rustning om
og bedt mig gaa til Rom som andre Helte.

Jeg bar den trange Brynje helt til Rom;
der krængte jeg den af mig ufortroden.

Ræk mig igen min Rustning - ræk mig Døden!

101

Quartier Latin

102

103

Det var en Februardag med Blæst og Byger, og Himlen syntes endnu tættere graa, fordi det begyndte at blive Aften.

Jeg gik i Luxembourghaven og ventede, paa Spaseregangen omkring det runde Bassin, der ligger foran Slottet. Og med en Urskive midt oppe, der kontrollerede min Venten, laa den stilfulde Bygnings Mure graa som Dagen og Skyerne og Tusmørket og bød sig frem til Beskuelse, saa nøjagtig midt i deres Milieu, som havde Slottet ikke anden Bestemmelse end at ligge der og være Taffelur for Lystvandrende.

Klokken deroppe slog fem. Kolde Vindstød løb hen over Fladen i Bassinet. Og som en Røg vældede Skumringssskyerne fra alle Sider ned over Parken. Over alt, hvor jeg saa hen, tegnede blegt Marmor sig mod mørke Trær, og ude bag ved en saadan Marmorskikkelse, der laa paa Knæ og hvæssede en Segl, steg fra en virkelig Skorsten en Kulrøg til Vejrs, sortere endnu end de bølgende Skyer.

Alt var som malet i Bleggraat og Sort, og Modsætningen mellem Marmorets skælvende Bleghed og det stadig tættere Mulm blev efterhaanden større. Billedstøtterne var som hvide, skønne Sjæle, der plettede Natten og hævede sig op mod en Uendelighed, lys som de selv. Og der var faa Steder, hvor det faldt én saa let, eller hvor man mærkede saa lidt til det, at man ventede, som ved dette Bassin med dets Marmorrand. Omgivet af al den Kunst, der syntes anbragt ved et lykkeligt Lune saa nemt og paa sin rette Plads, følte man sig ikke længer under Livets plagsomme Nødvendighed, følte man sig ikke mere besværet af Uro og Ønsker. Hvorfor pine sig med Uvished - naar man jo ganske simpelt kunde lade være med at ønske? Man kunde jo gaa, som man kom, det var jo netop *det*, man følte her som over alt i Paris - denne By for Frihed og Afvexling. Hvis man havde ventet forgæves - hvad saa? Thi til syvende og sidst beroede éns Lykke jo ikke

paa noget ydre, men paa det Spil af sælsomme Instrumenter, som fyldte én.

Og jeg hørte netop her mellem de susende Træer, mens hvide 104 Figurer ragede op i Aftenen, dette Spil af sære Instrumenter om mig paa alle Kanter, var overbevist om, at der skal Vid til at leve i Verden, have den sejrige Følelse af Kunsten, der sparer Mennesket for at løbe lange Veje efter intetsigende Glæder - Kunsten, som kun vil fange det, der er Blomsten af Livet, *det*, der giver Aand og Tone.

Trrrr - rm! Trrrr - rm! Trrrr - rm!

Det var Buldret af en hastig og utaalmodig Tromme, som nede fra den anden Ende af Haven pludselig meldte med høj Røst, at Parken skulde lukkes, at det var Aften, og at det var Tid for alle og enhver at bryde op fra sine Kunstbetragtninger. Hver Gang jeg hører en Tromme her i Frankrig, er det, som om jeg i mig genfornemmer Pulsslaget fra fortidige Revolutioner og Krige, der har bedækket dette Folk lige saa rigt med Gloire, som dets Anlæg og offentlige Pladser er bedækkede med Marmor og Bronze.

Trrr - rm! I første Nu syntes man maaske, at disse Hvirvler brød lidt plebejisk ind i Idyllen. Et rask, et utrætteligt og ubønhørligt Signal, der forkynder, at nu er der Alvor paa Færde. Trrr - rm! Det er kun en Konge, der skal afsættes. Trrr - rm! det er en Republik, der skal indføres. Trrr - rm! det er Folkets Røst, der byder endelig en Gang at faa lidt Orden paa Sagerne. Trrr - rm! det er kun muntert, resolut; aldeles ikke plebejisk. Et Øjeblik Beslutsomhed - og bag efter kan Kunsten tage fat paa ny og smykke alle Parker og Pladser, og Menneskeaaanden kan atter digte og drømme ...

Ti Minutter senere laa Jardin du Luxembourg tyst og lukket bag sit høje, stolte Jærngitter, en fyrstelig Hemmelighed midt i det oplyste og larmende Quartier Latin.

Boulevard St. Michel stiger, mellem sine to Rækker af Træer, fra Seineøen, hvor Justitspaladset, Notre-Dame og mange andre, historiske Ting ligger, mageligt op over Bakke til Luxembourgghaven; og paa begge Fortoves Asfalt slentrer i Solskin og Regn, ved Dag og ved Nat det gladeste Proletariat, man i denne Verden kan tænke sig. Hvis de unge Piger, man her om Aftenen hører pludre, raabe, synge med hæse, franske Stemmer, ikke har store Rigdomme at bortødsle paa smukke Kjoler og Hatte og slet ingen Ting har til at købe Sko for, saa véd de til Gengæld at pynte sig paa flatterende Maade med lidt: en original Pibestrimmel, en Sløjfe, en Stump Baand! Og de bærer 105 Stadsen med en stolt Sorgløshed, som om de slet ikke havde Huller paa Skoene.

Sorbonnen suger hver Dag den videlystne Studenterungdom til sig. Odéon og Cluny-Teatret aabner sig hver Aften for skuelystne. Og paa Toppen af sin Bakke troner Panthéon som Midtpunkt for Udødelighedslængslerne hos Kvarterets Ungdom.

Men langs ned ad Boulevard St. Michel hersker Lystigheden uden Forpligtelser og Visdommen uden Anstrængelse. De kønne, unge Mænd drager forbi i Flokke, skraalende af fuld Hals, endnu før alle Lygter er tændte, og slaar Takt paa Stenbroen med deres Stokke. De grimme, men alvorlige, unge Mænd gaar to og to op og ned under Træerne, midt igennem Støjen og Taabeligheden, og filosoferer uanfægtet om de store, evige Problemer. En Bande af de kønne, unge Mænd smider sig pludselig ned paa den bare Asfalt i en Rundkreds som Arabere for med vildt Akkompagnement og for fuldt Orkester at synge Dagens sidste Refrain om igen. Dette sker vis-å-vis Visdomstemplet, Sorbonnen, og lige uden for den Kafé, som hedder *D'Harcourt*, og som er et Sodoma og Gomorra med aldrig lukte Døre og med en evig Strøm af Øl og af Pigebørn. Imidlertid gaar de grimme, unge Mænd stille ind i *D'Harcourt* for ved et ensomt Bord at fortsætte deres ophøjede Drøftelser eller skrive et følsomt Digt til én af de smukke, som flaner ud og ind Visdommen og Daarskaben, Kunsten og Glæden søger altid fælles Kafé her i Frankrig. Og Gud ved, hvor mange dejlige Sonetter, der er skrevne i Quartier Latin om en letsindig og godtkøbs Skønhed, truffen paa en Kafé eller i en Kælder, hvor Kvarterets Visedigtere kommer for at synge deres Sange.

Unge Digtere, der er graadige efter Mystik og Symbolisme, aflurer her midt i denne Sværm Livet dets mest skjulte og fine Hemmeligheder. Glade Evabørn gaar omkring med Lommerne fulde af deres helligste Poesier - Poesier fra forskellige - og lader én læse dem med stor Beredvillighed.

Hullede Sko og Talent i Hjærterne, Kunst og Kvinder, Vers og Kvinder! Og ikke en Tanke paa den tunge Nødvendighed, ingen Bekymring for det samfundsnyttige. Manden, der ikke vil være et Dyr eller en Træl, har kun én Fornødenhed: Kunst, Poesi, som Kvinden kun har én: et broget Baand, en Blomst eller en Sløjfe til sin Pynt.

106

Alt dette sker med samme Smag og naive Lethed, som da de kastede Konfetti og bedækkede Bulevardernes Træer med blaa, blegrøde, gule Silkepapirsstrimler paa Karnevalsdagen, indtil den hele Stad lignede et Syn fra en anden Verden - en Have, hvis Grene tindrede og rødmede af Frugtblomster.

.... Jeg husker en lille Pariserinde fra Karnevalsdagen. Hun var over sexten Aar og ikke fyldt sytten. Hun vilde være Skuespillerinde og gik paa Konservatoriet, var jomfruelig og fordærvet paa samme Tid. Jeg traf

hende paa de store Bulevarder midt i Trængslen, Solskinnet og Konfettien, der dryssede ned over os som en gylden Regn. En ældre, koket og mere verdensbevandret Veninde, ligeledes Skuespillerinde, fulgtes med hende, Veninden nynnede, løftede og sænkede Skuldrene i Takt, og naar hun vadede over Rendestenen, hivede hun med et uforbløffet Tag i begge Sider af Kjolen Slæbet til Vejrs, saa at man saa Strømpelæggen og anede, hvor nemt det gik for hende at klæde sig paa. Den lille havde den samme uforknytte Mine og gled med en let Ligegladhed gennem Trængslen; hvis en Mand kom en Smule for nær, vendte hun kun Ansigtet tilbage med en spøgende og ynkelig Tone: »*On me bouscule!*« Og stadig uantastet, med ufordærvet Glæde bragte hun ved en nem Bevægelse sin krøllede Dragt i Orden. Jeg fulgte hende op ad Boulevard St. Michel, gennem Quartier Latin, til hendes Forældres Hus i Montrouge, og hun citerede Vers for mig af Musset og fortalte mig om sine Planer. Men uden for Luxembourghavens Gitter standsede vi en Stund og talte om Medici-Fontænen, der gemtes derinde i Haven, og som jeg - ved en anden Lejlighed - beskrev med dette Vers:

»En Aften, det mørkned i Luxembourghaven,
vore Hjærter var tyste som Natten og Graven.
Paa et Marmor saa vi en Bronze-Trold
vældig at lude sig over en Grotte,
hvori to Gudebørn, tankeløst blotte,
laa brudt' af Søvn og forelsket Vold.«

Da jeg nævnte Fontænen, gjorde den sextenaarige, vordende Skuespillerinde med løftede Arme en Bevægelse bag over som for at eftergøre den legende, unge Kvindes flotte Attitude derinde i Marmorklippen. Uden Gran af Snærperi, med medfødt Naturlighed og Forstaaelse.

107

De franske er jo virkelig et erotisk Folk.

Men hvad vi andre kalder dristigt, er et Barn fra Quartier Latin fra ganske lille vant til at se. Derfor den Uforfærdethed. Erotiken opløser sig i en Beundring for Kunsten og for Flotheden, hvormed Tingen er gjort. Og Kærligheden selv - med dens Ledsager, *Poesien* - er som et Baand eller en smuk Blomst, hvormed en sextenaarig Kvinde fra Teatrets Elevskole pynter sig en sorgløs Karnevalsdag.

Den Dag i Februar - da jeg lidt hovedkuls blev overrumplet af Trommen, som meldte Parkens Lukning, og da jeg endnu ikke kendte Quartier Latin og havde Venner der - gik jeg ind til en Boghandler og købte François Villons Digte. Med dette Selskab tog jeg Plads i *Concert Rouge*, en Kafé, hvor man endnu før Aften kan bade sig i god Musik og opmuntres af Selskabelighed.

Et firehundredaarigt Støv, der har lagret sig paa hver Side af den gode Mester François Villons Digte, har endnu ikke gjort dem ulæselige. Tvært imod udstrømmer der intens Kraft fra dem som fra en Vin funden i dybe, mugne Kælderruiner. Villon er jo, som hver véd, i Frankrig Begyndelsen til den stærkt personlige Poesi, som ordenligvis fortjener Navn af moderne. Og desuden er hans Navn knyttet til Quartier Latin som ingen andens: som den værste Snydenstrup og Stratenrøver af alle de Studenter, der for firehundrede Aar siden laa ved det franske Universitet og, under Paaskud af at studere, forkortede Tiden med Dobbelt og Drik og løse Fruentimmer. Denne Ungdom bestod af Folk fra alle Lande, hvad der gjorde en strix Kontrol umulig. Og naar man ser mange krogede Gader i Quartier Latin, opfyldte af Knejer og Logihuse for det mest lurvede og farlige Pak, der findes i vore Dages Paris, synes man, at man endnu staar og stirrer ind i det femtende Aarhundredes Afgrunde. Her var det, at Villon snød Slagterne for Kød, Værtshusholderne for et Maaltid Mad med rigelige Vine, Skrædderen for en ny flunkende Frakke - som skrevet staar i de talrige Vers om hans Bedrifter.

Men Legendens har sikkert udsmykket Mester François' Skikkelse som fransk Uglspil altfor rigeligt. Saa meget er dog sikkert, *qu'il faillit être pendu*, at han kun (tillad en slet Oversættelse) manglede at blive hængt. Og det er denne Hængningshistorie i hans Liv, som han, dødsdømt, fejrede med et Vers i fire Linjer og af dette Indhold: -

»Jeg er François - hvad der bedrøver mig - født i Paris nærved 108 Ponthoise. - Og snart skal ved Hjælp af et Hampereb min Hals faa vide, hvad min Hale vejer.«

Hans Hals fik dog ikke den Gang gjort slige luftige Erfaringer, men til Løn for sine Fortjenester, fortæller Villon i et andet Digt, blev han »banket nøgen paa Gaden, som man banker Lærred over Rendestenenene«.

Og trods alt dette kan man lede Evropas Literatur igennem uden at finde Mage til stærke Vers, fulde af stolt, uforfærdet Skønhed: som dem, den fattige Student Villon viede til »den smukke Vaabensælgerske« eller til »Kvinderne fra fordum«. Germanerne vilde sædelig forskrækkes, skulde de nævne en saadan Vovehals som Begynder af deres Poesi. De unge Franskmænd beundrer og elsker hans Vers den Dag i Dag. Og mere kan man ikke opnaa efter firehundrede Aar.

Men i dette, at deres første Mester i moderne Poesi var en forbrydersk Existens, findes der noget

symbolsk for den franske Kunst og Aand:

Det, man her beundrer, er Oprindeligheden og Kraften i sig selv. Ingen regnes - som hos os - for en stor Poet længe efter sin Død, blot fordi han har haft en god Hensigt, har skrevet utrættelig til Held for samfundsgavnlig Fordomme. Fordomme og Samfund forgaar, Kraften bestaar.

Maaske øvede Fortiden Retfærdighed mod Villon ved at udbanke hans syndige Drifter over Rendestenene. Vi - vil tilgive ham.

Der findes til Minde om Villon en Statue i en Gade bagved Panthéon. Og der lever den Dag i Dag en Digter i Quartier Latin, lige saa fattig som han - og som de franske ofte sammenligner med den gamle Mester. Det er Paul Verlaine.* -

En gammel Gaard i Rue de Vaugirard, tolv Alen lang, sex Alen bred. For neden et Halvmørke som i en Brønd, for oven den blaa Himmel. Tre Mænd med lange, mørke Skæg frembragte paa Harpe, paa Fløjte og Basviol en besynderlig Musik.

Uden for i Gaderne skinnede Solen og Vaaren. Men jeg steg op ad en dunkel Trappegang med hulslidte Sten og et hundredaarigt Gelænder. Den sære Musik fulgte mig gennem alle Etagerne til den øverste Afsats, hvor jeg igennem Vinduet kunde kige ud paa Tagene.

* - 109

Jeg bankede paa en Dør, maatte nævne mit Navn; Nøglen blev drejet om indvendig, men man bad mig vente endnu et Sekund, inden jeg gik ind.

Det var Klokken ti om Formiddagen.

Jeg var hos min Ven *Cazals* - Maler, Tegner, Poet fuld af Haab, men endnu kun kendt som Forfatter til en Række vittige Sange, der alle besynger Digteren *Paul Verlaine* og det literære Liv i Quartier Latin, Symbolismen, Dekadismen, Jean Moréas, og hvad der inden for denne Kreds er Berømmelse og Spot værd. Jeg havde tidligere kun truffet ham ved *La Plumes* Lørdagssammenkomster, hvor han alene foredrager sine Viser, og hvor han altid modtages med stærkt Bifald, naar han i en lang, brun, veltilknappet Redingot, i en sort Silkehat og med Spaserestok i Haanden træder op paa Tribunen. Mode: 1830! Holdning: en blid Uforstyrrelighed og Glæde - naar han løfter sin Stok for at dirigere Omkvædet til en af sine Viser, har han en Lethed og Værdighed som en Feltherre, der byder over sine Tropper, og der er da i hans Sjæl ingen Tvivl om, at Tempoet i hans flotte Omkvæd har mindst lige saa stor Betydning for Menneskeheden som en Flaademanøvre i Kronstadt. Brune Øjne, brun Mustache og Fipskæg. Mange erobrede Kvindehjærter. Men *Cazals* er fra Naturens Haand skabt for Troskab og Engifte, Ømhed og Poesi.

Jeg traadte ind i et ikke stort Rum, hvor Tegninger, Skitser, Papirer og Bohave i et lykkeligt Hulter til Bulter altsammen tydede paa Beboerens kunstneriske Existens og hans beskedne Maal af jordiske Rigdomme.

I den rummelige, franske Alkovesengs hvide Puder laa Frédéric Auguste Cazals rolig og stolt udstrakt og hilste Goddag med glad Elskværdighed. Poeten, Maleren og Visedigteren tog sig ud til sin Fordel, men - han var ikke alene. En Stemme bag ham hilste mig frisk og frejdig med Accent fra Touraine.

»Bonjour monsieur!«

Jeg vilde med mange Undskyldninger trække mig tilbage, men baade Hr. Cazals og Madame raabte, fortrædigede over en saadan Finfølelse:

»Mais non! voyons! qu'est-ce que ça fait?«

Og hvad der gjorde mig endnu mere forbavset, var, at de tilføjede: »Vi staar alligevel op nu!« Fra en Stol foran Sengen snappede Kvinden 110 et Silkeskørt, sammensyet af røde og sorte Bredder, kastede det om sig, og saaledes paaklædt lod hun sig med bare Fødder glide ud paa Gulvet. Altsammen med en saa uskyldig Selvfølgelighed, at man umulig kunde gøre Indvendinger mod Landets Skik.

... Over Luxembourghaven laa den Dag Glansen af en blændende Sol. Alle Træerne var sprungne ud. Og skønt det endnu ikke var den første April, følte man det behageligt at kunne gaa i Skyggen. Jeg husker de tunge, grønne Grene og Madame Cazals, helt klædt i Sort, med det lange, statelige Sørgeslør, som hun bar til Ære for en afdød Broder. Skønt hun ikke havde forlangt Øvrighedens Attester for sin Pagt med Viseforfatteren, var hun i alt sit Væsen gennemtrængt af en borgerlig Tilforladelighed; kun at hendes store, lysende og fixerende Øjne saa' dobbelt saa klart som de fleste Borgerhustruers, og at hendes sunde Sans, utrættelig og morsom som kun hos visse ræsonnerende Kvinder i Molières allerbedste Komedier, havde en næsten magnetiserende Nøjagtighed. En otteogtyveaarig Kvinde, uinteresseret hengiven i sit Forhold til en Mand og dog saa praktisk, at hun arbejder de sex Dage af Ugen, en saadan Opofrelse i Forbindelse med en saadan Fornuft syntes mig at høre hjemme i svundne Tider, da alt var bedre. Hendes uimodstaaelige

Ræsonnement og hendes letvakte, feminine Interesserthed gjorde vor Underholdning fortrolig som en Samtale med en klog Søster. Da hun havde fortalt mig, hvorledes Digteren Verlaine og Cazals havde skrevet Sonnetter til hinanden i *La Plume*, hvorledes Verlaine ogsaa havde skrevet et Digt til hende, hvorledes Cazals, der holdt mere af at skrive end at tegne, endnu aldrig havde gjort hendes Portræt, - var jeg bestandig saa blændet af at se Aanden fra Molières Komædier vandre levende omkring, at jeg gav et uforsigtigt Løfte: »Hvis jeg kunde tegne, vilde jeg tegne Dem strax Nu er det mig ikke givet - men jeg vil skrive en Sonnet til Dem.«

»Paa fransk?«

»Ja... naturligvis ... paa fransk!«

Da jeg endelig en Nattetime faldt paa at skrive den lovede Sonnet, var det kun for at udtrykke den Tanke, at Cazals var en af Ideens Tamburer, og:

»At elske en munter Tambur, Madame, især naar han er køn, er slet ingen Fortjeneste. Men det fortjenstfulde er at give ham kærlig 111 Kredit paa hans Berømmelse og afvente Tiden for hans uddgivne Mesterværker.«*

Pour Madame Marie

O vous qui faites l'amour
A F.A. Cazals, mon ami,
Ce fier et ce gai tambour
De l'Idée - et le plus joli.

O vous qui bercez toujours
Sa tête en quête d'Inédit;
Vous, bon cœur, crédit, secours,
Constante et douce sans répit!

Vous avez voulu ce tour
De mon bien misérable esprit;
Sans crainte et sans nul humour
Je vous ai répondu: »C'est dit!«

»Aimer un joli tambour,
»Madame, n'est pas un mérit',
»Mais c'en est un, en amour,
»Qu'attendre un ouvrage inédit!«

Siden den Dag i Rue de Vaugirard og i Luxembourgghaven har jeg ofte deltaget med de to i en fornøjet, men beskeden Frokost i deres lille Værelse, medens den besynderlige Musik nede i Gaden kastede sine fremmedartede Rythmer ind ad det aabne Vindue. Altid møder jeg dem Arm i Arm ved Aften, den muntre, flotte *poète chansonnier* og den elskværdige, altid sorgklædte Madame Marie - som Ægtepér og hans Hustru. Og naar vi ser hinanden langt borte, rækker vi Armene i Vejret og raaber:

»Tiens voilà! Comment ça va?«

Alle Cazals og Madames Sange kender jeg. Og naar jeg om Aftenen nede under mine Vinduer pludselig hører en dansk Folkemelodi, jeg holder meget af, er jeg vis paa at se den unge Franskmand og hans ^{*}112 Kvinde staa dernede foran Gitteret, som omslutter Luxembourgghaven.

Thi jeg er selv flyttet ud i Quartier Latin og har bosat mig mellem de unge, tilgængelige Franskmænd, hvis kunstelskende Hjærter endnu ikke kender til Madstrævets Fordærvelse. Midt i denne Verden af Muligheder, hvor den beundrede Paul Verlaine lever, bundfattig som en Villon, og ved sin *Eugénies* Arm halter fra Kafé til Kafé!

Cazals, der i mere end sex Aar uegennyttig har tjent Verlaine som Ven, Hjælper og Sekretær, har i en af sine Viser angivet følgende Aarsag til Digterens Halten: »Han snublede over et hinkende Vers - og siden da trækker han paa Benet.« Det er en Aarsag, en Poet værdig.

Men Paul Verlaine har til Gengæld baade paa Vers og Prosa givet sin unge Ven Beviser paa sin Hengivenhed, for Exempel en lang, yndefuld Beskrivelse af Cazals og af deres gensidige Forhold - udført i

nogle ensomme Timer paa Hospitalet og indeholdende Linjer som disse:

»Og Vinternatten, vi tilbragte hos Venner paa Landet, du i en Lænestol, jeg, dødssyg, paa en Sofa med min Haand i din. Og alt - og alt det!«

Heller ikke den lille *Le Rouge*, som er fra Normandiet og ligner et dansk Bondebarn fra Fyen, bør jeg glemme, naar jeg omtaler Quartier Latin og dem, der omgiver mig og giver mig et Begreb om Kvarteret. Han er blaaøjet, spinkel, lys med rødligt Skæg og saa nervøst livlig, at han ikke kan sidde stille i to Minuter. Og han kommer næsten hver Morgen, taler til mig som en Slags Fætter og ytrer stor Lyst til en Gang at rejse til Danmark, alt medens han udtrykker Ringeagt for sine mørkhaarede, sydfranske Landsmænd Han modtager maanedlig kun 50 Francs hjemme fra til at fortsætte sine Studeringer for, saa med hans Udenlandsrejse har det endnu lange Udsigter. Men Gustave Le Rouge er en Poet, som stadig har ti Noveller og Poesier under Arbejde, og som aldrig før langt om længe faar Kraft til at gøre dem færdige. De handler næsten altid om Samfundets og Lovenes Uretfærdighed overfor Menneskebørn med smaa Indtægter. Og naar han stundum offentliggør en Novelle i *L'art social*, foregaar den i en ubestemt Tidsperiode og beskriver f. Ex. en Bloddommer, der er befængt med alle Laster, og hvis helligste Ønske er dette: at Guillotinen 113 maatte antage Form af en Kvinde, for at al den umættelige Elskov, hvormed han omfatter den, en Gang kunde finde Fred.

Nærmer jeg mig ved Frokosttid en Dag, jeg ikke har set ham, det lille Crêmeri med den blaamalte Façade, som ligger i Rue Notre-Dame des Champs, staar L. uden for og vinker ad mig og siger, at vi maa vente lidt, for al Plads er optagen. Det lille Crêmeri har kun tre smaa Borde og er opfyldt af Arbejdsmænd og Kunstnere med deres Kærester og Modeller. L. er Ven med dem alle.

Vil jeg efter Frokost have ham til at spasere lidt med mig, siger han, at han har Visiter at gøre i Eftermiddag:

»J'ai des courses à faire!«

Og det er ham en Ting af Vigtighed som et dagligt Arbejde. Det inspirerer ham.

Han besøger da fire, fem Maleres eller Billedhuggeres Atelierer, og alle Vegne vil de unge Kunstnere, hans Venner, have ham til at sidde for sig, medens de gør hans Portræt. Men L. er en urolig Model, og hans Venner er lyshaarede, nervøse Folk fra Normandiet, stundum lange Kæmper, der er besatte af gammelnordisk Bersærkergang og midt under Arbejdet, bevæbnede med Fleuretter, Stole eller Ildskovle, udfører drabelige Kampe med L., og alle Vægge runger af Raab og Latter. L. siger altid: »dette er ikke Digtere værdigt.« Men hans normanniske Blod løber af med ham.

Og jeg har selv maattet udkæmpe mange saadanne Kampe, inden jeg satte mig til at give dette Portræt af den lille *Le Rouge*, som skriver paa ti Noveller, har tyve Planer og altid »*des courses à faire*.«

En Aften, da jeg havde drevet igennem Boulevard St. Michels Kældere og Kaféer, vexlet Haandtryk med Venner og diskutteret med katolsksindede, unge Poeter, kom jeg, før jeg gik hjem, endnu ind paa *Mullers* larmende Natrestoration.

I en Sofa bag et af Marmorbordene sad Paul Verlaine ved Siden af Madame Eugénie. Og i Selskab med dem var P., tidligere Professor ved Sorbonnen og nuværende Journalist ved *Le Figaro*, hvor han dog kun skriver lejlighedsvis. Jeg satte mig ved deres Bord.

Verlaine drak som sædvanlig Absinth, og paa denne sene Tid fulgte vi andre for en Gangs Skyld Exemplet. Verlaine plukkede en rød Rose itu og lagde et Par Blade i hvert Glas. Hans Sokratesansigt straaled af godt Lune, hans smaa, brune Øjne spillede, den runde Bulehat 114 var skudt tilbage fra den kække Pande. Det er Mme Eugénies evige Sorg, at Verlaine, hvis øvrige Dragt for Resten passer saa slet dertil, aldrig kan bevare en høj Hat. *Quand il est furieux, il les casse* - siger hun -: naar Digteren er i ondt Lune, kan han ikke udholde Synet af denne sorte, silkeglatte Samfundsløgn: han knuser ganske simpelt sine høje Hatte.

P. gjorde mig et Forslag for at more Digterkongen, der slige Aftener er som et lykkeligt Barn. Vi bad ham i Kraft af sin Majestæt at indstifte en Orden og udnævne os til dens Riddere. P. forlangte Pen, Blæk og Papir og rev af det himmelblaa Hylster, hvori min Tobak var indpakket, sirlige Strimler til at fæste i vore Knaphuller, medens Paul Verlaine med mange store Snirkler begyndte at skrive:

»Ego, [x][x][x][x][x][x][x][x][x][x][x], creavi.« Derefter fulgte i en underbar Blanding af Græsk, Latin og Fransk vor Udnævnelse til Riddere af det grønne (Verlaine vaklede en Stund mellem blaat og grønt, men foretrak det grønne, Absinthens Farve). Han fastsatte endvidere, at vor faste Borg skulde være Mullers Kafé, som han paa poetisk Latin kaldte *Taverna mulierum*, eftersom der altid er et broget Flor af Kvinder paa dette Sted.

Endelig rejste han sig med sit tunge Egespir i Haanden, og knælende paa Gulvet modtog først P., saa jeg Ridderslaget. *Trémouillat*, en meget blufærdig og ganske vittig Forfatter af satiriske Viser og for Resten

Assistent i et eller andet Ministerium, korn til og maatte ogsaa knæle. Verlainé uddelte Slaget med en Forlegenhed, der viste hans Glæde.

Og da nu Ridderskabet var dannet, drak vi Riddere af det grønne med hverandre og med Kong Paul den første - af Glassene med den grønne Drik og de blegrode Rosenblade.

115

De to Søstre paa Montmartre (Conte Cruel)

116

117

Atter blev det Aften, Lysene tændtes. Og Vognene rullede i alle mulige Retninger over det hele Paris.

Over det hele Paris, som den Gang var næsten saa forunderligt, som det er endnu. Over det hele Paris og Montmartre! Og Montmartre var - som endnu - en eneste stor Østersbanke, hvorhen et Par Gange hver Maaned Parisere fra de andre Kvarterer, sultne Ganer, lette Hjærter, i Flokke paa to og paa tre og paa fem og paa syv søgte for at stikke portugisiske Østers til 80 Centimer Dusinet - store som Baade og fulde af Hav. Aa disse Ture, da man spiser til Aften paa Montmartre i Selskab med indfødte Børn af Paris og finder, at Værten, der udskænker Cidre fra Normandiet, bor tre Minuter fra Konen, der sælger Snegle fra Bourgogne, og sex Minuter fra Huset med den bedste Bordeaux og ni Minuter fra Spisestedet med Strasburger Pølserne, saa at man gennemvandrer alle Frankrigs nuværende og fortidige Provinser og drømmer en dejlig Drøm. - Men min Historie tildrog sig i fjærnere, mere enkelte Tider! fulde af Klokkespil og gammeldags Urskiver: den Gang, som der staar i Folkevisen, den smukke Barbererske tog Prinsen ved Næsen paa mer end en Maade; den Gang, i Følge en anden Folkevise, en Pige i Boulogneskoven gik og sang saa højt, at de kunde høre det over hele Paris; den Gang den misantropiske Gargantua efter en saadan Frokost i Montmartre stod op paa Toppen af Notre-Dame, vis-à-vis Ludvig den helliges Statue, og druknede Byens samlede Bestand af Mennesker og Dyr, og den Gang Møllersken paa Montmartre endnu var en ung, livsglad Enke, som gærne bad Folk, der havde spist til Aften i Kvarteret, om at blive til en Svingom i røde Mølle. Siden er hun jo bleven gift, hvad Sangen melder om:

.... Passé par devant
j'épous' la meunière
du moulin à vent.

118

Altsaa boede der i disse Tider paa det Ny Foundland, der hedder Montmartre, to Søstre, en ung og en lidt ældre, der i fælles Arv efter deres Moder havde faaet et Traktørsted, saa godt som en hel, lille Østersbanke. Stedet trak vel knap Kunder som før. Moderen havde været en stor Kone, saa tyk og bred, at det kunde berolige en sulten Mand, mens den ældste Søster, om hun saa aad Dagen igennem, ja stod op midt om Natten og nodte nogle Bidder ned, aldrig kunde blive saa fed, at man i Glæden over hendes Huld vilde glemme hendes Fornuftighed. Og den yngste, hun kunde eller vilde ikke andet end staa i en Krog bag Solvdissen og lukke sine Øjne op og i paa en hemmelig Maade, saa med hende gav man sig ikke i Tale, selv om man nok tænkte paa hende. Der var dog tilstrækkelig Velstand til de to. Men den ældste, som stod for det hele og var den klogere og mere forretningsdygtige, begyndte i Venlighed at pøse paa at faa Søsteren gift og blive ene paa Banken. Unge Piger, som man evig og altid tænker paa at gifte, bliver let lidt vage i Kanterne; men den hemmelige Sylvia holdt sig, midt i dette svævende, ganske rank, et Hoved højere end sin Skæbne og tillod uden Indvending Søsteren at handle med hendes Anliggender; thi det var to blide Søstre.

Af et grønt Stykke Pap paa en Pind midt i en Opdyngning af Skaller læste den forbivandrende uden for Døren, at han her kunde faa Østers, og naar han bankede paa Døren, kom den forretningsdygtige, ældste Søster ham i Mode og spurgte:

Ønsker du friske Østers,
Snegle og nylagret Vin,
eller min unge Søsters
Dejlighed fager og fin?

Saaledes gik Dagene for Søstrene paa Montmartre. Eller Gud ved, hvorledes de gik? Men i alt Fald syntes de at være gaaet saaledes hidtil - den Gang *han*, den fremmede Prins uden Provins, en Aften steg ned fra et Omnibustag tæt ved og blev nysgærrig efter at træde ind, thi han horte en Stemme - Sylvias - som nynnede:

On dit qu'il arrive ici
Une compagnie
Meilleure que celle-ci
Et bien mieux choisie.
119 Va-t-en voir' s'ils viennent, Jean,
Va-t-en voir' s'ils viennent.

Prinsen, der var oprømt efter at have set saa mange Lys og Vogne paa Vejen gennem Paris, slog strax tre stærke Slag paa Døren. Og da den ældste Søster øjeblikkelig lukkede op og sagde sit vante Vers -

Søger du friske Østers,
Snegle og nylagret Vin
eller min unge Søsters
Dejlighed fager og fin?

blev han endnu mere oprømt.

»Naa, her synes jo at herske udmærkede Familieforhold,« sagde han. »Jeg kan godt lide, at Søster bekymrer sig om Søsters Vel - saa føler man sig ikke mere fremmed selv i Paris, men bliver hensat til borgerlige Livsomstændigheder -«

Og derefter gav han sin Ordre:

»Allerførst to Dusin Østers,
Châblis ... jeg tømmer en Rhin!
Siden din unge Søsters
Dejlighed bedre end Vin.«

Da smilte den ældste, forstandige Søster og tænkte, at den, der var saa god en Gæst, ogsaa maatte være et udmærket Parti for hendes Moders yngste Datter. Og da det var en fugtig Aften, og den fremmede baade i den ene og den anden Retning syntes at eje en i Sandhed prinselig Appetit, som jo var en Fornøjelse, dækkede hun for ham med det fineste, Huset havde, og paatog sig selv at varte ham op, var snart henne ved Disken hos Søster Sylvia, som jo ikke kunde andet end lukke Øjnene op og i paa en hemmelig Maade, og snart atter tilbage hos Gæsten, med sagte Ord, venlige Lader og ømme Blink hen i Retning af det unge Blod. Prinsen nød denne Agtværdighedens og Søsterlighedens Luft som det allerbedste Krydderi til Maden og følte sig allerede omtrent som et Lem af Familien.

.... Kvinde i dit rige, rummelige Hus, i Salen med den lune Fajanceovn og med de høje, oplyste Vinduer, du, som uantastet nyder dit Hjertes Velhavenhed, sover i en god Samvittigheds rene Lagner og har dine Kister og Skabe fulde af Linned, hvormed du kan gøre 120 Almisse mod en fattig - Kvinde med det fyldige, smukt ordnede Haar, med Huden naturlig hvid som din egen Skyldløshed og med de rolige Øjne, man kan se i som i et kostbart Maleri, mens du selv stirrer ud gennem Natten mod det, der er rent og straalende - Kvinde, forfriskes og røres du ikke, røres virkelig over denne velbænkede Gæst, denne hvide Dug og denne venlige, ældre Søster, som baade hjælper de blufærdige unge til rette og med sin beskyttende Nærværelse holder ethvert Skær af Tvetydighed borte fra Huset -?

Prinsen var en brav Fyr. Han havde tømt det første Glas for Sylvia og det andet af Tørstighed Men ved det tredje var han allerede saa henrevet af denne Hjemmets Hygge, at han tømte det for Fornuftigheden - ja han bestyrkede det med en lille, frisk Ed: rent ud for Fornuftigheden, for de ældre Søstres Fornuftighed!

»Sylvia, allersomdejligneste Askepot mellem Søstrene,« raabte han saa og sprang fra sin Stol og lige hen til Sølvdisken. »Dine Ynder har overmandet mig, saa at jeg ikke kan modstaa dig, unge Pige. Din Alvor, der smiler, og din Lydløshed, som paa én Gang er saa fuld af Løfter og saa foruroligende - din ranke Væxt, Skuldrene, Midjen, alle disse Lemmer og Led, som ikke er runde og heller ikke netop spinkle, ikke for bøjede og dog ingenlunde altfor lige. Jeg har studset, jo mere jeg tænkte over dette forunderlige, saa jeg til sidst knapt ved, om du er den Fé Poesien eller en anden Hex, paa hvilken man ikke kan stole. Men din tilforladelige Søster (hun er af dem, jeg hidtil har paaskønnet altfor lidt) beroliger mig med Hensyn til din kristelige og ærlige Oprindelse. Hendes Fornuftighed, som - jeg ser det nu - kun er Slægtsfølelse og blid Retsindighed i en anden Form, er mig den fuldeste Borgen, Sikkerhed og Garanti for din Troværdighed, saa at jeg tør kysse dig, Askepot, uden Frygt for at skære Læberne itu som paa et skaaret Glas. Jeg bejler, Jomfru Sylviajeg bejler.«

Den ældste Søster smilte og saa til, som om hun selv havde skrevet det hele Skuespil og nu lod det opføre. Og hun hviskede opmuntrende til Sylvia:

»Det er en rig Englænder. Kunde han dog blive her og dele sit Guld med os!«

Prinsen var selv saa ildfuld i sin Fremfærd, at Sylvia sødt maatte smile.

»Som Prinsen vil?« sagde denne faamælte og foruroligere Pige.

121

Og saa lo hun igen, fordi han stormende omfavnede hende og raabte:

»En Brudevogn! Det er Aften i Paris, Lysene flammer. Og Droskerne kører i alle mulige Retninger over den hele Stad Vi vil ikke vente længer.«

Der var nu en Haand, som blidt rykkede Prinsen i Ærmet og en lidt dadlende Stemme, som fraraadede ham Hastværk. Det var den ældste Søster, der til Prinsens Forundring lagde sig imellem med en Mine som den, Sagen allermost kom ved; Sagen var jo slet ikke ordnet endnu, paastod hun, og i hendes Ansigt stod at læse om titusende opdukkende Vanskeligheder, som hun (hvis det var muligt) vilde gøre sit yderste for at rydde af Vejen.

»Der maa skrives Kontrakt,« sagde hun.

»Kontrakt!« Prinsen studsede.

Ja - smilede den ældste - der maatte sættes noget ud for Sylvia. Det unge Blod tænker kun paa sin Glæde, naturligvis. Men naar saadan en Udlænding kommer løbende lige herind i Landet og vil vente at kunne faa en god, fransk Pige, ikke sandt, saa maa han sikre hende (han kan jo være væk i Morgen den Dag), at hun ikke staar der med tomme Hænder og falder sin Familie til Byrde.

Dernæst var der Skadesløshed. Den ældste og milde Søster forlangte ti Slags Skadesløshed.

»Smukke, kære Prins, det er min gode, eneste Søster, og det falder mig saa ondt at undvære hendes Bistand ... men du holder mig vel skadesløs?«

»Ja,« sagde den fremmede.

Den ældste gik og puslede omkring Sølvdisken og om Sylvia, som hun hvert Øjeblik trak til Side for at give Raad. Saa kom hun tilbage med Hovedet ømt paa skraa:

»Smukke, kære Prins, se hvor yndigt jeg har pyntet hende med Blomster, skønt det slet ikke er Aarstiden ... Hyacinter er saa dyre. Men du holder mig vel skadesløs?«

Prinsen lovede at betale Blomsterne.

»- og for min gode Mening med Blomsterne« - indskød hun - »Du holder mig vel skadesløs?«

Prinsen betalte for den gode Mening og for al den anden Fortæring, og saa var Vognen for Døren. Prinsen sprang utaalmodig ind.

122

Men endnu paa Vogntrinet holdt den ældste sin unge Søster tilbage og hviskede:

»Aa kunde han dog blot bevæges til at blive her, saa vilde vi lettere faa Guldet fra ham.«

»Hvorom taler I?« spurgte Prinsen.

Men Svigerinden svarede med stor Venlighed:

»Ak, vi taler om, at det gør mig saa ondt at skilles fra min lille Søster. Bliv her i Montmartre hos min Søster og nærved mig. Smukke Prins, du skal ikke fortryde det.« Og der blinkede noget sødt og sælsomt i den ældstes Øje.

»Nej.« Prinsen rynkede Brynene.

Det var et uendeligt Hviskeri.

»Husk nu paa, at du nøje gør, som jeg har sagt dig, Sylvia. Aa kunde jeg blot rejse med og vejlede dig med at dreje Guldet fra ham.«

»Hvorom hvisker I?«

»Kære, smukke Prins, jeg vil gaa jer begge til Haande. Tag mig med!«

»Kusk, kør for den Lede!«

Nu slap den ældste Søster den unge.

»Kære, smukke Prins, nu kører min Søster bort til sit Bryllup, mens jeg bliver her bedrøvet og ene. Giv mig i alt Fald til et Par Sølvspænder, saa jeg kan gaa i Møllen og danse ... Nu Hjærtens Tak, du velsignede Prins, lev vel, vær god mod min lille Søster. Sylvia, husk mine Formaninger, vær god mod Prinsen.« Men hemmelig hviskede hun: »Ikke et Kys, før du har Guldet! ikke et Kys, Sylvia!«

Naa, Bruden er i Vognen, Vogndøren lukket. Tiop - tiop - tiop - tiop pjasker Hestens Hove paa den vaade Gade. Den tiloversblevne Søster lukkede sin Østersbanke, købte Sølvspænder til sine Sko og gik i Møllen for at danse.

Der er det, at næppe er det Vinter, saa bliver det Foraar igen i Paris. Tiop - tiop - tiop - tiop lød Hovslagene. Skønt Natten var sort og fugtig, kun plettet af sparsomme Lygter, hvor Prinsen kørte med sin nyvundne Brud, mærkede han af en vis Muldjordslugt alle Vegne Vaaren, Befrielsen. Og saa var der det, at næppe var Vogndøren smækket i for Sylvia, før denne hemmelighedsfulde tænkte lige saa lidt paa Formaninger og ligevægtige Søstre som Foraarsbækken paa den Sne og Is fra i Fjor. Tiop - tiop - tiop - tiop klappede 123 Hestehovene derude gennem Fugtigheden. Der sang vel ingen Fugle i Pare Monceau. Men tænk at føre Foraaret med i sin Vogn, et Foraar fra Montmartre, bort fra alle de Gasflammer, Spejle og Sølvdiske, igennem det milde, muldne Mørke, helt ud til en redelig og uforstyrret Udkant af Staden. Raske Hovslag, uendelige Avenuer. Det er, som om en Kongedatter har dækket den brede og lige Chaussé med sit lange, udslagne Haar - et Sejerstog! Den unge Søster med sine hemmelige, lukkede Øjne hænger ved hans Hjærte. Han kysser hendes Pande, og den foruroligende Pige rækker ham ogsaa sin Mund. Han løser for hendes Skulder og kysser den; og den foruroligende Pige er uden Svig, da han ogsaa kysser hendes Barm. Det er Fuldkommenheden. Derude i Mørket, hvor de kører frem, falder, viger alle Grænser. (Tænk Overraskelsen hos en Mand, som hidtil gik i en Have, hvor Frugterne var efterlignede og sad fast paa Træerne, men som nu pludselig, idet han rækker Armen op mod en Gren, beholder Frugten i Haanden, og det er en stor og saftig Blodappelsin. Dette er Fuldkommenhed.) Prinsen kyssede da sin udvalgte, som var stiltfærdig og smykket med bleggule Hyacinter. Og hun kyssede ham endda meget mere. - Som de jo nu begge havde Lov til.

I en fjærn Krog af Paris, uoverstigelig langt borte, i en Gade, hvis venlige Ensomhed gør to Menneskebørn endnu mere fortrolige, bragte han hende under Tag i et lille Hus, hvor der var godt at bo og morsomt at være og mere at se, end hun den Aften havde Øjne til. Og saa varede Fuldkommenheden videre til Hanegal.

Vi kan alle for en smuk Prins glemme vor Søsters Raad nogle Timer. Og altsaa galede Hanen, før den skønne Sylvia med store, mørke og vaagne Øjne begyndte at tage nærmere Kending af Stedet, hvor hun var, og af sine forsømte Pligter. Hanen galede, og Erindringen om givne Lofter blev des mere levende, jo tryggere hun havde sovet fra dem, saa det var den unge Kone ganske umuligt at tænke paa noget andet. Hun syntes næsten, at hun hørte sin ældre Søsters Gnaveri i Montmartre, og for hun vidste af det, ruskede hun sin sovende Mand.

»Hvad er der, Askepot?«

»Aa jeg tænker paa min gode Søster, som længes efter mig, og som ikke bliver rolig, for hun har set mig. Jeg tror, jeg vil staa op og løbe til Montmartre.«

124

Det lød saa kraftigt, som havde hun allerede iført sig Skønhedens Flitter og Baand og var paa Vej med det længste Ben foran.

»Din Søster er jo ogsaa min Søster,« svarede Prinsen, søvniq som en Melsæk. »Elskede, slaa dig til Taals.«

Og saa søvniq var han, at der strax paakom hans unge Kone en lille Gaben, og hun lagde atter Øret til Puden.

»Men saa lover du mig, at vi begge tager derhen i Aften, Prins.«

»Alt hvad du vil... i Karet med fire Heste!«

Aftenen efter Brylluppet kørte altsaa Prinsen og hans Brud hjem til Montmartre for at besøge den tiloversblevne Søster. De fandt hos hende et Selskab sjældne og lystige Gæster, hvoraf hver havde mindst to Bestillinger: en Maler, som kunde trykke paa Sten, en Digter, som havde Raad til at forære sin elskede en ny Kjole, endvidere to Digterhustruer eller Modeller, paaklædte som merovingiske Dronninger, og en Magiker, som i al Hemmelighed var Apoteker om Dagen, og som betalte, hvad de andre vilde spise og drikke. Gæsterne var godt kendte med Huset; saa snart Fru Sylvia viste sig paa Tærskelen med sin Prins, udstødte de et Genkendelsens Udraab af Hjærtets Glæde og vilde alle trykke den unge nygifte i Haanden.

»Se til den lille! er hun ikke sød?« (Voilà la petite, n'est-ce pas qu'elle est gentille, dis-donc?) sagde de

alle baade Mænd og Kvinder, og saa lo de højt og fornøjet.

Men den ældste Søster kyssede sin Svoger paa begge Kinder, hyggede om ham og satte sig ofte nærved ham, stiltfærdig som for at antyde, at hun var en lykkelig Svigerinde, ja hvem ved: maaske kunde have været lykkelig ogsaa som Brud!

Saa holdt de nygifte Fest sammen med Selskabet, og man drak og sang Visen om de sjældne Gæster (Va-t-en voir' s'il viennent, Jean).

Man siger, der er nær
en Skare sjældne Gæster,
langt bedre end de her
og udsøgt af en Mester.
Gaa ud og se, om de kommer, Hans!
Gaa dog og se, om de kommer!

En Bretagner, som ej drak,
et Guds Ord fra Picardiet,
125 En Normanner uden Snak,
en Gascogner, som hakker i'ct.
Gaa ud og se, om de kommer, Hans!
Gaa dog og se, om de kommer!

En Domprovst, som kastede Vrag
paa Druernes mørke Oktober,
en Digter, som Ros gjorde spag,
en Musiker, som var sober.
Gaa ud og se, om de kommer, Hans!
Gaa dog og se, om de kommer!

En Nonne fra Longchamps,
(Venus ej skønnere fostred),
som fri paa den aabne Vang
brænder endnu efter Klostret.
Gaa ud og se, om de kommer, Hans!
Gaa dog og se, om de kommer!

En Ægteviv og Ægtepér,
hvis Troskab ej har Mage;
hun finder kun hos ham Plaser,
han kysser kun sin Drage.
Gaa ud og se, om de kommer, Hans!
Gaa dog og se, om de kommer!

Den ældste Søster havde ført den unge bort til en Krog og talte hemmeligt med hende og smilte paa Afstand til Prinsen.

»Naa, fandt du saa Guldnet?« hviskede den ældste. »Fortæl, fortæl! Eller har du glemmt, hvad jeg paabød dig?«

»Jeg har ingen Ting glemmt,« smilte den unge Søster. »Du sagde: det er en rig Englænder; naar du har sørget for, at han sover godt, da læg din Haand under hans Hovedgærde og føl efter hans Guld; saa snart du finder det, staa op og flygt og bring mig det. - Du ser, jeg husker godt. Men for det første holdt Prinsen hele Natten begge mine Hænder som en rigtig Prins sin rigtige Prinsesse, og desuden ... tro ikke, at jeg var bange for at fjærne Guldnet, aldeles ikke!... men hvad jeg slet ikke kunde bringe mig over var det, at naar jeg skulde flygte, maatte jeg ogsaa flytte mig selv.«

126

»Du er et Tossehoved, lille Søster, som kun tænker paa Letsindighed, og som aldrig lærer noget ordenligt For det første har du jo kysset Prinsen (hvad har du vel for det?). Og for det andet er du sovet fra din Pligt. Du ved, jeg har aldrig kunnet fordrage det Syvsoveri ... Har Prinsen Guldnet med?«

»Hele to Poser fulde,« smilte den unge Søster. »Hvorfor skænder du paa mig? Jeg bringer ham jo til dig, som jeg lovede at gøre, hvis det andet skulde slaa fejl ... Saa prøv du din Lykke!«

»Søster, lille Søster, læg da Mærke til mine Ord og forsøg denne Gang at handle fornuftigere. Hvis du kan hjælpe mig med at faa Halsen drejet om paa denne fremmede, til hvem jeg har solgt dig, og som du bringer mig tilbage baade købt og solgt, da vil du faa en evig Berømmelse som en Judith fra Montmartre. Se, hvor

hans Øjne lyser paa dig. Da jeg i Aftes bad ham blive her hos dig og nærved mig og fik Afslag, tænkte jeg: vi venter lidt; naar Familiens Vin først er steget ham til Hovedet, drikker han Bærmen med. Og da - naar han efter Familiens Rakel tager ogsaa dens Lea - er hans Time visselig slaaet. Søster, lille Søster, nu ingen Sentimentalitet. Se jeg vil opofre mig, for at vor Slægt kan vinde denne rige Englænders Guld. Naar han, saaledes overlistet, sover dybt og drømmer, at han er en Hane, der har to Høns i Kurven, da holder du blidt begge hans Hænder, som han i Nat holdt dine, og jeg træder til og skærer Halsen over paa ham. Er det aftalt?«

Da rejste den unge Søster sig med en vis Kulde og svarede:
»Ja kan du faa ham til alt det, du der siger, skal jeg ogsaa staa dig bi!«

Imidlertid sang Selskabet paa det sidste Vers:

Og til vor Opbyggelse
kommer der en Monacus
udi Kodets Fristelse
stærk som Sankt Antonius,
Gaa ud og se, om de kommer, Hans!
Gaa dog og se, om de kommer!

Hvorefter man tog Afsked og lod Søsteren og de nygifte alene tilbage.

Nu er der at fortælle, hvorledes den ældre Søster opofrede sig for Familiens Skyld, bragte Prinsen mere Vin at drikke og satte sig tæt hen 127 hos ham med ømme Lader, medens Bruden - den unge Søster - rolig blev siddende paa den anden Side af Bordet og saa til.

»Kære, smukke Prins,« sagde den ældste, mens der lyste noget sødt og sælsomt i hendes Øje, »bliv her i Aften i Montmartre, hos min Søster og nærved mig!«

Prinsen lukkede Øjnene vidt op, fornam den sære Kuldegysning, som gennemløber én, naar det umulige, det altfor utænkelige med ét bliver muligt.

»Lea efter Rakel!« sagde han og glemte at drikke.

Og da han kun saa to rolige, blidt opmuntrende Ansigter, er det sket, at han livsalig løftede sit Glas, at han, rørt over alt det gode, han havde fundet i Familien, endog fik Søsteren kær, skønt hun var ældre, at han, beruset af Vinen, ikke modstod Bærmen, og at han efter sit Bryllup med Skønheden ogsaa drømte, at Fornuftigheden havde et hvidt Bryst. Han skottede vel til sin Brud; men hun sad uden mindste Mine af at berøres eller være krænket, stolt som en Judith fra Montmartre.

»Jeg vil altid blive hos Søstrene paa Montmartre,« sagde han.

Men det skete ikke. - Alle Kvinder kan vel for en smuk Prins glemme deres Søsters Raad, men hvis de opdager, at han ikke er Prins (og ingen er altid Prins) ... da bøder han for Brøde.

Søstrene stængede Dørene under Smil, fulgte ham begge til Brudekamret under sælsomme Smil. Der lukkede de sig inde med Prinsen ... begge ... (thi de havde ham begge saa kær) og tilstod ham med smilende Taalmodighed alle hans sidste Ønsker.

Omgivet af to saa elskværdige Søstre, der smilte og intet Øjeblik gav Grund til Mistænksomhed, laa Prinsen blødt og sov omsider trygt som en Hane, der har to Høns i Kurven.

Men den ældste Søster rejste sig, greb en skarp Kniv, og skjult bag et Gardin ventede hun paa Øjeblikket.

»Nu Mod, lille Søster, lille, søde Søster,« sagde hun. »Hold hans Hænder og luk hans Mund med Kys, saa vil han ikke skrike. Kun ingen Vaklen.«

»Hvorfor skulde jeg vakle?« smilte den unge, hvide Søster. »Jeg har solgt dig min Hane. Saa kan du gerne slagte ham.«

Og det dejlige, halvnøgne Barn trykkede lempeligt begge hans Hænder ned med sine egne og bed hans Læber til Blods, mens Søsteren snittede ham i Struben.

Antonius og Ladislav

En Drøm om Skønhed var alt mit Liv ...
Derfor har jeg vandret, derfor har jeg banket,
derfor har man lukket mig ind.

At se det bruse og flagre!
At ventes paa Tærsklen, at modes i Dansen,
at omslutte Sejren, Beseglingen, Kransen ...

Skønhed har ynkedes over mig,
Visdom har givet mig Vand af sin Brønd.

Jeg elsker endnu denne Verden af Synd.

130

131

Unge, blanke Hjerter som nymøntede Guldpenge ... midt i Parises Gadeskarn og Vintermorke. Et Steds fra Pyrenæerne eller Karpatherne, fra Bøhmen, Holland, Danmark, Norden; fra en hjemlig Krog af Verden, hvor Forundringen endnu kan brede sig nogle nysgærrige Mile, gro sig bred under de høje Fjælde. Næppe er de i Paris, for de begynder at køre, som om de ejede Verden; og de pakker deres Violiner ud i en fjærn og billig Forstad, Nabo til de gamle Forskansninger, til Taagen og Markerne. Øvelser, Tonelob i uendelige Etager stiger mod Himlen, trodsigere end Babels Taarn og Tinder. Men Begivenheden, det Nye, behøver kun at ryste sin Tamburin - og de klatrer op i Drosker og paa Omnibustage, og deres Tal er Hærskarer.

Unge, blanke Hjerter midt i Gadesolet, tindrende omkap med Lygterne og Stjærnerne.

Men det var ingen af disse, der kunde sejre i Paris, hvor det er Kvinden, der raader - efter hvad man paastaar. Nej, den, som en Pariserinde aldrig evnede at modstaa, og som hun, med alle hans Unoder, foretrak endog for korrekte Franskmænd - det var Ladislav, en Udlænding, Yankee, der talte alle Sprog med samme Foragt, ung vistnok, men hverken *blank* eller *Hjærte*, nej saa rusten som et rustent Som.

Da jeg sad i Kaféen skraas for Théâtre Français, og Lysene netop var tændte, kunde jeg gennem de øverste Vinduer skimte Aftenen derude i de vaade Gader som en ren, mørkblaa Tone. Hvert Øjeblik standsede en Droske foran Kaféens Døre, og nordiske Herrer og Damer i al deres Flitter og Puds, under Vejs til Teatret, bruste herind for at sluge en Mundfuld Kaffe og plyndre de forrevne og lasede Aviser hjemme fra for en Smule Sjæl. Det var Kaféen, hvor Napoleon skal have spillet Skak før sin Berømmelses Dage, og hvor nu Nordboere af alle tre Dialekter - som Trækfugleflokke paa et Skær i det tumlende Hav - har slaaet sig ned, graadige efter den nyeste Post og den 132 sidste Berømmelse. Selv sad jeg og ventede paa et Par danske; vi skulde til en Fest for en fransk Digter, der i sin store Fattigdom kun var elsket af Quartier Latins Ungdom og omsværmet af Udlændinge. Det var paa denne Tid, at ogsaa Ladislav, en amerikaniseret Polak og nu Pariser, plejede at flyde om mellem Skandinaverne og tale et Dansk-Svensk, som han selv havde megen Morskab af Og hør ...

En Vogn holdt udenfor, en Smækken med Døre, og jeg havde strax efter Synet af Ladislav, som med skøn Ædelmodighed lodsede en lidende Mand ind i Kaféen. Hr. Ladislav holdt af at opsænke unge, blanke Sjæle, stive dem af med sin faste Haand og fornøje sig over deres smaa Forlegenheder.

Men den, som han i Aften stivede af, var ingen anden end min Ven Antonius, og Antonius - den »naive Antonius« - var naiv paa sin egen, egensindige Maade. Han hørte til det Guld, som man bedst opdager, naar man spiser en tarvelig Frokost sammen et Sted langt ude i Forstæderne, mens Spejlene løber an og Fortroligheden vaagner; han havde i sit Væsen noget som en fjærn, glemt Tone, en altfor oprigtig og derfor dæmpet Tone, som paatrængte sig én. Efter et Aars Ophold i Seinebyen bebrejdede han sig selv, at han endnu kun havde faaet Tid til at skrive Brevene hjem om alt det nye, der skete med ham; fylde sine Lommebøger med Vers, der blot var som Nodestreger for uskrevne Symfonier. Thi Antonius var jo egenlig Musiker, en Violinist, som mente, at man blot behøvede det rene Buestrog, det stormende Hjærteslag (to Ord, der kun var en Omskrivning af det samme) for at overvælde selve den dejlige Fé Paris, vinde baade hendes Gunst og hendes Guld. Pokker med Guld! Men hendes Hemmelighed vilde han fratage hende og hjemføre.

Ladislav, som lodsede den i sin Lidelse ubestikkelige Antonius ind i Kaféen, skjulte med stor Ulejlighed sin Yankee-Frækhed under en tredobbelt Kaabe af Alvor, Iver og Medlidenhed. Antonius led i Aften af en hæftig Tandpine. Og Ladislav fulgte i Hælene paa ham - med Hjærtet helt gennemboret af sin unge

Ledsagers Smærte.

»Sæt Dem,« sagde Ladislas indsmigrende og ledte den smærtetestumme til en Sofa. Selv satte han sig overskrævs paa en Stol, lagde sin Stok med det kostbare Agathaandtag energisk tværs over Marmorpladen, trak saa et Kræmmerhus op af Lommen. Og midt i sin Godhed og Velvilje brølte han vredt til en Opvarter om at bringe en Avis.

»Er det en hul Tand?«

133

Han rev Avisen ud af Hænderne paa Opvarteren, flængede et Hjørne af den og dryssede lidt hvidt Pulver ud derpaa.

Tandpine er alles Herre. Og jeg, som vidste, med hvilken ophøjet Kulde den faamælte Antonius tidligere havde rystet den flotte Ladislas' Tilnærmelser af sig - for mig blev en lille Gadescene lyslevende: Ladislas holder sin Vogn an ved et Gadehjørne og hilser paa Violinisten, der synes lidende. Ladislas, som altid rutter med Guld og grønne Skove, har naturligvis desforuden en Opskrift paa et ufejlbarligt Tandpulver. Det er hans mindste Kunst. Han fisker den halvtbedøvede Antonius op i sin Vogn. »Kusk, til et Apotek!« Og nu her! Kuren skal gaa for sig for Skandinaviens Øjne.

»Det er en hul Tand,« stammede Antonius.

»Naa altsaa!« og Ladislas vejleder med en Mængde Gestus. »De væder Pegefingern en Smule ... saadan! De dypper den i det hvide Pulver ... saadan! De sætter den op i Tandhullet (Ladislas satte sin egen Finger op i en af sine egne, hule Tænder). Saadan! De dypper den igen og bestryger ogsaa Tandkødet, men kun paa det daarlige Sted. Om to Minutter - jeg garanterer Dem: om to Minutter - vil De ikke mere ane, hvad Tandpine er.«

»Det et vel ikke Rottekrudt?« spurgte Antonius og saa paa Pulveret.

Myg og lydig dyppede han Fingren deri og berørte Tandens, blev eftertænksom siddende nogle Sekunder. Jo. En vidunderlig Helbredelse! Han rejste sig pludselig med opklarede Ansigtstræk, erkendtlige Haandtryk for at tage en hurtig Afsked med sin Velgører.

Den fornemme, men praktiske Ladislas standser ham et Øjeblik - i uskyldig dvælende Stolthed over at have ydet en saa fortræffelig Mand en Tjeneste, der vel var ringe, men hvis Ubetydelighed netop gjorde Hjælpsomheden skønnere.

»Men behold Pulveret,« sagde han og stoppede Kræmmerhuset i Antonius' Lomme. »Og hvis Smærten kommer igen, da læg Mærke til... saadan!«

Antonius nikkede og sagde Tak.

»Og hør,« henkastede Ladislas efter ham. »Kom og besøg mig, hvis De har Lyst. Hvor det er, kan De faa at vide af hvem som helst. Kom en Aften, saa vil vi snakke sammen. Jeg kender desuden saa mange Mennesker, der maaske kan være Dem til Nytte.«

Antonius' Bryn rynkedes ufrivilligt. Han var tøvende standset midt i Kaféen; og han lod Øjnene løbe hen over de Gæster, der sad, mens han med en vis Grundighed knappede sin Frakke helt op i Brystet. Saa vendte han sit Blik som et dybt, køligt Vand lige mod Ladislas: »Min Adresse har jeg sagt Dem. Og hvis De vil skrive til mig ... en Aften, naar det er Dem belejligt« - her standsede han lidt - »skal jeg komme.«

Ladislas nikkede efter ham.

Unge, blanke Sjæle midt i Mørket i det vinterlige Paris ...

Den gode Ladislas havde en vis Djærvhed i Væsen og Tankesæt. Lysten til at gøre Nytte var en af disse djærve Kanter, som han ikke tilslørede, og som derfor klædte ham. Syntes han godt om de unge, blanke Sjæle, nøjedes han ikke med at blinke omkap med dem; nej han indførte dem for deres Løbebanes Skyld i en eller anden fransk Dames Salon, hvor den smukke, mandige Ladislas kun yderligere vilde blive skattet med slike friske Markblomster i sit Knaphul. Den blide Antonius med de uforstyrrelige Øjne var nu en saadan ny Værdi, der var gaaet op for Kenderen Ladislas, Kunstens og Literaturens Ven. Og som en Velgører, der har et stort Hus med altfor mange Vægge fulde af berømte Malerier, forelskede Ladislas sig øjeblikkelig og odselt i en ny Protegé. Havde han ikke Tid til lang Beundring, var hans Anerkendelse til Gengæld redbon og ubetinget som en Adelsmands. »Det er F. gale mig dejligt!« Og selv om de én Gang antagne Venner ikke indbragte ham Ære, støttede han dem dog ved Tid og Lejlighed med et elskværdigt Skuldertræk, et skodeslost: »Det er s'gu en Skam, at ingen vil paaskønne hans Arbejder, saa han kan leve af det. Synes De

ikke ogsaa? Jeg synes virkelig, han skriver ganske net.«

... Mens Ladislas, Kunstens og Literaturens Ven, efter Antonius' Bortgang nu blev siddende tilbage paa Kaféen, i Færd med at ordne de mange Papirer i sin Brevtaske, kom en Opvarter løbende forbi og rørte med sit Ærme en Smule ved Ladislas' Stok, hvis Agathaandtag hængte ud over Bordpladen.

»Idiot, Fæ, imbecile Ko!« brusede den fordybede Ladislas op. Og en Strom af Franskens onde Ord haglede ned over den uheldige Fyr, som trods sine to, tre Snese Aar ydmyg dukkede sig for Bygen. »Véd han, hvor meget den Stok er værd? Femhundrede Francs? Kan *han* maaske betale femhundrede Francs, hvis han river den paa Gulvet? F. 135 gale mig, om De ikke skulde haft Lov at betale den til sidste Centime, Klodsmajor!«

Jeg husker Natten og Festen, som fulgte efter Scenen i Kaféen. Sammen med nogle Venner, deriblandt Antonius, var jeg med til at hædre den fattige Berømthed, som ogsaa - i Følge Ladislas - hørte til dem, der *skriver ganske net*.

En livslysten Pariserinde, rig og dejlig - ægteviet til en melankolsk Skribent - havde faaet Ideen til Festen og stod i Spidsen for den.

I sin Vogn ankom Ladislas. Noget var gaaet ham imod den Aften - under Paaklædningen; han havde glemte sin vanlige Ærbødighed for Kunsten hjemme i Toiletteæsket og tog stadig fejl af Tonen. Men den verdsligsindede Digterfrue var ved at le sig ihjæl over Ladislas' Morsomheder.

Ladislas betalte megen Vin, og da den gik ham selv til Hovedet, naaede han saa vidt omsider, at han med smaa, spydige Taler plagede selve Æresgæsten:

»Undskyld Hr...!« sagde Ladislas i en opstyltet Tone, med forkert Udtale af Navnet, idet han tog sig til sit hvidstivede Bryst. »Undskyld Hr...!« Han stødte skødesløst sit Glas til Digterens og gentog Navnet i ny Radbrækning. »Maa man have den sjældne og udsøgte Ære?«

Og med flydende Tunge efterplaprede han de allerhøjtideligste Talemaader, som en lapset, ung Verdensmand, der kan gaa ind i alle mulige Roller, tale bondsk med Bønder og gøre sig populær mellem Genier og Droskekuske.

Den fejrede Digter smilte godmodigt. Alle Franskmænd smilte, som beskedne, ikke forvænte Talenter, der godt ved, at de er dumme til Hverdag.

Og Festens Værtinde, selv en Digters Hustru, væltede sig i Latter, som skulde hendes slanke, overdaadige Legeme sprænge den sorte Silke. Lo med en Stemme, der høj og klinger brast frem mellem de hvide Tænder og de mørkerøde Læber. Lo med Umaadelighed ... som i et svimlende Taarn en mægtig, løssluppen Klokke. Og i Hendaanelsen mellem to Latteranfald klinkede hun naadigt med den djærve Ladislas, med Befrieren Ladislas. Imidlertid stod Manden med Haanden paa hendes Stoleryg, bekymret og alvorlig som ved et Sygeleje. Ja hun var i sit Es nu, imellem Genierne. En 136 Pariser-Verdensdame, der kommer paa et Marked og nedlader sig til at køre i Karussel, finder først Sporten morsom, naar en Naborytter med de fornødne, vittige Synsmaader gør hende Selskab.

Da jeg saa' paa Antonius, opdagede jeg, at han kogte af Harme. Ladislas opdagede det samme; thi pludselig korn han paa sin tilfældige, ligesom undskyldelige Maade til at vrænge ad Navnet Antonius.

Antonius stak sin Haand ned i Lommen, trak et Visitkort op og rakte ham:
»Vil De læse, hvad jeg hedder.«

»Stormklokken« holdt med ét op at klemte. Pariserinden gjorde store Øjne. Og alle rundt om tav ganske stille. Mon Antonius ikke vidste, at denne Afleveren Visitkort efter fransk Skik betød en Udfordring?

Antonius saa taalmodig paa Ladislas, der fik travlt med at lede efter sine egne Kort. Den flotte Ladislas undersøgte alle Lommer, men lod ikke til at finde noget. Han rystede paa Hovedet, og stadig med Antonius' Kort i venstre Haand gik han bort til den anden Ende af Salonen.

Noget efter kom han stilfærdig hen til Violinisten, stak ham med et høfligt og pertentligt Buk hans Kort tilbage og sagde dæmpet, i en helt rimelig og menneskelig Tone:
»Glem min Kaadhed. Jeg tænkte jo ikke paa at fornærme Dem ... Med Dem tør jeg s'gu ikke slaas.«

... Pariserinden vedblev at skotte nysgærrigt til den unge danske. Da Sagen jævnedes, smilte hun lidt paa Antonius' Bekostning og gav i Grunden Ladislas Ret. En Duel - Narrestreger! Sejren tilhører den kloge, som afvæbner uden Vaaben.

Netop den Aften begyndte Venskabet mellem Antonius og Ladislas.

Ladislas vidste paa tusind Maader at vinde og opmuntre Folk, og da han havde genfunden lidt af sin

muntre Ligevægt, vovede han sig hen til Antonius for at betro ham, hvad Pariserinden lige havde sagt om ham: at han var en »sand Juvel« - *mais c'est un vrai bijou*.

Antonius lo højt og lystig:

»Mit Speck fångt man Mäuse!«

Men det smigrede ham, og han saa' fra nu af mere end nødvendigt hen til den smukke Dame. Antonius havde lige faaet Brev om, at 137 Pengetilførslen hjemme fra vilde standse, saa han maatte forberede sig paa Hjemrejse. Men her udkastede Ladislas i en Vinduesforbydning Planer for ham om at skabe hans Lykke som Virtuoso. At spille i Paris! Blændende Planer! Men dertil behøvedes mer end Talentet. Der behøvedes Protektion. Kunde Ladislas protegere? Og der behøvedes Person. Mon flere Pariserinder vilde kalde ham »en sand Juvel«?

Jeg ved, at Antonius den Nat og flere Nætter drømte eneste Palmer, Violinkoncerter og Pariserinder i knitrende, sort Atlask. Han turde godt forsøge at vinde en saadan Kvinde, der lo *med Umaadelighed*. Selv om Latteren var spottende og grusom - han frygtede ikke at finde Tomhed hos den, der havde Hjærte til at le saa meget, Goldhed hos den, der kunde pryde sin sorte, stolte Atlask med Guirlander af Latter.

Ogsaa jeg huskede hende - som hun havde let.

»Aa den Ladislas, den Ladislas!« havde hun sagt. »Kom lidt her hen og fortæl igen den Historie.« Og daanfærdig havde hun holdt sig for Brystet og talt nedladende, omtrent som en ophøjet Kvinde kærtegner en særlig uartig Hundehvalp. »Men han er storartet! Ladislas er uovergaaelig.«

Ustandselig leende, midt imellem Beundring og Foragt.

Der staar et Sted skrevet, at den Mand, som kan faa en Pariserinde til at le, ejer hende fra Isse til Fodsaal. Og Ladislas var Mand for mer end det; han vidste at stoppe Latteren med et behændigt Greb i det skæbnesvangre Øjeblik - at stryge Fløjlet af sine Hænder og lade én mærke Jærnet. Og det var Jærnet i Ladislas' Haandtryk, som tog Magten fra den smukke Pariserinde, saa at hun denne samme Aften, hvor hun havde let saa meget, under et Paaskud lod Manden ene tilbage og bruste bort i Ladislas' Vogn for at ofre ham Ære, Ungdom og alt sit Gods. Det var hende ikke nok at leve i Velstand sammen med den fineste af Franskmand. De Blomsterkalke, som hedder de franske Kvinder, tørster ikke efter Digtere - men efter Mænd.

Unge, blanke Hjærter!

Antonius sov paa Palmer og vidste ikke, at Digterhustruen, der holdt Gilde til Geniets Ophøjelse, midt under Festen var løben bort med Latterens og Lavhedens nærmeste Repræsentant.

138

Da Ladislas ved Visitkort-Scenen havde faaet forhøjet Ærbødighed for Antonius, og da Antonius ikke vilde gaa til Ladislas, kom Ladislas selv en Dag i sin Vogn og hentede Antonius. Og med fanatisk Iver arbejdede Ladislas for Antonius' Koncerter.

De, der kørte i Vogn med Ladislas, erklærede ham for den mest vindende og ligefremme Personlighed. Ladislas gjorde ikke Omstændigheder. Man blændedes af hans ophøjede Frimodighed, saa man i hans Selskab fandt alle sine Forsætter ædle. Og saa følte man, naar man sad i Ladislas' Vogn, at man var *Mænd*.

»Maa jeg gøre Dem et Tilbud?« siger Ladislas, da han en Dag har set Antonius som en blid Erobrer føre en Samtale med en ung Pige, som Ladislas selv anser for et lille, parisisk Under af Utilgængelighed. »De synes jo godt om hende. Jeg betaler Dem, hvad Bortførelsen kan koste. Forlang kun en Sum. Tusind Francs?«

En saadan Kækhed og Rundhaandethed - utilstedelig i en moralsk Verdensorden, men saa forfriskende mellem Mænd.

Men Antonius rynkede Brynene en Smule som den første Aften i Kaféen. Saa smilte han med sit uimodsigeligste Smil.

»De besidder en aldeles overlegen Uforskammethed, Ladislas. Jeg paaskønner Deres Offervillighed. Men jeg kan ikke modtage Deres Tilbud!«

Bag efter skildrede Antonius mig med Selvironi denne Scene: det havde blot moret Ladislas at friste ham og gøre Løjer med hans nordiske Dyd. Antonius lo og sagde, at han nu snart følte sig til Mode som en provinsiel Bedstemø'er, der for første Gang sover i Gæsteseng i Overdaadighedens Hus.

Ladislas og Antonius spiste Frokost sammen, drak dus og talte om Violinkoncert. Men en Aften, da Antonius kom op til Ladislas, blev han det tilfældige Vidne til en Samtale mellem denne Sejerherre og hans

nye Erobring, Digterfruen.

Han hørte, hvorledes Ladislas i Naboværelset med Kulde og Ligegyldighed forlangte nogle Pengesummer af hende, som hun grædende paastod, at hun ikke kunde skaffe til Veje.

(*Jærnbaneaktier, Panama* - kaldte Antonius det)

Ladislas irettesatte den elskede med Selvretfærdighed, kaldte hende et Barn, et lille Guds Ord, en sentimental Gaas, indtil hun atter 139 grædende og fuld af Beundring faldt ham om Halsen og lovede at gøre sit yderste. Thi Kærligheden søger ikke sit eget.

»Elskede Ladislas,« - *Ladislas chéri*, sagde hun vel ti Gange.

Antonius tænkte: saaledes behandler *Mændene* Digternes Hustruer. Og imens stod han og tirrede Ladislas' Ulvehund for at faa den til at gøre. Det var en stor, glubsk Køter, der nær havde spist Antonius, den første Dag han viste sig i Huset Den havde i den Anledning maattet smage Ladislas' Pisk og var bleven klogere; men Antonius hadede Rovdyret, der havde lagt sig inden for Døren, saa en Gentleman ikke kunde slippe forbi paa anstændig Vis. Han blev staaende med Haanden paa Laasen og rørte af og til med sin Skosnude det snærende Dyr. Scenen i Naboværelset var nu naaet til Forsoningens Taarer. Og Antonius tænkte paa, at han en Gang i Florens havde haft en Vært, den flinkeste Fyr paa tresindstyve Aar, som altid sang om Morgenens, naar han kom med Kaffebakken i højre Haand og med venstre Haand dybt nede i Buxelommen. Antonius havde egenlig aldrig tvivlet om, at den Toscaner i et Anfald af Letsindighed kunde have tømt hans Lommer for deres Værdier og hans Legem for dets Sjæl, hvis de havde truffet hinanden som ubekendte under fristende Omstændigheder. Men der var ikke en ond Blodsdraabe i ham. Tvært imod, han ligefrem havde elsket Antonius; og hans *Godmorgen lille, gode Herre* eller *Godmorgen kære Herskab* lød som en glad, lille Spurvs Hilsen til Solen .. . Ladislas, tænkte Antonius, levede, som et bevidst, højere udviklet Menneske, midt i sin Ondskab som i et rummeligt Hotel med alle nutidssvarende Indretninger. Dyderne med deres Navne indridsede i Porcellæn var de elektriske Ringeapparater i dette Hus. Og fandtes der en lille Dyd, som kom i indre Ulave, saa sagde den til sig selv: *Hvad frygter du for? du fører Cæsar!* - som enhver Dyd til enhver Tid har sagt sig selv under Trykket af en stor Romers, en Bonapartes Finger.

»Ladislas,« sagde den forelskede Kvinde inde i Naboværelset. »Jeg er som et Rør i dine haarde Hænder. Jeg elsker dig, tilhører dig med alt mit. Og jeg vil aldrig holde op med at beundre dig -ja selv om du er grum som Nero og vellystig som Heliogabal.«

Antonius gav Ulvehunden et meget stærkt Spark, saa den for op med et Glam. Han sprang ud af Døren, som han smækkede i paa Snuden af Dyret. Og han fløj ned ad Trapperne og ud af Huset og gik sin 140 Vej uden at vende sig. Skønt han netop nu skulde spille i Ladislas' Saloner, ventede Ladislas ham forgæves den næste Dag og den hele Uge.

En Aftenskumring sad vi paa Kaféen. Violinisten havde betroet mig, hvad der var sket... Han vilde ikke spille hos Ladislas! Eller med hans eget ironiske Udtryk: ikke »spille paa Jærnbaneaktier og Panama.«

Da kom Ladislas ind, opdagede ham og gik forundret munter lige hen til Bordet:
»Opfyld dine Løfter, du Søn af Solen!«

Det var selve Frejdigheden uden Bagtanker.

Antonius saa ikke paa ham.

»Jeg tør skam ikke komme mer, Ladislas,« sagde han sindig. »Jeg er bange for, at din Ulv æder mig.«

Men Ladislas saa paa ham med uformørket Venskab uden at røres af Spydigheden.

»Herregud!... saa skyder vi den.«

Antonius rejste sig pludselig midt imellem Spøg og Bevægethed:
»Ladislas, er du virkelig en Søn af Solen ..?«

Og jeg, som havde troet, at der intet fælles var mellem de to! - intet andet fælles, end at de en Aften havde ønsket den samme Kvinde, men én af de Kvinder, som kun Erobrere har Mod til at vinde!

Jeg rejste fra Paris en Dag sidst i Januar, da Foraaret allerede var i Byen. Paa alle offentlige Pladser bredte Akrobater for første Gang efter Vinteren Tæpper ud og gjorde deres Kunster under aaben Himmel, mens Folk stimlede sammen i taalmodige Kredse. Den mildeste Foraarssol skinnede, da jeg gik igennem Tuilerihaven, og deroppe i Gaden ved Jeanne d'Arcs Rytterstatue havde igen en Tilskuersværm klumpet sig sammen. Jeg gik nærmere for at tage en sidste Erindring med fra denne Foraars- og Folkeby. Midt i Kredsen paa en Skubkarre stod en Mand i Broncerustning og Hjælm, helt en romersk Krieger, og holdt under nysgærrig Agtpaagivenhed et pompøst Foredrag til Anbefaling af ... et Tandpulver. Han solgte det paa Stedet og viste

ogsaa Pulverets Benyttelse, hældte Vand i et Glas og børstede Tænder midt i Foraarskøligheden. Folket holdt tappert ud.

Jeg smilte; jeg kom ved denne naive Reklame til at tænke paa Ladislas i Kaféen.

141

Da jeg nu ogsaa vilde sige Kaféen Farvel, traf jeg Violinisten. Den stilfærdige Antonius drak den Dag temmelig meget og havde et Anfald af bidsk Sandhedstrang.

»Aa hør, nej er det Dem?« raabte han. »Sæt Dem ned her hos mig! Vil De høre, hvad jeg tænker om Paris...?«

»Tænker De ikke som i gamle Dage, at det er en Pandora med en Æske, en smuk Dame, som man forfører med et rent Buestrøg for at tage Hemmeligheden fra hende?«

»Skal jeg sige Dem, hvad der er i Æsken?«

»Blanke Stene og nye Kunstteorier?«

Han rystede hæftig og eftertrykkelig paa Hovedet:

»En Mus!... en stor, forgyldt Bonbonæske og en ækel, graa Mus!«

Da jeg kom tilbage til Paris, var det sent i September. Og strax den regnfulde første Aften gik jeg til Quartier Latin for at hilse paa Venner, der flittig havde husket mig med Breve. Jeg gemte endnu deres Beretninger om Antonius' sørgelige Afsked fra Paris og dem.

Oppe paa det velkendte Tagkammer fandt jeg min Ven, Tegneren og Poeten, omgivet af sin unge Søster, sin halvvoxne Broder, sin Veninde og en lille, provinsiel Kusine, der lige var kommen til Paris. Broderen spillede Violin, Søsteren sang med en Iver som en borgerlig Debutantinde nogle Operettemelodier, og til sidst fik Veninden og Poeten Bogen med de gamle, franske Folkeviser trukket frem.

Jeg var bedt ud til Aften, endda med Mænd, der var bedre end jeg selv. Men da min Ven spurgte mig: »Foretrækker du at dinere med Berømmelsen? eller vil du blive her og spise med disse unge Demoiseller?« - kunde jeg ikke modstaa.

Vi spiste saa godt, som Folk altid gør i Paris, naar de for Resten spiser. Vi drak en frisk, fyldig Vin, som ikke var blandet. De lidt forlegne, unge Piger var selv nye som Vinen, den lille Broder fuld af Visdomme og pudsig Paastaaelighed (de Børn i Frankrig!) Og mit Venskab med Vært og Værtinde var saa godt, som det var gammelt.

»Men Monsieur ...« udbryder Madame endelig, som om hun længe havde gemt paa noget og nu var ved at briste af Utaalmodighed. »Hvad siger De da til, at Monsieur Antonius, vor gode Antonius, saadan har forladt os?«

Det var, som om hun exploderede. Der findes ikke i Verden Veltalenhed som hos en Kvinde i Paris: *Antonius' mærkelige Daarskab!* 142 *Antomus' ubegribelige Afrejse!* Og min Ven understøttede hende. At tænke sig: bedst som Antonius var ved at gøre sin Lykke med nogle Kompositioner og indførtes i Salonerne som en anden Faust af sin Mefisto, Ladislas, havde han rent ud med Forsæt opsøgt sig en ulykkelig Kærlighed. En lille, hovmodig og oppyntet, engelsk Gretchen, som intet Menneske - dette var Madames djærve Forsikring - vilde falde paa at vælge for *Glædens* Skyld! Ja Antonius var ganske bleven som et enfoldigt Barn, saa at hans Tale, der ellers kunde have saa dybsindige og forbavsende Ord, til sidst slet ikke var værd at høre paa. Og Ladislas taalte han ikke for sine Øjne.

Man kunde sige om Ladislas, hvad man vilde - den frimodige Værtinde tog ikke i Betænkning at kalde ham noget meget stygt - men Ladislas havde virkelig holdt af Antonius. Og saa havde den egensindige Tosse, Antonius, skrevet ham et Brev til Farvel, hvori der stod, at han hellere vilde leve som den usleste Timelærer derhjemme i sit eget Land, end han vilde blive stor i Paris og takke Ladislas for det...

En saadan Dumhed! Madames gode Hjærte var for Alvor delt mellem hendes dybe Venskab for Antonius og hendes Forbitrelse paa Fornuftens Vegne.

»Naa, Monsieur Antonius,« havde hun sagt til ham. »Naar De har skrevet saaledes til Ladislas, som altid har ment Dem det godt - hvad har De da skrevet til den lille Englænderinde? De maa da ordenlig have læst hende Texten.«

Men tvært imod. Antonius havde smilt som en af Helgenene henne i St. Sulpice.

»Madame,« svarede Antonius, »jeg skrev til den lille Englænderinde, at jeg rejste fra Paris; men hvor

langt jeg end rejste, og hvor ene jeg blev, vilde det altid være mig en Glæde: det alene, at jeg vidste, at hun dog var til i Verden.«

Det var nøjagtig hans Ord. En saadan Ærke-Urimelighed! Alligevel blev den frimodige Fortællerske ganske bevæget ved at tænke paa ham.

De to havde fulgt ham paa Jærnbanen.

Madame rystede pludselig Mismodet af sig og gav sig til at lave Kaffen, huslig og hyggelig som før.

Da den sorte, stærke Drik var skænket i Glassene, og vi for anden 143 Gang var ved Folkeviserne, kom der en sjælden Gæst, som meget beskeden bad om Lov til at træde ind i det lune Rum, og som med sine Handsker og sin Monokel blev siddende tre Timer i dette fornøjede Selskab, hvor ingen mer bekymrede sig om ham, da han intet sagde, som var meget værd at lægge Mærke til. En Gang i Aftenens Løb begyndte han vel at fortælle, at han elskede disse Kvistkamre i Quartier Latin, og i den samme teateragtige Tone udbredte han sig over, at han den foregaaende Aften havde ladet sig røre *til Taarer* af de Vers, en Typograf deklamerede, og som var endnu bedre end hans egne. Men han blev afbrudt af vor Værtinde, som med bart Hoved og blussende Kinder korn tilbage fra et lille Svinkeærende og nu omstændelig berettede, hvorledes hun nede paa Gaden midt i et Opløb havde reddet to ubekendte Herrer fra at blive pryglede af fem opbrugte Droskekuske.

Jeg var bestandig forbavset over at se Gæsten med Handskerne, Taaren og Monoklen i denne Stue. Jeg kendte ham fra tidligere Lejlighed som én af de virkelige Baroner og forlorne Literater, hvoraf det vrimler ved alle Tidsskrifter i Paris, Literatur-Yankeer, der opforgylder Slægtens gamle Hæder ved at lægge Navn til Værker, de ikke har skrevet, og Oversættelser fra fremmede Sprog, som de ikke selv kender. En udholdende Dumhed og en umættelig Ærgærrighed, umulig alle andre Steder end i denne, den naive Reklames Æventyrby, hvor Ladislas'erne flyder oven paa og evig forfalsker det politiske og aandelige Liv, mens den ægte Franskhed er trængt tilbage til de smaa Kroge og lever fra Haanden og i Munden.

Da hviskede min Ven til mig:

»Han ønsker, at jeg skal skrive hans næste Bog for ham.«

»Hvor gider du!«

Et Skuldertræk:

»Han betaler. Vær ikke bange ... jeg skal skrive den daarlig nok til ham.«

Det *øs-øs*regnede, da jeg om Natten gik ned igennem dette Quartier Latin, hvor flinke, talentfulde Fyre opretholder Livet ved at skrive Bøger for andre. Paa Quai des Augustins, hvor Antonius i Fjor havde boet, standsede jeg og saa op og ned ad Huset. Jeg huskede Antonius' bevægede Samtaler og hans Violinspil - de hidsige, czekiske Danse, stolte og omskiftelige som de slanke Kvinder, han satte i Musik. Ja Verden forandrer sig hurtigt. Kun Viseforfatteren holdt 144 Gudskelov endnu Fanen højt: levede og døde som en brav Musketerer med sin Elskerinde og sine gamle Folkeviser. Og fandt han en Ladislas paa sin Vej, saa surmulede han ikke, men priste sin gode, gyldne Lykke.

Antonius havde nu altsaa faaet Hjemve. Efter Samkvemmet med Ladislas var det bleven ham nødvendigt at *pudse Næsen foran Azuren*. Og da var til hans store Uheld en Pige med nordiske Dyder og Fejl løbet ham i Vejen. Antonius havde haft Hjemve efter de hæderlige Dagligstuer, de brave, unge Piger og de brede, uendelige Samtaler, hvor al Ting er lige vigtigt, fordi intet er vigtigt.

Hjemve!

»... en Drøm om en Søjle ... en Længsel efter en Tone.« Jeg erindrede disse Ord, som en Gang faldt ham paa Tungen, da han vilde forklare mig en Stump af sin egen Musik.

Hvilken Misforstaaelse af Antonius at forelske sig i en snærpet, lille Miss!

Jeg kom til at tænke paa Ladislas og hans Pariserinde ... og paa andre Pariserinder. Og jeg tænkte paa en Fortælling, jeg havde hørt af Antonius' egen Mund - men den dristige Antonius fra den gode Tid. Den foregaar her paa Quai des Augustins, og her vilde Antonius have fundet den Kvinde, som han havde behøvet - *han*, der ingensinde tillod sig selv, at Livet berørte ham uden at *give Tone*.

»Det var en lys Sommeraften« - fortalte Antonius - »Jeg kom hjem fra Væddeløbene i Longchamps paa en lille Floddamper. Nærvæd mig sad en livlig Kvinde i Selskab med to faamælte Mænd. Hendes Øjne søgte mine.

Kastaniebrune, til Tider gullige Øjne. Øjne, der flammer. Ubestandigheden selv, men iblandet med et Træk af ydmyg Hengivenhed. Og den ydmyge er aldrig utro uden ved et Tilfælde: - naar hun hævner sig

over Livets Troløshed, hævner sig med den fejges og utilfredsstilledes Lumskhed. I sine store Lidenskaber er den ydmyge tro som den fattige og overvundne, som Hunden, der logrer for et Kærtegn af sin rette Hersker og Herre, og som bliver mere underdanig, jo mere man prygler den.

Ubestandige Kvinde med de lysbrune, flammende Øjne! hvor var du underdanig mod dine to ligegyldige og stumme Mænd, der uden 145 at røre sig hørte paa alle dine Ord og Indfald, som var deres egne saa langt overlegne. Du gjorde dig hundred Slags Ulejlighed for at behage disse to døve Violiner. Du vidste ikke, at den sande Overlegenhed ikke behøver al den Tale. Men Fru Ubestandighed, dine Øjne klæbede sig instinktmæssig til mine, den fremmedes. Thi du brænder (derfor søger du over alt) efter at blive behandlet af en Mesterhaand, saa du ikke var nødt til at blues ved din Underkastelse.

Du havde funden din Ladislas og higede bort fra ham.

Jeg tildroges af dig, farlige Kvinde. Du var jo selve Programmet for den tro og ydmyge Søgen. Du var jo selve Fanen, det legemstore Farvetryk, Affichen *Paris*.

Du kom nær forbi mig ved Landgangen; du standsede og ventede mig paa Quaien og saa' paa mig som en Gudinde, der indvier sine Legioner. Dine to Mænd kom til, og jeg fulgte jer paa Afstand Du vendte dig og saa efter mig - to Gange, tre Gange, og langt i det fjærne endnu et Blink tilbage over Skuldren.

Jeg gik langsomt efter ad den smalle Spaserebro over Seinen; videre langs Quaien hen til Quai des Augustins. Der paa Hjørnet til en af Quartier Latins smalle, gamle Gader saa jeg sidst dit Ansigt vendt tilbage; saa forsvandt du med Legemets stolte Bølgelinjer og regelmæssige Vuggen.

Jeg besluttede at gøre mig til Detektiv for at opspore dig; jeg besluttede at søge dig ved Musiken i Luxembourg; jeg besluttede at postere mig paa Hjørnet, hvor jeg saa dit sidste Glimt.

Jeg vilde sætte Livet til for at faa dig ind i mit Liv, endskønt din Nærhed ganske, ganske sikkert vilde have nedkaldt alle Ulykker over mig.

Det regnede den følgende Dag, da der skulde være Musik i Luxembourgparken.

Og langs Quaien, hvor jeg ofte gik, fandt jeg kun ligegyldige Mennesker og Bøger, Bøger, Bøger ...«

146

147

Valfart

148

149

150

Valfart udkom i tidsrummet 30.10. - 5.11.1896, kostede 3 kr. og omfatter [I-V] + 212 s. I Valfart, II blank, III Sophus Claussen: Valfart og videre som anført vedr. Antonius i Paris ovenfor s. 6. IV blank. Deltitler s. 5, 29, 65 og 115 samt side 3 og 113 til Første Bog og Anden Bog.

Omslaget er trykt i sort og grønt og signeret KR 96, dvs. (Kristian) Kongstad Rasmussen, senere: Kristian Kongstad, her gengivet efter privatejet eksemplar.

151

FØRSTE BOG

152

153

I Silvios Løgne

154

155

Det er ikke godt at skulle begynde med en Løgn. Og det, hvormed denne italienske Rejse maa begynde, er en Kron-Løgn - en Løgn saa grundig, at jeg ved en ung Mand, som endnu blusser af Skam over den og tit og ofte ønsker, at hans Strube havde lukket sig for evig, efter at han første Gang havde udtalt denne Løgn.

Thi den unge Mand var i visse Ting stolt: han var vant til at sige Sandhed.

Men det hændte ham, at han en Gang blev revet løs fra de smaa, snævre Mennesker, mellem hvilke han fandt sine daglige Bekymringer og sit sikre Udkomme, for at hensættes til en fri, uhyre Verden, hvor Solen skinnede rigere, og hvor det utrolige pludselig var muligt Og der traf han midt under en lykkelig Fest, i et saa udvalgt Selskab, at han havde glemt al Forsigtighed - en forfængelig, ung Kvinde.

Det var langt borte fra det paapasselige Danmark, i det frie, moderne Paris, mellem lutter fremmede, der ikke kunde udtale hans simple, danske Navn og derfor kaldte ham Silvio. - Hvad betyder det, om Navnet klinger fremmed? hans Genvordigheder er sandfærdige nok.

Strax begyndte Silvio at lyve.

Men det, han siden med bitter Spot kaldte sin Kron-Løgn - det var den Gang Kronings-Løgne.

Bliv ikke vred paa Silvio for et lille Ordspil. Den slugvorne elsker Mad, Skøgen elsker Penge, Folket og Folkets Ordgydere elsker Kendsgærninger, hele Verden holder af det, man kan omfatte og nyde med sine to Haandflader. Men Silvio, der ikke var som den hele Verden, Silvio, der godt vidste, hvor løgnagtige og forgængelige alle kødelige Kendsgærninger er, Silvio kunde kaste sin Kærlighed paa et Ord, ikke som Tossen, men som den, der har Sandfærdighed kær.

156

Silvio traf en forfængelig, ung Kvinde, og da han saa i hendes dybe, smigrende Øjne, var det som hans Livs Kroningsfest.

Han troede ikke mere paa den ydre Nødvendighed

I disse to Øjne havde han omsider opdaget, at Sjælen er uendelig som en Stjernehimmel, at Rummet og Tingenes haarde Skal kun er Indbildninger, tomme og letgennemtrængelige for den, der ejer den rette, den mandige Indbildning. Verden er ikke mere krinklet, end at man kan spidde den paa en Tanke.

Han troede pludselig, at han kunde se igennem et Par Kvindeøjne som igennem et klart Vand. Og da han havde Evnen til at læse rigtigt i disse dobbeltbundede Øjne, skulde han ogsaa kunne befale over dem. Naar han tog sit Hoved mellem sine to Hænder og begærede at huskes af hende, vilde han til enhver Tid - om hun sov eller var vaagen, om hun var nær ham eller langt i det fjærne - kunne naa hende med sin Tanke.

Han saa smilende paa hende og sagde:

»Jeg har bygget en Himmelbro mellem min inderste Tanke og Baggrunden af disse to Øjne. Jeg er ingen Stjernetyder eller unyttig Poet, heller ingen dybsindig Filosof Jeg er kun Silvio, en ung Ingeniør og Brobygger, der ønsker at ophænge Jærnbroer som dristige Stormstiger over alle stejle Afgrunde.«

Og Silvio greb hendes Haand, der laa planløst foran hende paa Borddugen, knugede den saa stærkt, at det gjorde ondt.

»Maa jeg tale frit ud?« spurgte han.

Og altid svarede hun: »Tal kun.«

Saa lo han og løftede sin Haand over den unge, franske Kvindes Pande som til Velsignelse.

»Jeg vil rede Deres Brudeseng paa en Klode. Naar jeg handler paa Deres Vegne, har jeg Almagt. De skal bo i Himmelrummet og have Mandoliner paa alle Væggene.«

Han vidste ikke helt nøjagtigt, paa hvilken Klode eller i hvilken Tid, han selv befandt sig, om han virkelig var i Paris ved et Nytaarselskab, eller om han var med ved et nu længst forglemt Gæstebud i Ekbatana. Her sad han bænket ved Gæstebudet mellem de viseste Mænd og de sjældneste Kvinder, og da Bægrene og Hjerterne var fyldte til Randen - i det Øjeblik, da Festen allerede syntes fuldkommen - begyndte Luften uventet at genlyde af nyt Bifald, og én efter én i en lang Rækkefølge opdagede de forsinkede Kongedøtre, som ikke før havde kunnet pryde Taflet med deres Nærhed. De bøjede hilsende Hovedet og tog Plads i Stilhed, én efter én - Ekbatanas Kongedøtre.

Silvio havde trukket sin Stol hen til den unge Kvinde, han sad til Bords med. De ringeagtede begge de medindbudnes Nysgærrighed, saa at de midt for alles Blikke kom hinanden nærmere, end hvis de havde været alene. De saa hinanden lige i Øjnene. Og de var saa stolt og fuldt ud Mennesker, at der var intet, de ikke kunde sige hinanden.

»Jeg lover, at jeg altid skal tale til Dem saa hensynsløst som nu,« sagde den unge danske Ingeniør, mens han med egne Hænder dristig plantede nogle Blomster i den forfængelige Kvindes Haar. »Skønt De er den yndigste og jomfrueligste Skabning ved denne Fest: til Dem kan jeg sige alt. En mørk og kølig Ranke slynger sig stedse om vore Ord, en bred, mangedobbelt Ranke, som altid sætter Tingene hver paa deres Plads. Gid De i Deres Liv ingensinde maa vaagne af denne Aftens højmodige Rus. Fra nu af skal De lukke Portene for Ædruelighedens Djævel.«

Og Silvio tænkte, da hans Fod rørte ved hendes kyske Fod og hans Haand ved hendes Hænder, at intet Kærtegn længer er uværdig Mønt, naar det er Kongedøtres Hænder, Kongedøtres Fod, man kærtegner. »Fra i Aften elsker jeg kun Kongedøtre,« tænkte Silvio. Hendes Øjne samtykkede til alle hans Ord. Og den lette Berøring af deres Klæder lod hun saa upaaagtet, som var deres Hænder og Fødder trolovede.

158

»Vi er Gudernes Børn,« sagde Silvio. »Mod os har Djævelen paa Forhaand tabt enhver Proces. Célimène, min Elskede, De ligner en stedsegrøn Myrtehæk med smaa, tætte, mangedobbelte Kviste. I Morgen vil jeg være helt smykket med usynlige Myrter. Min Søster og Elskerinde - Du mit Hjertes Hæder - jeg omfavner dig.«

Og idet han sagde: »Jeg omfavner dig,« flyttede han sig netop langt fra hende for paa den Maade at omfavne hende bedre. Hun talte ham frisk i Møde og blev ham ingensinde Svaret skyldig.

159

En temmelig gammel Dame, der var mærket af Tidens Klør, saa at hun uegennyttig kunde optræde som Raadgiverske for Ungdommen, en temmelig gammel Dame sagde den samme Aften til den forfængelige, unge Pige:

»Hvad vil Du tale med *ham* for?
Er han egenlig saa morsom?
Ja han ser ganske original ud
Og saa er han frygtsom og fræk paa samme Tid.
Han er naturligvis lykkelig ved at udgyde sig for dig det klæder ham at være velopdragen ...
Jeg maa i dette Tilfælde rose hans gode Smag ...
Til daglig nøjes han vist med mindre.«

I den samme Nat gik Silvio hjem gennem Parises Gader, forfulgt af Vinden, der trængte gennem Marv og Ben. Han standsede og omfavnede de iskolde Træer, mens han lovede sig selv, at han fra nu af aldrig vilde nøjes med mindre end den unge Pige.

En Fontæne, der var behængt med et langt Skæg af Is, antog for ham hendes Skikkelse, hendes dejlige, unge Skikkelse, halvt af Adel og halvt af guddommelig Ungdom. Og han troede at høre hendes Hjertes friskblussende Pulsslag - som om hans Veninde stod her i Køligheden, en strømmende Kilde, og udgræd Venlighed over ham.

Da en Flok unge Venner mødte ham, beværtet han dem i det nærmeste Værtshus. De saa med stille Forundring, at han knuste sit Glas mod Marmor-Bordpladen. Han havde drukket en hemmelig Skaal for den unge Pige. Og i Tavshed, imens han knuste Glasset, sammenlignede han sig selv med dette Glas: han vilde ikke taale, at nogen siden skulde drikke deraf.

Da han bagefter kom til Seinen, standsede han med ét og stampede i Jorden; thi han saa for sig sin Veninde som Flodens Gudinde med Aakander i Haaret.

»Floden Seine,« sagde han og stampede - *Seine fleuve*.

160

Og under en Lygte, lænet til Kanten af en Bro skrev han med en Blyant en Nytaarshilsen til hende:

Saa vandrer vi over Aarets Bro
én for én og to og to.
Har du en Ven, da bi ham efter,
stands i Trængslen og bind din Sko.
Forhast dig ikke. Erfaring bekræfter:
Lykken er god mod den, som har Ro
til at binde sit Skobaand, at smile, vente
og omgaas skikkelig sine Bekendte.

161

Ved mangen Fest senere stod Célimène midt i Salene og rakte ham ubekymret begge sine Hænder. Hun saa ud, som skulde hun synke til hans Bryst, men hun lagde altid sine to Fingre paa Munden og nægtede ham, at det var Kærlighed Alt, alt, kun ikke dette - det usigeligste Ord Og han beundrede denne rodmende, stolte Mund, som ikke vilde tilplette deres Kærlighed med Ord.

Silvio smilte.

»De elsker mig, Célimène. Og jeg elsker Dem med Deres dobbeltbundede Øjne og med al Deres Dobbeltthed - Mundens Kloverblad, kruset og fyldigt, sødtduftende, fint og kysk som en dugget, nordisk Morgen. Kløveren har kun tre Blade. Men er Lykken med en, finder man Kløver med fire. Célimène, De er min Lykkes Firklover. Gør Ende paa det Skin, der endnu skiller os ad. De vil selv blive lykkelig.«

Med Ansigtet straalende af Ømhed, men med Panden rolig hævet rystede den unge Pige to Gange eftertænksomt sin ubetvungne Nakke.

»Non, non, non!« sagde hun »Nej - nej! Jeg tror ikke, at det vilde være Lykke.«

»Du min retskafne Elskede, mit Hjertes Hæder, Célimène,« sagde Silvio og lagde - uden at vide det - Haanden mod sit Bryst. »Jeg river dig bort fra de vinterlige Steder og tomme Glæder. Og Du følger mig et Sted hen, hvor der er Foraar og stille Bække, Pinesol og Myrter.«

Og uden at vide det lagde ogsaa hun Fingerspidserne til sit Bryst og smilte ved at fornemme sit eget Pulsslag. Men hun rystede haardnakket og grublende paa Hovedet.

»Nej, nej, nej. Det er desuden ikke Aarstiden. Nej, nej, nej - elskede.«

(Hun vidste slet ikke af, at hun kaldte ham elskede.)

En temmelig gammel Dame, et af Tiden tilkradset Pergament, en temmelig gammel Dame tog den uforsigtige Célimène i Armen:

162 »Alle Mennesker lægger Mærke til Jer.«

Men den unge Pige saa sig uforfærdet om i Salen og sagde som et uskyldigt Barn, helt fortrædiget af Afbrydelsen:

»Lad os tale nu! Ellers faar vi jo ikke sagt det altsammen.«

163

Der var ikke Ende paa Silvios Fryd og Ulykke. Hun vidste med alt, hvad hun foretog sig, at forpligte ham til at blive og elske hende. Men en Aften blev han mistænksom - utaalmodig efter Kendsgærninger. Og den forfængelige, unge Kvinde, som maatte stille ham tilfreds, mens hun et Øjeblik talte med sine Beundrere, trak sine lange Handsker af og bad ham opbevare dem for hende.

Den Nat gik Silvio atter alene og omfavnede sine ufølsomme Brødre, Træerne, mens han græd Célimènes lange, trøsterige Handsker fulde af salte Taarer.

Ved en Bygning med graa, middelalderlige Mure standsede han pludselig.

Hvilken Tid at have levet i, tænkte han - Fejdernes, Klostrenes og de gamle Lensherrers Tid. At bygge Broer og rejse Stormstiger til en Fæstning paa en høj Alp! Med matematisk, guddommelig Ingeniørkunst at skalle en saadan Ørnerede ned fra Klippen, bortføre Borgfrøkenen, der ikke forlanger noget bedre. Men naar den Borg, man belejrer, kun er en lille, selvstændig Skønjomfru, naar det Slot, man vil bestige med Blus og Brande, er et af tusind Hensyn omringet, uindtageligt Pigesind - hvad nytter det da at være Silvio - en fattig

Brobygger og Ingeniør (eller Napoleon og Hanrej)? Her hjælper ikke Sværd og Brand, intet Blændværk og intet Fuseri. Her skal Aritmetiken være guddommelig rigtig - eller man dør som fortjent.

Havde Silvio manglet den guddommelig rette Beregning, den store Sjæl, den fulde Menneskelighed? Havde hans Tanke ikke gennemtrængt Tingenes Indvolde? eller

Han standsede og stampede i Jorden.

Eller var Célimène en forfængelig Kvinde, der ikke kunde leve uden en sukkende Elsker ved sin Dør? Behøvede hun - for at udfylde sin egen klamme Tomhed og sætte Kronen paa sin Ørkesløshed - at en Mand, hvis Hjærte var rigere end hendes, hulkede hendes Navn fattig og ensom og bed sig i Tungen af Skam over at være forsmaaet?

164

Det var forbi med Silvios Løgne. En Dag skrev han til Célimène og forlangte at elskes paa Menneskevis. Han, der havde foragtet, hvad man kan fange med sine to Hænder, og beundret hende som en Forbundsfaelle i sin Foragt, han higede nu kun efter noget haandgribeligt; han vilde give alle høje Stjærner og evige Løgne for en Kendsgærning. Men nu var det just dette, som Célimène ikke vilde.

Det blev altsaa uundgaaeligt: Silvio maatte skifte Opholdssted. Hans Tanker var blevne ham selv uværdige. Midt i de alvorligste Øjeblikke greb man ham i ikke at tænke paa den skønne Célimènes ærefulde Slægt, hvidarmede Uskyld og skarpsindige Aand, men at fable om Frøken Célimènes smaa, sorte Strømper.

Den skønne Célimène var bleven ham for jordisk elskelig. Og naar et Menneske fra sine storslaaede Synsmaader og sine umaadelige Logne falder tilbage og finder Hvile og Trøst i sin ganske dagligdags Simpelhed, da maa det Menneske ud at rejse.

Strax optraadte der hos Silvio en Engel fra Himlen, i Skikkelse af en tysk Frue, med en rund Sum Penge og en officiel Skrivelse, i Følge hvilken han bemyndigedes til at rejse og studere og bagefter at skrive en Afhandling, der skulde hedde: »Nogle af de ældste Broer i Italien.«

»Rejs til Italien,« sagde hun. »Nyd, adspred Dem, og brug Deres Øjne. Ikke til Venedig. Lagunerne er saa melankoliserende. Rejs til Florens, til Rom.«

Og den lille, forfængelige Célimène kom Dagen efter til ham og sagde opmuntrende:

»De rejser til Italien for at se paa gamle Broer. Hvor jeg misunder Dem! Jeg havde selv Lyst til at se Italien.«

Altsaa forlod Silvio Paris og Célimènes dobbeltbundede Øjne og Célimènes smaa, hvide Hænder og Célimènes smaa, sorte Strømper. Man tror undertiden, at man for Resten af sine Dage skal slaa Rod ved en af Livets rolige Biveje - en Villa, en Have, en Svanedam! - og 165 pludselig befinder man sig paa Verdenslandevejen i Nattoget London-Paris-Rom.

Den lille, søde Løgnerske var selv paa Banegaarden for at sige ham Farvel. Hun tittede nysgærrigt ind i Kupéen og sagde som sædvanligt Ord, der skulde forurolige og synes betydningsfulde.

»Jeg kommer vistnok til Florens.«

Men Silvio var træt - han slog Døren op og sagde kun:

»Saa kom med mig!«

»Det turde jeg gærne,« sagde Célimène.

Hun syntes besluttet. Men Silvio trak tvivlende paa Skuldrene. Og Konduktøren smækkede Døren i.

»Skriv til mig, og jeg skal skrive til Dem,« sagde hun.

Toget rullede bort fra Lysstaden Paris, bort fra den skønne Célimène, ud i Taagen og Mørket. De sidste Lygter sprang forbi Kupévinduet. Alle Hjul snurrede og snurrede.

»Det er dog godt,« tænkte Silvio, som nu var ladet alene paa Hovedlandevejen, i Nattoget London-Paris-Rom. »Det er dog godt, at man kan gaa frit om i Gaderne, at man endnu kan føle sig som en Oprører, der tør raabe ind ad Vinduerne til Folk, at de har bygget deres pragtfulde Huse af Løgn og Spindelvæv

Spindelvæv! Men her sejler jeg selv som et Spindelvæv for Vinden.

Ak, hvorfor maatte jeg ikke elske Célimène? Hendes Alvorsminer i det hvide Ansigt var saa fromme,

hendes hvide Hænder saa venlige, ja selv hendes smaa, sorte Strømper saa ud, som om de slet intet ondt havde gjort. Hvorfor maatte jeg ikke beholde Célimène, der vilde have elsket mig saa meget, som *hun* kunde? - Hvorfor maatte jeg ikke have Lov til her i Livet at nøjes med Célimène?»

Lyon! Lyon! Iltoget førte ham stadig længere bort over Frankrigs mørke Sletter.

»Hun vil skrive til mig. I alle Byer i Italien skal min første Vandring være til Posthuset for at hente Brevene med hendes store, klare Skriftræk paa det silkeagtige Papir. Hvorfor« - tænkte Silvio - »kunde vi ikke vandre sammen til alle Posthusene i alle Italiens Byer for at nedlægge Brevene med min lille, strænge Célimènes store, klare Skriftræk og for at modtage Brevene fra hendes misundelige Slægt?»

I Nattoget London-Paris-Rom naaede Silvio, Ingeniøren og Brobyggeren, henad Morgen de svejtsiske Alpelandskaber. Toget, der bruste frem i Halvmørke, vuggede og skumplede, som om 166 Vognene gennem hver Bevægelse meddelte ham Pulssløbet fra den sovende Jord - den dunkle Jord, hvor hver Busk, hvert lille Dyr, hvert Menneske nu slumrede saa trygt som hans unge Veninde i hendes rolige Gade i Paris.

Silvio tog Blyant frem og nedskrev nogle Ord til hende: »De skulde vide, hvor stolt midt i det larmende Paris og nu midt i min kære Landflygtighed Blodet strømmer igennem mit Hjertes Kamre. Mit Hoved er en Sølvrangle med lutter lystige Tanker. Det er, som var jeg lægt for en lang, tung Sygdom, hvis Bly lige fra min Fødsel har hvilet paa mine Lemmer. Bønhør mig eller ikke! Gift Dem, hvis De er rigtig dum! Men naar jeg om et Øjeblik omfavner Italiens Jord og hvisker Deres Navn i Ensomhed, da ved jeg, at De er min for alle Tider, at De aldrig finder Hjem før i Landflygtigheden hos mig.«

167

Alpetinderne med Sne i Haaret, Alpetinderne som rødmende Sæterpiger med hvide Nathuer, erindrede Silvio om den franske Hærs umaadelige Besvær, da General Bonaparte for første Gang førte sine Tropper over de vinterlige Kamme og ene drømte om sin fjærne Josefine. Den ensomme Silvio havde med graadig Hu læst de Breve, som den ubekendte General Bonaparte tilsendte Josefine, da han havde efterladt sin skønne, ustadige Veninde i Paris og som syvogtyveaarig Feltherre foretog sit allerførste Felttog. Det var før Alpebestigningen og Sejrene i Italien; alle hans Tanker var blevne tilbage i den store Hovedstad, og hans Hjærte, fuldt af Graad og Mismod, var ikke der, hvor han slæbte sin Fod.

»Jeg selv lever ikke i dette Telt« - skrev den ubekendte General - »eller i denne Lejr, disse Raadslagninger, hvor jeg og jeg og jeg hvert Minut maa træffe Afgørelser, der ikke angaar mig. Det forundrer mig bestandig, at Frankrigs Frelse kan afhænge deraf jeg savner indtil Fortærelse Aftnerne i Paris, og naar jeg underskriver den alvorligste Beslutning, er mine Tanker hundrede Mile borte.«

I graa Ligegyldighed for alt ydre lod han sine Soldater slæbe Kanonerne over Bjærgene, og bestandig med den skønne Josefine i Hjærtet, bestandig skrivende til den skønne Josefine vandt han Slagene ved Lodi og Marengo.

»Om hun ikke havde indgydt ham denne Ligegyldighed for Medgang og Undergang,« tænkte Silvio, - »ville han da have vundet Slagene ved Lodi og Marengo? Og hvis han havde tænkt mere paa Sejrene og Fjenderne end paa Fru Josefine, mon da jeg, Silvio, vilde have tænkt en Time paa Napoleon Bonaparte? Men han var et Menneske, som og aa jeg, et stakkels, søndersplittet Menneske, der var nødt til at slæbe sit Legeme ad lange, tomme Veje, over sjælløse Forhindringer, som han saa dybt hadede, at han maatte overvinde dem. Om han havde været noget andet - noget større maaske, et Slags Basun for Nationens Heltemod - jeg vilde i mit allerinderste Jeg have ringeagtet ham. Men jeg skænker ham som frit Menneske min Beundring, fordi 168 han i intet var mindre Menneske end jeg, fordi han, slæbende som en Soldat paa mine egne Svagheder, dog naaede det højeste. Og derfor kan jeg taale hans uopnaaede Storhed, derfor kan jeg glædes over ham: fordi mit Mod, min Vilje, mine Planer i deres Udspring ikke er ringere end hans. Fordi ogsaa jeg er hans oprindelig jævnbyrdige.«

169

Ekbatana

Jeg husker den Vaar, da mit Hjærte i Kim
undfangede Drømmen og søgte et Rim,
hvis Glans skulde synke, jeg ved ej hvorfra,

som naar Solen gik ned i Ekbátana.

En Spotter gav mig med Lærdom at ane,
at Vægten paa Ordet var Ekbatáne.
Den traurige Tosse, han ved ej da,
at Hjærtet det elsker Ekbátana.

Byen med tusind henslængte Terrasser,
Løngange, svimlende Mure - som passer
der bagest i Persien, hvor Rosen er fra,
begravet i Minder - Ekbátana!

Hin fjærne Vaar, da min Sjæl laa i Kim
og drømte umulige Roser og Rim,
er svunden, skønt Luften var lys ogsaa da,
som den Sol, der forsvandt bag Ekbátana.

Men Drømmen har rejst sig en Vaar i Paris,
da Verden blev dyb og assyrisk og vis,
som blødte den yppigste Oldtid endda ...
Jeg har levet en Dag i Ekbátana.

Min Sjæl har flydt som en Syring af Toner,
til Solfaldet farvede Parkernes Krøner
Og Hjærtet sov ind i sin Højhed - som fra
en Solnedgang over Ekbátana.

Men Folkets Sæder? den stoltes Bedrift?
hvad nyt og sælsomt skal levnes derfra?
170 En Rædsel, et Vanvid i Kileskrift
paa dit Dronningelegem - Ekbátana.

Men Rosen, det dyreste, Verden har drømt,
al Livets Vellyst - hvad var den da?
Et Tegn kun, en Blomst, som blev givet paa Skrømt
ved en kongelig Fest i Ekbátana.

Da blev jeg taalmodig og stolt. Jeg har drømt
en dybere Lykke, end nogen har tømt.
Lad Syndflodens Vande mig bære herfra
- jeg har levet en Dag i Ekbátana.

171

II

Højere end Alperne - dybere end Middelhavet

172

173

Piemont i sin Sneklædning« - fortæller Silvio - »lignede en Kage med Flødeskum, da jeg med Iltoget fra Paris havde boret mig igennem Mont Cenis og nu en Januarmorgen susede hen over Sletterne i Retning af Torino for at udfolde min Ønskekappe i Sangens og Solens Land.

Mon Sneen i Italien smelter ved en højere Varmegrad end Sneen i mere nordlige Byer som Paris og København? - tænkte jeg.

Thi Himlen var klar, Solen og Luften i denne Sneslette ganske sommerlig. De rødkalkede Huse glødede af varmt Lys som i en Foraarsdrøm, og den dunkle Vin i en halmomflettet, let Flaske med en lang Hals var mørkere, sødligere og fyldigere end Rødvin ellers: - den kyssede mig lige i Hjærtet som en ung Elskerinde fra Sangens og Sommerens Land med sorte Øjne og varme, usvigelige Læber.

I denne Vin, som jeg købte paa den første Station syd for Alperne, sluttede jeg Pagt med Italien.

Og jo længer jeg kom mod Syd, des mere ildnedes jeg af Vinen og Solen, des mere glemte jeg Vinteren bag mig.

Aa de nordlige Byer, disse Vinterhovedstæder, de ophidser og slider Nerverne. Hvor bleg og træt hun laa, den unge Englænderinde der paa den modsatte Hynde i min Kupé. Min tilfældige Rejsefælle. Hun lignede i sin forfrosne Ungdom, indsvøbt i en Plæd, et Knippe halvvisne Blomster, og det var, som om hun, for at leve paa ny, behøvede al den Sundhed, Hjærtedybde og Rødme, der sejrrig smilte ud fra det snedækte Italien.

Aa de nordiske Byer, Vinterhovedstæderne med deres aandelige Uro, deres kunstig opvarmede Saloner, deres hastige Drosker, deres Førsteforestillinger, dette hvirvlende, uvirkelige Liv, med lutter Blændværksværdier - de fortærer Menneskene indvendig fra.

De herlige, nordiske Byer! Ogsaa mig havde de jo givet et lille fængslende Tilfælde af moderne Selvfortærelse, Kultur-Nevrose, som var Skyld i, at jeg havde boret mig igennem Mont Cenis og paa min Ønskekappe suste hen over Lombardiets Sletter.

174

Den Englænderinde der - var hun en Lidelsessøster? Hvem ved? Og hvorfor ulejliger jeg mig med hende? - Thi lige fra Paris til Genova ulejlige jeg mig næppe med at se paa hende?

Jeg havde jo mit eget »interessante Tilfælde« at beskæftige mig med. Paa den store Banegaard, hvor jeg i Aftes havde taget Afsked med et Smil og to Øjne, som fulgte mig alle Vegne, bad jeg min Veninde at rejse med Men hun blev i Paris - Paris lumière - og jeg sagde spottende til hende, at jeg rejste ud i Verden for at opsøge »sydligere og lascivere Folkefærd«.

... Mens jeg nu i Lombardiet satte den lille, halmomflettede Fogliette for Munden og drak den italienske Vin, gentog jeg for mig selv: at min Veninde var »sød som Skyggen af et Vintræ«.

Men hun havde ladet mig alene med mit interessante Tilfælde, og jeg tænkte for Alvor paa, at jeg, hellere end at rejse Verden rundt med en naragtig, mislykket Kjærlighed, burde gaa til Sicilien, hvor der var Bønderoprør og agrariske Mord og slaa mig sammen med Rebellerne mod Italiens elendige Førere for - i Mangel af bedre - at møde en Kugle, der træffer det rette Sted.

Jeg gjorde det ikke - kom aldrig til Sicilien. Men jeg er saa skamfuld derover, at jeg nok gør det næste Gang, naar jeg har Hjærte og Lever overfyldt af Forsmaaelsens latterlige Forsmædelighed.

Aa de nordiske Byer, Vinterens herlige Hovedstæder, kun med et sygt Hjærte river man sig løs fra dem. Mit Hjærte havde endelig blomstret paa ny.... Men der var faldet Sne paa alle mine Roser.

.... Jeg vilde ikke, at den Sne skulde smælte. Men jo længer mod Syd, des mere rødmede og blaanede Luften. Det var som om et Foraarshav slog sammen over mit Hoved; som begravede jeg mig i Bunden af et uhyre Blomsterbæger og dér, mellem disse blaa og rødgyldne Lys, genfandt min strænge Elskede, som kyssede mig i varm og ærlig Kjærlighed.

Og Middelhavet begyndte i Horisonten at blaane mere og mere.«

175

Naar man i én Nat har lagt Frankrig bag sig, har gennemfaret Norditaliens vestlige Hjørne og paa en eneste lang Morgen indsuget alt Landets Lys - naar man har sovet en Nat i det stolte, graahvide Genova, en Storby for Skippere og Søfarere, i et redeligt Hotel, der dog var et Palads, har set Palmer, der voksede i Baljer, og Genoveserinder, der sværmede gennem Mængden i Fantasidragter med Maske for Næsen (thi det var sidst i Januar og lige før Karnevalsmaaneden) - naar man med berusede Lunger og Øjne har fornummet Middelhavet, som ligger der aabent, foraarstaaget og fuld af Søbriser - og naar man har købt sig en fransk-italiensk Læsebog for at stave sig ind i det fremmede Sprog, mens man allerede den næste Dag befinder sig i Iltoget, Genova-Florens - da er man, som Silvio, lidt fortunlet og uberegnelig.

»Italien« - tænkte han - »ligner en uhyre Ruin, altfor kostbar til at ejes af nogen, hvorfor man endnu tillader de stakkels Sønner af altfor berømte Forfædre at drive om i dets Buegange og bo imellem dets øde Mure.«

Silvio kørte langs den sollyse, lunefulde, liguriske Kyst, gennem Bjærge og forbi høje Huse, der var bemalte med Billeder udvendig. Til højre for sig havde han stadig det foraarstaagede Middelhav som en Drøm i Sjælens Baggrund - en blaa Horisont bag Ordene i et Digt.

»I Italien bor alle Mennesker i Paladser og er fattige som Kirkerotter. Lutter fattige og ædle Kvinder,

fattige og ædle Ynglinge. Og jeg fattige Kirkerotte« - tænkte Silvio - »jeg skal nu virkelig se Italien, jeg er i Italien. Jeg skal i disse Paladser hilse paa mine italienske Brødre og Søstre - et smilende, ejendomsløst Folkefærd, der lever fra Haanden i Munden og tror godt om sig selv og alle Mennesker. Hvor det er smukt at tro godt om sig selv og andre. Da Italienerne for det meste er temmelig slunkne og forsultede, sker det endnu af og til, at de i Mørke paa en ensom Vej beder en tilfældig forbirejsende om Pengene eller Livet. Ja. Men det sker altid under aaben Himmel, naar Lykken bogstavelig byder sig til af sig selv - paa Landeveje eller paa 176 afsides Steder i Byernes Udkanter, hvor man ikke behøver at komme, hvis man ikke med Overlæg vil undlives. »En Omgang Knive«, *una coltellata*, saaledes hedder et Knivstik paa deres flotte Sprog. Men de er uskyldige, glade og gæstfri, og hjemme i deres private Paladser hverken plyndrer eller myrder de. Et Stuemord, det hører til i Nordens Uhygge, i Vinterhovedstæderne. I Sangens og Solens Land findes kun rigtige Stratenrøvere og politiske Forbrydere. Saa og saa mange Knivstik aarlig og dernæst et Attentat paa Crispi, paa Førsteministeren, som altid kommer godt fra det og øjeblikkelig kører hen i Rigsdagen og forlanger nye Undtagelseslove mod Fædrelandets Fjender - Dette er virkelig Italien.«

177

Ude bag Vinduet fløj italienske Byer og Bjærg forbi. Silvio tænkte:

»Jeg er ikke mere Silvio, der kan plages, mishandles, dødsdømmes af en lille Pige i Paris. Jeg er Silvio, en Verdensborger, og skal dømmes efter Romerretten.«

Beständig nye Byer og Bjærg. Aa hvor langt bedre var det ikke at elske et helt Land end at elske en lille Kvinde!

Se disse italienske Landskaber: for neden den dyrkede Jord, brun og frugtbar, for oven den alt-rensende Luft som et fint Skønhedsslør. Hvor godt det hele passer sammen: de Mennesker, der taler, og de Lærker, der kvيدر i Landet. Og der er i Naturen Plads til alt: en Feltherre i Spidsen for sine Dragoner eller en lille Pige i Skyggen af et Træ, den jordkære Livsjubel, tryk og hjemlig som en Fugletrille fra en Græstue, og den besjælede, grænseløse Længsel. Blot man forstaar at se paa Markerne og Skyerne, Bjærgene og Solnedgangen som et eneste Billede! At elske Træer og Floder og Mennesker som et Broderskab af levende. Hvilke Elskere de har været: den Ungdom, som drømte om at oprejse Italiens Enhed derovre fra det fjærne Sardinien paa et Sejerstog gennem Milano, Florens og Rom. Hvilke Elskere det har været, de Brobyggere, som ud fra Kongeriget Sardinien og Piemont spændte alle Italiens splittede Pontoner sammen til en eneste Frihedsbro, saa at de elskværdige Italienerne, der i mange Aarhundreder havde for Skik at slæbe Vadsækken for alle mulige Udlændinge, omsider en Dag kunde træde sammen paa Montecitorio i Rom: Eviva Italia! Eviva! - Smaatteri forsvinder overfor et saadant Broderskab. Man behøver for Eksempel ikke mere at betale Told paa Grænsen af Ligurien og derefter paa Grænsen af Toscana. Disse Elskere og Brobyggere gjorde Ende paa embedsmæssigt Vrøvl (Vrøvl er altid et Embede)....

Og med alt dette er Italienerne den Dag i Dag saa fattige som nogensinde - uhelbredelig fattige.

178

»Hvor jeg i Grunden elsker fattige Folk,« tænkte Silvio. »De fryser om Vinteren og har en evig Hjemve efter Solen.«

Imidlertid gennemfor han de mange Tunneler, der er mellem Genova og Florens i det allerbedste Rejseselskab, sammen med den danske Konsul i Genova og hans danske Frue, der begge var saa unge af Aar og dog saa glatte og forfarne i at omgaas Verden som nogen, hvem det har været givet at befare Hovedlandevejen mellem Paris og Rom i Laksko.

Med Høflighed havde de modtaget en misundelsesværdig, der kom lige fra Paris. Og Høfligheden mod den velklædte Landsmand var stegen til Venskab, da Silvio fortalte, at han rejste med offentligt Mandat i Lommen for at skrive et Værk om »Nogle af de ældste Broer i Italien«. For at paaskønne den nye Gæst bad de ham rejse i Kupé sammen med dem, ja mere end dette: Konsulen gjorde ham delagtig i sin Morskab over to medrejsende Socialistførere, der ogsaa kom fra Genova, og som ved hele deres Opførsel krænkede de selskabelige Former.

Med smilende og dannet Opmærksomhed hørte Konsulen og Konsulinden paa, hvad Silvio sagde, og undrede sig ærbødigt over, at han for at opsøge det fattige Italien havde forladt det stolte Paris, hvorom han fortalte dem saa fængslende Anekdoter.

Men Silvio, der hvert Øjeblik nikkede ud gennem Togvinduet til en eller anden forbauset Italiener, sagde:

»Jeg holder af fattige Folk. Jeg har i mit Hjærte en rent naragtig Forkærlighed for fattige Folk. Jeg mener ikke dermed den luvslidte og udslidte Fattigdom, den forsørgelsesberettigede Armod, der gør sin daglige Pligt for hver Fyraften at vende hjem til en udhungret Ægtefælle og en Flok udhungrede Børn. Jeg holder ogsaa af fattige, unge Mænd og Kvinder jeg holder af alle fattige; de har saa nye og redbonne Hjærter, at der med dem endnu kan udrettes noget i denne haabforladte Verden. I Gaar Morges, da jeg passerede

Alperne, tænkte jeg paa en saadan fattig Fyr, paa Napoleon som »lille Korporal«, der endnu ikke havde været i Slag, endnu slet ikke udmærket sig og altsaa kun havde almindelige og tarvelige Følelser. Han havde den Tro og den Bitterhed, som er fælles for saa mange ubemærkede, unge Mænd. Intet videre. Og det var det store, det var netop det guddommelige hos ham - Forvandlingsøjeblikket! - Man kan sætte Ære 179 i at gaa med Manchetknapper, der er købte i den eleganteste Butik paa de store Bulevarde (Silvio smøgte sine Ærmer lidt op og viste et Par originale Knapper). Man kan ogsaa sætte sin Ære i, at man ikke vil være mindre elendig, ikke mindre tarvelig af Hjærte og Attraa, ikke mindre lav end den stakkels, simple Menneskehed, at kysse den ydmyge Jord, hvortil vi er bundne med fælles menneskelig Nødvendighed - for en Dag at kunne forvandle Tingene, vise dem saa store og skønne, som de virkelig er. Jeg holder af fattige Folk. De sover nogle Trappetrin nærmere ved Guderne og de evige Magter.«

Smilende hørte Konsulen paa Silvios Tale og ønskede endnu en Gang at se Manchetknapperne. Silvio bad om at maatte forære Konsulen dem. Han havde købt dem for at pynte sig, da han selv var gaaet Glip af en stor Lykke - sagde han - og de burde tilhøre en Mand, der elskede Lykken.

Han sad længe taus og stirrede ud paa Middelhavet. Og med Alvor og hemmelig stor Pietet tyggede han nogle Chokoladepastiller, som den tyske Dame i Paris skæmtvis havde overbragt ham i en Bonbonæske, hvor Rejselegat-Pengene laa gemte paa Bunden. I det første Indtryk Forvirrethed forekom Italien ham et Land helt af Marzipan og Chokolade. Og han tænkte, at var der mange i Verden som denne tyske Dame, vilde Opofrelse og store Egenskaber faa Lov at blomstre, og Smuds og Smaalighed vilde uddø i Paris, ja selv i København.

»Jeg er ikke Silvio, den stakkels Silvio i Paris« - gentog han lykkelig - »jeg er Silvio, en romersk Borger.«

..... Konsulen var en stadig høflig Mand Hans private Spot - paa dansk - hindrede ham ikke i at vise de to medrejsende Arbejderførere de mest smigrende Hensyn paa italiensk. Ogsaa da en smuk Italienerinde skulde forlade Kupéen, var han til rede og rakte hende hendes Rejseplæd. Og hun nejede sirlig og takkede: »Grazia.«

Dette første Ord, Silvio forstod af Sproget, havde en storslaet Prag, som var Takken højere end Alperne og dybere end Middelhavet.

180

Toscanas Elever

Paa Veje, maanegraa,
under de natlige Pinjer,
holà! der er Folkeliv.
Da strømmer den gammeldags Fløjte,
da klinger der Zither til Sang.
Piberdrenge fra Florens
og Florentinerpigen.

Langs Gaderne, hvor de gaa,
i Støv staar de gamle Paladser,
Florens ... Florens er død.
Ingen er bleven tilbage
ved alle de stores Død.
Kun Piberdrenge fra Florens
og Florentinerpigen.

En Dreng, der fløjter sin Takt
for alle de ode Portaler,
en Pige, der tjener sit Brød
den ene Dag med sin Zither,
den anden Dag med sit Skød ...
Hvor er nu I Mestre fra Florens!

De Broer er gamle og graa,
hvorunder den ældede Arno

gumler paa Fortidens Grus.
Ved Fortidspaladsernes Porte
der gnaver kun Rotter og Mus -
Hvor er nu I Fyrster fra Florens?

Men midt paa den gamle Bro
de byder en Sang for en Soldo.
181 En Soldo betaler en Sang,
som aabner de herskabsløse
Paladser endnu en Gang -
Piberdrengen fra Florens
og Florentinerpigen.

Den aabner os Strozzi's Port
og kalder paa Fædrenes Skygger:
Op, Florentinere, op!
Toscana og Kunsten lever,
Toscana i Finger og Krop -
hos Piberdrengen fra Florens
og Florentinerpigen.

»Vaagn op, Michelangelo!
Og du, vor Sjæl, Benvenuto,
tag dine Disciple i Sold!
Vi har overlevet Toscana
... men Natten er temmelig kold
for Eders Elever i Florens.

»Vort Liv er som herreløst Gods
for fremmede Herrer til Leje,
vi svarer: Som Herren vil!
Men kunde vi tjene Toscana,
vi rejser os: Mester jeg vil!
- Drengen og Pigen i Florens...«

182

Italien har hundrede Stæder, og i hver af dem findes et Hotel eller Gæstgiveri, som hedder »Italiens hundrede Byer« - *Cento città d'Italia*. Silvio boede i Florens i de *Hundrede Byer*.

Toscana! Toscana! Med Sindet opfyldt af de store, vinterlige Stæder kommer man, endnu næppe kuldslaet, en Aften til Florens. Og naar man siden faar Lov til at tale om Toscana og om toscanske Byer, kunde man fortvivle af Lykke, blive afmægtig af Glæde som Elskeren, naar han forste Gang føres til sin kyske Brud Oldtidens Etrurien, Moderkilden til al romersk Berømmelse, Middelalderens og Nutidens Toscana, hvis Bønders og Byers Tungemaal som et nyt Foraar overrislede Latinen og med ny Tale genfødte Liv. Spredte Bjærg, spredte Byer - og det rigeste, det oprindeligste Sprog i Almuemund! Men den Gud, som skabte Etruriens Folk, Etruriens Dyder og Snille, har udskaaret Bogstavet C af Etruskernes Svælg. Eller er denne Race bleven saa gammel, at K-Lyden er falden den ud af Struberne?

»Mit Hus« hedder *la mia casa*, men *hasa mia* hvisker de letfærdige Kvinder til den forbivandrende. En hæs og sælsom Hvisken, omtrent som naar stumme har lært at tale; og Fejlen pletter det dejlige Sprog som et Skonhedsar eller som et Kainsmærke.

Hver Dag gik Silvio til Postgaarden for at hente Breve fra Udlandet og fyldes af Fryd, i Fald han genkendte en vis Haand fra de franskes Hovedstad - en mild og yndig, streng og stor Haand, der kunde indvi ham til Døden, om den blot vilde. Men eftersom Haandskriften ikke vilde, var han vel ikke en slig Skæbne værdig. Han følte sig mere fattig og ussel end den elendigste Toscaner. Og midt i Hovedpoststationens Gaard i Florens, foran Lugen, hvor man afhenter de Breve, der ligger og venter, var der en Dag en Toscanerinde med mørke Øjne af fortættet Solskin - som fik ham kær i et Øjekast, og som slog ham om Ørene med sine rosenrøde Billetter. Han lod sig villig slaa, ja vendte begge Kinder til, og nød det som en Oprensning for sin landsforviste Manddom, at hun tre Gange nævnte sit Hus (*casa*) med den Udtale, som er Toscanas Beskæmmelse. Først da rev han sig løs og 183 sagde, at han elskede hende mere »uden Hus« - *senza casa*. Og skønt han var sendt herved for at adspredde sig, skammede han sig som en Toscaner, fordi han havde frydet sig ved denne Barmhjærtighed - *pietà*.

Hvad skulde han i dette Florens? Han vilde ikke leve med de levende. Og han gik paa Hjemvejen ind til en Antikvitetshandler for at se paa en Kaarde af rigt, gammelt Arbejde. Men en Kaarde er kun naragtig, naar

ingen gider sende én det Budskab paa Liv og Død, man behøver.

Hver Morgen skrabede det ydmygt paa Silvios Dør, og en Mand kom ind i dybt bukkende Venlighed. Det var Silvios Lærer - *maestro* - i det italienske Sprog. Han var otteogtredsindstyve Aar og havde næsten ikke Tænder; men han var fuld af Retsindighed og meget sulten.

Og naar de sad og læste om Benvenuto Cellini, den Toscaner, som listig skar Halerne af Kroværtens Heste, fordi Kroværten selv var en grov Tølper og altfor stor og stærk, smilte den gamle Italiensers Ansigt et kort Sekund, som fyldtes han af Forfædrenes toscanske List og Hævnfølelse. Men naar de stavede sig igennem en Anekdote, om hvorledes en bedragerisk Hestehandler blev afsløret og dadlet i dybt berettigede Ord, mærkede Silvio, hvilket alvorligt og redeligt Folk Toscanerne er. Thi det var, som om otteogtredsindstyve Aar, henlevede i Sult og Hæderlighed, her tog Hævn over den, som ikke havde modstaaet den store Fristelse til at stjæle Heste. De læste ogsaa om Napoleons Snustobaksdaase. Silvios Lærer havde et Horn i Siden paa Jordens mægtige (o, republikanske Italien!). Og hver Gang de naaede til de Ord, som en Mand af det djærve Folk havde forekastet den store Kejser, dirrede Maestroens Stemme af Overbevisning - som om Napoleon havde snydt i Hestehandel.

Silvio spiste om Middagen og om Aftenen under de hvidkalkede Hvælvinger i Gæstgivergaarden »Italiens hundrede Byer«. Foran ham paa den skinnende Dug gyngede en halmomflette t Fiasco i sit Sølvstativ, og ved Nabobordet spiste en fransk Maler og hans unge Ledsagerinde hver paa sin Side af en lignende Fiasco i Stativ.

Hun havde dette Haar, der dækker begge Ører og gør Kvinderne saa dejlig døve midt i deres fagre Uskyld. Mager med et Par fine, mørke Øjne - eneste Frisure - lige ankommen i en stor Modeæske fra Paris ... (Men hvad brød Silvio sig om en Pariserinde? han, som 184 kom fra en Stad, der var fuld af dem.) I sin Haaropsætning mindede hun ham den første Aften om Italiens søde og let syrlige Vin i de halmomflettede Flasker: - altfor megen Vin i et skørt Glas - »sød som Skyggen af et Vintræ«.

Mangen Dag indbød Silvio sin hungrende Lærer til disse Maaltider. Silvio skænkede da flittig af Vinen. Den gamle, som var uvant med en slig Glæde, fik tindrende Øjne, hans Haar strittede, han saa sig om med en Trods som en Yngling, ja, gjorde sin Elev opmærksom paa en tredveaarig, megetalende Skønhed ved Nabobordet.

»Til mig vilde hun være god nok,« sagde den beskedne gamle med Hovedet dukket, men med Øjnene vendt mod Lofthvælvingerne.

Og Silvio smilte forstaaende, som kun Ynglingen paa Livets Tærskel kan smile til Oldingen paa Gravens Rand! Og af en Blomstersælgerske købte han Violer, hvormed han smykkede Oldingens Bryst.

185

»Alle mine Søstre er paa deres Værelser, alle mine Brødre er i deres Haver«.

Silvio sidder i sit Værelse i den gamle Gade »Gravene« og gentager Gang efter Gang denne Forbindelse af Ord. Ved Siden af ham sidder hans gamle Lærer og retter ham.

Og i alle Værelser, paa alle Sale, Nabo og Genbo til ham, findes der Kvinder, som ensomt syer, pusler, ordner Hus.

Men ude over Husene med den duggklamme Luft og de mange Klokketaarne og Klokkespil - der ude, der oppe (bagved et duggkøligt Træ) ligger Bjærgene med de fjærne Villaer og Haver, og det er fra den Side, at Solen hver Dag oversvømmer Firenze med Foraar. Haverne ligger i smaa Kiler derude med varm Foraarsmuld midt i Januar, med sorte Cypresser og grøn Vintersæd Man skimter disse Skraaninger for Enden af hver dyb Gade i Florens. Og deroppe pusler den nænsomme og flittige Toscaner.

Hvilket Foraarsbillede fra Italiens Januar:

»Alle mine Brødre er i deres Haver, alle mine Søstre er paa deres Værelser.«

»*Dove entra il sole, non entra il medico,*« læser Silvio. Han oversætter: »Hvor Solen kommer ind, bliver Lægen ude.«

Solen trænger ind ad Vinduerne med en Magt, saa at den kolde Januarnat pludselig er glemt. Og næppe er den gamle, dybt bukkende Lærer ude af Stuen, saa slaar Silvio alle Vinduer op og lægger sig midt paa Gulvet, i Italiens Sol, og lader sig gennembage som en forfrossen Ranke, som et Kid i Bjærgene. Han er kommen fra kolde Egne, hvor der faldt Sne paa alle hans Roser. Nu vælter han sig i Solen, der trænger lige ind i hans Hjærte og faar ham til at længes igen, efter Venskab - Lykke ... Hvilken Helbredelse atter at kunne længes, ønske! Er det virkelig sandt, at hvor Solen gaar ind, behøves ingen anden Læge?

For at komme Solen endnu nærmere tager Silvio sin Hat og gaar ud i Florens. Men »alle Søstrene er paa deres Værelser«, og Gaderne opfyldes af latterlige Mænd, Italienerne, der spytter altfor meget og 186 bærer

Klæder, som ikke ere syede til dem selv. De fylder Stræderne, de staar timevis og driver paa Torvet (uden Maal og Hensigt), som en stedsevarende Folkeforsamling, et Ting fra det gamle Etruriens Dage, et Raad, der til enhver Tid er samlet og afgør alle Anliggender i Byen.

Hvad venter de paa?

Stop! Der bryder en af »mine Søstre« sig Vej gennem Mængden. Og det er, som førte hun Solen med sig i sine Øjne, i sine Bevægelser, i sine Støvlesaalers Trin paa de klassisk støvede Gader. Men hun er stum som en Urne fra de etruske Begravelser. I en Toscanerindes tavse Smil ligger alle Toscanas Hemmeligheder gemte. Thi vid, at her blev elsket, og her blev slaaet ihjæl, at her blev hamret i kostbart Metal og Paladser byggede. Og her blev skrevet Bøger ... og det er endda ikke saa meget længe siden, at den gamle Storhertug af Toscana havde forbudt omtrent alle Bøgerne. Jeg har selv læst den gode, gamle Forordning, hvis Paragrafer fra den første til den sidste havde et Præg af storhertugelig Tryghed og Visdom. At man ikke ved Trykken maatte befordre sine forargelige Skrifter - hvem vil forundres? Nej, men Indespærring, Arbejde paa Galejerne til hver den, der besad en Bog, som han ikke først havde indsendt til Censurkomitéen. Og Censurkomitéen bestod ikke af Romanslugere, nej, den læste meget langsomt - for dog til syvende og sidst at lade alt opbrænde.

Ja, Toscana har sine Minder. Men Toscana har sin almægtige Sol, og en Dag brød Solen som en Gudinde Vej igennem den stumme Mængde paa Torvene - »*Eviva Italia!* Leve! leve!«

Det er en Dag fuld af Helbredelse for Silvio; alle hans Væsens Vinduer og Døre staar aabne paa vid Gab. Han fyldes af en Lykke - højere end Alperne, dybere end Middelhavet. Derfor gaar han og nynner paa en Vise til Solens Ære:

Gudinden kom en Formiddag
over Torvet i Firenze,
før nogen skulde ænse,
beskeden og i bedste Mag,
en ufordærvet Formiddag.
Men Hjærtet det har ingen Ro i Firenze.

187

Og da hun strax faldt i vor Smag,
fandt Smag i os Gudinden.
Hun standsed ikke, inden
hun havde os under sit Tag.
Vi fulgte altsaa Gudinden.
Men Hjærtet det har ingen Ro i Firenze.

Hun skænkede os sin Rødvind først
og løste sine Sandaler.
Ej synderlig Ven af Taler
hun havde ej synderlig Tørst.
Gudinden havde ej Tørst.
Men Hjærtet det har ingen Ro i Firenze.

Nu har jeg løst for mine Sko
og for min Ungdomsfylde.
Nu er jeg paa min Hylde,
men Hjærtet det har ingen Ro.
Gudinden var paa sin Hylde.
Men Hjærtet det har ingen Ro i Firenze.

Italien er som et Tryllespejl,
paa alle Kanter Gudinder.
Selv Middelhavet skinner
af Skønhed, som gaar under Sejl,
mens Formiddagssolen rinder.
Men Hjærtet det har ingen Ro i Firenze.

Da mødte han ikke mange Skridt fra Gæstgivergaarden »De hundrede Byer« uventet den lille Pariserinde fra Maaltiderne. Hun var alene, og han blev saa forskrækket, at han tog Hatten dybt af og bad hende modtage de Violer, han gik med i Haanden. Og da hun stivnede og rystede paa Nakken, rakte han atter Blomsterne ud imod hende. Forgæves! Og han kyssede dem og kastede dem fra sig. Og hun bad ham skælvende dreje om Hjørnet ind i den trange Sidegade, hvorhen hun selv fulgte ham, mens hun med et uroligt Blik til alle Sider forsikrede sig om at være ubemærket.

188

Den Eftermiddag spaserede de sammen i Bobolihavens sollyse Gange, der var overvævede med Skygger af Laurbærtræernes Grene. De hørte en Springvandskumme idelig strømme, og Fuglene, som blev pludselig tavse til Tider. De talte om Paris og Foraaret i Paris, om Boulogneskoven og Champs Elysées og om Bekendte, som de der havde fælles. Med meget Skælmeri nævnte hun »min Mand« - mon mari - og med roligt Skælmeri løftede Silvio den lette Pariserinde op, for at hun skulde kaste et Blik ud over Florens. Han satte hende atter let og varsomt ned og blev dobbelt hensynsfuld mod hende, fordi han med Glæde opdagede, at en smuk Pariserinde var ham ganske ligegyldig.

189

Et af Tiden tilkradset Pergament, en temmelig gammel Dame, men en Slægtning af Célimène, kom en graa Morgen til Florens med Hovedet endnu fortumlet af al den Larm, der fandtes paa alle Banelinier lige fra Paris.

Og der blev pludselig ikke til at være i Florens.

Hun købte en Høne i Fællig med Silvio og spiste den med ham i en Vinstue. Og hun fortalte ham hyggelig det nyeste fra Paris, om Fester og om unge Mænd, der var foretrukne af den lille Célimène. Og den næste Aften gjorde de det samme og ligeledes den tredje Aften, imens hun stadig fortalte om Paris og om Célimène og Tilbedere af den lille Célimène.

Silvio skrev til Célimène, at han rejste til Siena. Og han pakkede atter sin Kuffert og tænkte paa at drage ikke blot til det nære Siena, men lige ned til Sicilien for at møde sin Skæbne. Den lille Célimène, som troede, at Siena laa ved Havet, skrev til ham paa selve Afrejsens Dag, at hun var led og ked af Paris og allermest kunde ønske at spaserer med ham langs »Sienas Strand« - hvis det blot havde været muligt. Og hun mente, at de der - ved Sienas Strand (å la mer de Sienne) - nok skulde være blevne enige: de skulde begge tale rigtig ondt om Kærligheden.

»Allerhelst til Sicilien! Allerhelst til Sicilien!« lød det inden i Silvio, da han sad i Toget efter at have kastet et sidste Blik paa nogle af de ældste Broer i Florens, og efter at han havde givet et sidste Haandtryk til den temmelig gamle Dame, der endnu i Afskedsøjeblikket med en behændig Hentydning fik hans Pariserhjærte til at bløde.

»Allerhelst til Sicilien,« tænkte Brobyggeren Silvio. Han sad og tegnede efter Hukommelsen den gamle Bro i Florens, og da Broen var færdig, fandt han paa at tegne en ildspyende Torpedo under Broen, og da Torpedoen var færdig, fandt han paa at skrive nogle Linier ved Siden af:

190

Jeg skrev en Dag en Petition,
en Bøn om gunstig Protektion:
jeg vilde ta'e det, som det blev.
Gud give jeg det aldrig skrev!
Vil du med, saa hæng paa.

Jeg skrev en Gang et Frierbrev,
et Elskovs Evangelium.
Gud give jeg det aldrig skrev!
Den hovne Tøs blev dobbelt dum.
Vil du med, så hæng paa.

Den gode Lykke mødte mig.
Hun bad mig at benytte sig.
Jeg gad ej strax; og da jeg skrev
en anden Dag, hun udeblev.
Vil du med, saa hæng paa.

Saa skrev jeg Himlens Gud et Brev.
Og det fortrød jeg ej, jeg skrev.
Thi Brevet blev tilbagesendt
med Svar: Adresse ubekendt!
Vil du med -

Det skulde hænde Silvio, at de samme to Arbejderførere, som for en Maaned siden havde rejst med ham fra Genova til Florens, atter var med ham i en Kupé fra Florens til Siena. Og han havde der den gode Lejlighed til at spørge dem om Vej til Sicilien og videre frem - hvis han ellers vilde.

Deres Ansigter beskæftigede ham. Han havde i et Arbejderblad set deres Portrætter. Og den ene af dem

bar den italienske Titel »professore«. Hans magre Ansigt havde omkring Læberne det samme tyndslidte Smil som falmede Primadonnaer, men et bittert Smil, som han selv mindst vilde tilgive, at man tog fejl af Han ser ud, som om han kunde gaa igennem Staal....

Den anden var en Mand med meget og mørkt Skæg, et paa én Gang blødt og voldsomt Ansigt - altfor rigelig Kærne, altfor lidt Skal.

191

En af det simple Folks egne og sikre Tillidsmænd - den svajende Fusentast, Manden med Begejstringen.

Men den ubestemte Titel »Professor«, der var knyttet til den førstes Navn, fik Silvio til at bemærke ham mest.

Han ser ud, som han kunde gaa gennem Staal Og saa er den Mand tilmed en studeret; ikke Følelsesmennesket, der svæver for Vindene, men Teoretikeren. Ikke Begejstringen, men Forbitrelsen. Ikke Blodet, men Bogstaven. Og hvor meget længere fører ikke et Raseri i Blæk, og hvor meget giftigere er det ikke end et Raseri i Blod!

Thi der er dette ved en saadan Teoretiker, at her hører Mennesket og Barmhjærtigheden op, og her begynder Guddommen i dens Medynksløshed, Matematiken i dens Ubønhørlighed Hvis han byder: hug ned! da bruger han ikke Menneskehænder, der hastig sløves, men Maskinen.... den bliver ikke træt.

Hug ned! hug ned! Spræng de gamle Broer i Luften, spræng de pralende Huse, der er byggede paa Tomhed og Spindelvæv.

Silvio var i Dag for Alvor oplagt til at se paa et saadant Ansigt og til at sprænge Broer hellere end til at bygge dem. Han havde Lyst til at sige til Manden med det tyndslidte Smil: »Vis mig, hvor vi skal begynde; saa skal jeg lægge en Mine.« Og han tænkte: Manden med det magre Ansigt bøjer sig kun for én Ting: for Kendsgærninger. Men at høre ham i en tarvelig Sal ved et Møde af tunge, fattige Arbejdere eller høre ham rase foran den forsamlede Rigsdag - alle Kendsgærninger smuldrer han til Snus med sin ubarmhjærtig tilbagevendende Logik. Han har uimodsigelig Ret. Alle Livets Melodier tager han fra én. Nej, her skal I høre Musik - siger han med sit tynde Smil - Menneskeheden er kun et stort Forbund af udsultede Tarmkanaler... hør Tarmenes Musik.

Silvio vender langsomt og ligegyldig Ansigtet bort fra »Professeren«, og hans Følelser slaar pludselig om: Smil længe nok, du Nødtørft-Profet med dit Marekat-Smil. Jeg giver ikke en Pibe Tobak for al din tungeslapne Logik. Nej, lær Menneskene at være Helte og Guder i Pjalter. De simple Folk er ikke dummere end jeg. Og de lader sig kun føre af den, der kan tale, saa de skiftevis brænder og fryser derved. Du samler dem til Had ved den dyriske Nødvendigheds Infami - et Oprør af Tarmkanaler! Men lær dem at ære den skønne 192 Nødvendighed. Thi de simple Folk - »den hellige Almue« - kan nøjes med lidt (de er i Vanen), men de vandrer gerne til Verdens Ende for at høre en Melodi. Medlidenhed, Menneskeret, Broderskab, den blanke Selvopofrelse, høj som Alperne og dyb som Middelhavet - det er Musik. Blæs Marseillaisen, blæs, hvad I vil. Men før jeg anden Gang skal høre paa dine Tal og Cifre og lade mit menneskekære Hjærte fordærve, langt hellere vil jeg strax paa et eller andet Sicilien forbløde til Fordel for en bedre Retfærdighed i Verden. Det tyvende Aarhundredes Sol skal aldrig komme til at lyse paa dig og dine Lige.

193

III

Siena - Rom Løse Dagbogsblade

194

(Silvio havde i sine Dagbøger for Skik aldrig at fortsætte en Linie, til Papirets Rand afbryder den meningsløst midt i. Hver Sætning eller Ordforbindelse, der udsprang frisk af hans Tanke, var ham selv som en Overraskelse, der maatte staa i en ny Linie. Ved saaledes at henkaste sin Prosa syntes Silvio, at han fik sine Rejseindtryk lettere fra Haanden.)

195

Ankomst til Siena

Jeg tænkte mig Siena
som en Bjærgnymfe,
som en Kildenymfe mellem de kølige Bjærg,
vilde Geder og blaa Bjærg som duggede toscanske Druer.

Jeg fandt ingen Bjærg,
men den mest frugtbare Højslette,
der var rødgul - terra di Siena - som en Solnedgang.
Og Byen, som jeg tænkte mig ung mellem de friske Bjærg,
var Toscanas ældste
med tredive Tusind Sjæle
og en mørkerød Borgemur helt omkring
fra Aarhundrede otte, Aarhundrede elleve,
et helt omslyngende, leddelt Bælte
med Porte og Udfaldsbroer og Mure i besynderlige Zigzaglinier,
som paa gammeldags Slagmalerier.
Og ude under de brunrøde Mure:
solvenlige Spaseregange
og oldtidsagtige Vadskerier
for al Byens Vadsk.

Jeg tænkte mig Siena fjældfrisk og med lave Rønner.
Og jeg fandt indenfor Murene
ældgamle Gader, hvide af Februarsol, og med Huse i mange Etager,
Paladser fra Aarhundrede fjorten.
En Universitetsstad og Rede,
hvor Toscanas ældste, forarmede Adel
har Hjem og sværmer paa Terrasserne,
der er solfyldte og mægtige som Dantes Vers.

Mellem Paladser, gennem bugtende, lange Gader
belagte med Lavasten
196 lader jeg min Bagage
bringe til Hotellet, Albergo Toscana.
En tiggeragtig Olding fanger mig i en lille Tværgyde
og fortæller mig under frygtsomme Gebærder
(som en bortjaget Hund),
at han vil anvise mig et Palads,
hvor jeg kan bo til Leje;
og han beder mig altid træffe ham i denne Tværgyde efter Middag;
thi Albergo Toscanas Kelnere pryglers ham,
hvis han slikker Solskin for nær Hotellets Porte.
Og jeg ser lidt efter Albergo Toscanas Kelnere
fordrive Tiggeren med Stokke og Stenkast.

Maaltider i Siena

Fem Porte som fem svære Jærnlåse
aflukker det herskabelige Siena fra det kvægrige Toscana.
Ad tre smalle Gader, som tre lange Korridorer,
naår man ind til Viktor Emmanuels-Pladsen,
der er hul som en uhyre Østersskal,
og hvor Raadhuset ligger med Sodomias Fresker,

og hvor der findes en berømt, gammel Brønd,
og hvor i Genoprejsningens Dage i Halvtredserne
Viktor Emmanuel
af det enstemmige, toscanske Folk
udvalgte til Konge af Toscana.

Jeg sidder den hele Dag paa Torvet i Siena
ved Marmorbrønden, en gammel Mesters Arbejde,
og bages af Solen og taler med Kvinderne, som kommer for at hente Vand.
Og Tiggeren fra før kommer til mig
og fører mig hen i det allerældste Palads,
hvor jeg for en naragtig Betaling faar en hel Etage til Leje
og Udsigt over Herskabets Marmorterrasse under mine Vinduer
og Haverne, Borgmuren, de fjærne, blaa Bjærge.

Men ved Aftensmaaltiderne paa Albergo Toscana
nyder jeg for en Betaling, som vilde bringe en parisisk Tigger til Latter,
den bedste Suppe, den fyldigste Chianti og fortræffeligt Oxekød
Side om Side med Garnisonens Officerer,
som under Taarer kysser hverandre paa begge Kinder,
naar en højere Ordre river dem bort til Florens eller Milano.
Side om Side med veltalende Universitetsprofessorer
fordyber jeg mig hver Aften længe paa fransk
i følelsesfulde Samtaler med en ung Nobile fra Siena,
198 en brav og fin Adelsmand
uden megen medfødt Rigdom.

Imidlertid passer Dante Neso,
den unge, toscanske Kelner,
Forsyningen.

»Kære nordiske Herre,«
siger den toscanske Adelsmand til mig.
»Hvorfor bliver De ikke længere i Byen?
Jeg vilde indføre Dem hos Grevinden af *Luna*
og hos Hertuginde *Delsole*.
Skam Dem ikke ved at tale italiensk til mig.
Ved evig at tale det franske
lærer De jo aldrig Sproget...«

Vi taler om Kærligheden og Bøgerne.
Han siger til mig:
»Hvad skal Kulturen og Bøgerne?
Er det ikke en Ulykke at tænke?
Naar jeg er hos Hertuginde *Delssole*
og jeg ser hende selv og ser,
hvad hun gør, hvad der sker i hende, om hende, i hendes Sale,
er det da ikke en Ulykke,
at Kærligheden har lukket mine Øjne op
og lært mig at tænke?«

Men jeg, som altid vil strides,
siger til ham:
»Ogsaa jeg er en Mand,
som min Elskede har forsmået.
Deres Blod er sydlandsk, hæftigt.
Jeg er nordisk og flegmatisk,
og jeg tænker:
er det ikke en Lykke, tværtimod,
at Bøgerne har slaaet mine Øjne op paa vid Gab,
at Kærligheden med blodig Haand
199 har slaaet mit Hjertes Døre op paa vid Gab
og lært mig at tænke?«

Ude i Gaden begynder et Æsel at skryde.
Et Æsels Skryden er voldsom og dog henaandet,
henaandet og dog paastaelig,

nærmest som en Pumpe, der slet ikke vil give Vand
Og Dante, den toscanske Yngling og Opvarter,
hjælper os begge i Overfrakken
og lover en Aften at vise mig Siena.

200

Palmesøndag

Herre min Gud, hvor vi alle er fattige!

Mens jeg gaar og længes efter min Elskede,
der har sendt mig til Italien og nu tilmed i to Uger
har glemt at sende mig Breve -
træffer jeg sammen med en Jærnbaneinspektør,
en gammel Ungkarl, som taler et fordringsfuldt og daarligt Fransk
og vandrer med mig i Domkirken,
hvor han foragter alle Arbejder af ham ubekendte Mestre
og kun nikker anerkendende til Michelangelo.

»Est-ce que vous trouvez ça beau?«
siger Jærnbaneinspektøren og standser med Katalogen i Haanden,
»Finder De *det* smukt? Jeg finder ikke.«
Moi, je ne trouve pas.
Og stadig dette sure Spørgsmaal: »Finder De *det* smukt?«
Intet finder den gamle Ungkarl smukt
uden Kvinderne, som han beundrer
modløst og paa Afstand.
»Thi en Embedsmand i Italien,« siger han til mig,
»maa være meget forsigtig og ikke vække Skandale.«

Han bad mig vise ham de Kvinder, som jeg ikke selv søgte.
Det var en Palmesøndag ...
Men hvad vedkommer mig en Embedsmand,
der er bange for Skandalen?

Aa det var en Palmesøndag,
og der var meget koldt i Gaderne.
Men jeg gik ind i Kirkerne,
og alle Vegne uddeltes Palmegrene,
smaa, tørre Kviste, med smaat, stedsegrønt Løv.
201 Og hver Gang jeg husker paa disse Palmer og denne Palmesøndag,
husker jeg paa Siena og de unge Kvinder dér.
Smukt klædte,
alle med en Væxt som Prinsesser og Hertuginder
og med mørke Øjne, fulde af Fare,
knælede de ærbødigt paa Kirkegulvene
og modtog af Præstens Haand
de signede Grene.

Jeg har gemt et Par slige Palmer,
støvede, stedsegrønne og tørre,
og de minder mig om toscansk Ungdom,
om Sienas ranke, kvindelige Ungdom,
der med urolige Øjne, urolige Hjærter
knælede for Religionens stedsegrønne Vidunder.

I Siena var jeg omspændt af Fare,
allermest om Søndagen ved Militærmusiken,
naar Toscanerinder fra Byen og Landet,
Hertuginder af Væxt,

med store, gule Straahatte som en flagrende Glorie
og med stolte Fjed som lutter Døtre af Officerer,
vandrede mig Snesevis forbi.

Musiken! Musiken!...
men mest dog Løvsalsfesten,
de støvede Grene og Vievandet!

202

Cento cerini

Cento cerini, cento cerini, cento cerini!
lød det overalt i Sværmen - i Tusmørket.

Jeg syntes godt om den lurvede Gadesælgers Ansigt
og gik hen og spurgte ham, hvad han raabte.

Han forstod ikke mit daarlige Sprog eller mit simple Spørgsmaal,
begreb ikke, at jeg kun vilde vide Navnet paa den Vare, han solgte;
og strax blev han altfor elskværdig,
trængte ind paa mig med toscansk Beredvillighed,
lovede at være mig til Tjeneste med alt muligt;
jeg skulde kun sige til.

Og da jeg svarede, at jeg intet begærede af ham -
»Jo, Herren bad mig om noget,«
sagde han og holdt mig fast i Kjolefligen som Disciplene Herren.
»Jeg er til Herrens Tjeneste,
sig kun frem - *dica pure!* -
Vil Herren, at jeg skal vise Vej i Byen?«

Da han langt om længe begreb mig,
blev han forbauset - skuffet... men sagde tjenstligt:
»*Cento cerini!*«
Hundrede Tændstikker!

Jeg afkøbte min Toscaner
to hundrede Tændstikker,
og jeg lovede at anbefale ham til min Ven, Jærnbaneinspektøren,
en Embedsmand, der frygtede for Skandalen.
Og han saa paa mig med et bedrøvet Blik
og slap mit Frakkeskøde.

203

Cento cerini! Hundrede Tændstikker!
Armod, Usselhed, Vanære ...
det stakkels fattige Italien -
en Dag vil det tændes i lys Lue.
Hundrede Tændstikker. *Cento cerini!*

204

Protestantisk Vaar

Jeg levede en Gang i en evig Palmesøndag
med en stedsegrøn Palme plantet i mit Hjærte.
Derfor røres jeg denne blæstkolde Dag i Siena
af Kirketjenesten og Vievandet,
af de støvetgrønne Kviste
og de sirlig klædte Seneserinder.

Det martskolde, tørre Siena
paa Palmesøndagen,
en Haandfuld klingende Kirker
til Guds Ære,
og Sollyset, den barske Blæst
... det bringer mig min Ungdoms
Palmesøndage tilbage:
ud over Bakkerne i Jylland
havde efter de strenge Vintre
Kornet netop begyndt at grønnes.

Og mit protestantiske Hjærte grønnedes for første Gang.

205

Unge udødelige

Husker jeg rigtigt,
er det ved den af Sienas Porte, som hedder Porta Camollia,
paa den store Exercerplads, der nu mest bruges til Kvægmarkeder,
at en Fyrste - Frederik den anden - Kongen af Sicilien? -
har efterladt en Marmortavle paa sin Bryllupsrejse,
da han hjemførte en fransk Prinsesse.

Jeg er ikke sikker paa Navnene, men jeg husker den store Plads
- piazza d'armi - de gule Stude og Marmortavlen;
og i en af mine mest pragtfulde Drømme
har jeg ønsket, at det maatte være Frederik den anden,
Kongen af Sicilien,
og hans Brud: en Prinsesse fra Paris.

For denne Drøms Skyld blev Marmortavlen mig dyrebar
og kostelig og sjælden som mit eget Liv og min Skæbne.
Det er mig, som om to kongelige Slægtninge, min Venindes og *min* Slægt,
allerede i den fejreste Middelalder
havde indgaaet Ægteskab
og de her paa en tilfældig Station af deres Bryllupsrejse
havde rakt hinanden Haanden
over den Kløft, som skiller Mand og Kvinde.

Naar Ørnene parres, da bør Menneskene indridse Begivenheden i Marmor.
Frederik den anden var i hele Kristenheden
den ridderligste Trubadur, den klogeste Kætter, den snildeste Fjende af Paven.
Ved hans syditalienske Hof
herskede Østerlands Prunk og Drømme.
Og dog har jeg aldrig tænkt ham i Guld og Purpur ...

206

Sorte Slør, Sejl af Silke!
lette, mørke Farver
som et sort Silkesejls Svulmen mod Middelhavsluft.
Hvor bugner det,
Yppighedens og Oprigtighedens Søskendebanner,

den uforgængelige Pragt og den evige Skygge:
den sorte Farve.

Denne Middelhavsfyrste maatte hjemføre
en fransk Kongedatter med hvide Hænder,
den kyskeste Lilje i Frankrig og Navarra,
den stolteste Skønjomfru i det letsindige og stolte Paris.
Denne Tvivler under mørke Cypresser,
Muhamedaner af nordisk Æt
maatte elske og hjemføre til sit Sicilien
fra Nordens prægtige Vintre
Vinterhovedstædernes
mest forkælede Blomst.

Fordi Mesterens Hænder søger Strengeligen,
fordi det uopnaaelig store
vil det stridige og fine,
fordi det uopnaaelige er al Kærligheds Amen.

Aa, min frankiske Kongedatter, Du min Prinsesse fra Paris,
jeg er ikke Frederik af Sicilien, men mit Hjærte elsker Visdom og Skygge
og elsker dine Farver som en Dronning af Burgund.
Og ved denne Mindetavle for to Slægtninge fra Middelalderen,
paa dette Sted fuld af Sol og Støv, hvor nu alle Toscanas
gule og bredhornede Stude forsamles paa Kvægmarkedsdagen,
vilde vi have rakt hinanden Haanden
og smilt som de unge udødelige.

207

Evangelium

I en Stald mellem Oxer og Kvæghyrder
kom Kristus til Verden.
Og alle underfulde Mennesker i Verden
er født i en Stald mellem Skærekistens Havre
og de stumt gumlende Kreaturer.

Paa Billeder af gammelflorentinske Malermestre
ser man,
at det var en almindelig Toscanerinde,
der med Modervé fødte ham
og endnu isnet til sit Livs Kilder
rolig lagde ham til Brystet
og svøbte ham i det grove Linned.

Enhver Toscanerinde,
som behørig kan svøbe sit Barn
efter Almueskik,
kan blive Moder til en Frelser.
Og ethvert Barn, der fødes,
er født til at opofres rolig paa Korset
for Menneskenes fælles Skyld,
at dø paa sin Post og forløse Menneskeheden
ved sin skønne, taalmodige Lidelse.

I en Krybbe mellem Hyrder og Hø og umælende,
nær sin gudbenaadede Moder, en uvidende Toscanerinde,
hørte han første Gang Minutternes Løb og den lange Stilhed,
der giver saa meget at overtænke.

I Fortroligheden med de smaa og ringe Ting,
med det Liv, som ikke taler, næppe tænker,
med Duften af Markens alnærede Afgrøde,
208 Urterne, Kornet,
stumme Vidnesbyrd om Sundhed og Tilblivelse,
opgik Livets Lyd og Livets Fryd for ham i ung Herlighed,
for at denne Sjæl, som var skabt til det højeste,
ikke i sig skulde savne det mindste,
for at hans Væsen skulde mættes med Vellugt.

Siden, da Marias Søn blev stor og meget lærd,
en Rabbi i lange Klæder,
med rolige Øjne
i et skønt, blegt Aasyn,
hvis Læber syntes at bløde -
da hans Moder ikke længer forstod ham,
da græd han midt under Palmerne og Folkets Jubel,
over det uopnaaelige
og over det stakkels uvidende Jerusalem,
de glemsomme Mennesker og de smaa Ting,
der trædes under Fod i Livets Højhed og Blæst.
Og han fyldte Verden med sin Vellugt,
og han sprængte Verden med sin Medlidenhed.

Ja han elskede Livet og Menneskene med en saadan Kærlighed,
at han fandt en Lindring i at nagles paa Hænder og Fødder
og begærede,
at alt det ham fjendtlige i det ufuldkomne Menneskeliv
skulde korsfæste ham.

Han var ét med Verden. Og Verden var ham
som én af hine kunstfærdige Violiner fra Cremona,
der maa briste for at faa den vidunderlige Tone.
Og Mesteren sønderflængede Verden med et Violinstrøg,
og den genlyder af hans Bue til den yderste Dag.

Men skønt Rabbi'en vidste dette,
tror jeg: han ensom i den kolde Nat paa Korset
har sænket sit Hoved og ønsket,
at hans Moder aldrig havde født ham.

Udflugt i det senesiske Landskab

Naar man drager ud af en af Sienas fem Porte
og det er en Markedsdag,
forstaar man, at Livet er saa billigt
i det kvægrige Toscana.

Paa alle de bugtede og stejle Veje udenfor Murene
møder man toscanske, gule Oxer
med umaadelige Horn, som næsten spærrer Vejen,
og som var ganske livsfarlige
den Formiddag, da jeg paa en Bicyklette
ledsaget af Dante, den toscanske Kelner,
gjorde Udflugt i det senesiske Landskab.

Vi havde passeret Exerkerpladsen,
hvor Stude stod i Tusindvis.
Og ud over Landet paa dets tusinde Veje
saa vi over alt de opdukkende Horn af gule, toscanske Oxer,

- en Skov af bredhornede -
som vilde de erobre Siena, Exercerpladsen og Marmortavlen
med Kong Frederiks franske Elskov.

Da vi, til sidst, kom uden om denne umaadelige Kvægdrift,
havde vi meget høje Bakker at bestige,
meget besværlige, høje Bakker,
og saa snart vi naaede den stolte Top, hvor en enlig Pinje
laante sin Skygge til et rødt Bondehus eller Landsted,
slap Dante i Træthed Pedalerne
og suste foran mig, med fuld Fart, ned gennem
en smal, smal Allé med Cypresser.

»Dante, Dante,« raabte jeg advarende.
Men han hørte ikke.
210 Og jeg fulgte efter ham og optog hans Exempel.
Og da vi var til Ende med Alléen,
aabnede der sig, paa tværs af den første,
en ny Allé nedad
mellem smalle, smalle Cypresser.
Vi gennemfor den med løsslupne Pedaler
i susende, stedse vildere Fart,
og vi kom til en tredje
Zigzagallé
stadig ned ad Bjærget mellem Cypresser.
Dante jog nu foran som en Djævel,
der har forsaget sin Kristentro
og er glad ved at nedstyrttes til Helvede.
Men ved den fjerde
Omdrejning
blev jeg alt mere betænkelig
og begyndte at bremse.
Hele den fjerde Allé var bedækket med Skærver,
som gav sig til at rulle under Hjulene;
og jeg saa Dantes Cykle vakle som et Skib i Søgang,
og jeg saa ham pludselig styrte med Panden lige i Skærverne.
Og jeg tænkte: »Dante er død«.

Saa styrede jeg min Cykle
mod Aabningen mellem to Cypresser
for, tværs over Grøften, at sætte ind paa Markerne
og ikke lemlæste den saarede eller mishandle den døde.
Men skønt en Cypres kun er et godt Kvarter i Bredden
og Aabningen mellem to Cypresser henad tre Alen,
skulde det aldeles ikke lykkes mig at træffe Aabningen,
men Cypressen.
Og jeg styrtede mod Cypressen og tænkte:
Sono morto - »jeg er død«.

Den, som ikke har været nærved Undergangen,
ved ikke, hvor Livet smager godt efter Døden.
Han ved ikke heller, hvor vel jeg fandt mig,
da jeg med et lemlæstet Ben og min sønderbrudte Cykle
211 bragtes op til Bondens Hus under den sorte Pinje.
Den gode Dante havde Lemmerne hele,
og hans Cykle laa der ganske ubeskadiget.
Men mig maatte en Toscanerinde
vadske og salve Benet med den velgørende Olie.
Og da jeg havde nedsvælget Smærten og Dødsfaren,
paakom der mig en umættelig Appetit,
og jeg spiste al Bondens Kød og Ost,
og jeg drak hans kostbareste Vin!
Og mens Dante paa Cykle afsøgte Nabolandsbyen
efter en Vogn til at hjemføre mig og mit ødelagte Kørehjul,
blev jeg alene med Toscanerinden og en stor toscansk Kat,
der sad paa Ovnbænken hos mig foran den kogende Gryde,
olla paterna.

Kære Venner her i Verden,
jeg siger Jer, at Toscana endnu er det rene Etrurien.
Jeg tror, at end ikke Sproget har forandret sig.
Jeg er vis paa, at Sæder og Skikke er helt latinske,
som i Horatses Dage.
Og den latinske Kvinde - Etruskerinden -
hun som lagde Veddet under Gryden,
under olla paterna,
hun var, om ikke helt tyveaarig ung,
en af de Hertuginder, der med Straahatte som en flagrende Glorie
ses i Siena paa Torvedagene
og om Søndagen ved Militærmusiken.
Aa hun var saa fin, saa klog, saa stolt,
hun, som havde salvet mit saarede Knæ,
at jeg, mens den store, toscanske Kat
snurrede og spandt ved Siden af mig,
og mens alle mine Fibre efter Dødsangsten fyldtes med Livsmod,
maatte fange hendes to Hænder ind, trykke dem til mig
og saaledes meddele min Lægehjælperse,
at jeg var karsk,
at intet af Hjulene i mit Indre var knust mod Cypresserne,
at mit Hjærte bankede paa ny
i sund, sollys Manddom.

212

Og hun forstod mig,
hun forstod mig, den sirlige Toscanerinde.
Skønt hun høvisk undveg min Stormen,
gav hun med sine Fingre mine Fingre et belønnende Tryk,
som den fortjener til Opmuntring,
der fra Døden vender tilbage til Livet.
»Lev,« sagde dette ømme og dog høviske Haandtryk,
»lev og vær en Mand!«

I hendes Solskin fik mit syge og forfulgte Hjærte Helsebod;
der lærte jeg Barmhjærtighed af et Haandtryk.
Ja jeg drømte om altid at blive hos Latinerinden
i et rødt Bondehus,
i et vildt og smilende Toscana.

Da Dante kom tilbage med Vognen,
fandt han mig endnu paa Ovnbænken
ved Siden af Gryden og den toscanske Kat -
og ude ved Brønden den latinske Kvinde med de solbrune Kinder
rolig syslende med at drage Vand op.
Jeg saa dem samtale, hende og Dante,
to jævnbyrdige - indfødte Born af det stolte Toscana -
hvor godt de forstod hinanden!
Hun havde forbundet mit Knæ ...
men hvor langt venligere hun vilde have forbundet mig,
hvis Saaret var et Knivstik
hentet under Udførelsen af en toscansk Hævn!
Hvor godt de forstod hinanden, de to ved Brønden.

Saa vinkede jeg til Dante: »Lad os stige op paa Vognen!
... I Morgen rejser jeg til Rom.«

213

Et løst Udkast

Enhver Italienerinde er som et Udkast til en Madonna.
Jeg siger: enhver Italienerinde,
men kun faa er det som Etruriens ranke Døtre,
dem, jeg saa i Siena, Palmesøndagen.
De andre Italienerinder
er ofte kun et billigt og løst Udkast.

De er saa stolte, alle Italienerinder,
saa fulde af pyntelig Anstand.
Men de taaler ikke, at Landets umaadelige Sol
beskinner dem to Timer i Træk.

Jeg maatte omsider rive mig løs fra Toscana,
den brune Jord, de gule Oxer, de klingende Kirker.
Da jeg, paa Afskedsmorgenen -
efter at den toscanske Kelner Dante
længe havde trykket mig i Haanden
og bedt mig ikke glemme Dante, skønt en fattig Yngling -
med min Bagage rullede ned gennem Sienas friske Gader
og for sidste Gang vilde trykke denne Belysning til mit Hjærte:
den røde Borgemur, de gulhvide Huse og Terrasser,
saa jeg nær Banegaarden i den unge Morgen
en rejseklædt Italienerinde med Plæd og Taske.
Og jeg tænkte: det er en Enkes kære og eneste Datter.
Hun var iført lyse Farver, slank og gik rask til,
og hendes Fodtrin havde dette ærbare Flik-flak,
de gode Døtres usigelige og usvigelige Kendemærke.

Jeg glemte at tænke - jeg ønskede ubekymret og lige strax:
Gid hun ogsaa skulde til Rom!
Og jeg behøvede kun at ønske.
214 »En Billet anden Klasse. Rom.«
Mens jeg betalte, kom hun til Billetlugen:
»Secunda classe. Roma.«
Og da Toget peb og Konduktøren smækkede Kupédøren i,
var vi ved en ny Tilfældighed lukket inde sammen.

Enhver Italienerinde er som et Udkast til en Madonna,
saa fuld af Moderhu og barmhjærtig Ynde.
Og mens det langsommelige Tog fra Siena til Rom
i Fodgang spaserede gennem det sollyse Højland
og brugte tre Timer for hver Mil
(Solen bagte stærkere og stærkere paa Rudeglasset),
opofrede, næsten plyndrede den unge Dame sig selv
for at lette sine Medrejsende Besværet.

En toscansk Moder laante hun sin Plæd til Hovedpude
og tog selv hendes Barn paa Skødet
- paa sit i lyse Farver klædte Skød -
for at stoppe dets Graad med Marzipan.
Mig forærede hun en Flaske Vin og hele sin Frokost,
da jeg var stærkt fastende.
Og hun laante af mig Petrarcas Sonetter
og læste om Lauras dejlige Øjne,
til hun selv fik Øjnene ganske vaade.

Jeg vilde evig have beundret dette Udkast til en Madonna,
hvis ikke Italienerinden havde været altfor barmhjærtig,
altfor rørt af Petrarca,
hvis hun, mens hun spredte Glæde om sig,
selv havde været utilgængelig for Glæde,
hvis hun ikke, da vi skiftede Tog i Chiusi,
sammen med mig havde opsøgt en Kupé,
hvor vi fandt os alene lige til Rom.
Men jeg opdagede i min Madonna
en hjærtesyg Tiggerske, der bortødslede sine Slotte og Korthuse
for Øjeblikkets Kobbermønt,

og som i sin Blindhed tog Jorden for Himlen.

215

Bagefter, da jeg fortalte dette til en Ven i Rom,
blev jeg kaldt for en utaknemlig! en moralsk Nar!
der ikke fortjente, at Italiens Sol skinnede paa mig.
Thi ogsaa han havde gjort den lange Dagsrejse
fra Siena til Rom,
uden at der havde vist sig
endog det allerløseste Udkast til en Madonna.

Men jeg blev ubøjelig ved mit:
»De er saa pyntelige som Petrarcas Sonetter,« sagde jeg.
»Men de smelter, naar Solen skinner paa dem.«

216

Endnu Siena

Bjærgene bringer mig ingen Fylde,
men Solen fjærnt ude, som svinder med gulhvide Flager,
forstaar med sommerlig Kunst at forgylde,
mens allerede Tusmørket
slutter sig trygt om hver Busk i de nærmeste Haver.

Jeg elsker Højlandet og mit Stenpalads,
det gamle Siena og Marmorterrassen,
og Herskabets Damer, der vandrer langsomt op og ned
under mine opmærksomme Vinduer.

Som Værtinde ser jeg paa Terrassen
en rød-blond Borgfrøken, moden Kvinde.
Udækket Hoved, dejlig sort Silke, Slankhed,
og en hvid Kniplingekrave over de skrøbelige Skuldre.

Der findes to andre
- Gæster, Veninder fra Byen -
i mere spraglede Spaserdragter, mere tilhyllede.
Til *dem* bringer Tjeneren Blomster.

Skønt deres Hoveder er bedækkede:
én af dem gemmer unge Øjne under Sløret.

Og dem alle forraader en halvvoxen Pige,
som oftere end de andre
vender Blikket opad til mine opmærksomme Vinduer.

Nu bringer den sirlige Tjener
ogsaa et Ringspil til Herskaberne.
Og oppe mod Randen af mit aabne Vindu
banker mit Hjærte i Hexameter-Takt;
thi

217

Foran Paladset nu fløj, og med Latter, det vingede Ringspil,
smidige Kvinder i Silke, bevæbnet' med luftlette Træspid!
Lystighed klang paa Terrassen, og Solen gik ned bag Siena.

Jeg gentager, ak! min evige Lovsang og Klage:
O Gud, hvor er den Sol skøn at bade sig i!

ak Gud, hvor trænger vi alle til Sol,
de forladte Kvinder dernede og jeg ensomme fremmede;
se deres vendte Ansigter, pilsnare Øjne,
alle deres Bevægelser!
Hvor de bader sig i min Sol!

... til Solen gaar ned over mig og Siena.
Og jeg husker paa den store Dante og hans guddommelige Komædie.
Det var en saadan adelig Dame fra Siena,
fuld af Letsind og flammende Hævnsyge,
om hvem han fortæller, at hun jublede, da Sienas Tropper blev slagne,
jublede over disse slagne Landsmænd,
»som en lille Drossel for en Smule Solskin«,
og formastelig raabte til Gud:
at hun aldrig vilde frygte ham mere.

Der er nu til sidst en Marmorbænk
graa af Ælde
foran mine opmærksomme Vinduer -
hvor de sidder i Tusmørket og samtaler længe.
Snare til Glæde, raske til Hævn,
pyntelige Drosler fra Siena!

I alle de Gader og Gyder,
der snor sig Palads ved Palads
rundt om den hulede Plads
i Hjærtet af Siena - der lyder
nu Mandssang til Gylp af en Mandolin
om Bjærgenes Blaa og den mørkrøde Vin.

218

Tizians Roser

Jeg røres af de tørre Toscanerinder,
men røres i Dag mindre af Tizians Venus
med Roser i det fugtige Haar.
Tizians Roser ligner Ræddiker.
En dugget, dansk Kløvermark
dufter indenfor mine Sanser
og synes mig rigere og helligere end Roserne.
Hvilken stor Maler Tizian var bleven,
havde han kendt en dansk Kløvermark!

219

Rom

Le pape est athée.
Paa alle middelalderlige Mure i det ugudelige Paris,
ved alle Kloaker i det forhen katholske Paris,
havde den fløsedede, fingernemme Ungdom fra den tredje Republik
med stor Forargelse ridset:
»Paven er Atheist«.

Da Staten paa *sin* Bekostning
har ladet Friheden, Ligheden og Broderskabet
indhugge paa alle Seinebyens Kirker,
er det kun en Selvfølge, at den travle Ungdom
har efterladt sin Haandskrift ved alle Kloakerne:
»Paven er Gudsforlægter«.

Jeg forarges ikke paa de unge Mennesker i Paris, der er saa dekorative.
De lever paa en Kvist sammen med deres Pige
og forhaaner Gud og Paven.
Jeg har selv min Elskede i Paris,
og jeg ved, at vilde Pigebarnet elske mig,
vilde hun blusse af Ømhed for mig,
mens hun forlangte af mig min evige Salighed
- jeg forhaanede baade Gud og Paven.

Jeg har set hende i pragtfulde Sale,
midt i den forundrede Mængde
stolt og rolig smile mig i Møde,
udsætte Navn og Rygte for *min* Skyld.
Jeg har tænkt: det ender vel en Dag med,
at hun midt i Mængden lader de sidste Omsvøb falde,
at den stolte elsker mig for alles Øjne -
220 alt imens hun vedblivende nægter mig
den verbale Tilstaaelse af sin Elskov.

Og hvis dette maatte ske - jeg er beredt!
Jeg er beredt til at afsværges
min Salighed - min Himmel - mit Alt...
Thi foran hendes gennemsigtige Øjne
er det, som om jeg selv fordobles,
mit Mod, min Manddom, mit Livs Fylde, mine fem Sanser.
De Ord, vi taler til hinanden, er ikke Ord,
og Billederne er ikke Billeder eller Farverne Farver,
men Ordene er selv Ting, der fornemmes,
nogle som fyldigt Læder, nogle som skørt Musselin,
nogle helligmærke som Himlene paa florentinske Malerier
og andre duggrønne, duftende som dansk Kløver.
Hun fordobler mig, naar vi taler til hinanden,
saa jeg holder Jordens Axe og Stjernelegemerne
i mine faste Hænder.
Og Dagen derefter
er jeg helt smykket med usynlige Myrter.
Hvis hun en Gang vil tilstaa mig sin Elskov
i fuldstændige Ord og dertil i Gærning,
da har jeg opnaaet mit Væsens Hensigt for Evighed,
da kan jeg undvære Guder og Himle,
jeg skaber dem selv nyere og bedre,
jeg er beredt til at afsværges.

Med saadanne Tanker,
og mens jeg med Andagt huskede
min i Paris efterladte Veninde
(som en lille, hvid Kilde imellem Myrtelunde),
kom jeg en Aften til den evige Stad.
I Rom bor Pontifex maximus,
Verdens øverste Brobygger.
Og mens jeg nu paa Gaderne i det store, stille, sollyse Rom
fra Monte Pincio til Kolossæum,
fra Vatikanet til den spanske Trappe,
mødte mange Kvinder
221 af Byens skønne, mægtige Race,
mens et langt, lydløst Optog af unge Gejstlige
som en pludselig Skygge fra en usynlig Haand
af og til overskår de sommertørre Torve og Pladser,
tænkte jeg paa den altfor fiffige Gadeungdom i Paris,
som havde indbildt mig, at Paven

- den øverste Brobygger -
var en Gudsbespotter, der ikke troede paa sine egne Madonnaer.

Verdeshovedstædernes Ungdom
er træt af Madonnaer.

Som ethvert Hus i Oldtiden havde sine Penater og Larer
og hver By sin beskyttende Guddom,
saaledes har i den latinske Verden
hver Stad, hver Flække, hver Landsbykirke
og hver Kunstmalmester
sin egen Madonna.

Fra tusinde Lærreder smægter hendes hellige Smil,
og evig dette Barn paa Armen, denne Glorie om Panden,
om hun er fra det yppige Milano eller det havfrie Venedig,
fra det sirlige Toscana eller det søde Neapel
eller fra et Sogn i Paris.

Menneskefornuften vredes paa den idelig gentagne Kvinde med Barnet,
disse Landsby-Madonnaer, Helgeninder fra de naive Provinser,
der synes altid at forudsætte
en Verden af Bønder og Skippere. -
Kun derfor har den opvakte Ungdom
skrevet det langs ad Murene,
at Paven er Fritænker.

Men de Smil, som min Veninde havde efterladt i min Erindring,
var her i Rom brudt op paa ny
og brændte mig som tusind, fine Saar og Rifter,
og hendes strænge Bryn forfulgte mig
som en ren, ædel Linie.

Og da jeg nu ogsaa kom til Peterskirken
og satte mig stille paa Trappen
222 mellem Tiggere og spanske Pilgrimme
for at nyde den kongeligste Udsigt i Verden
over Søjleraderne og de stænkende Springvande
og over Obelirken med den latinske Indskrift:
»For alt ondt i Verden varer Herren sin Almue« -
(den rundeligste Amnesti, hvormed nogen Fyrste paa sin Kroningsdag
betryggede de fuldtro Undersaatter!) -
da gav jeg mig længe til at gruble over St. Peterspladsen,
dens Tegning og Grundrids,
disse omhyggelig dragne Linjer, rent ubetydelige Skraaninger af Jordsmonnet,
der ved en nøjagtig og videnskabelig Øjenforblændelse
ændrer Perspektivet,
saa man tror at staa foran Jordens mægtigste Plads.

Og jeg tænkte:

»Paven, den øverste Brobygger,
sidder han der bag Peterskirken i Vatikanet
og tror ikke det mindste paa sine egne Løgne?
og med en Foliant, en Passer, en Punkternaal,
nogle Trylleformler, Cirkler og Trekanter
tager han hele den løgnagtige Verden ved Næsen
og drager den ind i sine matematiske Linier?
Eller er ikke netop den klare Linie
en Aabenbaring af den hellige Aand,
det sikre Kendetegn for det Guddommelige
(som min Elskedes strænge Bryn)
den rene Linie!«

Naar man kommer tilstrækkelig langt mod Syd,
er der tilsidst intet, man ikke forstaar.
Og jeg tænkte: som jeg har min Madonnajeg tror paa,
saa tror Paven ogsaa paa sin.

I Pavens egen Kirke,
i det uhyre San Pietro i Rom,
der fandt jeg Pavens Madonna:

223 i Marmor af Michelangelo - Gudsmoder
med Liget af den Korsfæstede tværs over det moderlige Skød

Det er ingen florentinsk eller umbrisk Landsby-Moder,
en sød Uskyldighed fra Lombardiet eller Sicilien,
men det er Italien, Italienerinden selv,
det er Modersorgen, Kristenheden selv,
som vaager over den ihjælslagne -
stivnet af Vrede, der opløser sig i rolig Omhu.
Verdens fornemste Kvinde.

Paa det fine og mægtige Skød den døde Vægt.
Men jordisk Byrde trætter ikke Kvindens Skød
Legemet hos den kloge Kvinde lyder nu en ophøjet Vilje.
Og det formørkede, endnu unge Ansigt
stirrer fremad uden Glemsel, uden Forklarelse,
mens hun let løfter Haanden
for evigt - frem gennem Rummet og Tiderne -
at salve den lemlæstede Menneskehed.
Jeg har siden truffet dette Ansigt hos en levende Kvinde,
og hendes Ansigt har overbevist mig,
at med slige Madonnaer
kan man være Pave
og tro paa en Himmel.

224

Pompeji

Idag brænder jeg paa ny
efter det solviltre, skyggevaade Neapel
og efter det støvede Ricini,
den sporvognsbefærdede Forstad paa Lava fra Oldtiden,
hvor jeg spiste i en Have
og drak den billige Lacrima Christi-Landvin,
men yppede Trætte med Urtegaardsmanden
om Billigheds Krav for Salaten og Hønen.

Og efter Pompeji, det Mur-omfredede,
paa hvis Tærskel en fjortenaars, sortklædt Novice
raslende fremholdt en Fattigbøsse
og modtog min Skærv med en Smilen,
da jeg indvendte (som en naadig Kardinal efter Middag)
at man glemte Fattigdommen over Nonnens allerkæreste Øjne;
- efter Pompeji, det Mur-omfredede,
det muntre og rytmisk ensomme,
hvis Porta Marina, fordum Nedgang til Havet,
ikke mere kysser det raa Hav og de stærkblaa, skyllende Bølger,
men er Nabo til en milebred Slette
og ene bevogtes af brændende, dagrøde Valmuer.

Pompeji, den romersk-antike,
halvt nedsmuldrede, helt afsluttede Søstad,
det bredeste Liv i den trangeste Ramme,
(som et Digt af Ovid om de Eviges Boliger)
de smalle, smalle Stengader med de alenhøje Fortove,
hvor i Oldtiden Slaver alene var Forspand,
(thi man taalte ingen Oxe, intet Trækdyr i Byernes renlige Midte);
de offentlige Bades Luftighed og Mosaiker
og Væggenes Felter, det dybrøde, venlige Vox:
225 Fresker i Rigdommens Hal som i Skøgenes Kippe,

og Templerne, og Vinhusene, og Matronens Arne, og Forum.

En Forsamling af Templer!
Tro ikke paa Forgængeligheden!
Døden er kun et Slør, hvorigennem Venus smiler des sejrriigere,
og en afdød Neptun, i hvis Skygge jeg plukked en Urt,
saarer mit savnende Hjærte med Treforken,
og jeg støder (med Forfærdelse) foran en afbrudt Portal
paa Jupiter, Tempel-Overøversten.

Ak, Forskningen med dens daglige Slæng af Æseldrivere
besudler nu Helligdommene,
og Vejen hid fra Neapel over det støvede Ricini
er ganske brolagt med de allermoderneste Svindlere
til Udplyndring af en antik Rejsende.
Havet er sunket, Jordsmonnet har hævet sig,
over al Verden kun én Gud og én Telegraf,
og de Evige har forladt de Jordiskes Boliger.

Som en Gople, som en eneste Søstjerne efterladt ved Ebbe,
hviler Pompeji i Solen,
en aaben, forstenet Hjærtemuskel
fra den almægtige Oldtid.
Og Porta Marina, fordum Trappe til Havet,
bevogtes af en sortklædt Novice (for ung endnu til Nonne)
og en Flok Valmuer, som smaa, røde Kardinaler.

226

227

ANDEN BOG

228

229

I Ligurien

Et Billed paa min Væg, en Engel i min Stue,
en Røst, som fylder Rummet, en blussende Drue
paa Bunden af mit Glas, en Glæde ved min Dug,
en Skammel for min Fod - som elsker mig i Smug.
Ja det er det, jeg vilde: paa Ovnen lidt Flamme,
paa Muren et Portræt i sin rolige Ramme,
der sidder ganske fladtrykt og længes, forgaar,
men aabncr som et Forhæng sit udslagne Haar.

230

231

Den, der er vendt tilbage fra en Hvalfangst i Nordhavet eller fra en Omflakken mellem ældgamle Stæder i Sydens Sol: med Isbjørneskind og Hvaltænder eller med Kameer og Antikviteter i sin Bagage; med Rejseluft i Klæderne og med noget fremmed i sin Tale, noget fremmed i sin Smilen - den, der vejrbidt eller sommerbrændt er hjemvendt til den første lune Stue, hyggelige Arne, hvor han paa Udrejsen dvælede nogle Dage som ved en sidste Station - han kan fortælle, han er forunderlig. Og den unge danske, som, efter et Aars Flakken om i Italien, med direkte Tog fra Nizza var ankommen til Paris og nu en Aften som i gamle Dage

befandt sig i de kendte Stuer hos en bosat, nordisk Videnskabsmand, havde foruden Værten to nysgærrige, unge Piger fra Danmark til at høre paa sig - frygtsomme, forhippede og lattermilde. Hans Skæg var blevet noget anderledes end i Fjor og hans Sprog mere monotont med besynderlige Dialektbetoninger af og til. Og de to lyttede med den ubevidste Respekt, som alle, før de har været i Rom, føler for den, der har set Kolossæum.

De var Søskende.

Den ene havde flygtig truffet ham forrige Aar. Hun studerede Musik i Paris. Den anden havde blot været her et Par Maaneder og kendte ham kun af Søsterens Omtale og af et Portræt, hvor Skægget som sagt var anderledes end det, han nu trak i.

De bange, unge Piger fandt ham den ene Aften helt morsom og mærkelig: denne solbrændte Mand, dette Portræt, som var bleven virkeligt.

Og de sad der saa pynteligt ved Siden af hinanden henne i Værelsets mørke Baggrund, og de klagede ham deres Sorger som to indespærrede Fugle, der flagrede mod Gitret i Længsel efter Befrielse.

For at den spillende Søster ikke skulde være altfor overladt til sig selv i det slemme Paris, havde Forældrene sendt den ikke spillende ned til hende. Det var ingenlunde det værste. Men for at ikke de to Søstre i Forening skulde opfinde noget skæbnesvangert, havde man 232 anbragt dem i et Pensionat, hvor der vaagedes mer end moderligt over Staklerne. De var som kædede sammen med en usynlig Lænke og maatte aldrig skilles ad. Naar den musikalske var til Timer i Konservatoriet, maatte den umusikalske sidde hos og høre paa disse uendelige Øvelser. Det var endda ikke det værste.

Men i Følge et højtideligt Løfte, de havde aflagt til deres Forældre, maatte de ikke uden alvorlig Ledsagelse betræde den store, skandinaviske Kafé skraas for Théâtre Français; hver Aften Klokken sex, Absintens Time, kredsede deres Tanker og deres Skridt om den som Evas om Træet med den forbudne Frugt.

... Det allerværste var, at de sad her saa friske, henrivende netop i deres Indestængthed, saa man for lutter Glæde ikke kunde beklage de to Stakler, og man priste deres udmærket forstandige Moder, som havde lænket dem til hinanden ved usynlige Kæder. Thi fandtes ikke saadanne nye Sjæle, der gror i Skyggen, for hvem skulde da den hjemvendende fortælle sine Æventyr fra Solens Lande og vise sine Skind af fældede Leopardter?

Andre har maaske set noget større og bedre. Men Silvio nøjedes med at fortælle, hvad han selv havde set. Han havde været i katolske Lande og elsket en Niece af en Kardinal, og hun lignede Michelangelos Madonna i Rom, saa han mange Gange selv troede, at han havde elsket *Pavens Madonna*.

233

Vi boede ved Middelhavet, fortalte Silvio: paa den genovesiske Kyst, hvor Ordsproget siger, at der findes Mænd uden Ære, Kvinder uden Undseelse og et Hav uden Fisk. Et andet Ordsprog paastaar Bjærgene saa blottede for Trær som de genovesiske Kvindehjerter for Blu. Men alt dette er Overdrivelse og Løgne, som Genovesernes Naboer i Toscana og Lombardiet har fundet paa. Genoveserne er Sømænd fra gammel Tid; deres Blod og deres Sprog er ikke videre rent, eftersom sørøverske Maurer og Tyrker igennem hele Middelalderen har hjemsogt de liguriske Bredder. Genoveserne er Søfarere og deres Koner altsaa Sømænds-Koner. Det forstaar sig. Det Sand, som Bølgerne ved disse Bredder hvirvler op, er sort og skidengraat. Men man støder meget sjælden paa Sandbund. Naar man bader, er det oftest mellem solgule og sønderrevne Klipper - *Gallerier* ved Navn - og Klippebunden er helt spækket med Søpindsvin, saa man altid gaar med Fødderne fulde af smaa, sorte Torne. Men Klipperne er ikke saa skallede, som der siges - alle Slags Frugter, Grønt og Korn vælter frem; man gaar mellem eneste Haver af Oliventrær med grøngraas Blade og i Pinjeskove med højt Græs.

Om Solen, der brænder stærkt om Somren, gør Menneskene troløse, ved jeg ikke. Nedfaldne Pinjenaale gør Stierne glatte og farlige. Dybt under én strømmer det prøvede, det rovbegærlige Hav. Folk, der har tjent Penge i Amerika, har paa Højderne bygget deres smagløse Paladser. I Genova findes der ældgamle Kolossal-Statuer som frygtelige Afgudsbilleder. Og Befolkningen i de smaa, sure Kyststæder er klerikal endnu i Erindring om en Tid, da Ligurien var pavelig Provins, og da velmeriterede, gamle Borgere blev puttet fire Uger i Fængsel, naar de en Søndag havde forsømt Messen. Gamle Faer Canepà i Rapallo er en Købmand og Kafévært, der selv har afsonet denne Brøde med en Maaned bag Vagtaarnets tykke Mure. Det var i Tredserne, før Italiens fuldkomne Genfødselse. Den gamle Knark smiler under sine graa, hæderværdige Haar, hver Gang han fortæller det; og saa 234 ofte der er Valg, stemmer han med de liberale - men der holdes Faste i hans Hus hver Fredag, foruden i hele Fastemaaneden. Hans Datter, den kønne og hjærtensgode Carlotta, har selv fortalt mig det Hun er en spinkel, ung Pige i sin allerbedste Vaar; hendes Ansigt har faaet sit ejegode Smil af at faste. Lidt tør, men hun har en rød Mund; og de varme, brune Øjne i det forsagende, blege Ansigt er saa kastaniemørke, som kunde de næsten smitte. Men der er ikke Plet paa denne

Skønjomfru, ikke en ond Blodsdraabe i hende. Paa en trebenet Stol sad hun saa ret opad Væggen, med en uvis Mine, lidt forlegne Hænder og svarede mig fremmede paa mine mange Spørgsmaal. Naar der fastes, faar de hos Fader Canepà ikke Vin og ikke Kød.

»E perché?« Hvorfor? spørger jeg.

Hun aabner Munden lidt for meget, saa hun næsten gaber ved det ubestemte Smil, der tindrer op i hende.

»Fordi det er billigere,« siger hun i troskyldig Spøg, og denne kvindelige Smilen, der pibler frem af Struben, synes at fylde hende indvendig lige ud til Fingrene og Skospidserne.

»Altsaa, naar De faster, faar De ikke Vin og ikke Kød ... Men til daglig, Frøken Carlotta?«

Den kloge, unge Pige flytter sig lidt urolig frem og tilbage; hendes Hænder ligger oven paa hinanden paa det venstre Knæ. Og atter fyldes hendes Strube af en lille, velsindet Latter:

»Ja, da faar vi heller ikke Vin eller Kød.«

»*Contenta dipoco*« (fornøjet med lidt) siger jeg.

Frøken Carlotta er en dannet Pige. Hun taler rigtig smukt og rent italiensk, mens hendes Fader kun kan dette genovesiske - uforstaaeligt som en drukken Grises Grynten. Frøken Carlotta ejer en eneste Bog »De trolovede« af Manzoni - *i promezzi sposi* - og hun har laant mig denne Husbibel for ærbare, unge Piger. Frøken Carlotta klæder sig under Hensyn til de knebne Omstændigheder aldeles nydeligt. En let Kjole med graa og orange Striber giver hende et Skær af noget fremmed, afrikansk. Naar man ser hende, venter man hvert Øjeblik, at der ude bag Buegangene, hvorunder vi sidder, skal komme et marokkansk Sørøverskib med brede Sejl og bortføre den unge Pige, hvis magre Ansigt og mørke Øjne er et græsk Oldtidsmaleri som de Portrætter af afdøde, man har fundet i ægyptiske Grave.

Men der kommer ingen muhamedansk Prins for fulde Sejl og bortfører Carlotta til et broget Afrika. Og det bliver vel til syvende 235 og sidst en Rapalleser. Jeg kunde unde hende det bedre. - Daglig afkøber jeg den beskedne og stolte Pige nogle Favne af de Kniplinger, som hun og hendes halte Søster forfærdiger i denne evigsamme Buegang foran det blaa, evindelige Middelhav. Den halte Søster er den ældste af de to unge Piger og ligesaa hjærtensgod og forstandig som Carlotta. Og *hende* kommer da nok aldrig nogen Muhamedaner og henter.

Hvorfor ogsaa en Muhamedaner?

De to Søstre er gode Kristne - ligesom Padre Canepà er vedbleven at være det til Trods for Fortids Brøde og ustanden Forfølgelse. Og endskønt de lever i det nye, frie Italien, har man endnu ingen Søndag set dem mangle ved Messen.

De nyder ikke Vin, og de spiser ikke Kød paa Fastedagene - Carlotta og hendes halte Søster. Heller ikke paa Ugens andre Dage nyder de Vin og Kød. Men de valfarter - Carlotta og hendes halte Søster - en Gang om Aaret til Madonnas hellige Kilde paa Toppen af Mont' Allegro; det gør alle Folk i Rapallo; det giver Held, Sundhed og Medbør for hele Aaret. De staar en Morgen op før Solen; thi Bjærgbestigningen varer to eller tre Timer, og Solen er slem som Skærsilden. De er iførte deres nyeste Dragter, og før Frokost vender de tilbage som friskere og bedre Mennesker, smykkede med Blomster.

Ogsaa jeg har valfartet til Mont'Allegro og Madonnas forunderlige Kilde. Men den Gang var jeg ikke mere i Rapallo. Jeg boede i en anden Søby en halv Mil borte, i Santa Margherita. Jeg var kun en vantro, en Muhamedaner, der gjorde denne Valfart, som man oplever et Æventyr, under Anførsel af en ligesindet, ædelmodig Romerinde, der var i Slægt med det høje Klerisi og mere kættersk end Antikristen Renan, men høflig mod Madonna - Guds Moder. I vil ikke tro mig, men jeg har aldrig drukket Vand, der saaledes lædskede mig eller aanded Luft, der saaledes rensede mig i Bunden af min Sjæl.

Valfarten til Mont'Allegro

oprandt af Nattens Dugg og mørkblaa Skygge.
Og med Clara, en stegt Høne og en halmomflettet Fiasco mørkblaa Vin
steg jeg ned ad de femoghalvfems
Marmortrappetrin
i mit høje Hus i Santa Margherita Ligure,
hvorfra jeg saa ud over Bjærgene og Middelhavet.
Med Clara, en Flaske Vin og en Høne,

traadte jeg ned i den gamle Bademesters Jolle,
om Morgenen før fem,
da Bølgerne endnu sov og frøs.
Clara dækkede sin Hals med et gult Silketørklæde.
Men Solen drog langsomt Tæpperne af Jorden som rødmede,
og kysede med sin blinkende Ildmund
Alverden lige i Hjærtet.

I mit høje Hus mellem Bjærgene
havde jeg udkastet Planen
om at sejle hen over Middelhavet til Rapallo
og besøge den blaanende Bjærgtop,
som jeg hver Morgen saa derborte, Genbo til mine Vinduer,
Mont'Allegro med Madonnas hellige Kilde.

Den gamle Bademester greb altsaa Aarerne.
Han lignede Silen: paa Skægget
og paa de kraftig knudrede Ben.
Med Clara, Hønen og Vinen
gled vi hen over Middelhavet.
Klippekysterne, de brungule Gallerier, inddrak Dagslyset;
de fine, fine Bjærgene var snart saa morgenfriske og blussende
237 som Signora Clara, der sidder i Baaden
vittig og yndig oplagt.

Fra Klippehøjderne saa de adelige Røverslotte
fra en hensmuldret Fortid
ned paa os med graa Glemsel,
men de smagløst-optømrede og frækt skrigende
nye Villa-Paladser
vaagnede op til Dagens Reklame og Børssvindel.
Og Fru Clara samtalede fornøjet
med den roende, gamle Bademester
- *il vecchio bagnino* -
som fortalte hende, hvad han kunde huske
om »det ny Italiens« Tid, Kampen, Genfødselen,
Garibaldi, Cavour og Viktor Emmanuel.

»Ja, Viktor Emmanuel var den grimteste Mand i Landet,«
sagde den gamle, rolige Bademester og skar en Grimace,
»og han genfødte Riget og erobrede Italien,
men styg var han, og styg blev han alle sine Dage.«
Den gamle Bademester drog paa Aarerne.
»Kun de tyske Damer beundrede Kongen;
de sværmede - siges der - for hans mandige Styrke,
som Grimheden gjorde mere fremtrædende.«

Baadføreren tav.
I Morgenkøligheden svøbte Clara Silkeklædet
tættere om sin varme Hals,
og med sin lette Humor, fri som en ung Frue,
spurgte hun den gamle Bademester,
om Viktor Emmanuel ikke havde været
en galant Mand overfor Damerne.

»Sicuro, ch'era galante!
Galant var Kongen. Det er sikkert,«
sagde den gamle Bademester.
»Naar han gik paa Jagt i Bjærgene,

vidste alle, hvad det betød;
238 en Fjær i Hatten, Gamasker paa Fødderne, Bøssen paa Nakken!
Kongen kunde aldeles ikke skyde,
men han gik om i Bjærgene, bankede paa Dørene,
fortalte, at han var vejvild; og han var stolt af,
at han var Viktor Emmanuel
og turde sove i Bondehytterne om Natten.«

»I Tyskland sværmede Damerne for ham,«
gentog vor Baadfører.
»Men hos de italienske Damer hjalp det ham,
at han var Konge og kunde give Anvisning paa Italiens Bank.
Paa en Jagtudflugt traf han en meget klog, ung Kone,
som strax kendte ham, men ikke turde tage mod saa megen Ære,
før hun havde samtalt med sin Ægtefælle.
Kongen lod hende tale med Manden
og forærede ham en Titusind-Francs Vexel.
Manden skrev et Nul til
og gik hen og hævede hundrede Tusind.«

Den alvidende, gamle Bademester trak paa Aarerne.
»Det var derfor, at den Lov blev indført,« sagde han,
»at Anvisninger kun er gyldige,
naar Pengesummen findes angivet
baade med Tal og skrevne Ord.«

Fru Clara saa paa det forbirindende Vand,
gøs en Smule, og hendes nydelige Næse krusede sig
med fin, klerikal Forslagenhed,
og hun smilte som de unge Dronninger
i deres Erfarings første Blomst:
»Han satte et Nul til, og han var ikke narret - Ægteper!
Hvad betyder et Nul, naar Kongen er naadig?«

Imidlertid oprandt Solen helt.
Vi havde sejlet næsten en Time
henover det blaa Middelhav,
mens vi samtalede om Verdenshistoriens store Mænd.
Nu løb vi ind paa Bredden ved Rapallo
239 nær det Hotel, hvor jeg en Gang søgte Beboelse,
men hvis Ejerinde, den unge Enke,
aldrig var kommen overens med mig.
Hun laa netop i Bølgerne foran sit Gæstgiveri
og badede sig i den meget tidlige Morgen,
og hun blev rolig liggende,
men hun stirrede efter mig og efter Fru Clara
med nysgærrige, lange Øjne
som én i sin Havindskæring forstyrret
koldblodig Krabbe.

Fru Clara vinkede Farvel til den gamle Bademester og Middelhavet,
et foreløbigt Farvel,
thi da vi var steget en Time i Højden, med vor Flaske Vin og vor Høne,
begyndte vi atter at skimte det store, brede Blaa.
Og atter skjultes det,
mens vi ad stejle Stier, mellem grønne Haver,
under Oliventrær, der kun gav halv Skygge,
i en Sol, der var altfor pragtfuld ved os,
endnu steg til Vejrs, steg til Vejrs.
Men Middelhavet var hemmelig fulgt efter os.
Just som vi havde naaet Halvvejen,
just som vi mærkede Duften af krydrede Bjærgurter
og segnede om i Skyggen af det første Fyrretræ,
skimtede vi det pludselig, uimodstaaeligt:
Havbugterne, vi havde besejlet,
alt det blaa Middelhav
uden Slør om sine Lemmer, i udrullet Pragt,

som havde det ligget paa Lur efter os og nu fangede os
- solophedede, skønhedsforfulgte.

240

»Madonna santa - hellige Madonna!« sagde Fru Clara og stirrede ned i Dalen til Rapallo og over Havbugterne til Bjærgene og vort høje Hus i Santa Margherita: »Man faar Solstik - c'è da darsi un colpo di sole.«

Vinen turde vi ikke drikke, fordi vi endnu intet havde spist, og vi vilde ikke røre Hønen, thi da fik vi aldrig Kraft til at naa Toppen og Madonnas hellige Kilde. Saa samlede hun nyt Mod og fandt paa at fugte vore Skosaaler med Vin, for at de skulde være mindre glatte. Vi satte os i Bevægelse, men en Gang imellem standsede hun:

»Aa, hvis jeg var deroppe, vilde jeg være Dronning af England.«

Paa alle Bjærg højder fulgte Middelhavet os - som det blaaeste Vanvid.

Endelig, allerøverst paa det brændende Bjærg, naaede vi en Skov af Ege, der lukkede sig svalt over vore Hoveder.

»Nu er jeg Dronning af England,« sagde Fru Clara og aandede dybt den milde Friskhed.

Jeg følte en salig Vederkvægelse og tænkte paa Jean Jacques Rousseau, der havde skrevet:
»Naar jeg en Gang er syg til Døden, da bring mig hen i Skyggen af en Eg, og jeg lover Jer, at jeg skal gaa helbredet derfra.«

Under Egene drak vi begge det kolde Vand, der strømmede fra Madonnas Kilde.

I Gæstgiveriet nær den hellige Kildes Kirke blev vor Høne varmet, og der tilberedtes os en Salat af Tomater.

Vand eller Vin eller menneskelig Føde har ikke før og siden behaget mig som sammen med Fru Clara paa Mont'Allegros Enemærker - i Hellighedens Skygge. Thi som Katolik og Broderdatter af en romersk Kardinal vidste Clara paa den snildeste Maade at give Gud, hvad Guds er, og Verden, hvad der tilkommer Verden, at neje i Kirkedøren og korse sig og bestænke os begge med Vievand.

Hun forstod at brede en Dug, og klerikal opdraget gennemskuede 241 hun den religiøse Overtro med en Kardinals Skarpsindighed - mens hun indrettede alt paa en ordenlig, kristen Maade.

Og naar hun sagde:

»Nu er jeg Dronning af England,« forbavsede det mig slet ikke, thi hun hørte til de unge, uforsigtige Dronningers ædelmodige Race.

242

- Det tabte Paradis -

I.

I Tidernes Morgen var Paradiset skabt,
det er uhyre Skade, at det siden gik tabt;
der var Trær og grønne Grene, der var Springvand mellem Stene,
og hver Morgen opgav Herren, hvad enhver skulde mene.

Cikadernes Lyd og Bevidstheden om Dyd,
den lyse Sol og Sneglene, som svedte af Fryd,
Vorherres egen fejlfri og nænsomme Lære,
alt gjorde Havens Skygger og Grønsvær mere kære.

Et Skærsommer-Æventyr; der var skæbningsvangre Dyr:

og saa har en lille Kvinde sat det hele over Styr.
(saa ydermer det Rygte spredtes ud for fire Vinde,
at det Paradis, som spildtes, nu maa skabes ved en Kvinde.)

II.

At den Skade skulde ske... det var slemt for dig og mig,
du Vandringsmand og Ven, som paa Livets lange Vej
foran alle gyldne Gitre med Ord og Penge beder
Keruben om at aabne for de tabte Herligheder.

Vi har set i Gips og Maling, som vi fandt i Nord og Syd,
en Rest af Paradiset - vi har anet dets Lyd,
hvor de høje Broer hænger, hvor de hvide Baade krænger,
mellem Pinjerne, som svajer, Telegrafernes Stænger.

Vi har læst de tusind Bøger, og tilsidst blev al Ting klart.
Ak Vandringsmand og Ven, megen Uro var spart,
hvis trygt og rolig anbragt ved Evighedens Side
vi daglig fik forkyndt, hvad vi behøved at vide.

243

III.

Men Kvindens Tro er frisk: »Mit Paradis, dæk Disk!«
(en Flaske Vin, en Høne og en Ret af Havets Fisk)
Ja, sidder vi med Tryner som ved Troldhexens Taffel,
hun røres af vor Skønhed, saa hun taber Kniv og Gaffel.

Og rent og urent blander hun paa storslaaet Vis,
som da man beded Hjorten i det brede Paradis
og drak den rene Herlighed af guldtunge Skaaler,
og det var idel Himmerig, der hang ved Evas Saaler.

244

Fru Clara

Saa toge de Mocns hvide Brystben,
deraf danncd de en Harpe ren.

Saa toge de hendes Fingre fem,
og Harpeskrucr danncd de af dem.

Saa toge de hendes lange Guldhaar;
deraf sno de Harpestrcngc smaa.

(Af en Folkevise.)

I Genova, Hovedstaden for det allersimpleste Italien, en Storby for Handelsmænd og Sofarere, opfyldt af Paladser og Marmor, Blæst og Stov - i Genova, i det Hotel, hvor jeg for Maaneder siden havde nydt det første Maaltid italiensk Brod, Suppe, Kod, Fjærkræ, Vin - et Hotel, jeg vedblev at søge til min Afrejse (men da var Værten for sin Redeligheds Skyld gaaet Fallit) - i denne hvidkalkede og efter Landets Skik nogne Gæstestue havde jeg gjort mit lykkeligste Fund i Italien.

Solen var ved at gaa ned. Jeg sad dér og spiste af Pligt og med en daarlig Appetit, og så stadig ud af Vinduet for ikke at forstyrre mig selv eller to Damer, en ældre og en yngre, der spiste ved Nabobordet. Hvor forskellig jeg folte mig fra den Silvio, der her, for fem Maaneder siden i Januar, i Vinterens Hjærte, havde sat Foden paa italiensk Jord Den Gang var en hæftig Ulykke tilstodt mig, en Ulykke, der havde sviyet og brændt mig i Struben og gjort mig ydmyg og bange, men en Ulykke, som jeg turde begræde med rigelige Taarer. Jeg havde elsket min lille Ulykke - trods alt! Og nu var det hele opløst og bleven til Ingenting. Jeg var kommen herind fra mit Sommerophold i Rapallo; jeg var som altid alene - men uden Kærlighed, uden Taarer. Og jeg syntes, at jeg var naaet til Ende med min Skæbne, og at intet mere berettigede mig til ubeskedent at udeblive fra mit Fædreland

Da fornåm jeg mig strejft af et lille, gyldent Smil.

Og jeg vendte Ansigtet fra Vinduet om imod Nabobordet og saa i 245 det lyse Tusmørke de to Damer, Italienerinder, der spiste og stadig samtalede: den ældre, bred og godmodig, lad og anstændig-sur, var klædt i noget gult; den unge - livlige og fortællende - var mørkklædt, spinkel i Livet, ret i Sædet og bar endnu, mens hun spiste, tyggede, Hatten og et lille, sortblomstret Slør, der naaede hende midt ned paa Næsen. De førte en altfor alvorlig Samtale. Tilfældig saa jeg under Bordet hendes Kjole af en vis, sirlig Vidde og paa det graa Stengulv to Damestøvler, der var saa ranke i Vristen, som den højtidelige Dame selv var hurtigtalende. Jeg vilde halvt sukkende atter vende Hovedet bort. Et Par Toner af hendes bløde og dog saa modige Stemme rislede ind i mit Øre, og jeg fik Lyst til at høre efter. Jeg hørte, at den unge, mørkklædte Signora kaldte sin Bordfælle med »De« - at hun paa dette meddelsomme Italiensk, der er saa fuldt af Hensyn og Sir, fortalte en lang Lidelseshistorie om to Børn, der begge var døde paa én Vinter, og om en Mand, en smuk, smuk Officer, som var bleven uhelbredelig sindssyg, og som hun havde bragt paa en Anstalt, da han med sin Galmands Appetit næsten aad hende ud af Huset. Igen en Italienerinde, der fortæller sit Livs Skæbne! tænkte jeg. Vil det aldrig holde op med Lidelser her i det skønne Italien?

Da ramtes jeg atter af et lille, gyldent Strejfblik - et flygtigt og ligesom forundret Vennesmil fra den mørkklædte Signoras sorgomhyllende Ansigt. Men saa pludselig ungt og lofterigt var dette Smil - som en gylden Frugt, som en grønlig Orange, bleg, næsten moden, der titter frem fra sit mørke Løv.

Jeg vendte Hovedet bort for ikke at fornærme hende med min Nysgærrighed. Men mine Øren opfangede hvert Ord. Jeg begyndte at samle og begribe. Jeg fik desuden den diskrete Opvarter til at give mig lidt Vejledning.

Med direkte Tog nordfra, fra Milano, var Signora Clara i Gaar ankommen til Ligurien. En Dame, der i alt havde fulgt sit eget Hoved; men en eneste af Milanos barske Vintre havde plukket hende nøgen for, hvad hun havde kær. Genvordighederne havde saaledes gennemtrængt den muntre Frue, at hendes Læge maatte tilraade hende enhver anden Luft end Milanos, der for hende var uheldsvanger. Hun pakkede sine Kjoler sirlig og forsigtig ned som en god Husmoder, thi hendes Formuesforhold var ikke længer gyldne.

I Kupéen havde den venlige Signora fra Milano truffet en Hotelværtinde fra det italienske Svejts, en svær Borgerkone, der stadsede i 246 en Sommerkjole af altfor skinnende gul Farve, og som rejste til Genova for at træffe sin voxne Søn. Og den hjemløse Fru Clara, som af Erfaring kendte Verdens mange Omskiftelser, sluttede sig beskedent sammen med Gæstgiverkonen.

»Man skal altid være høflig mod Folk, man tilfældig møder,« plejede den forhen fornemme Dame med en vis Højtidelighed at sige.

Hun elskede Svejtsserindens solide Dyrer.

»Det er en god og brav Familiemoder« - *una buona e santa donna di famiglia*.

Nu havde den fyldige Svejtsserinde sat sin Søn Stævne her i Genova uden saa meget som at angive Tiden og Stedet. Hun gik hver Dag som en Høne og kaglede efter ham. Signora Clara fulgte hende taalmodig; hun trængte selv til Selskab, Meddelelse, og aabnede sin Fortroligheds Sluser for denne tilfældige Rejsekammerat mere end for den bedste Veninde i Milano.

Min Mand - il mio marito. Børnene - i bimbi. Den lille Pige - la piccina. Jeg hørte hende gentage disse Ord Og pludselig fik hendes Stemme en bristefærdig Klinge. Hendes Kinder blev svulne af Graad, og hendes Øjne knebes til, som om en gram Sorg sønderrev hende indvendig fra, som havde en sort, uhyre Rovfugl taget

Bolig i denne fine Kvindeham og vilde sprænge sit altfor snævre Hylster.

Den ældre Dame mæler nogle kølige, trøstende Ord om ikke at fortvivle overfor det uoprettelige.

Den unge Frue vender Hovedet bort fra hende og pudser larmende sin Næse. I det samme saa hun mig, som ganske glemte at skjule min Deltagelse, mens jeg bevæget smilende førte mit Glas til Læberne. Denne ærbødige Beundring fik hende selv til at smile. Duggen tørres bort fra hendes Øjne. Hun vender mig resolut Ryggen og siger strax i en lettere Tone:

»Det er jo virkelig en trist Historie, kære Signora. - Paa en eneste Vinter ...! Hun var saa yndig, min lille Pige, og saa klog, skønt hun ikke var fire Aar. Ja, at jeg i Grunden ikke blev gal sammen med min Mand! Jeg er kun fireogtyve Aar, har ikke Forældre. Min Onkel, den gejstlige Mand, testamenterede al sin Formue til min yngre Broder og lagde sig til at dø af Ærgrelse, fordi jeg havde giftet mig med en fattig Officer fra Milano. Og saa gaar den Officer tilmed hen og taber Fornuftens Brug. Jeg har kun min kære, eneste Broder, men han er saa purung - giovane giovane - og jeg fortænker ham ikke i, at han finder det morsommere hos de smukke Damer i Rom og Paris end hos sin stakkels, trøstesløse Søster.« - Hun smilte pludselig, og hendes Smil fyldte hele Stuen med Spøg og Munterhed. - »Ja, og saa har jeg min Svigerinde, min Mands Søster, som hedder Angelica. En meget rettroende Frøken, som aldrig forsømmer en Messe og altid beder: Fader vor, du, som er i Himlen, gid tre hundrede og femogtresindstyve Ulykker maa ramme Clara (*la Clara*). Hellige, fromme Madonna, gid Clara (*la Clara*) maa dø, inden Aaret er omme! - Jeg har grædt saa meget se, se ...«

248

Hun rev pludselig Sløret op.

»Jeg er bleven aldeles syg af at græde. Og jeg har faaet de stygge, gule Pletter paa Kinderne... Kan man ikke se dem? Jo, jo, se kun her, Signora! - Lægen mente, at jeg maatte ned til Havet, adspredde mig, tage Bade.«

Jeg har siden faaet at vide, at Signora Clara tænkte:

»Hvad er det for en ung Mand? Han smiler saa kønt. Hans Smil trøster mig.«

Det var en lille Særegenhed, som efter min Mening altid røber en Italienerinde, hvad enten hun er Barn af Folket eller Niece af en Gejstlig: midt i Taarerne, hver Gang hun pudsede Næsen og aftørrede denne altfor sandfærdige Graad, som gjorde Ansigtet ukendeligt, kunde hun tilfældig komme til at se paa mig. Og strax tørrede Duggen bort fra hendes Øjenhaar.

Hvor jeg husker denne Middag, og - da vi havde rejst os fra Bordet - denne Solnedgang i Genova!

Svejtserinden paa Hotellets Trappe, besvarende min Hilsen med en umærkelig Hovedbøjning, og den sortslørede fra Milano, som svarede med et dybt og livfuldt Nik, saa at jeg uden for Døren standsede fortumlet og atter ikke kunde begribe, at jeg skulde træffe en slig Grande-Dame i Selskab med denne Svejtserkone. Svejtserinden og hendes unge Ledsagerinde promenerede langsomt paa Zigzagvejen op til Kastellet, som knejser paa en Tinde lige ovenover Jærnbanestationen! Svejtserinden bestandig søgende sin Søn. Og den unge Dame, der fulgte hende, ligesom tøvende.

Mens Solen gik ned over Genova, var der paa min Himmel opgaaet en ny, sød og smilende Maane. Hun syntes at gaa langsommere som før at oppebie mig. Hun stod der i Solnedgangen med den aabne, klare Pande og Brynenes mørke, fine Linie under det stramme Slør - saa uskyldig oplagt til Livet, saa beredt til en indtagende Spøg med Mennesker, der var dannede og unge af Hjærte som hun selv.

Den tjenstfærdige Opvarter i Hotellet »Albergo Cavour« - ung og listig smilende, en sand Henrik fra Holberg - sagde til mig, da han den næste Morgen efter Befaling bragte min Regning:

»De skulde dog ikke tage fra Genova uden at have set Kirkegaarden« - il campo santo.

249

»Hvor er de to Damer, som boede her paa Hotellet?« spurgte jeg helt tilfældig.

Og med den mest belevne Alvor svarede Henrik:

»Paa Campo Santo.«

Jeg forsømte det første Tog for at tage med det næste. Det smaaregnede, mens jeg flakkede om i det graa Genova. Graa Luft, Byger af Blæst og fin Regn ...

Jeg kunde ikke bekvemme mig til at rejse hjem til det lille Rapallo, hvor jeg i to Maaneder havde boet ensom og lidet lykkelig.

»Du skulde dog ikke tage fra Genova uden at have set Kirkegaarden« (il campo santo), gentog jeg for

mig selv.

Jeg kunde ikke bestemme mig.

Thi jeg var meget angerfuld over min Opførsel paa Spasereturen i Aftes, da mit Hjærte og mine Skridt blev ved at kredse om den sortslørede Signora fra Milano, indtil den sortslørede og hendes uundgaaelige Svejtsesinde omsider havde slaaet sig ned foran den store Kafé paa Jærnbanepladsen. Dumdrístig havde jeg bemægtiget mig Nabobordet, mens jeg gjorde en Mængde Undskyldninger for min Adfærd - indtil Svejtserinden med en sur Grimace erklærede, at jeg jo ogsaa havde Ret til at trække frisk Luft, og indtil den unge Signora fra Milano, som kølede sig med sin Vifte og pustedede paa sin fine Næse, pludselig slog Viften sammen med den mest fornøjede Latter: »Den Herre faar mig virkelig til at le« (mà questo signore mi fa ridere).

»Jeg bliver ikke længe,« undskyldte jeg atter. »Om tre Kvarter gaar Toget til Rapallo.«

Al hendes Højtidelighed var borte. Hun saa ud som en lille, velopdragen Skolepige, der sættes paa for haard Prøve.

»Mi fa ridere. Men den Herre er virkelig original« (ma questo signore è un originale).

Og da jeg vistnok saa meget nedslaaet ud, piblede det velvilligste, og strax efter det mest ubarmhjørte Smil hende ud af Ansigtet.

»Hvad var det for en By, De nævnte?« Hun gjorde Munden stor og Mælet rigtig tykt - »Rapallo?«

Det var saa aabenbart, at jeg havde et Væsen, som hun ikke var vant til fra Milano, Norditaliens elegante Hovedstad. Og jeg fandt ikke andet at svare end at nævne hende mit eget Navn og fortælle hende, at jeg var fremmed - hvad der gjorde hende alvorlig, men 250 uden at hun øvede Gengæld. Og pludselig lo hun igen: *Mi fa ridere, mi fa ridere!* Og da Opvarteren havde bragt Kaffe til de to Damer, blev hun overvættes lystig, og henvendt til Svejtserinden spottede hun med pudsige Tonefald Genovesernes Maal og deres Mangel paa Levemaade, disse Bønder og Skippere, disse Zuluer (questi zulu) - saa at jeg selv ikke rigtig vidste, om jeg maaske var en af de Zuluer. Hun fandt Genova ækel-ækel og vilde, jo før jo heller, rejse til et Badested, til *Nervi*, hvor hun havde boet for to Aar siden ... eller til - hendes hele Person blev pludselig til et eneste Smil - til Rapallo (med o). Hun spurgte mig derpaa i en meget alvorlig Tone, om Søbadene ved Rapallo var gode; og før jeg fik givet Besked, rejste hun sig op og sagde, at det var sent, og at hun vilde begive sig til Hotellet, hvis Svejtserinden vilde følge hende. Det blev mig naadigst tilladt at gelejde Damerne til Hotellets Dør, og paa Trappens nederste Afsats vendte hun sig om og rakte mig uventet, paa en næsten festlig Maade, sin Haand til Godnat. Jeg var bleven staaende alene og uvis med Hatten i Haanden...

Aa hvor jeg angrede!

251

Det smaaregnede, mens jeg nu denne Formiddag flakkede om i det graa Genova, snart fuld af Skam, snart opfyldt af de mest næsvise Betragtninger angaaende Niecer af Kardinaler.

Det smaaregnede, og jeg vinkede ad en Droske og sagde til mig selv for tredje Gang: »Du skulde dog ikke forlade Genova uden at have set Kirkegaarden - il campo santo.«

Pokker tage den listig smilende Henrik paa »Albergo Cavour«, om han fører mig vild! Jeg vil tilnøds lade mig narre for at tilfredsstille en Kaprice hos en Dame af den romerske Gejstlighed - men en Opvarters Kaprice!

Næppe sad jeg i en Droske, paa Vej ud gennem Genovas Gader og Forstæder, før Regnen holdt op, og Vejret bedagede sig. Og da jeg traadte ind paa Kirkegaarden ... det staaer for mig, som om man betaler Entré til den Kirkegaard ... da jeg traadte ind paa Genovesernes Campo Santo og dér lige ved Indgangen strax stødte paa den unge Signora og Svejtserinden, dryppede Formiddagssolen sine første Smil ud over de sorgslørede Cypresser og alt dette Marmor i Graavejr.

Klædt i en let Kjole af dæmpet gul Raasilke gik Milaniserinden i den kolde Buegang og lignede selv en ung Morgen midt i Graavejret, mens hun dryppede sit Formiddagssmil ud over alt det graa og døde, over Gravstederne, Marmoret og Svejtserinden.

Jeg gik lige hen til Fru Clara, og hendes Solskin udstrømmede som en hel, hilsende Foraarsmorgen i gyldne Bølger, der slog sammen om mig. Hun rakte mig Haanden: »Goddag, Signore.«

I hendes Haandtryk var der ikke Svig!

Men det forekom mig, at Svejtsserinden blev askeagtig helt op til Haarrødderne som en afsjælet Skygge, et tomt Monument - jordslaaet og askegraa, som selve det støvede Genova i den raa Morgen.

Svejtsserinden saa ud som de mørke Cypresser i Regnvej. Men 252 uden at bekymre mig det mindste om denne taagede Skygge smilte jeg med et vittigt Ansigt, der modsagde mine Ord:
»Hvilket Træf at møde Damerne!«

Men Fru Clara smilte som den klareste Morgen, idet hun slog sin Elfenbensvifte ud og sagde med sin ædle Stemme, glad, fri for Ironi:
»Ja, hvilket Træf, Signore!«

253

Denne Ro og Uskyld! Det var, som om en varm Damp med ét slog sammen om mit Hjærte og nu langsomt fyldte alt mit Blod med Lykke jeg elskede Fru Clara.

»Ja, hvilket Træf, Signore!«

Dette barnagtige, skæbnefulgte, dette sorgløse og altid oplagte, dette storslaaede og letsindige Folkefærd - det kender ikke til Ironi:
»Ja, hvilket Træf, Signore!«

Det kan leve af en Haandfuld Bønner; det kan i Modgang skrumpe ind til Snus og Ingenting, sidde fastende ved den kolde Arne, uden Kød og uden Vin. Og for den første Smule Solskin svulmer Modet, blusser dets Blod, og dets sejrige Forventning gennemtrænger alle Verdensrummets blaa Dybder.

Hvorfor giver vi nordiske Mennesker os til at le, naar *det* indtræffer, som vi allermest ønskede. Vi siger med en spydig Mine: »Men hvilket Lykketræf!« - fordi vi saa latterlig godt ved, hvor meget vi selv har hjulpet paa Skæbnen, og hvor ydmygt og usseligt vi har tilstræbt det.

Men Fru Clara lo ikke. Hun sagde med sit klareste Ansigt:
»Ja, hvilket Træf, Signore!«

Thi det er jo dog det aller sjældneste Træf, at hvad vi netop vilde, det sker. Saa er Tingene igen i den rette Gænge, Mennesket faar sin Vilje, Verden ligger aaben og ubegrænset.

254

Jeg tænkte, mens jeg bag en Pille vovede at trykke Fru Claras lille, bløde og nøgne Haand, at fra nu af skulde ingen foragtelig eller ukøn Latter komme over mine Læber. Det er den virkelige Mand, som forstaar at tage imod sin Lykke. Hvor han end kaster sit Garn, skal han drage de sjældneste Fisk op af Dybet. »Hvilket Træf, Signore!« Mand, lad dit Smil være alvorligt, og endnu ét: Mand, vær tavs!

Da vi saaledes mødtes paa Kirkegaarden - il campo santo - blev Verden omkring os til lutter livløs Skygge. Og mens vi besaa Epitafierne, det uforgængelige Marmor, grebes vi af Evighedslængsel og udødelig Ungdom. Og bag Ryggen af vor svejtsiske Skygge maatte jeg bemægtige mig min kære, nye Venindes Lillefinger. Og Fru Clara bevægede sin Vifte uforstyrret og smilte:
»Her er smukt, Signore.«

Hendes Ærmer af sommerlig Raasilke havde Rækker af smaa Aabninger ind til den hvideste Hud Men vilde jeg atter holde hende tilbage ved en Pille svarede hun i yndig Forlegenhed:
»Nej, Signore!«

Med Elfenbensviften, der blinkede i Solstraalerne, og med den aabne Pande, de fine, skarpe Bryn, stod hun i den friske Dag og udviftede Varme af sit Hjærtes Overflod Men hun bad mig med let Forvirring:
»Husk paa den svejtsiske Dame, Signore. Hun er en anstændig Person, som jeg nødig vil have maa tænke helt ondt om mig. Ja, Signore, jeg kender hende kun fra i Forgaars. Men jeg vil aldrig være uhøflig mod nogen.«

255

Fortællersken

Hvem hun end er, saa har jeg aldrig før mødt hendes Lige, tænkte jeg som en lykkeberuset Tvivler.

Jeg sad ved hendes Side i Sollyset, i en Sporvogn. Rasktravende Heste førte os gennem Genova tilbage til Hotellet. Den massive Svejtserrinde - Moderen, der forgæves ventede og savnede sin Søn - var billigvis bleven hungrig og træt af at være den eneste Skygge mellem Kirkegaardens ranke Cypresser. Vi forstod, at hun længtes efter sin Frokost, og vi skyndte os at føje hende.

Altsaa sad vi snart alle tre ved Frokostbordet i Albergo Cavour.

Jeg har i Syden ofte savnet grønne, tungsindige Foraars-Enge at se paa ved et lykkeligt Maaltid, naar Hjærtet begyndte at leve. I Hotellet var kun de kyske Mure, lutter ubeskrevne Flader, sommerlig hvide, forgyldte af Sol med broncerede Skygger. Men Signora Clara begyndte at tale og fortælle - snart straalende af klog, modig Glæde, snart pludselig formørket af en Erindring om ustandne Sorger, et flygtigt Ord, et Minde, som uventet oprev hende. Og at følge hendes Ansigt var en Sødme som at se over duggede Foraarsenge. Hun talte som faa, jeg havde hørt, talte, som en Mester i Violin og Bue vilde foredrage. Hendes egne Ord drev hende, hun blussede op, levede og brød atter ud i en saa sandfærdig Klage, at jeg for at beherske min Bevægelse stundum maatte gribe mit Glas og løfte det beundrende imod hende. Hun fattede om sit eget Glas, men standsede Haanden, og da saa hun paa mig, som om hun vilde sige:

»Drik ikke med mig i Vin! Drik mig til med dine Øjne alene.«

Svejtserrinden spiste tavs og tapper, som Gården, der dør, men giver sig ikke. Jeg derimod spiste svælgende hvert Ord fra Signora Claras Læber og syntes, at denne Fortælling for første Gang aabnede mig Italien og Rom. Det var ved den Frokost omtrent min eneste Føde.

Fru Clara havde før Maaltidet i Hast ombyttet sin lyse Kjole med en mørk, som for mig gjorde hendes Alvor alvorligere og hendes Glæde end mere stærk, overraskende.

Hun fortalte mangt og meget om Rom og sin Barndom, sin 256 strenge, gejstlige Farbroder, der opdrog hende og hendes unge Broder. Hun fortalte om sin Fader - il buono papa - den allerlystigste og mest originale Mand, som tilbragte sit Liv paa Rejser, og som altid var lige stik imod Verden, men særlig mod sin klerikale Broder. Naar han besøgte Rom, tog han gjerne sin lille Datter med paa Køreture og Udflugter, viste hende Byen og de elegante Kaféer. Kardinalen sagde til ham, at han fordærvede sit Pigebarn. Men Faderen lo: »Ved du hvad, Bror; der bliver aldrig en Nonne af Clara.«

Hun smilte let og hældte Vin i sit Glas.

»Hvor jeg holdt af den Fader. Naar jeg var med Papa paa Kafé, fik jeg mit Glas skænket fuldt med Vin ... til Hverdag hos min rige, gejstlige Onkel skulde Vinen altid blandes med Vand; thi Vand er det tjenligste for smaa Katoliker. *Ma io*« - hun gav sig til at læspe som en lille, forslagen Skolepige - »Men jeg, jeg vidste, at Tjenerskabet lystrede mig meget mere end Onkel, og jeg befalede, at de skulde bringe mig den Vin op paa mit Værelse, som jeg ønskede. Jeg regerede Huset fra øverst til nederst med uindskrænket Magt. De kaldte mig *den lille Kardinal Dog*, det er ikke nær saa morsomt at skænke i sit Glas selv som at køre ud med sin Fader og faa ham til at skænke for sig. Og allerbedst som vi sad i en Kafé, hvor der kun kom de fornemste Signori, hentede Papa Droskekusken: »Jeg maa give ham et Glas Vin; han har et udmærket Ansigt.« Han ødelagde Droskekuskene, som han ødelagde sin lille, forkælede Datter. Og jeg lo (ed io da ridere!) Aldrig havde jeg set de stive, hovmodige Signori i Rom drikke med en Droskekusk. De kan tænke Dem, at jeg beundrede Papa.«

»Nu skal De høre,« sagde Fru Clara og standsede lidt, som for at snappe efter Vejret og bortjage Tanker, der var for sørgelige. »Min Moder ... min Moder var død ung, da min lille Broder endnu var i den spæde Alder. Derfor blev vi opdragne hos min Onkel - Fader holdt jo mest af at rejse. Den stakkels, gejstlige Onkel, som ikke selv kunde tage til Ægte og faa Børn paa kristen Vis, holdt saa meget af os smaa Gryder, min lillebitte Broder og mig. Hver Aften, naar jeg havde sagt Godnat, kom han listende til min Dør for at høre, om jeg ogsaa bad min Aftenbøn. »Fader vor, du, som er i Himlen,« bad jeg med høj Stemme. Men somme Tider, naar jeg var vred paa Onkel og vilde drille ham, bad jeg slet ikke. Han troede da, at jeg sov og kom ind i Værelset for at se, om jeg laa rigtig med Armene korsvis over Brystet og Hænderne paa hver sin Skulder, som en god, lille Katolik. Hvis jeg 257 da var vaagen, skyndte jeg mig at lægge Armene forkert og lukkede Øjnene. Han nærmede sig, tog forsigtigt mine Hænder og lagde en paa hver sin Skulder, kyssede mig paa Panden og gik atter ud af Døren ...«

»Den strenge Onkel holdt nok af os. Men Papa var dog Papa. Jeg fandt ingen Helt i Verdenshistorien, jeg tilbad som den venlige, originale Signore, der skænkede Vin til Droskekusken. Og da jeg var tretten Aar gammel, hørte vi, at han var død i Monaco - hvor han havde tabt næsten al sin Formue. Jeg blev saa fortvivlet over at miste ham, at jeg laa syg i tre Maaneder og ikke vidste af mig selv. Og i to Aar tænkte jeg kun paa Bønnebøger, Klostre og Selvfornægtelse. Min Onkel vilde gøre mig til Nonne, et Lys i Kristenheden, med Tiden Forstanderinde for et helligt Søsterskab. En uhyre Ærgærrighed fyldte min lille, forfængelige Krop ...«

Der lagde sig et grublende Mørke, en fanatisk Eftertænksomhed over Fru Claras fine Bryn. Saa smilte hun og gav sig til at tale med munter, flydende Hast.

»Men da jeg blev femten Aar, paa Vej til sexten, var det forbi med den lille, hellige Clara. Det var kun, naar min Onkel saa paa mig, at jeg slog Kors og sænkede Panden. Jeg tænkte nu blot paa at danse, spille Klaver; jeg var sat sammen af eneste Spilopper. Jeg havde stadig igen paa mit Værelse en Flaske Vin af den kostbareste fra Kælderen for at kunne byde til mine jævnaldrende Veninder, der kom i Besøg, naar Onkel var ude. Jeg gjorde Honnør som Frue i Huset, vi drak hver et lille Glas som forsigtige Damer og førte en lang Passiar (*chiacchierio*), hvor vi lo ligesom de voxne Damer i Rom ad slet Ingenting. Jeg spillede Klaver for dem. Vi var tre eller fire Veninder, som mange Nætter stjal os hjemmefra og samledes skiftevis hos den ene eller anden blot for at sidde og se paa hverandre, le og føre værdige Samtaler. Vi tiltalte hverandre med vore virkelige Titler - (Ja, jeg var kun Signorina!) - og vi drillede højmodigt hverandre med unge Mænd, som vi knapt havde talt med. Saa blev jeg halv syttende Aar.

En Aften var jeg bedt ud til en Familje, der ellers ikke hørte til vort Selskab. De var ikke Romere, de var fra Milano; men de var rare og brave og holdt saa meget af mig. De bad mig spille lidt for dem; alle roste og beundrede mig, og jeg - jeg spillede. Der var kun Milanese til Stede og imellem dem en ung Sekondløjtnant - aa saa smuk, saa smuk, syntes jeg, som en af Himlens Engle. Han sad uafbrudt ved 258 Klaveret og saa paa mig og paa mine Fingre ... og jeg, jeg spillede (ed io sonava). Han viste mig stor Ærbødighed og sagde til mig næsten bedrøvet, at jeg var saa let og saa glad og saa gratiøs, »som et Syn fra Paradiset«. Og jeg, jeg lo og sagde, at jeg fandt ham »saa smuk som en af Himlens Engle«. Saadan blev vi ved at lovprise hinanden i Ord, som forekom os yderst dybsindige. Og jeg spillede og lo (ed io da sonare ed io da ridere!). Og vi bøjede til Afsked Hovederne dybt for hinanden.

Men da jeg kom hjem, skrev jeg samme Nat et Brev paa fire Sider, hvori jeg erklærede ham min uendelige Kærlighed og bad ham møde mig udenfor Murene paa et bestemt angivet Sted. Jeg begreb jo, at jeg som Kardinalens Niece maatte gøre det første Skridt. »Men hvad tænker du dog paa?« sagde mine Veninder til mig. »Hvad jeg tænker paa? Jeg vil gifte mig med ham,« sagde jeg. Om jeg var forrykt: at ville gifte mig med en fattig Sekondløjtnant fra Milano! »Han har et udmærket Ansigt,« sagde jeg, idet jeg mindedes min kære, afdøde Faders Ord.

Jeg kom kørende i min Onkels Vogn til Stævnemødet. Carlo var der allerede. »Elskede, dejlige Signorina,« sagde han. »Hvad vil De mig? Jeg er kun en fattig Officer. Og hvad vil det nytte mig, at jeg gaar til Deres Onkel og beder om Dem?« - »Det vil slet ikke nytte, Signore,« sagde jeg; »vi flygter til Svejts og gifter os.« - »Yndige Signorina,« sagde han, »men jeg er en fattig Mand, og kan De ogsaa leve som en fattig Officers Kone?« - »Lad mig om det! Jeg sørger for det fornødne,« sagde jeg.

Jeg bestemte Dagen, Timen for Flugten, pakkede mine Kufferter; og da jeg vidste, det ikke nyttede at bede Onkel om Arven efter min Fader, gik jeg hen til hans Bankier med en Vexel, jeg selv havde skrevet i Onklens Navn. Den lød paa tre tusind Francs. Jeg tænkte: bliver min Onkel vred, kan han tage sig betalt i min Fædrearv.

Da jeg ofte var kommen hos Bankieren, og alle forgudede mig, fattede ingen Mistanke, og jeg fik Pengene.

Jeg kørte tiljærnbananen, havde lige købt Billet, da én af min Onkels Tjenere indfandt sig for at standse mig. Jeg lovede at gaa med ham, men jeg havde en Smule Haandbagage, og jeg bad ham holde den for mig et Øjeblik, mens jeg hentede noget, jeg havde glemt paa Perronen. Jeg slap ud, smuttede ind i en Vogn; Toget gik i det samme og 259 farvel, Roma! Jeg kom til Florens uden Natlinned og Toilettesager og to Dage derefter til Svejts.

Aa, hvis blot min Fader havde levet. Han havde forstaaet mig.

»Der bliver aldrig nogen Nonne af Clara,« sagde den gode Papa.

Min Onkel satte Politi og Diplomati i Bevægelse; men jeg va'r hinsides Grænsen, og de vilde ikke udlevere mig. Saa skrev han Breve til mig, at jeg havde gjort ham hans Livs dybeste Sorg, men at han endnu vilde tilgive mig alt, naar jeg strax vendte tilbage. Om jeg endda havde kastet mine Øjne paa en ung Romer, kunde han forstaa mig, skrev han, men at jeg - Clara - vilde nedlade mig til en saadan »Bonde fra Milano!« - Jeg strøede hans Breve i smaa Stykker som Sommerfugle ud over de svejtsiske Alper. Skønt jeg knapt vidste, hvad Kærlighed var, elskede jeg denne »Bonde fra Milano«. Og vi boede i tre Uger som forlovede i et Svejtserhotel, uden han tænkte paa at misbruge den Tillid, Kardinalens lille Clara havde vist ham. Hver Dag foretog vi Køreture over Grænsen ind i Italien. Alle Toldbetjente kendte mig.

»Har Herskabet noget at fortolde?«

Jeg pegede paa mig selv.

»Ja, der er *mig*« - *sono io* - sagde jeg.

Saa snart de saa vor Vogn, kom det samlede Toldopsyn altid til Stede.

»Har De noget at fortolde?«

»Sono io! sono io,« sagde jeg med frydefuld Stemme. Og Toldopsynet lo og lod os køre. Naar man er sytten Aar, ophæver man alle Grænser, selv Toldgrænserne. Sono io, sono io! Ja *mig* - *mig!*...«

Fru Clara lo stærkt, kom til at hoste og maatte pludselig holde sig for Hjærtet. Jeg forstod ikke, hvorfor hun vendte Ansigtet bort. »Aa, det er kun min Hjærtebanken,« sagde hun paa vore ængstelige Spørgsmaal.

Jeg knælede ned med hendes Haand i min, bedrøvet over, at jeg ikke kunde bringe hende Lindring, paatage mig hendes Smærte. Hun trykkede svagt min Haand med et Smil, som vilde hun sige: »Vær ikke bedrøvet. Det Blik, hvormed du ser paa mig, er mig Lægedom nok.« Saa aandede hun atter et Par Gange dybt og langsomt, begyndte at smile og var pludselig helt rask.

260

»Dér ser De, hvad der kommer ud af at slaa sig for Brystet og sige: sono io« - smilte hun. »Min Broder, der forstod at omgaas min Onkel langt snedigere end jeg, har tit sagt: Du er dum, Clara! du er dum, Clara! Min Broder gjorde ogsaa, hvad han selv vilde, men i al Hemmelighed. At høre ham tale Onkel efter Munden: »ja, Onkel! jo, Onkel!« - »som du vil, kære Onkel« - kunde faa Haarene til at rejse sig paa et syndigt Hovede og vække de dode op af Gravene« - Fru Clara smilte.

»Ma io - men jeg kunde ikke hykle som den forslagne Knægt. Umuligt, umuligt!« - Fru Clara lo ad sin egen Stridighed. - »Efter at Carlo og jeg havde boet tre Uger i Svejts, maatte Onkel samtykke i, at vi blev viede i Milano. Da min Onkel dode for to Aar siden, efterlod han hele sin Formue til min Broder. Den kære, gode Broder, den eneste, jeg nu har tilbage. Han gav mig dog altid de bedste Raad: Du er dum, Clara, at du ikke kan forsone dig med Onkel! - Umuligt, umuligt! Det var for at forsone mig med ham, at jeg en Gang, efter at jeg var bleven gift, boede hos ham i Rom et helt Aar, og naar min Mand kom i Besog, maatte vi finde os i at modes paa et Hotel!

Min Mand! ... Jeg glemmer aldrig vor Bryllupsrejse gennem Italiens Byer. - Carlo var skinsyg som en Sultan. En Gang kom han med en Hammer og sømmede Vinduerne til i vort Hjem i Milano, fordi han mente, at jeg lænede mig for meget ud, og fordi to unge Herrer i Nabolaget interesserede sig for mig. Jeg husker ogsaa en Aften i Milano. Midt i et stort Selskab af de mest dannede Signori med deres dydige Damer fandt en Herre paa at fortælle en skandalos Historie om to Joder, der havde en og samme Elskerinde, som væddede med dem om, at det skulde lykkes hende trods al deres Paapasselighed at modtage en tredje Elsker (hvad hun ogsaa udforte paa den mest uforfærdede Maade, mens Joderne sov). Alle de hojtdannede Damer og Herrer lo. Jeg selv lo med. Og der blev fortalt værre Ting. Det var, som om Milanenserne i Aften var blevne forrykte. Bleg af Forbitrelse kom Carlo og bad mig kore med ham hjem. »Clara, jeg vil ikke taale, at du skal høre paa den skamløse Snak.« Han tog alene hjem i Vrede, og jeg angrede hele Aftenen, at jeg ikke havde føjet ham.

Stakkels Carlo, som var saa skinsyg, han havde den Fejl, at han ikke kunde modstaa Kvinder. Han var mig utro med alle Slags Skonheder i Torino og Venezia, ja, tilsidst ogsaa i Milano, hvor vi boede. Men hvis jeg havde holdt af andre end ham, vilde han have taget sin Dod 261 over det. Naar jeg bebrejdede ham hans Flygtighed, tilstod han gærne, og han spøgte: »Ja, søde Clara, en Kaprice, ser du, slet ikke andet. Dig elsker jeg, lille Claruccia, og jeg taaler ikke Plet eller Skygge paa dig. Men de andre maa jeg have, fordi jeg foragter dem, foragter dem altfor stærkt, ser du.« - Det blev nok hans Ulykke, at der var for mange Kvinder, han *foragtede*. Hans stakkels Hoved kunde ikke taale dette Forhold mellem Kærlighed og Foragt...«

Alt dette fortalte Signora Clara bedre, end jeg kan genfortælle. Nu standsede hun atter, snappede efter Vejret og tog sig for Brystet, som om hun frygtede, at Hjærteondet skulde vende tilbage. Saa rejste hun sig - thi Maaltidet var forbi - og bad om at maatte støtte sig ved min Arm. Svejtserinden skyndte sig til Vinduet for at spejde efter sin Son. Selv stod jeg hos Fru Clara en Stund og stirrede ud Hendes snorrette Bryn, blege Ansigt, røde Mund fyldte mig med den kækkeste Farvejubil.

262

»Den talende Harpe«

Til Sanpierrezano, Genovas Forstad og Badested, førte jeg samme Eftermiddag Fortællerinden og hendes svejtsiske Skygge. En snavset Forstad, en Strandbred med sort Sand og med Bølger saa høje som Badehuse. Fru Clara og jeg sad paa Bredden i den friske Blæst med lykkelige Øjne og horte paa den skurende Lyd af Gruset, der løftes, og Gruset, naar det atter suges i Dybet.

»Der var en Gang en Kvinde,« sagde jeg til Signora Clara ...

»Der var en Gang en ung Kvinde - saa lys og modig som nogen, for hvem Gud lod sit Hav skylle og sin Sol skinne.

Hun elskede den dejlige Sol - saa hun, trods Forældrenes og Søstrenes Raad oftest gik med Hovedet blottet og med det lange Haar frit i Sollyset og Vinden.

Hun elskede det larmende Hav, og langs Bredden paa Grænsen mellem Sand og Bølger vandrede hun uden at tænke paa sine nye Søndagssko, der blev ødelagte af Saltvandet. Da Moderen skændte paa hende, gemte hun sine Sko mellem Klipperne og gik med nøgne Fødder. Men nu blev ogsaa hendes Skørt vaadt, og alle skændte de paa hende.

Saa en Dag blottede hun sit Hoved for Solen, sine Fødder for Havet, sit Bryst og hele sit unge Legeme for Vinden.

»Lad Solen og Havet og Vinden eje mig helt,« sagde hun, og Brændingen optog hende i sit mægtige Favntag.

»Vi havde dog advaret hende,« sagde Søstrene, da ingen saa hende mere.

... Da kom der en Dag en ung Spillemand, træt af Byer og Mennesker, til den ensomme Bred og det evigt larmende Hav. Aa, han var saa træt - saa træt af alt, men allermest af sit eget, uforanderlige Hjærte, sit eget, ihærdige Spil - at han kastede sig ned som en Hund paa den flade Strandbred for at lytte til Jordrystelsen, Vandmassernes Vægt, naar de vælter deres bredt henbrusende Bad

Den unge Spillemand paakaldte Havets Gud med haanlige Ord:

263

Jordryster Poseidon, du maa være led og ked af denne evige Bugt ved Rapallo, af den liguriske Havbugt og hele denne rustne Gryde, som man kalder Middelhavet. Siden Fønicierne og Odysseus' Dage har dine Vandlegemer væltet sig søvnløst paa det samme Leje, siden Skabelsens Morgen jaget ud og ind af det samme Skylla og Karybdis og opsamlet alt det Spildevand fra Frankrigs ublufærdige Vadskerier, fra den helvedstengule Tiber og fra Nilen, dette Skyllekar for sortfødte Æthiopere, for ikke at nævne, hvorledes alle Sømænd lige siden Æneas har forhaanet dig midt i den aabne Sø. Jordryster Poseidon! hvorfor slaar du ikke Herkules-Støtterne ned, flænger et Øre af Spanien og skyller dig ren i Atlantens Æventyrskød? Du graaner af Ælde, Poseidon, og dit Middelhav er ganske sort i Maven.«

Da tyknede det graaladne Hav som i Vrede, Og skønt Spillemanden tænkte: »Nu sluger det mig,« flyttede han sig ikke et Haarsbred, ligegyldig som han var for alt, selv sit Liv.

Bølgerne løftede med taarnhøj Kraft en Byrde op til ham paa Bredden. Han saa dem over sit Hoved og rundt omkring risle tilbage, myge og venlige som Katte, der vendte Hovedet imod ham og tilkastede ham et sidste Blik, før de smuttede i Hul. Ingen Bølge havde naaet ham. Men paa Stranden hos ham, til den Side, som var Hjærtet nærmest, laa der en bleg og dejlig Kvinde.

»Kun en Kvinde,« tænkte den unge Spillemand. Og han følte sit Hoved saa træt af dejlige Kvinder (Læberne er altid villige, men Sjælen finder intet at holde sig til).

Dog ingen Mester kan se en smuk og ukendt Strengelig uden med egen Haand at maatte prøve Tonen. Altsaa gjorde den unge Spillemand efter nogen Tid sig selv det Spørgsmaal: Hvem kan hun være? Og idet han skød det lange Haar, der dækkede Brystets Rigdom og den kyske Lænd, nysgærrig til Side spurgte han - mere henvendt til sig selv og til Vindene end til Kvinden:
»Hvorfor er dit Bryst saa hvidt og saa hvalt?«

Hun tav, og han vilde dække hende til, men som i Tanker førte han efter en Stunds Forløb en Lok af hendes lange, mørke Haar tæt til sin Kind.

»Hvorfor er dit Haar saa langt og rigt?« spurgte han kort.

Hun laa med Blikket imod Havet - intet Svar.

Langt om længe værdigede han ogsaa at tage hendes Fingre mellem sine.

264

»Hvorfor er dine Fingre saa glatte og smidige?«

Og dermed slap han hendes Haand og lagde sig paa sin Albue i Sandet, som var hans Nysgærrighed tilfreds uden Svar.

»Nu skal du høre,« sagde den unge dejlige. Hun rettede sig halvt op med trodsig hævet Barm og sænkede snart paa ham, snart paa Havet sine Øjne fulde af Skygge.

»Mit Bryst det er saa hvalt og hvidt, fordi det er intet Bryst mere, men en Harpe ...

»Mit Haar det er saa rigt og langt, fordi det er intet Haar mere, men en Harpes Streng

»Mine Fingre er saa smidige og glatte, fordi de er ikke mere Fingre, men Harpens Skruer....

»Bølgerne har slaaet mit Bryst. Slaa selv her under mit Hjærte og frygt ikke for at gøre mig ondt, skal du høre, hvor det klinger

»Vinden har flænset mit lange Haar. Knyt selv din Haand i mit Haar - uden Medlidenhed - skal du høre, hvor det klager

»Jeg klemte mine Fingre mellem Klippestenene, alle mine Streng spændtes derved. Knug selv mine Fingre, knug dem til Blods! Mit Bryst synger af Smærte

»Jeg var et Menneske og led.

»Frygt ikke mere for at gøre mig ondt. Jeg er nu mere end en Kvinde. Jeg er en tonende Luth. Jeg er en talende Harpe. Hør paa mig. Jeg kan det, som ingen anden kan:

»Jeg kan fortælle.«

Da greb han fast om hendes Hænder, da greb han haardt i hendes Haar, da trykkede han med Vold den dejlige til sit Hjærte. Og han hørte det synge og klage som en vidunderlig Harpe.

Men han smilte:

»Kvinde! Hvorfor er din Mund saa mørk og rød?«

Hun rystede paa Hovedet:

»Jeg er ikke Kvinde. Min Mund er mørk og rød - ikke af Kys, men fordi Ordene, jeg taler, brænder min Læbe. Som Kysset er Kærlighedens Besegling, saaledes er Ordet Tingenes Fuldkommengørelse. Min Mund rødmer af Farveglæde over mine Ord.«

Men han drog hende til sig og taalte aldeles ikke Modsigelse.

»De Læber, der kun er Læber,« sagde den unge Spillemand, »er der 265 ikke stort ved. Og de Lokker og Fingre, der ganske dumt er Lokker og Fingre, dem har jeg for min Del faaet nok af. Vil Du være min Kvinde? Det maa være velgørende en Gang at hvile sit Bryst ved et Bryst, der tillige er Harpe. Paa dine Læber vil jeg i et Kys tilbede Ordet. Paa disse Læber vil jeg kysse Farveglæden.«

266

Paa Sanpierrez strand sorte Strand, hvor Bølgerne gaar høje som Badehuse og pludselig hvirvler Damer og Herrer mange Alen i Vejret, fortalte jeg dette til Signora Clara, mens jeg efter Badet laa i Sandet og tørrede mig i min Badekappe. Hun havde af Skræk for det oprørske Hav ikke selv taget Bad Men hun havde fulgt min Kamp med Havet.

Og nu drog hun mig hen til en lidt afsides Bænk. Med Hjærterne fyldte af ung Farveglæde sad vi sødt omfavnede, og hun rakte mig sine første Kys. Trods den sirlige Silkekjole, min unge Veninde bar, anede jeg hende selv saa varm og dunblød og silkeglat.

Den overflødige Svejtsesinde havde for en Stund gjort sig usynlig. Men endnu en halv Dag maatte vi slæbe hende efter os alle Vegne.

Da endelig, efter Aftensmaaltidet i »Albergo Cavour«, opdagede hun fra Vinduet sin Søn. - Han lignede mere en Tysker og Nordbo end en Italiener, denne unge Gartner fra det italienske Svejt, og syntes at eje alle de smaa, protestantiske Dyder: Flid, Sparsommelighed, rolig Omsigt, praktisk Snille. Jeg vilde under andre Forhold have glædet mig ved at møde ham her.

Men medens han hilste paa sin Moder, flygtede Fru Clara for mig op og ned ad Trapper og igennem Korridorer som en Svale.

Jeg fangede hende tilsidst, som hun stod ved et Trappegelænder og stirrede ned med Haaret halvt opløst. Jeg vilde løfte hende op paa min Arm - dunblød og silkeglat ... dette unge Legeme, der som en Syttenaarigs Hjærte var en dampende Herlighed. Hun blev staaende, vendte ikke Ansigtet om til mig.

Fru Clara tilhørte de unge Dronningers vittige og uforsigtige Race:
»Hellige Madonna, jeg har allerede haft én gal Mand, og nu elsker jeg én til. Skal jeg da kun elske Folk, der er gale?«

Jeg bar min Veninde ind paa mit Værelse.

267

En lykkelig Brobygger

Silvio har videre fortalt: I flere Dage havde ingen Kat og intet Menneske i Rapallo set noget til Silvio, ikke Naboen, den grove Slagter, og ikke hans fine Datter, der altid stod tavs paa sin Tærskel, ikke Madammen paa Torvet, hvor han plejede at drikke sin Vermut, ikke Værten og Værtinden i Gæstgivergaarden, hvor han spiste, eller Carlotta i sin Buegang, eller Sømanden Vesco, som til daglig roede ham ud paa Bugten og fyldte ham med Skipperløgne. De tænkte vel - som rimeligt var - at han adspredte sig i Genova.

Da han vendte tilbage i en solstraalende Middagstime paa den fjerde Dag, var den ensomme Brobygger ikke mere alene. Og han steg ud allerede ved Santa Margherita - en ligurisk Fisker- og Badeby - kun en halv Mil borte fra Rapallo, hvis man vil følge den gamle Landevej langs med Havet og Klipperne.

Paa det mest solide Gæstgiveri i den lille, nærsomme By maatte Konen og hendes Opvarter, der begge før havde beværtet ham, skynde sig at skaffe ham og hans Selskab en Ret af Havets Fisk, to fortræffelige Koteletter og en Salat, som den Person, der var med Silvio, nøje undersøgte og forlangte at tillave med sine egne Hænder.

Dertil forlangte den samme Person den bedste Vin, som Huset formaaede, smagte forstandig paa de forskellige Prøver, spurgte ogsaa om Priserne og valgte med god, økonomisk Omsigt det allerbedste.

Ja, hun var strax bleven som en beskyttende Veninde for alle i Gæstgiveriet, fra Ejerinden til den mindste af Tyendet. Og de var lige ivrige efter at lystre hendes Vink. Midt i disse Tilberedelser spurgte hun ogsaa, om hun og Silvio i Fisker- og Badebyen Santa Margherita kunde finde et smukt og anstændigt Sommerophold. »Intet er lettere,« svarer den flinke, tjenstvillige Kелner og retter Fisken an.

Og Signoraen satte sig overfor Silvio ved det lille Bord, fyldte hans Tallerken og hældte Vin i hans Glas.

Hvorefter hun sagde:

»Spis, min Elskede!« (Mangia, amante mio!) 268 Hun havde selv slet ingen Appetit.

Hun skød mæt Tallerkenen fra sig efter de to allerførste Bidder, slog sin Vifte ud og forsikrede ham, at det var hendes Lyst kun at se *ham* spise. Med Øjnene vilde hun nyde hver Bid, hvormed han gjorde sig til gode. Og det vilde styrke hende selv, det vilde gøre hende glad, at Maaltidet blot smagte ham.

Bagefter viste man dem Huset, hvor de kunde bo. Det var femoghalvfemsindstyve Marmortrappetrin i Vejret; hvidkalkede Sale og røde Tremmeskodder til at lukke for Vinduerne. Og Silvios Ledsagerske undersøgte med Omhu Forstuen, Salen og Sovekamret, Køkkentøjet og Køknet, slog sin Vifte ud og saa paa Silvio:

»E che ti piace - synes du om det? - amante mio!«

Og Silvio, som fra Køkkenvinduet saa ud over Haverne, Cypresserne og Bjærgene, fra Salsvinduet ud over Havnen og Skibene og Havet, løftede pludselig den fremmede Dame højt paa sin Arm:

»Alt, som *du* vil, min Elskede.«

Men Italienerinden rystede stærkt, meget stærkt paa Hovedet:

»Nej - nej! som *du* vil!«

De betalte strax Huslejen og sagde, at de vilde flytte ind om to Dage.

Og for at forudføle kommende Dages Fryd, for sammen at nyde den rene Luft og det kølige Middelhav, tog de den brændende Solskinseftermiddag et Bad Men i det vaade Element og klædt i en mørkgul Svømmedragt havde den unge Signora pludselig tabt hele sit Mod og sin altbeherskende Sikkerhed:

»Jeg drukner, jeg drukner, min Elskede!« raabte hun forfærdet og maatte kærlig omfavnes og understøttes her i det kolde Element, mens den godlidende Befolkning fra Santa Margherita Ligure stod paa Badehusbroen og saa til.

Om Aftenen kom den fremmede Signora vandrende med Silvio ad Vejen langs Stranden til Rapallo. Træt af den lange Vej støttede hun sig til ham. Og i Gæstgiveriets store Løvhytte, hvor han ellers plejede at gruble alene over en Flaske Vin, satte de sig for at nyde Aftensmaaltidet. Henne fra Kirketaarnet lød det middelalderlige Klokkespil som en stivbenet Ridderdans i Jærn og Plade.

Og Værtinden i Huset, en flink Familiemoder, der altid havde 269 beværtet Silvio med Omhu, gjorde sig i Aften yderligere Flid med Anretningen, da hun nu ikke havde én men to fremmede Gæster.

De to nyankomne var ikke bleven færdige med Maaltidet og Vinen, før de begyndte at tale og tale igen, som de havde gjort hele Dagen, og rakte hinanden Hænderne tværs over Bordet og blev saaledes siddende, skønt Løvhytten var fuld af Myg, der drog ud paa Aftenæventyr, ophidsede ved at lugte varmt Menneskeblod Men tilsidst maatte de flygte og bestilte Kaffen til deres Værelse, som laa med Døren aaben ud til en Terrasse og til en raslende Poppellund. Den fremmede Signora trak sine Sko af og flakkede halvpaaklædt om paa Terrassen for at nyde Køligheden.

Saa løste hun sit Haar og iførte sig en hvid Natdragt.

»Hvor længe er det, du har kendt mig, Silvio caro?« sagde hun pludselig, mens hun sad der paa Stolen lige overfor ham.

»Tre Dage,« sagde Silvio.

Hun rystede paa Hovedet:

»Tre Dage ... det er ikke muligt Husk dog paa, at jeg er en anstændig Kvinde. Du fornærmer mig, amante mio.«

Silvio lagde sig paa Knæ foran hende:

»Jeg vil aldrig fornærme dig ... aldrig ...«

Men hun rynkede Brynene fanatisk.

»Men fortæl mig da: hvem er jeg, Silvio mio? Jeg, som sidder her, skønt du kun har kendt mig tre Dage.«

Han smilte:

»Du er Clara, fireogtyve Aar, en Officerssenke fra Milano.«

Hun rystede paa Hovedet og kyssede ham:

»Jeg er Clara, den mest egensindige Kvinde i Rom og Milano, som vil ofre sig, dø for dig, Silvio mio.«

Og henne fra Kirketaarnet lød atter det middelalderlige Klokkespil som en stivbenet Ridderdans i Jærn og Plade.

270

Hvad mere er der at fortælle? Der var en stum Forundring i Rapallos Gader den næste, sollyse Formiddag over at se den fremmede Silvio med en stolt og statelig Dame, der hængte ved hans Arm, iført en mat rosenrød Kjole, og købte Ferskener, Druer og Figener hos Konerne i Buegangene, uddelte Kobbermønter til Smaabørn og fattige gamle.

»Lad os ikke gaa gennem den Gade, hvor Carlotta bor,« sagde Silvio.

»Hvem er Carlotta, amante mio?« sagde Damen og slog smilende sin Vifte ud.

»Carlotta er en fattig, ung Pige, som jeg nødig vil bedrøve.«

»Saa vil vi ikke bedrøve hende, amante mio.«

Og de drejede om ad en Gade, og de kom over en tørlagt Bæk, ud mellem Haver og ind i en Lund, hvor Græsset voxede grønt og frodigt.

Mens de gik, svingede hun sin Vifte og nynnede en lille, pudsig Vise i milanesisk Dialekt: »Silvio søde - jeg dig elsker - elsker dig - saa jeg gjerne - gjerne vilde - dø for dig.«

»Her er grønt og skyggefuldt,« sagde hun pludselig, »her vil jeg sidde.«

Og hun satte sig ned i Græsset, og hun samlede i et Øjeblik Frygt for Slinger sin Kjole forsigtigt om sine Fødder.

»Sæt dig der, Silvio mio, lidt borte, saa at jeg kan se dit Ansigt, dine smukke og elskede Øjne ... Hvor du er smuk, Silvio!«

Og lidt efter:

»Silvio, ved du, hvad jeg har drømt denne Morgenstund? Nu skal du høre (tu stai a mi sentire). Tænk dig: jeg drømte, at jeg endnu var i Milano, at jeg spadserede med min Veninde Sofia, og pludselig befandt vi os i en stor, mørk Kirke, Domkirken, som var ganske mennesketom. Vi knælede begge to ned ved Skriftestolen.

Og da hørte jeg lige bagved mit Øre en dyb, mumlende Stemme - jeg hører den endnu -
271

»Va vesti ti da rosa! va vesti ti da rosa!«

»Klæd dig i Rosenrødt« (va vesti ti da rosa) - sagde jeg forundret til min Veninde. »Men det er der jo ingen Mening i. Og hvem er den Stemme, som taler? Hvem kan det være, som siger til mig: Klæd dig i Rosenrødt.«

Men Sofia strakte Haanden ud og lo:

»Det er jo Sommerfuglen. Ser du da ikke Sommerfuglen, som kredser om dig. Der, der lige ved dit Øre.«

Og Sommerfuglen hviskede til mig:

»Følg efter mig. Klæd dig i Rosenrødt!«

Det er forunderligt, at jeg slet ikke blev bange for Sommerfuglen. Men dens Stemme lød saa venligt, næsten som kunde det være min Broder eller min kære, afdøde Fader.

»Skal jeg ikke følge med?« spurgte min Veninde.

»Nej, ikke du - kun Clara!« sagde den.

Og jeg rejste mig og fulgte efter den fra den mørke, kølige Domkirke ud i det klare, straalende Dagslys i Milano. Og den blev ved at flyve og flyve og gentage de samme Ord: »Klæd dig i Rosenrødt.«

Men med ét fandt jeg det paafaldende at løbe der efter en Sommerfugl. Og jeg standsede rask, og jeg vrængede ad den: »Va vesti ti da rosa! Va vesti ti da rosa!« Men hvem er saa egentlig du med dit »Klæd dig i Rosenrødt?«

Men Sommerfuglen sagde: »Klæd dig i Rosenrødt. Jeg er Døden!«

... »Ser du, Silvio - sagde Fru Clara og rejste sig pludselig - det var det, jeg drømte denne Morgenstund, da du hørte mig tale i Søvn. Jeg vilde strække Haanden ud efter Sommerfuglen; da vaagnede jeg op og fandt ikke Døden, men dig ved min Side. Til Ære for dig sprang jeg op og iførte mig den lyserøde Kjole, som jeg ellers vilde have skaanet. Jeg elsker dig, Silvio caro, og festklædt vil jeg vandre lige ind i Døden, hvis du forlanger det af mig,« - hun omfavnede ham.

»Men nu skal du give mig din Arm og føre mig til Jærnbanen. Jeg vil strax til Genova for at hente min Bagage, som jeg lod staa paa Albergo Cavour. I Aften kommer jeg tilbage med Toget til Santa Margherita, og der vil vi blive i vort eget Hus.«

De begav sig til Jærnbanestationen. Under Vejs bad hun ham gaa op i Hotellet og hente tredje Del af den guddommelige Komedie, 272 »Paradiset«, som han havde i pyntelig Udgave særlig indbunden. Hun vilde føre noget af hans med sig til Genova, sagde hun.

Skønt hun lod en lille Vadsæk med en Kjole og Natlinned staa paa Hotellet, blev han ganske angst for, at hun vilde sige ham det sidste Farvel her paa Perronen i Rapallo - efterlade ham ussel og alene i Rapallo. Hun smilte, gættende hans Frygt.

»Farvel, elskede Silvio!«

Hun børstede nogle Støvgran af hans Frakke, strøg hans Haar fra Panden: »Du skal være smuk, ogsaa naar jeg er borte.«

I Døren til Kupéen vendte hun sig, tog noget frem af sit rosenrøde Kjolebryst.

»Gem dem for mig, amante mio. Jeg kunde tabe dem, og det er foreløbig omtrent alt, hvad jeg ejer.«

Det var to Sedler, hver paa hundrede Lire - af dem, Italiens Bank udsteder: rosenrøde som Kærlighedsbilletter eller som de Sommerfugle, Clara saa i Drømme. Hun havde faaet dem af sin rige Broder, da hun ikke med egne Midler kunde bestride det Middelhavsophold, som Lægen havde befalet.

Nu gemte hun omhyggelig Dantes »Paradiset« paa det samme Sted, hvor Sedlerne havde hvilet.

»Paa Gensyn, elskede Silvio!« Toget gled.

.... Det var den fjerde Dag af deres Bekendtskab. Og skønt han - som sagt - i sit Værelse havde hendes Kjole, Natdragt og mange smaa Ting, der tilhørte hende, og skønt han i Lommen stadig følte hendes lille Pengetaske, blev han for hver Time, som gik, mere overbevist om sin egen Uværdighed. Han antog, at den højmodige Signora havde ladet baade Penge og Ejendele i Stikken blot for at kunne skilles fra ham i skønt Venskab, og han havde næsten opgivet Haabet om et Gensyn, da Toget omsider pib, og hun i den lyse Aften virkelig steg ud under de grønne Plataner ved Santa Margheritas Station - saa uroskælvende som han selv: »Silvio caro, ja, nu maa du beholde mig til Efteraaret, naar min Broder kommer hjem fra Frankrig. Han har bedt mig holde Hus for ham i Rom. Og da skal du blive fri for mig.«

273

Et Kapitel om Farveglæde

Om den tomme Tid, som fulgte efter Silvios uheldige Lidenskab for Céliméne, har han fortalt følgende:

Jeg kom fra Neapel og Rom gennem syvogtredive Tunneler, brændt af Solen, sværtet af Kulrøgen - ulykkelig og skønhedsforfulgt. Assai, assai! Det er nok. Jeg faldt ud paa Rapallos Station sort som en Skorstensfejer. Og her hørte jeg endelig det rolige, velsignede Middelhav, befriende som Pulsslaget af et stort, aabent Hjærte. Rapallo med dens billedsmukke Huse, dens femtusind liguriske Sjæle og dens Bro, som Hannibal har vandret over, lignede den Junidag en By paa Kysten af Paradiset, paa den sommergrønne Sydside af alle Bjærge. Ingen Nordenvind kunde trænge ind i dens skovomplantede Lukke. I »Hotel Europas« Omnibus, hvor jeg satte mig, havde jeg, sodet og skamfuld som jeg var, den Ære at køre sammen med en Vært i Sportssko og lys Sommerdress uden Dadel og med hans smukke Kone, en høj Italienerinde af den smæltende Art, saa statelig og honningsød. Assai - det er mer end nok. Og Vognen var knapt sat i Gang, før den holdt ved »Hotel Europa«; bag en hvidgruset og stedsemørkegrøn Have badede det sin Storhed i blaa Middelhavsudsigter. Inde i Hotellets polerede Stilhed og Skygge hang en grøn Papegøje i Bur og blinkede med hemmelige Øjne i Retning af det Lukaf, hvor Værten udfærdigede sine Regninger. Og i al denne Fornemhed var de eneste Gæster to gamle, skotske Damer; hvoraf den ene med et Sværmen fra Ungdommens Aar berømmede Norge og ved Middagen forsikrede mig, at hun elskede at »tale bredt norsk«. Hun var saa rar og venlig, og det var alt det Norsk, hun kunde.

Højadelige Turister af forskellige Tungemaal havde i Rejsebogen i dette Hotel paa Kysten af Paradiset tilkendegivet deres yderlige Tilfredshed. Og den første Nat - til Bølgeledsagelse fra Middelhavet - drømte jeg selv, at jeg sad ved Hotelbogen og digtede:

»Der raadcr i det lyse Hotel
en Fred som i et Kloster.
274 Man spørger ej her, hvad det koster;
thi Værten vil Gæsternes Vel.«

Assai! Jeg bad om Morgenen om min Regning, advaret af min Drøm, og jeg gik ud i Rapallo for at søge om Hus. Smalle Gader af Lavasten, skurede hvide af Solen og Havvinden alene, hule Fliser, genlydende af Bølgevisken nedefra og af en ung Badelæges rastløse Sportssko. Huse, der lukkede for Synet ud til Havet, men mellem Husene atter Aabninger med lave, brede Mure, hvor man kunde sætte sig foran det Blaa og overtænke et uendeligt Problem. Paa kryds og tværs gennemskares Byen af lavvandede Bække, ad hvis Leje

man tørskoet, hoppende fra Sten til Sten, kunde gaa halvvejs op i Bjærgene, forbi Haver, Huse, Oliventræer og barbenede Kvinder, der skyllede Tøj. Den første Beruselse var endnu i mig. Og naar jeg kom ud fra det store Hotel Europa, stod den unge Enke, der ejer det mindre og billigere Hotel skraas overfor, i sin Trappedør og saa paa mig, fuld af Forbehold og Nysgærrighed, med et fastnaglende Blik. Drukken, ikke af Vin, men som den Mand, der først paa anden Dag befinder sig i Paradiset, falder jeg strax med Døren ind i Enkens Hotel. Hun trækker sig saa meget til Side, at jeg kan komme forbi.

Jeg har Værten i »Europa« mistænkt for at være en dyr Hund - siger jeg ligefrem - men jeg vil blive evig, evig i Rapallo. Det behager mig, *mi piace*. Om hun har en lille Bekvemmelighed efter mine Forhold? Men Fred - Fred vil jeg have; thi jeg vil arbejde som Herkules, som syv onde Aander, som Michelangelo i det Sixtinske - paa et Værk om de ældste Broer i Italien. Et borgerligt Husly, Maaltider og lidt Hygge, det er alt, hvad jeg forlanger. Sig strax til!

Den fastnaglede, undrende Enke løsner sig omsider fra sin Tærskel og faar travlt med at vise den indstormende, utaalmodige Gæst Vejen nej stop, hun fortryder - fortryder sin pludselige Travlhed, kalder paa et Hustyende og lader hende føre mig op og ned ad Trapper, aabne for Stuer og Bekvemmeligheder. Tjenerinden ved selv, at hun ikke ser ringere ud end Madmoderen. Hun er tysk, ganske uventet - die Nixe. Vi to Nordboer taler tysk. I sit eget Værelse i en velhavende Stol venter Værtinden paa os. Aftalerne begynder. Tjenestepigen udjævner alle Stridsspørgsmaal. Vi bliver enige. Da hører Værtinden, la locandiere, at jeg skal betale 275 min Vin extra. Aldrig i Evighed, siger jeg og forlader under muntre Beklagelser Husets Tærskel.

Nu kender jeg mine Rapallesere, den udadledige Vært i Hotel Europa og den forstenede Enke med det hæftende Blik. Ikke en Fodsbred viger de. Og deres Venlighed ... ja, som Edderkoppen er venlig mod Fluën. Da foretrækker jeg Toscana, de fattige Ynglinge, den stolte, redebonne Race.

Men hvor larmede Havet dejligt udenfor *den* Enkes Hotel! Hver Dag kom jeg strandværts derhen, satte mig paa Trappestenen bag Hotellet, forlangte en halv Flaske Vin og gav mig til at overtænke. Kokken gik med nøgne Ben og sankede Muslinger i Strandkanten; det samme gjorde den tyske Tjenestekvinde med højt opkitlet Kjole og hvide Fødder, der lyste i Solblinket. Hun raabte »Guten Tag« og smilte paa en egen, germansk Maade, som vidste hun godt, hvorfor jeg sad der. Ude blinkede alt det Middelhav. Og jeg tænkte: Hvor den Muslingsamlerske er dum, og hvor hendes Madmoder, den Fossilie, er dum, hvis de tror, at jeg sidder her for deres Skyld. Og hvor denne Kok, som er lovformelig gift med de tyske Smalben, er dum, hvis han tror, at germanske Sympatier med disse Smalben hidkalder mig. Nej, hvis Middelhavet havde Fødder, vilde jeg kysse dem! - Sank Jere Muslinger, I Rapallesere, vask Eders Linned i Bækkene, I barfodede Kvinder af Rapallo. Det er en Fryd for mine Øjne. Bryd Jer ikke om mig. Jeg trænger kun til Farveglæde; thi jeg vil arbejde - arbejde gigantisk paa et Værk om de ældste Broer i Italien.

Ak! Næppe var jeg fra Hotel Europa flyttet ud at bo hos private Folk, før Rapallo mer og mer gik op for mig som en sur, skinhellig By, hvor alle Trapper lugtede af Katte. Og en Aftenstund oplevede jeg noget, der tillod mig at trænge dybt ind i disse Ligureres Sjæle og næsten føle Had til Rapallo.

»Assai, assai - det er nok, det er nok - assai, basta« - Hvilken skærende Raab. Jeg hørte det en Aften ved en Bryder-Forestilling i Byens Raadhus. Paa Borde og Bænke stod den daarligklædte, italienske Befolkning i en Belysning, der gjorde det hele endnu mere skummelt, fattigt, forglemt og ligurisk.

»Assai, assai, basta!«

Bryderen Lenau laa paa Tribunen med en stor Kampesten tværs over det nøgne Bryst, mens to Mænd med svære Smedehamre søgte at kløve Stenen. Befolkningen iagttog i dump Forventning. Rolig 276 havde den set Stenen lægges paa Lenaus Bryst; rolig fulgte den Hammerslagene. Men hver Gang en Stenflis brast, gik der et Lidelsens Skrig gennem Sværmen.

»Det er nok« - *assai*.

Hvorpaa der opstod ny Stilhed og Forventning.

Da langt om længe Stenen er flækket, rejser Bryderen Lenau sig op og bukker for Publikum. En jammerlig, høj, nogen Mand i Badebuxer, med ranglede Arme, knoklede, uskonne Ben. Nu brydes han med en Slatte fra Rapallo, en korthalset, bredskuldret Tyr i Menneskekrop. Og syv Gange segner Bryderen Lenau, og syv Gange rejser han sig igen med en hoflig hilsende Armbevægelse ud til Genoveserne.

Assai, assai. Besindig lader man sine Nerver fylde af disse Rædsler, indtil det menneskelige Maal er naaet og dette Angstraab af sig selv presses frem af Kvindebarme og Barnestruber. Men strax skriger man »più, più« (mere, mere!). Og »Bryderen Lenau«, der ser ud til evig at have ligget under, lofter tilsidst sin Rost og lover at gentage Forestillingen paa næste Søndag.

Det afskyelige Ligurien! Er det sært, at Genoveserne har Navn for Grusomhed? Men hvilken vild Skonhed

i det medynkende Skrig! Mon de hedenske Romerinder saaledes har raabt assai fra deres Marmorsæder ved Gladiatorlegene? De, som raaber her, er de mon Afkommet af Hannibals Soldater paa Gennemrejse? Eller staar jeg i en glemte Krog af det gamle Romerrige? Og genlod Kolossæums Marmormasser af det selvsamme assa-i, assa-i, mens oprakte eller nedadvendte Tommelfingre bestemte en Slaves Liv og Dod? Var det Nydelsen ved Festen at pine og pines saa længe, til det befriende Barmhjærtighedsraab rislede igennem Rummet, som vilde det sprænge Mure og flænge Tagets Purpursøjler?

Ja, hvor ved jeg, om de skraalte saaledes af grumt Hedenskab eller af kristen Barmhjærtighed, de Ligurer? Men der stod en kristen Ven ved Siden af mig, og han raabte endnu højere end de andre, da han saa den stakkels Lenau falde for syvende Gang. Det dejlige Rapallo blev mig med et til en sur, skinhellig By. Denne Lyst til at opsøge Lidelse, denne fælles Ynkelihood, dette Hang til Selvplageri ... det er dog den mest plebejiske af alle Religioner. Jeg er ikke forfalden til at have Syner og Aabenbaringer. Men 277 Natten efter mit Besøg paa Mont'Allegro sammen med Fru Clara, drømte jeg, at Menneskeheden selv laa med en mægtig Sten tværs over Brystet. Og en halvhellig Mand med et sødsurt Ansigt traadte hen til Menneskeheden og sagde i en fidel Tone:

»Stakkels, stakkels Lenau! Gør det nu rigtig ondt? Vil du ikke have en større Sten?«

Og den halvhellige hjalp til at ombytte Stenen med en større Sten og en større Sten endnu, mens han stadig spurgte:

»Stakkels Lenau, gør det snart rigtig ondt?«

Og da nu Smedehamrene huggede til, knyttede den halvhellige Hænderne, skar Tænder og skreg af Medlidenhed:

»Aa, det er forfærdeligt...«(men henvendt til Smeden) »Hug til!«

Og saaledes skiftevis:

»Aa, det er forfærdeligt ... Hug til!«

... Det er sjælden, jeg drømmer saa ligurisk, men jeg blev ved at drømme, og Synet forandrede sig paa den ubarmhjærtigste Maade. Det var nu ikke længer den stakkels Menneskehed, heller ikke var det Atleten Lenau, men det var min Ven, Asketen N. N., der laa med Brystet klemmt fladt under en ligurisk Kampesten og omgivet af en Forsamling, der var mig ubehagelig københavnsk. Paa Væggen læste jeg en Plakat:

»Søndag den 24. ds. lader jeg mig offentlig pine i N. N. Lokale.

Ærbødigst N.N.«

I yderste Harme sprang jeg op paa et Bord og raabte i Søvn saa højt, at jeg vaagnede derved:

»Hej du Mand. Dette er dig uværdigt. Rejs med mig til Syden. Vi vil se paa Tyrefægtninger og drikke Vin.«

- Det kan være, at de Bjærgurter, som Signora Clara i Gaar bragte hjem fra Mont'Allegro, berusede mig i Søvn. Hun var vaagnet meget tidlig, havde slaaet de tunge, røde Skodder op for Morgenfriskheden og for Bruset af Middelhavet dernede. Hun havde løst sin store Buket Blomster og strøet dem ud paa mit Bryst og mit Hovedgærde. Jeg følte om mig samme Duft, som der var i Mosset under Bjærgets Ege. Imidlertid, var hun selv gaaet paa Torvet for at købe ind til vor lille Husholdning, Kød, Grøntsager, Frugter, som hun egenhændig tilberedte i en blændende hvid Kokkendragt og med en grublende Tavshed paa de fine Bryn. Pavens Køkken har ikke været 278 bedre betjent. Altid ny Overraskelser for de billigste Midler; i Gaar Morges var det Kødet af et ungt Gedekid, i Gaar Aftes var det en Fugl uden dansk Navn. Nu i Dag har Koralfiskere, som vender tilbage fra Sardinien, i rum Sø fanget nogle prægtige Fisk, som hun hjembringer. Hun klæder sig i sin hvide Dragt, men mangler Vandet, som vor Bydreng skal bære op ad de mange Trapper. Jeg er forbitret paa den lille Ligurer, der altid lader Clara vente. Og naar Fyren endelig kommer, tager han ikke en Gang Hatten af for hende. »Tag Hatten af, Luigi!« siger jeg noget for barsk. Da vender Fru Clara sig, mens hun rører i en Gryde, nikker mildt til den lille, trodsige Knægt og siger moderlig: »Tag Hatten af, Luigi!« Det hjælper paa ham. Jeg beundrer Kvindens Takt.

Hvis Mad og Drikke kan gøre noget til Sagen, staar jeg ikke tilbage for de homeriske Helte.

Indtil Solen sig bjærgcd og Mulm udbredte sig vide, sad vi og node fortræffelig Kod og Vin, som var liflig.

Fru Clara skænker i mit Glas. Og med Udsigt over Homers vinblaa Middelhav eller over en Stenruin, hvor Slynngplanter hænger ned i lange Frynser, hører jeg hende fortælle Æventyr fra Italiens hundrede Byer.

Den heroiske Tid er oprunden.

Uden Frygt for Slanger strækker jeg mig efter Frokost ved Fru Claras Side i den høje Skov mellem Bjærgene, hvor Græsset er grønt og langt. Jeg, som i min første Ungdom havde en syg Frygt for Slanger, og naar jeg havde forladt min unge, yndige Veninde, hver Nat drømte, at min Seng var omspændt af Hugorme jeg elsker, omfavner den store Natur uden Frygt. Mit Hjærte var gennemhullet af Spot og Ironi som en gammel Ruin af Snogehuller. Og nu er jeg som en nyfødt; jeg tror paa alt. Det nittende Aarhundrede med

dets snævre Tvivl - denne videnskabelige Pogeskole - er for mig afsluttet. Leve det tyvende! Guder besjæler atter Jorden og Luften og Havet. Og ubeængstet nyder jeg Jorden, Luften, Havet, som jeg elsker de Retter, Fru Clara sætter paa sin Dug. Leve den heroiske Tid.

Til mange Ting trænger den menneskelige Sjæl som det menneskelige Legeme.

Den gode, italienske Vin indeholder Svovl og Jærn, som styrker 279 Blodet. Det Brød, jeg spiser, den Luft, jeg aander, forsyner mig med Kvælstof, Ilt og meget andet, som de lærde bedre end jeg ved at nævne. Sønnen bringer mig Ozon

Jeg hviler stundum paa et lille Klippeskær, der paa tre Sider omgives af Middelhav som af en blaa, stedse smældende Fanedug. Jeg lægger Hænderne under min Nakke og bygger Broer ind i den blegblaa Himmel, hvor hvide Skyer henad Aften drager stærkere og stærkere af Sted. Mine Nerver, der har været pinlig optagne af et trættende Dagværk, dulmer jeg ved Synet af denne Luft og Skydannelserne, som af sig selv formes til Malerier af Rafael, af Giulio Romano. Billeder, jeg har set i Rom og glemt, men som nu genskabes med alle deres Farver, fødte af min Erindring. Engle og Serafer, tilbedende Kvinder ved den hellige Grav, hele Michelangelos Loft i det sextinske Kapel - taarner sig i den sildige Dags opstormende Skyer ... Min Sjæl indtager Ozon, ligesom Legemet, naar det sover. Alt det smaa nærværende forsvinder. Jeg er ikke mere søvnløs - - - endskønt jeg blev født som et Barn af dette søvnløse, nittende Aarhundrede.

Fru Clara holder ikke af, at den ene Dag ligner den anden. Og altsaa sejler eller spaserer vi en Dag til Portofine, en lille Havn, der ser ud, som var den udhugget af Kykloper i en dyb Bjærggryde. Et gammelt Hotel, aldrig besøgt af nogen, breder sig mellem Husene paa den smalle Bred i Grydens Bund, og en Hotelejerens Moder til to halvvoxne, udæskende Døtre, bredte sig i Hotellet, og lo med et stillestaaende, ligurisk eller kyklopisk Smil. Da vi spurgte, hvilke Seværdigheder og Adspredelser Byen havde at byde, svarede hun med sin sledskende Elskværdighed: »ingen«, og trak paa Skuldrene: »Hvad vil to unge Folk som De med Adspredelser ... Komediespil, Koncerter ... man er sig selv Selskab nok.« Og hun udtrykte sig endnu tydeligere. Derefter lod hun os se sine Værelser, lovede de billigste Betingelser, hvis vi vilde blive i Portofine, og lod sin tolvaarige Datter bringe Roser til os begge. Datteren var meget smuk.

»Hun sælger alt. Hun sælger Datteren med,« sagde Signora Clara, da vi stod udenfor.

Vi skyndte os at klatre op ad Bjærget fra denne liguriske Ravnekrog til en Villa, som den syge Kejser Friedrich af Tyskland havde bygget paa de stejle Gallerier højt over Havet. Vi svimlede næsten paa de bratte Gange, under disse Fyrre, hvor Solen bagte - men vore Hjærter bankede højt, og vi kastede med Foragt Ligurerindens Roser 280 ud i Havet Ingen boede i Villaen, og Fru Clara behandlede Haven som sin egen med en suveræn Ligegyldighed for de Love og Vedtægter, der bekymrede mig. Hun plukkede den døde Kejsers Druer og gav ogsaa mig deraf:

»Spis, min Elskede.«

Til sidst bandt hun en Vinranke om sit Haar.

Jeg satte mig paa en skyggefuld Bænk og beundrede hende. Og jeg tænkte halvt med Vemod paa en mindre lykkelig Ven af mig, der nu befandt sig i et toscansk Kloster, hvor han søgte den Ozon, man forgæves søger efter paa al Verdens smudsige Gæstgiverier. Vi havde knyttet os til hinanden i Ungdommens første Brobyggerdrømme, i den unge Farveglæde, som opløser alle Problemer, stoltelig frikender hele Menneskeheden. Og saa havde jeg efter tre Aars Adskillelse genset ham her i Ligurien. Men da havde Livskampen med sin Slagterhaand plantet Kniven i Nakken paa hans unge Farveglæde, og det viste sig strax, at naar jeg talte i Vest, talte han i Nordøst, og naar jeg en Dag fortalte ham noget om Verdenshovedstaden Paris, korsede han sig i Smug foran Landsbykirkens Dør. Han havde taget visse Antydninger i mine Breve altfor bogstaveligt, og jeg til Gengæld havde ikke taget hans Breve nær bogstaveligt nok. Jeg kunde for Exempel i en oprømt Stund erklære hele Verden for et Vidunder, en Æventyrbog; han derimod forlangte bogstaveligt et Vidunder af Verden. Og jeg, der hader og afskyr Mirakler (»blinde se, halte gaa, spedalske renses« osv.), jeg, der anser dem for Dilettanteri og Taskenspillerkunst (Stoddere med uhumske Saar, der pludselig helbredes), jeg, der tror paa en Slags aandelig Verdensorden, hvor det naturlige, dagligdags Tilfælde indeholder langt større Vidundere: Sjæle knyttes til Sjæle, Traade, der synes sammenfiltrede, delte, redes pludselig og viser sig som et eneste Stykke - jeg protesterede mod min Ven som mod en Voldsmand. Jeg hadede, at han vilde tro paa mere, end han kunde tro. Og saa ofte vi talte, blev vi hinanden fjendtlige som Ilden og Vandet, som Muhamedaneren og Munken, som Protestanten og Papisten. Vilde han bevise mig, at en himmelsk Magt virkelig fik de døde til at staa op, sagde jeg: Det er ingen Ting (»de døde staa op«), nej, bring mig et stort, skønt Budskab (»Evangelium prædiket for de fattige«). Tal til mig som en Ven. Tænd en Himlens Ild i mig.

Men netop dette, at han tog alt saa alvorligt, at han stod ganske ny i det fremmede Land og ikke var tilfreds, med mindre Himlen og 281 Stjærnerne vilde falde ned over ham - just dette var det lyse og stolte ved ham. Og her kendte jeg igen min Ungdomsven. Han mindede mig om Toscanas fattige og gode Ynglinge,

trofaste Tjenere, der ogsaa tager alt saa bogstaveligt.

... Vi skiltes fra hinanden som Følge af en ufrugtbar Trætte.

Hver Gang jeg kommer til Rapallo, sidder der i en Buegang en ung Pige, som vilde have holdt af ham, hvis han havde været lidt taalmodigere. Havde han da været lykkeligere? Ja, hvem ved? Enhver har sin egen, sære Lykke.

Nu sidder han paa sit Kloster. Jeg havde Lyst til at raabe efter ham: Se, kære Ven, hvad jeg sagde dig, er i alt Fald sket med mig selv. Traade knyttet til Traade, og der er sket mig et Vidunder, uden at nogen Naturlov blev krænket derved. Ogsaa jeg troede mere, end jeg kunde tro paa, og det gik i Opfyldelse. Mens jeg ser over Homers vinblaa Hav og over en Ruin, hvor Slyngplanter hænger i lange Frynser, klatrer mine Tanker op og ned ad deres egne Traade ligesom Edderkopper. Jeg erindrer saligt mine stolte Brobyggerdrømme, da jeg elskede en Skønjomfru fra Paris med dejlige, dobbeltbundede Øjne som frossent Vand Mine Løgne højere end Alperne, dybere end Middelhavet - mit Livs Paradoxer og Stormstiger. Gærne vilde jeg have blottet mit Bryst for at forbløde i en stolt Stund Og rolig som en Feltherre beundrede, anerkendte jeg, da jeg gennemfor Alperne, den store Napoleon, fordi han havde været et skrøbeligt Menneske som ogsaa jeg. Ja, jeg følte en Skrøbelighed selv og en sød Medlidenhed med al Verden, saa jeg mente, at man maatte være fattig, arm, ussel for at kunne ophøje Masserne. Jeg troede at forstaa Kristus. Jeg forstod ogsaa Paven. Selv det hellige Paradox er en Stormstige, der fører de ihærdige til en høj, klar Himmel ... Nu tror jeg paa alle de Løgne, der fortælles mig, blot de fortælles mig af en sandfærdig Mund.

Alligevel - for ikke at fortabe mig længer (vilde jeg sige til min Ven) - hør da, hvilket Vidunder der er hændt mig: Alle mine Paradoxer og Stormstiger, mine fortvivlede Beslutninger og stundum dybsindige Meninger, der tog deres Begyndelse, da jeg ulykkelig elskede den lille Céliméne, de er nu som blæste bort, fordi en ung Italienerinde, der er Céliménes jævnlige, elsker mig fuld af Hengivenhed og med en Opofrelse højere end Alperne, dybere end Middelhavet.

282

Det eneste, der præcis blev tilbage, er Følelsen af en uhyre og ubetalelig Taknemlighedsgæld.

Jeg føler, som skulde jeg betale den. Jeg føler, at der heroiske Tid er oprunden. Men jeg ved ikke, mod hvilket Troja jeg skal anlægge mine Stormbroer. I denne Uvished har jeg skrevet et bedrøvet Gravvers over mig selv:

Og dør jeg snart, jeg har dog intet gjort,
kun gjort min Vilje villig til alt stort.

Sat sapienti!

283

Epilog

I Paris havde jeg en Ven, om hvem vi skæmtvis sagde, at han var saa fattig, at han ikke længer kunde være bekendt at modtage noget af andre - kun at give ud ...

Han var glad, naar han havde et Pengestykke i Lommen, men naar han ikke længer havde det, var han dobbelt tilfreds - fordi han altsaa, efter Evne, havde betalt Venskabs- og Taknemmeligheds-Gæld.

Han skyldte til Gud og hver Mand, og han var Anarkist.

»Hvad har man i dette Cykle-Aarhundrede at holde sig til?« sagde han. »Sund og solbrændt kommer vor gode Lykke til os, rolig trædende sit Hjul; Farten sagtner; et Øjebliks Holdt; Hjertet svulmer af uforgængelig Lykke; hun rækker os sine Læber - og før vi har haft Tid til at takke hende, Tid til at fremtage en Sax og stjæle hendes Skygge (min Ven kendte Æventyret om Schlemihl, der sælger sin Skygge), er hun alt oppe, skjult, forsvunden ved en Omdrejning af Vejen ... Hver Morgen sner det med Aviser. De mest afsides Kroge stoppes til med afskyelige Aviser: sidste Efterretninger fra Peking, Telegram fra Kandahar ... de endevender pr. Traad den stakkels, lille Jord for titusinde Gang ... Jeg ønsker midt i Verden en Krog, hvor jeg kan leve sammen med mine Venner, i Fred for Indiens Krige og de afrikanske Mord.«

Han vilde afskaffe Politi, Love og alle Bytteværdier.

Jeg spurgte ham tit, hvorledes saadan et Samfund skulde kunne existere. Jeg spurgte ham, hvorledes man skulde kunne bygge et Hus uden Penge.

Han smilte med sit lykkeligste Smil:

»Ikke sandt,« sagde han, »det kunde blive udmærket. Naar jeg vilde bygge et Hus, sendte jeg blot Bud til mine Venner. Billedhuggeren Rousseaud kom med en Trillebør Sten. Hans Broder, den lille Rousseaud - Billedskæreren - kom med Stolper, Døre og Træværk. Maleren, den lange Crébassat, skulde bagefter komme og male det hele. Ikke sandt? det kunde blive yndigt.«

»Ja, men jeg vilde ikke bo i det Hus,« sagde jeg.

284

... En Aften, mens Signora Clara i vort Hus i Santa Margherita som sædvanlig søgte lidt Adspredelse ved at læse en kedsommelig, genovesisk Avis, der i rig Mængde indeholdt Telegrammer om afrikanske Krige og udenlandske Mord, udbryder hun:

»Hanno ammazzato Carnot«

Saa har da en Anarkist dræbt Carnot. Præsidenten for den franske Republik.

Forunderligt! Dette fredlyste og velindhegnede, nittende Aarhundrede, hvor Videnskab og lidenskabsløs Indsigt er trængt til Bunds i alle Lag af Folkene, det vil en Gang i Historien være brændemærket af en ganske særegen og ellers ukendt Art Forbrydelser. Og det er Anarkisterne, Fjenderne af Mord og Krige, som rolig sprænger Huse i Luften - rolig tilintetgør betydelige Menneskeliv i Overbevisning om at tjene en evig Retfærdighed De bærer sig ad som Vagabonden, der stak Ild i en Hytte, satte sig til at vente paa Rettens Folk og sagde til dem, at han havde antændt Ilden for at bringe et *Takoffer*. Og min Ven i Paris, ham, der hadede Erobrere og Voldsmænd og ikke selv kunde dræbe en Flue - jeg ved, at han har smilt med sit lykkelige, uskyldige Smil og sagt, at det, der skete med Carnot, skete til Ære for Menneskeheden ...

Da Carnots Morder var en Italiener, blev der i alle Italiens store Kirker holdt Sørgemesser for den afdøde Præsident. Signora Clara og jeg tog til Genova og overværede Messen i Domkirken der. Lange Sørgeflor alle Vegne og mange Mænd i straalende Uniformer.

Alle den Slags Forestillinger ligner hverandre. Og da vi besværedes af Varmen i den store Kirke, gik Signora Clara og jeg udenfor i den rige, sollyse Formiddag.

Formiddag og Sol i Gader og Parker.

Formiddag og Sol i Genova og Alverden.

Formiddag og Sol ogsaa i den grønne Allé af Plataner, hvor jeg og Signora Clara langsomt vandrede og inde fra en Villa hørte en fejende Flygelmusik - bakkantisk næsten under denne ætherblaa, ubesmittede Himmel.

Flygelmusik - og endnu er vi fastende! Flygelmusik - som et brusende Vandspring! Indviet til Guderne er denne Dag ...

Men midt i denne Sol og Formiddag griber Signora Clara mig om Haanden og gør mig opmærksom paa et mærkeligt Par, der ligesom vi vandrer i Alléen under de grønne Plataner.

285

Hun er, efter sin Klædedragt og Maade at føre sig, sikkert en fornem Dame. Hun er slank og smuk, med et Udtryk halvt af Godhed og halvt af Overbærenhed. Det er nok ikke hver Dag, at hun spaserer her med ham.

Han er ogsaa smuk med to nøddebrune Øjne i et blegt, lidenskabeligt Ansigt. Hans Holdning, Væsen, røber en født Signore, en eneste Søn, der gennem hele sin Opvæxt er bleven forkælet af rige Forældre. Men hans Dragt er næsten lurvet og hænger paa hans spinkle Skikkelse, som havde han ikke Tid til at tænke paa den. Hans Sko er meget medtagne - og hans Hat ... De spaserer, samtaler, spaserer; og han taler stadig, gestikulerer hæftig, mens han ser paa hende med ydmyg tilbedende og lydige Øjne.

Det er altsaa gaaet tilbage for ham her i Verden. Hun har dog ikke sluppet ham; hun tilstaar ham endnu et sjældent Møde - af Medlidenhed.

Han ønsker at skænke sin højmodige Veninde en Blomst. Hun ryster afværgende paa Hovedet. Men vi ser ham standse, med Øjnene vendt mod Blomsterboden paa den anden Side af Gaden. Han gennemsøger febrilsk alle sine Lommer efter et Par Soldi, to Gange, tre Gange, fra de yderste til de inderste, vender dem ... og viser sine magre, tomme Hænder. Han har det sky, hastige Blik som en af Livets betalingsudygtige, men beredte Skyldnere.

Hun ryster paa Hovedet - intet holder ham tilbage. Jeg ser hende urolig ventende trække sig om bag et Træ, mens han med knyttede, rystende Hænder gaar over Gaden, som vilde han plyndre Blomsterboden ...

286

Hjemfart

Skibene ligger paa Genovas Rhed;
men Skyerne taarnes til Slotte.
Dagene flyver, September er nær.
Gør Baadene flotte
til nordiske Storme, stridere Vejr!

I Nord, paa den lave Bred,
hvor Tasmørket evig har hjemme,
vil vi drømme en Efteraarsnat under blygraa Skyr.
I de dyndede Byer, som gemme
Vandrotter, Sluser og indfødte Dyr.

Nu svinder i Syden vort Hus,
det høje med Skoddernes Røde,
der laante os sommerlig Skygge og Hvil.
Byger og Bølger vi møde,
Bølger og Byger! Vor Smakke har Il.

Jeg frygter ej Udyr og Slud.
Min Moder vil Lysene tænde,
en tindrende Fest for den hjemkomne Søn.
Og min gode Søster vil kende
en Broder, hvis Vilje har voxet sig skøn.

287

TILLÆG

Utrykt kapitel til Valfart

Hvad vi Signora Clara og jeg mest savner er en Smule Musik. En forbivandrende Guitarspiller dybt under vore Vinduer eller det højt opløftede Brøl af to Mandsstemmer, som begynder en toscansk Ritornel, kan kun glæde os en kort Stund - i Forbindelse med Maaneskin over Hav og Havn og Bjærg og By. Men selve Manglen af Musik sætter Fru Clara i Stemning. Jeg ser hende krumme Fingrene halvt i Vrede; jeg ved: nu kommer det. Tu stai a mi sentire - siger hun - »Nu skal du høre«. Og hun giver sig til at fortælle, hun har gjort Anslaget, funden Tonen, og hendes Fortælling sukker og ler som en Violoncel, der skaffer os den Musik, hvortil vi begge trængte. Det Straalestøv, der falder fra Maanen mødes med det virkelige Støv paa disse grove, storskaarne Kyster. Man lever heldigvis ikke af Æther alene. Et Glas Chianti eller en Flaske gammel Barbera gør Fortællingen fyrigere. Og pludselig hører vi dybt dernede paa Havnepladsen, mens for Resten alle sover [,] den fordrukne Snak af en gammel Stridsmand, som kommer ud fra en Vinkippe og med Stolthed hævder sin Familieære:

»Jeg selv har tjent under Garibaldi. Min Søn har været syv Aar i Tugthuset. Vi er, for Fanden, ordentlige Folk«. Fru Clara jubler og kan i en halv Time ikke glemme hans sidste Sætning: Porco can, brava gente!

Fru Clara er efter Aftenbordet træt sunken ned i en Lænestol. To Lys paa det uafdækkede Bord flagrer for Vinden. Jeg selv ligger paa en Sofa. Det er varmt og vi har begge gjort os det bekvemt.

»Vil du have Kaffe i Aften,« siger hun søvrig og blinker dog helt aarvaagent hen til mig.

»Nej, stakkels Clara. Du er saa træt. Og det er allerede sent.«

Fem Minutters Stilhed. Myggene begynder at plage os.

»Elskede Clara, du talte om Kaffe,« siger nu jeg.

Fru Clara ryster hæftig paa Hovedet.

»Nej, nej, nej. Umuligt, umuligt. Jeg er saa træt, amante mio, og det er allerede sent«

Fem Minutter til.

288

»Kære elskede Clara. Hvis du vil lave Kaffe, vil jeg kysse dig paa Hjærtet (voglio darti un bacio sul cuore).

Hun stritter for at rejse sig og siger, mens hun synker tilbage:

»Ak jeg usalige! impossibile, impossibile«. »Sono così stanca, sai« (jeg er saa træt, maa du vide) »Nej, nej, nej, nej«... »non posso, non posso«.

Jeg tier og venter.

Myggene plager hende. Hun slaar forbitret efter dem, fanger endelig en og bærer den højtidelig hen til Bordet for at dræbe den, mens hun lader sig henrive til smaa Eder og kalder den *bestia infernale*.

Saa ved jeg ikke, hvad hun foretager sig derhenne.

Pludselig knæler hun ned ved Siden af mig; hun har blottet den ene Skulder og Brystet til Hjærtets Sted.

»Da mi un bacio sul cuore (Kys mig paa Hjærtet). Amante mio, Du er mere ubarmhjærtig end Zanzarrene (Myggene)«.

Jeg gør, som hun siger.

Nu tager hun af Bordet, og hun gaar i Køkkenet for at koge Kaffen til mig. Jeg ved, at hun nu staar der ude med strænge, grublende Bryn og med en Fjedervinge for at puste Gløderne til Flamme. Men overfor mig er disse strænge Bryn aldrig strænge. Og dette Hjærte, som er eneste Musik, det faar jeg Lov til at kysse, og hun betragter det som en Belønning, naar jeg kysser det. Og naar den dybe Nat kommer, faar jeg fremdeles Lov til at hvile ved dette Hjærte, som er eneste Musik. Hvis hun drømmer noget stygt, rejser hun sig forfærdet over Ende. »Io mi sognava«, siger hun.

»Jeg drømte, at du var død - død - og jeg græd, saa at jeg vaagnede derved Da kunde jeg slet ikke høre dit kære Aandedrag (il tuo caro fiato) og jeg blev saa forfærdet...«

(NKS 3634,4°, II, 1.jf. s. 331)

289

Claras Drømme:

Jeg drømte, at Toscanerinden dræbte en Okse.
Vi var alle sammen i Køkkenet:
Du og jeg og hun og Fortunato.
Jeg drømte, at hun stod med en lang Slagterkniv
og skar i Oksens Hals.
Men Oksen laa paa Gulvet og saa
paa mig med et Øje fuld af Medlidenhed
Jeg sagde: lad os aabne Døren; inden vi dræber Dyret;
thi det kunde blive rasende og springe i Vejret.

Og vi gav os alle til at lukke Døren op.
Men Døren var lukket og ingen kunde aabne den.
Vi var lukkede inde med Oksen.
Og som jeg havde sagt sprang Oksen i Vejret,
den sprang lige op til Loftet,
og den begyndte at ødelægge og myrde os alle
baade Toscanerinden og dig og Fortunato,
saa I var helt døde.
Og ogsaa mig stangede den, men
Jeg kunde intet mærke og den kunde
ikke undlive mig.
Og jeg vaagnede op i Forfærdelse ...

(NKS 3634,4°, IV; opr. notesbog 34,
NKS 1340,8°, VII, jf. SC:SL IX 248)

290
291

Efterskrift og noter

292
293

Efterskrift

I. Indledning

Antonius i Paris er en rejseroman - sammensat af mere eller mindre selvoplevede rejseskildringer, litterære reportager, digte og fiktive fortællinger. Men den er også en gennemkomponeret symbolistisk udviklingsroman - fastholdt omkring et bestemt tema. Den udsiger ikke hvad symbolisme er, men demonstrerer det i sin praksis. Det gør bogen vanskelig at læse, fordi Sophus Claussen hele tiden opererer på to planer: et reelt og et overført. Tolkningen af dette dobbeltspil bliver da efterskriftens væsentligste ærinde. Den rent faktuelle - og i øvrigt overraskende omfattende - viden, som læseren bibringes om det litterære liv i Paris i begyndelsen af 1890'erne, er henvist til afsnittet: Tidsbilledet, og til de øvrige noter.

Valfart er ligeledes en symbolistisk rejse- og udviklingsroman. Og kronologisk og tematisk ligger den i direkte forlængelse af *Pariserromanen*. Sophus Claussen ønskede dem da også udgivet samlet. Kommentaren dertil adskiller sig imidlertid af naturlige grunde fra *Antonius i Paris*'. Her lægges ikke vægt på også at give læseren et indblik i Italiens natur, kultur, byliv osv. Som det hedder i *Foraarstaler: Ogsaa jeg har gjort en Pilgrimsrejse til Italien, Petrarcas og Dantes, den ideale Kærligheds Rige* (s. 10-11).

Hvor *Antonius*' optegnelser desillusioneret slutter således: *Læs dem og bliv bedrøvet over spildte Haab, unyttig Elskov!* - der genrejses håbet i *Valfart*: dens motiv bliver virkelig den ideale kærligheds væsen.

II. Temaet

15.4.1893 offentliggjorde Sophus Claussen i det lille, men ansete Parisertidsskrift *L'Art et la Vie en nouvelle danoise: Don Juan* 1. Der er tale om fortællingen *Don Juan, en ung blond Mand*, som oprindeligt blev trykt 28.10.1891 i dagbladet *København* med titlen *Valmue og Lærk*, og 294 senere optaget i *Løvetandsfnug*. Den samler i et brændpunkt tematikken i de to rejsebøger.

Hvorfor har Claussen flet oversat netop den fortælling? Den er dog så egenartet-dansk i sin beskrivelse af hovedpersonens stævnemøde omgivet af frugtbare hvedemarker og skyggefulde lærketræer. Don Juan kaldes oven i købet Erik - heltens navn i *Unge Bander*, som Claussen netop er ved at skrive færdig, og som fremfor noget skildrer livet i de danske provinser.

Forklaringen kunne være denne: Claussen vil med sin historie give sit syn på Don Juan-typens psykologi - et forsøg, der vel må siges at kunne påkalde bredere interesse. Når Erik - *le Don Juan-type* - møder pige på pige, er det fordi han i de andre må møde den første og i bogstaveligste forstand eneste ene. Hun hævner sig på hans svigt ved at have sået valmuen i hans hjerte, og dens gift har gennemvævet og opædt ham; billedet af hende har udbrændt alle andre billeder af hans organer. Han er nu *ormstukken af hendes Minde, fordærvet af hendes Sødme, som (han) savner* - men hun har også gjort ham til en seer og en fortæller: han véd nu, *hvorledes det vilde være at elske den og den Kvinde*. (Han) *kan tænke det i bevægede Billeder, prænte det i sær dirrende Tale*. Derved bliver han en forfører - en gennemskuer og manipulator, men som en narkoman er han også afhængig af sin *Gift*: han må hele tiden søge bekræftelse på sin potens og sit talent; han kan ikke frigøre sig. Men: *ingen Dæmon kan befinde sig bedre i sit mørke Rige*.... Og denne eksklusive trods og kunstnerforherligelse kunne nok møde sit publikum i symbolisternes og dekadenternes Paris. Passager af fortællingen har helt klart Baudelaire'ske træk. Det er denne dæmon, der belurer et kærlighedsforhold, som Ottin har beskrevet i sin store skulpturgruppe i Luxembourghaven - og som Claussen lader afbilde forrest i *Antonius i Paris*.

Forelskede i Paris drages gennem parken ind under de mørke og skyggefulde træer, der omgiver det stille vandbassin - tiltrukket af det marmorlysende unge par i grotten, der ligger *tankeløst blotte/ (...) brudt af Søvn og forelsket Vold* (s. 57) - uden tanke for bronzekyklopen.

På samme måde kan man i *Don Juan* hæfte sig ved det lette og yndefulde landskab, der kan minde om et impressionistisk maleri af Claude Monet eller Berthe Morisot: gyldne hvedemarker ispraengt røde valmuer; sommerklædte unge piger, der muntert iler ned over bakken til stævnemødet.

295

Sådan kan øjet fokusere på alt det hos Claussen, som vender sin smilende og livsvenlige overflade mod læseren. Og det er også den side, som *fastholder* læseren. Billedet får imidlertid først sin foruroligende dybde, når øjet også fanger den mørke dæmon, der som fortættet kraft overvåger det lyse kærlighedsspil, suger kraft af det - for i sidste instans at bryde ødelæggende ind i det.

Det er disse kræfter, der gennemstrømmer *Antonius i Paris* og *Valfart* - begge bøger, der tager udgangspunkt i den første, voldsomme forelskelse for så at følge de spor, disse følelser kan bryde op. Det er en gammel historie - ældre selvfølgelig end Claussens egen. Jeg vil nu begynde med hans.

III. Antonius i Paris

Baggrunden

Overfladen ser således ud: siden sin studentereksamen i København (1884) havde han taget filosofikum hos professor Harald Høffding og dyrket radikalisme og Georg Brandes i Studentersamfundet, hvor han mødte vennerne Johs. Jørgensen, Viggo og Ingeborg Stuckenberg og andre jævnaldrende, der alle gik med drømme om at revolutionere kunsten. Han begyndte et halvhjertet jurastudium, men blev i begyndelsen af 1886 ansat som redaktionssekretær ved *Horsens Folkeblad* - og i denne provinsby traf han den pige, Anna Cathrine Christensen, som skulle blive den *Første og Eneste*, og som senere skulle *udbrænde alle andre Billeder af hans Organer*. De blev forlovede, men allerede efteråret 1886 forlod han byen og hende, vendte tilbage til studierne og livet i København, skrev lejlighedsvis i tidens aviser, fik udgivet digtsamlingen *Naturbørn* (1887) for egne penge, oversatte Baudelaire om natten, tilbragte længere tid som redaktør ved faderens, venstremanden Rasmus Claussens *Nyborg Dagblad*, hvor han i ledige stunder skrev hobevis af

gode digte omkring det brudte forhold - digte, som ingen ville udgive. Enkelte blev dog trykt i det nyoprettede tidsskrift *Ny Jord* (1888-1889), 14 »*Idyller*« i *Tilskueren* (juni 1882) og ellers spredt, fortrinsvis i det radikale dagblad *København* (1891-92), hvor han samtidig arbejdede som free-lance journalist. Journalistikken fortsattes i det ligeledes radikale *Kjøbenhavns-Børstidende* (1890-1891) og senere i *Politiken* (1891 ff.). Baudelaire-versene 296 blev trykt i *Tilskueren* (januar 1892); romanerne om årene i provinsen planlagt: *Unge Bander* og *Kitty*.

Overfladen fuklede - og blændede: manden gik sikkert frem, vellidt, begavet, velsitueret, belæst - og kendt som erfaren og begejstret erotikker. Men også stolt: der var ting, han ikke ville lægge blot, forhold, der forvirrede. Dem ville han aflægge regnskab for i den prosa, tiden krævede; poesi var der ikke brug for. Om nætterne fyldte han ark på ark med dette følelsernes regnskab, men kunne ingen vegne komme med det. Alt skulle være anderledes - også her - anderledes end det billede, Claussen villigt stillede til skue offentligt. Han ville fremfor alt ikke fremstå som mørk og stiv pedant - dem var der nok af.

Hvad ser man så her - i al forkortning?

Et menneske, der har søgt at nærme sig alt det nære - og samtidig smerteligt må se i øjnene, at han også uforsætligt har fjernet sig fra det. *Unge Bander* og *Kitty* afdækker denne indre udvikling - og selvom det hele tiden må fremhæves, at der i denne »dannelsesroman« (som fortsættes med de to rejsebøger og *Fortællingen om Rosen*) er tale om et overordnet fortællerjag, der mere eller mindre distanceret overskuer, tilrettelægger og indirekte vurderer den mandlige hovedpersons være- og handlemåde, så aftegner bøgernes udviklingsmønstre også stadier på en vej, som Claussen selv har gennemlevet.

Unge Bander arbejdede Claussen på gennem godt seks år - og først sommeren 1893 i Paris lå den trykfærdig; dernæst færdiggøres *Kitty* 1893-beg. af 1894 - og de udkommer henholdsvis nov. 1894 og maj 1895. Biografisk dækker de Horsens-, Nyborg- og tildels Københavnerårene. Udvendigt set giver de yndefulde, bevægende, men også undertiden og tilsyneladende overfladiske og sært kuriøse indtryk af provinslivet i Provisorieårene. Alt det, som Herman Bang kunne meget bedre.

Don Juan rummer som nævnt hele bevægelsen i en sum. For det fordærv og den selvfortærelse, som den mørke dæmon tilsyneladende har det så fint med, ja, det fordærv breder sit underjordiske mycelium i de to bøger.

Denne dobbeltbevægelse har da at gøre med Claussens kunstneriske teknik. Som han - apropos *Unge Bander* - konstaterer, dels overfor Viggo Stuckenborg, dels overfor Herman Bang, skal bogen blive mere end blot en massiv *Hverdags- og Hvergarns-Roman*, men et 297 omfattende *Værk fuld af Symbolik og interessante Solopgange 2*, og alt skal hellere være *anderledes end i de Romaner, der er skrevet til denne Dato* (notesbog 30). Det gør han da ved - med fine små rokeringer, forskydninger og udeladelser - at lade ydre tildragelser afspejle den indre *Bevægelse*, som det for ham i egentligste forstand var afgørende at kortlægge.

Bevægelsen i *Unge Bander* ser således ud: en ung mand drager ud i verden for at vinde den og besejre den. Men kampen mod den vrangvillige verden erstattes gradvis med kampen for at vinde en vrangvillig, men dejlig ung pige, som han forelsker sig i. Pga. forskellig slags borgerlig modstand kan han ikke komme nogen vegne med hende, men midt i sin utålmodighed opdager han, at han dog vinder noget på et andet plan: den opdæmmede eros forløses i digt og fantasen - og før han kan komme til en forståelse med pigen, må han se at komme til en forståelse med disse modsatrettede tilbøjeligheder i sig selv.

Her sætter Claussen hele sit symbolistiske og raffinerede apparat i gang. Det er der redegjort for andetsteds³, her skal det kun konstateres, at helten i sin utålmodighed forføres til at svigte kærligheden til fordel for den måneskinskolde, men samtidig også sært bevægende og tilfredsstillende glæde, det er at opleve pigen fremstå som *billede* på det, som kunne have været virkelighed. Fra elsker bliver han til drømmer. Da han endelig omfavner pigen, finder han ikke den *oversalige Rus, han havde drømt og utaalmodigt søgt*. Men han finder noget andet: (...) *en veg Varme, en Duft som tffvisnende (m.u.) Roser fromt udstrømme fra hendes Legeme*.

I dette forfald efterlades han ved bogens slutning - og således møder vi ham på ny i begyndelsen af *Kitty* - i skikkelse af en kunsthistoriker, hvis splittelse håndfast demonstreres ved, at pigen, der er god ved ham i den by, hvor han bor, får ham til at drømme om den pige i en anden by, som - når han er sammen med hende - igen forlades, da billedet af hende ikke modsvarer virkelighedens. Som Claussen selv skriver til Georg Brandes (9.5.1894): (bogen) *handler om et ganske ungt, men allerede halvt afblomstret Kunstmenneske (...) og skildrer Opløsningen af det Kærlighedsforhold, der tidlig har opfyldt hans Tilværelse med sin Foraarsduft. (...) han rejser tilbage til sin Ferieby, til nye ligegyldige Oplevelser, der viser hans Smærte i fjærne, drømmeagtige Perspektiver, viser ham levende i sin »fme Blanding af Foraars og Forfald« (FL I 223).*

Smerten ved oplevelsen af *forfaldet*, forfaldet oplevet med en 298 forskydning i forholdet til den i hvert

fald et år tidligere skrevne *Don Juan*: det er denne smerte, der ligger bag beslutningen om at forlade, hvad Claussen andetsteds kalder *Aandsmaskeraden* i København, oktober 1893.

Tolkning

Det kunne også siges med andre ord, f.eks. disse, noteret kort tid efter ankomsten til Paris: *En lang Sygdom. Den varede fra 86 til 92. Seks Aar. Først var det hende selv, jeg nød; saa var det en Drøm om hende, saa var det en Drøm om en Drøm, indtil hele mit betagne Hjærte var fortæret. - Der er netop saa megen Drøm i min Fortid, at jeg maa betragte den som tom og afskyelig. Al dens Skønhed har jeg spist op under Vejs. Intet at huske*, (notesbog 29).

En variation af forfalds-temaet - en opfattelse af kunstneren som en organisme, der omsætter, forbruger, fortærer og nedbryder psykisk eller libidinøs energi i et bestemt fastlagt stofskifte. I *Et Rimbrev. Til Herman Bang* hævder jeg'et trodsigt - med reference til Pariseråret: (...) »Der er Mænd,/som kan undvære Lykke -«, men indrømmer dog i sit stille sind, at han paa Grund af forskellig Slags Modgang føler en indre Forblødning 4. Den forblødning, Claussen også refererer til i sonetten *Til Johannes Jørgensen*.

Således er kortene lagt op - og det er min overbevisning, at Claussen vil have regnskabet gjort om. I *Indbydelse til Rejse* ønsker han at gengive tingene med deres første Værdi, uden mellemregnskab, og *Antonius i Paris* kan med føje siges at handle om oprigtighed, om en vilje til at bringe sig i et autentisk og ærligt forhold til virkeligheden, de andre, som han i afrejseøjeblikket føler, han har snyltet på.

De rejsebreve: *Naive Breve*, som Antonius sender hjem til *Politiken* november-december 1892, viser da også et billede af en mand, der spontant, med åbne sanser og uden bagtanker kaster sig ud i det fremmede storbyliv. Her opleves sproget, gadelivet, seværdighederne, kvinderne, forlystelseslivet virkelig med deres første værdi. Vennerne i København var begejstrede. Således skriver Johs. Jørgensen, der havde overtaget Claussens job på *Politiken*: *Ak, kære Ven, hvor dine Breve er meget gode. Jeg har svoret ti svære Eder paa, at de skal ud som Bog hos Philipsen, naar dit Pariseraar er omme. Med den Bog vil du endelig naa 299 den Berømmelse, hvorom jeg saa længe har præket og profeteret.* (21.12.1892).

Oprigtighed - eller *naivitet*. Bogens optegnelser hævdes jo at være skrevet af *den naive Antonius*, som på udgivelsestidspunktet *ikke er mere*. Titelbladet fremhæver også, at optegnelserne er ved Sophus Claussen - ikke af. Han har da samlet, redigeret, suppleret og komponeret bogen - som ved nærmere eftersyn nok kan siges at handle om og at være skrevet af Antonius - men denne oprigtige og naive sjæl afgår fra verden 3/4 inde i bogen. »Vennerne« ønsker, at han skal samle sine spredte Optegnelser til en ordnet og samvittighedsfuld Bog (s. 96), dvs. at »de« ønsker, at den spontant oplevende og spontant rapporterende *journalist* bevidst skal udfylde de manglende blanke blade med stadig frisk, ubevidst naivitet - og det er som bekendt et nærmest umuligt foretagende.

Det er én grund: at tage valget som forfatter på sig. Det overordnede fortællerjeg - som altså påtager sig denne rolle - angiver også en anden grund: at Antonius *ikke kunde overleve, hvad han yderligere fik at se i Paris*. Herom handler de løse Udkast, hvoraf de følgende to Skildringer er komponerede - samt tre Soneter. Alle handler de om *spildte Haab, unyttig Elskov*, men det gør kapitlet *Quartier Latin* ikke - og da der i virkeligheden er tre skildringer, og *Quartier Latin* i sin oprindelige form er dateret 14.6.1893 (i det norske tidsskrift *Samtiden*), kan man måske tillade sig at knytte denne beskrivelse af oprigtige mennesker og kunstnere: kvarterets fattige, unge piger, der dog hver dag sætter kammen i håret, den videlystne studenterungdom, fortidens uforfærdede Villon, nutidens Verlaine, parret Cazals og le Rouge, til de tre andre litterære reportager af Antonius i afsnittet *En Verden af Digtere*, som skildringen så åbenlyst lægger sig op til.

Endelig: fortællerjeg'et angiver en tredje grund: *en hæftig Forelskelse, som paa ganske kort Tid i Bund og Grund gjorde det af med den arme Fyr*. Hun kaldes *en koketerende engelsk Frøken, blond og kysk og kedsommelig som en guldbeslaaet Salmebog i sort Fløjl*. I den første sonet benævnes hun både *Milde Vaar* og *Judith - grusom*, og det fortælles, at hun driver ham på *Flugt* - en flugt, der må gå til Italien, for herom handler de to næste. Der er tale om den Célimène, som Silvio forelsker sig så voldsomt i i begyndelsen af *Valfart* - blot anskues hun her i et skarpt og 300 bittert lys, fordi hun fordærver hans oprigtighed, nedbryder den naivitet, som det var ham så magtpåliggende at være indlejret i.

Sammenfattende kan det da siges, at Antonius - som Erik Kølby i *Unge Bander* - via en forelskelse føres fra et oprigtigt ønske om at fa tag i virkeligheden og kvinden ind i kunstens mere spegede verden med dens forførelseriske illuminationer og tvivlsomme sidegevinster. I *Valfart* går bevægelsen i modsat retning. Vi skal se

hvorledes.

Claussen skrev 14 *Naive Breve* til *Politiken* mellem 23.10.1892 og 8.7.1893. Heraf indgår de 8 i mere eller mindre ændret og opsplittet form i *Antonius i Paris*. 3 er tilsyneladende udeladt (E&H 511, 515, 518), fordi de er for uinteressante og ikke kan passes ind i bogens komposition; de 3 sidste, fordi den ene er en anmeldelse af en *Symbolistisk Komædie* (521), og de to andre dækker et stofområde (politik), som heller ikke passer ind i bogens tematik. Claussen fortsatte med at anmelde - nu Ibsens og Bjørnsens - skucspilopførelser, ligesom han sendte en enkelt politisk reportage afsted til Danmark (529).

Kapitlerne i bogen er alle signeret Antonius - op til *Efterskrift* - fraset *Hyacinterne eller de smaa Tidsskrifter*, der er en kraftig omarbejdelse af et *Naivt Brev* (516), og *En Nat med Paul Verlaine*, der blev trykt i *Tilskueren*, juni-juli 1893. Tilbage bliver 3 selvstændige fortællinger: *Blødende Rose* (der er hændt en Ven af Antonius), *De to Søstre paa Montmartre* samt *Antonius og Ladislas*, der er omarbejdet i 2. udgaven med indførelsen af endnu en ven af Antonius: Fabius.

Tekstforholdene er altså komplicerede, men det er tydeligt, at en bestemt tematik og bevægelse følges, hvad der da udelukker præcis de to stofområder, som Claussens anden pariserroman, *Fortællingen om Rosen*, tager op - nemlig teaterstoffet og det politiske stof. Derfor ændres også dedikationen, der oprindeligt var henvendt til sceneinstruktøren Herman Bang. Han bliver til gengæld en af hovedpersonerne i Rose-romanen i skikkelse af den forførelseriske Prost5.

Bogens bevægelse bliver da en bevægelse, der beskriver et *fald*. Et fald fra uskyld, naivitet og oprigtighed til svigt og desillusion.

I *Indbydelse til Rejse* ønsker Sophus Claussen (ikke Antonius) på læserens vegne, at denne skal rejse med for at opleve *en Verden, hvor intet er Køb eller Salg/men alt er for den, som er tro i sit Valg*. Man skal vide, at *Døden kan komme hver Stund*, og være villig til at ofre *sit Liv for at dø med en Grund*. Alt skal gengives med *den første Værdi*. Ved bogens 301 slutning er *Antonius og hans Venner borte*. Efter *Samkvemmet med Ladislas var det bleven dem nødvendigt at pudse Næsen foran Azuren*. Den uoprigtige Ladislas er Antonius' frister og forfører - en kunstens parasit - *den Kvinde, som (Antonius) havde behøvet*, har han ikke kunnet møde på anstændige vilkår, livet giver ikke mere tone, og langs Quaien, hvor han drifter om, finder han *kun ligegyldige Mennesker og Bøger, Bøger, Bøger...*

Antonius er selv skyld i faldet - skønt han ikke vil det. Tværtimod er han beredt til at følge Carmens ord: »*Hvis du er ren, sæt Livet paa et Kort!*« (s. 19), og blandt *virkelige, jævne Franskmænd* mærker han *for Alvor Lysten til at tale, leve, meddele (sig) som de andre* (s. 23). Det danske fantasteri - som skildret i *Rimener under Vejs* - er han helst foruden. Han tror naivt, at hans billet de correspondance er en billet, han er *fælles* med en tiltrækkende pariserinde om, at de er i korrespondance - og da han indser misforståelsen, er han ganske vist ikke tilfreds, men heller ikke modløs. Den franske kvinde ser han symboliseret i Ernest Christophe's statue *Masken: En brav, ærlig (læs »naiv«) Pige af lidet kødeligt Naturel*, som nok elsker sin maske, *kunsten, men har for blodvarmt Hjærte til at hykle under Masken*, selvom hun lider ved den pris, hun må betale herfor. Hun er frimodig, uden alt koketten og pikanteri - modsat den Céliméne-type, som Antonius til slut forelsker sig i - men også forlader. Med en Balzaoallusion hedder statuen også *La Comédie humaine*: kvinden inkarnerer selve det menneskelige - og det menneskeliges urolige stræben og begær efter indsigt, viden. Paradoxet er da, at hun ikke hykler - selvom hun holder masken foran sit ansigt. Hun er ikke et dobbeltmenneske; masken, kunsten elsker hun - fordi den også *beskytter* hende. *Hun har min Muses Ansigt*, skriver Claussen (notesbog 29) - at hun bliver bidt af en lille knap synlig slange, der snor sig ind under klædet omkring hendes håndled, har Antonius tilsyneladende ikke bemærket.

Sådan ser Antonius *den franske Muse* - og hende fortsætter han med at eftersøge. *Men i Frankrig kan man ikke køre, naar man har noget alvorligt for* (s. 41); der indtræder *et Uheld* - og herom handler historien om *Blødende Rose*, der som nævnt ikke er hændt Antonius, men en ven af ham. Den kan opfattes som en form for advarsel til ham - for her gennemspilles i koncentreret form det ulykkelige kærlighedsforløb, som *Unge Bander* beretter om.

302

303

Vennen har det alvorligste ønske om at føre sin elskede Rose til sit hjem, men opgiver *al alvorlig Kørsel*, forhindret af en jaloux og utålmodig italiener, der nok elsker Rose, men også elsker at spille kort og gøre indsatser på den kafé, hvor Rose giver den unge nordbo timer i fransk. Det synlige udtryk for sydlændingens og hans medspilleres spillelidenskab er en søjle af porcelænsbakker, som ølkrusene serveres på. Således holdes der *Regnskab med Fortæringen* - og søjlen gennembryder efterhånden loftet; som månederne går gennembøres azuren, og den når efterhånden himlen og *Himlens øverste Herre og Dommer*. Han er nu så rundhåndet, at han mildt kan meddele værten, at denne kan skrive det hele på hans regning. Og det er virkelig en storslået gestus, for der er jo sket det beklagelige, at spillerne og sydlændingen - som kun er en anden side af nordboen - har *opofret alt, selv deres lille Rose, som elskede dem* - forført af en *dybere*

lidenskab, der forhindrer al alvorlig kørsel, men til gengæld retter sig mod et indre udbytte. Gentagne gange siges det, at dette indre regnskab, disse fortæring overvåges *af et Øjenvidne*. Dette øjenvidne på kaféen - en pendant til Medici-kyklopen - kan da nyde den vin, som taber sin smag for den naive nordbo, der forvirret står til skamme med sin oprigtige kærlighed.

Et Uheld - foreløbig tilgiveligt.

Antonius fortsætter sin søgen - og finder i et intermezzo oprigtigheden hos det arbejdende Paris, som han oplever det på en tidlig morgenvandring. Det er et ganske andet publikum, der møder ham på kaféen nær Hallerne: nemlig de politiserende arbejdere, *den parisiske Arbejderbefolkning, som har gjort alle Revolutionerne*. Den symboliseres af to unge piger på vej til Hallerne: *Morgenens første Roser*. Temaet tages op i *Valfart*, men får først sit fulde udtryk i skuespillet *Arbejdersken*. Afgørende her - på tærsklen til *En Verden af Digtere* - er den viden om troskab eller svigt, som bogens første tredjedel har gennemspillet. Selvom pigen forlader ham, føler han sig troskyldig som en *Lykkeprins: »og før vi svigter, vil vi kysse Døden.*«

De litterære reportager, der nu følger: om *De smaa Tidsskrifter*, *Paul Verlaine* og *La Plumes Syvende Banket* - hvortil jeg som nævnt også vil henregne *Quartier Latin* - fokuserer på denne kunstens oprigtige søgen efter mening, sammenhæng, sandhed, inkarneret i *den pengeløse Hero* Paul Verlaine. Jeg'et hævder selv, at den litterære skole han tilhører, hedder *»de oprigtige, de svorne!«* - og at den hylder *»Grænseløse Principper*«.

304

Denne oprigtighed anfægtes da løbende af en stemme, der lavt men advarende gør opmærksom på, at holdningen også har - eller kan have - en debetside.

De indsatte digte fortæller herom. Men det er en museskikkelse: Sylvia Delaplanche, som i al sin flygtighed legemliggør den.

I *Natten* hedder det efter mødet med hende: *Hun gaar, men lader efter sig et Rige, / hvor man des mere fyrsteligt kan gruble. Des mere* - hun kan altså også undværes, selvom det er på bekostning af en mere reel lykke. I *Alliance* siges det direkte, at i det øjeblik, hvor de to tror, at de endelig skal opleve det højeste i kærlighed, har de allerede fortæret den fysiske kærligheds fylde i forestilling, længsel og fantasi. Tilbage er asken - som han så kan skrive vers i. Den kunstnerbevidsthed, der således *på forhånd* har gennemlevet den mulige lykke og dermed umuliggjort den, er den *anden* og måske stærkere side af mandens væsen - *Bronze-Trold(en)* kaldes han.

Antonius kan derfor med god grund udbryde: *Allah være med os alle*. Han kan både hade det sorte blæk - og alligevel undertiden gribes af et *Raseri*, så han må skrive, selvom det skal ske med neglene. På papiret kan han skabe den sammenhæng og mening, som han ellers ikke evner at etablere. Østerlandske kærlighedsfabler: fjerne, umulige - men fulde af uendelige ønsker og indskydelser. Denne grænseløse Ekbátana-oplevelse skal han senere vende tilbage til.

De følgende fire litterære reportager passes da ind i dette mønster: kan oprigtigheden, naiviteten, troskaben overfor ønsket og håbet fastholdes overfor den mørke dæmon, der befinder sig så fint i sit rige? Museskikkelsen Sylvia Delaplanche holder fast på mønstret: *hun* fører ham ind i *En Verden af Digtere* - og som en hævnende Judith fra Montmartre efterlader hun ham i *De to Søstre...* med overskåren strube. Det kunne ønsket altså ikke - og *Antonius og Ladislas* uddyber hvorfor.

Som nævnt umuliggjordes *al alvorlig Kørsel, Længslen løb foran de snøftende Heste*: det hele endte i søvn og aske! Derfor kan Sylvia efterlade ham til sin skæbne, *Eventyrbrylluppet* er forbi, tilbage er et visitkort uden adresse, en duft, *et Minde, mod hvilket jeg endnu segnede og lykkelig (m.u.) blødte (...)*. Han skal nu opsøge de unge digtere og de små 305 tidsskrifter. Og det gør han så - og læseren får en glimrende indføring i det litterære symbolistmiljø. Antonius følger nok sin tilbøjelighed, men med adspredte tanker, der hele tiden kredser om den pige, som han elsker, men ikke kan få. Ind imellem de litterære visitter, møder, banketter og spadsereture træffer vi da Antonius i glimt bag lukkede skodder - henslængt på sofaen eller liggende i sengen - vegetativt tilfreds med sine *Drømmes Halvmørke* (s. 69).

Han møder Sylvia en enkelt gang, søger at presse hende til at blive hos sig, men hun afviser ham og må tilsidst sige: *Saa maajeg være grusommere (m.u.) imod dig*, hun har som museskikkelse også hensyn at tage til *de andre* - og kan rigtigt påpege, at han i sin *Eventyrtro* vil knytte nye masker, selvom han sidder fanget i et spind, han selv har spundet (s. 74).

Hans hjerte bløder *lykkeligt*; i sonetten til Johs. Jørgensen taler han

- som i mindediget til Herman Bang - om *en forblødning*. Sylvia kan anbefale ham *en roligere Venindes Fortrolighed* - foreløbig opsøger han og identificerer sig med en anden »poéte maudit«: Paul Verlaine, som er en af disse sære digtere, der aldrig *har glemt det Glimt af Menneskehaab eller Menneskejammer, hvorpaa*

det i Poesien alene kommer an. Han kaldes en ren, dybt oprigtig Sjæl - og skal Antonius i sin vildrede ikke fristes for dybt, må han nødvendigvis knytte sig til en kunstner, som nok er pengeløs og betalingsudygtig, men som også - som Baudelaire - har bevaret troen på det Ubegrænsede, troen på at det splintrede ideal i hvert fald momentant kan samles i et meningsfyldt mønster.

Verlaine har sat alt til under sin Søgen efter Idealet (s. 91) - i disse reportager fremhæves det gang på gang, at kunstneren er en sandsiger, en lidende profet i et uforstående samfund, bcklikket af den fællesmenneskelige Gemenhed, som han stolt kan vende sig bort fra - med øjnene rettet mod Uendeligheden.

Foreløbig rettes angrebet altså mod det Pak derhjemme. I et noget uklædeligt, atypisk og militant sprog opfordrer Claussen digteren til at trække sit sværd og give en smudsig omverden, hvad den fortjener. Han vil stadig sætte alt på et bræt og er stadig villig til at dø med en grund (*Den ny Poesi*), men allerede i *Efterskrift*... indser han sin naivitet og nedlægger våbnene. Verlaine indvier ham til sin ridder, han er selv flyttet ud i den fanden-i-voldske Villons kvarter på venstre bred: *Fordomme og Samfund forgaar, Kraften bestaar* (s. 108), men holdningen 306 307 har haft sine omkostninger. Antonius har trodsigt og utålmodigt søgt kunsten - men har ikke kunnet overleve.

På en måde er bogen slut her - og det er den da også ifølge manuskriptet på Det kgl. Bibliotek: *Æventyrenes Bog*. Æventyr benyttes her synonymt med *Brev*, således at første kapitel kaldes *Første Brev og Æventyr* osv. Eventyrene slutter altså her, men Antonius efterlader dog to *Skildringer* til videre bearbejdning samt *tre Soneter* (...) skrevne paa en *Flugt, han foretog bort fra Paris* (...) - ifølge digtene til Italien og Rom (jf. senere om *Valfart*). I *Portræt af Foraaret* kan jeg'et stadig håbe på, at den stolte og utilnærmelige piges væsen vil skifte, to op og blomstre - men kommer han for skade at kalde hende *Judith - grusom*, skal han i sit begær ikke vide sig for sikker: grov mandhaftighed er for blevet straffet på det grusomste af kvinden, der ikke vil se sig reduceret til et væsen, der tilsyneladende blot er et seksualobjekt (Holofernes).

Denne Judith-skikkelse havde Claussen daglig for øje fra sit vindue i rue de Vaugirard: ved *Indgangen til Luxembourg-Musæet stod Jødinden Judith, mørk, i Bronze med sit Blik sænket mod Jætten Holofernes' vanhellige Hoved og med sit Sværd, som Kunstens strenge og blodige Dørvogterske* 6. I *Æventyrenes Bog* knyttes s. 89 en nærmere forbindelse mellem Sylvia Delaplanche og den yngste søster i en påtænkt fortælling: *To Søstre*, som må være konceptet til *De to Søstre paa Montmartre*. Denne yngre søster, Sylvia, er da den museskikkelse, den *Fé Poesien* (s. 120), der til slut skærer halsen over på den overmodige prins - som en *Judith fra Montmartre* - men som også forer ham over dortærsklen til kunstens rige.

Hvordan hænger det nu sammen? I *Blodende Rose* og *Alliance* f.eks. ses en del af svaret. De to sidste fortællinger søger at afrunde det.

De to Søstre ... er en conte cruel, der handler om en velhavende prins, dog *uden Provins*, der på et traktorsted moder to søstre, den ældre og fornuftige, der bestyrer foretagendet - og så den yngre, Sylvia, hemmelighedsfuld, smuk og tilsyneladende lutter ånd. Prinsen frier med det samme til Sylvia, prøver at hjemføre hende som sin brud, men den ældre søster, der er begærlig efter prinsens guld, véd at gore så stærkt indtryk på den iltre tilbeder, at han allerede næste dag vender tilbage til mollen. Her moder de et selskab, *hvoraf hver havde mindst to Bestillinger* - og det er da også det, prinsen har: måske kan han fa 308 begge piger på én gang. Han forføres her af den ældre søster - og den yngre følger hende - dog *med en vis Kulde*: kan den ældre fa prinsen med på sit forehavende, skal hun - forrådt som hun er - villigt følge planen: at skære halsen over på ham og stjæle hans to poser guld. Og således sker det.

Teksten er stærkt seksuelt opladet - men fortalt med en ironisk og underfundig distance, der gor de blodige begivenheder mindre skærende:

Og til vor Opbyggelse
kommer der en Monacus
udi Kodets Fristelse
stærk som Sanct Antonius (...).

Historien er ikke opbyggelig, Antonius modstår ikke fristelsen - og tilbage står Sylvia *med en evig Berommelse som en Judith fra Montmartre*.

De to søstre legemliggor hver sin side af prinsens splittede kærlighedslængsel. Han får nok sin drømmepige, den *Fe Poesien*, men den ældste søster er begærlig efter hans guld - og hende må han først holde skadesløs med en række småforøring: han kan *ikke forvandle* sit seksuelle begær, kun fortrænge det - og må derfor nødvendigvis imødekomme de krav hun stiller.

De fejrer da et *Eventyrbryllup*, der i mangt og meget minder om det, der beskrives i begyndelsen af *Hyacinterne* ... Her soves bemærkelsesværdigt meget, og Sylvia far da også prinsen med tilbage til mollen med de to poser guld urorte. Prinsen tror som sagt nu, at *det umulige, det altjor utænkelige* kan blive muligt. At drom og fantasi kan forenes med en mere jordisk virkelighed. Det er da hans naivitet, at han ikke

erkender dette skel - og det er da folgerigtigt, at hovedet skilles fra kroppen.

Den dobbelte eros hævner sig. Motivet er velkendt - og især velkendt her i dekadencens årti7. Når den åndfulde Johannes Døber afviser Salomes kærlighed, der kun finder svar hos den gejle Herodes, kan hun nådeløst sørge for, at han halshugges. Claussen kalder denne kvinde Judith - og i *Valfart Célimène*.

En uoprigtig, splittet og utålmodig kærlighedsdrift straffes således på det grusomste. Men der siges ikke noget om, at prinsen så kan bruge sit hoved til at digte videre med. Det handler *Antonius og Ladislas* 309 om - i hvert fald i anden-udgaven. Begge er kunstnere, selvom Ladislas nok så meget er mæcen og beskytter af kunsten. Historien drejer sig da om deres forhold til kvinden, som er den, der raader over deres skæbne. Antonius har bevaret *sit unge, blanke Hjærte*, Ladislas er *rusten som et rustent Søm*. Antonius tror, at man blot behøver *det rene Buestrøg, det stormende Hjerteslag* - to ord for det samme - *for at overvælde selve den dejlige Fé Paris* - men det skal Ladislas nok vide at forpurre. For en stund føres Antonius frem af Ladislas, men hjælpen er blot at sammenligne med et bedøvende tandpulver til den lidende Antonius' hule tand. Ladislas indfanger med sit vindende væsen, sin latter og veltalenhed en smuk pariserinde *i knitrende, sort Atlask* - og Antonius opdager forfærdet, at Ladislas blot sadistisk udnytter kvinden og presser penge af hende. Da er det, at Antonius opgiver at vinde *den farlige Kvinde (...)*, *der lo med Umaadelighed. Selv om Latteren var spottende og grusom*. Selvom han beslutter at gøre sig til detektiv for at opspore hende, mister han tilliden - og også tilliden til det rene buestrog. Kunst er en form for narkotikum, han kan ikke overleve, hvad han far at se, kunst og kærlighed kan han ikke forbinde - og han flygter fra fordærvet.

I anden-udgaven fra 1918 omarbejder Claussen historien ved at indføre en ven af Antonius - den unge musiker Fabius, *naiv paa sin egen, egensindige Maade*.

Men også ham går det ilde - dog på en psykologisk mere overbevisende måde. Ladislas - der jo er både Antonius' og Fabius' skygge og vrængbillede - forfører Fabius med lofte om penge og berømmelse og stiller ham her den sortglitrende pariserinde i udsigt. Som i første version materialiserer Fabius' konflikt sig som - tandpine! Den stilles med et tilsyneladende harmløst pulver, som der senere i et offentligt anlæg åbenlyst reklameres for - af *en Mand i Broncerustning og Hjælm, helt en romersk Kriger*, der under mængdens nysgerrige agtpågivenhed *holder et pompøst Foredrag til Anbefaling af... et Tandpulver*. Kunstneren som militant feltherre - hvilken ædel og beundringsværdig statue, hvis det ikke var for det faktum, at statuen er minimeret til *en Affiche*, et tomt blændværk, der bag sin skal kun har én ambition: at fa afsat sin vare - et tandpulver, der så sammenlignes med et narkotikum. Kokain for lystne ganer!

310

Men Ladislas forfører altså Fabius til at iføre sig panser og plade, pirrer hans fantasi - ja, på beruselsens højdepunkt, hvor Fabius er ved at skabe sin berømmelse, tillader Ladislas-Mefistofeles oven i købet, at Fabius far overladt den overdådige og yppige frue i sort silke - men det bliver *en højst kortvarig Udflugt, hvorefter Digterhustruen koldsindig lod sig køre hjem til den ægteskabelige Arne, hvor hun var ventet*. Senere sker der så det, at Fabius nu *konciterede (...)* *for gode Penge paa det lystige Montmartre. Thi han havde giftet sig med en Ungdomskærlighed hjemme fra. Dette forstod man. Men Fabius' Ven Antonius forstod man ikke* (s. 210 i 2. udg.).

Anden-udgaven slutter som første-udgaven - men som det ses lægger Claussen et nyt lag ind i fortællingen. For det første opererer forfatteren med et fortællerjeg, der registrerer og noterer - for det andet med to udspaltninger af jeg'et: Antonius, hvis ugengældte og helgenagtige elskerattitude jeg'ets jordbundne og praktisk indstillede kunstnervenner tager afstand fra - og så Fabius, der først forføres og beruses til at tro det umulige, forledt af en lavere side af sit væsen. Siden indretter han sig fornuftigt og acceptabelt - igen ifølge kredsens normer. Fabius' fejltagelse er den enkle, at han skiller kunst og seksualitet på den måde, at han i kvinden kun ser kokotten, reklamebilledet, det lokkende blændværk. Hun bliver i den situation *farlig*, en femme fatale. I stedet for at folde sit væsen frit ud tilpasser hun det underdanigt mandens forventninger. Men derved undertrykker hun sine kvindelige kræfter, der da kan dæmoniseres, så den underdanige kvinde tager sig betalt ved skjulte former for magtudøvelse. Og hun *blues* ved sin falske *Underkastelse*, fordi hun ved, hun svigter sit egentlige væsen. Set som sådan hævner hun sig som en anden Judith, men nu er snittet lagt gennem Antonius' indre - og derfor mislykkes hans senere oprigtige søgen efter at fa kvinden ind i sit liv. Han finder kun bøger.

Fabius finder til gengæld *sin* balance - og er det kun en sidehandling i fortællingen, skal den dog ikke glemmes, da den i al stilfærdighed korresponderer med det ideal af et kunstnerægtespar, som romanen så ofte vender tilbage til, og som også på det biografiske plan svarer til F.A. Cazals' ægteskab med madame Marie. *Cazals, der fra Naturens Haand var skabt for Troskab og Engifte, Ømhed og Poesi* (s. 109). Her er bogens højeste norm - se blot Claussens »Sonnet« til fruén!

311

IV. Valfart

Hvor man måske lidt groft kan hævde, at *al alvorligere Kørsel* må opgives i symbolisternes Paris, da deres program jo nærmest var at rive hjertet ud af livet og spille på det som på en violin - og acceptere og heroisere omkostningerne - dér hævder *Valfart* den modsatte holdning: Det er ikke tilstrækkeligt at ophæve splittelsen i kunsten; kunst og liv skal korrespondere.

Antonius i Paris fremanalyserer årsagerne til splittelsen - *Valfart* søger at læge dem. Silvios oprigtighed er den samme som Antonius' - men han repræsenterer et højere erkendelses- og viljesniveau end denne - og da vi nu kender præmisserne, kan tolkningen også gores kortere. *Han fortsætter* efterforskningen - og efter mødet med Clara kan han sige, at for ham skete vidunderet: *Ogsaa jeg troede mere, end jeg kunde tro paa, og det gik i Opfyldelse* (m.u.).

Baggrunden

Den biografiske baggrund er en noget anden - og belyser på det klareste forskellen mellem fiktion og virkelighed. Det modbeviser paradoksal nok ikke Silvios opfattelse og udtalelse, men misforholdet siger noget om, hvordan kunstneren Claussen ønsker sit - og andre bevidste menneskers - liv tolket og forstået.

Logn eller digt - det er det, det handler om. Lad os foreløbig blive ved de »løgnagtige« kendsgerninger.

December 1893 mødte Claussen i den skandinaviske koloni den 21-årige cand.phil. Karen Topsøe, datter af forfatteren Vilhelm Topsoe, angiveligt i Paris for at studere græsk og tyrkisk. Han forelskede sig voldsomt i pigen, friede, men blev afvist, og i slutningen af januar brød han op og rejste til Italien for at blive der i to, tre måneder. Rejsen gik via Genova til Firenze og Siena - altimens han skrev på en roman om parisertiden: *Fortællingen om Rosen*, ved siden af alle de digte og betragtninger, som han fyldte notesbøgerne med. Som han skriver til Johs. Jørgensen, ved han ikke, hvad han selv er: *uden et Skib helt omspændt af Luer* (24.3.1894). Turen gik videre til Rom - stadig med Karen Topsøe og de uddgivne bøger i tankerne - til Napoli og så tilbage nordpå til Rapallo, hvor han slog sig ned i maj.

312

Opholdet blev forlænget. Fra slutningen af juni til begyndelsen af juli får han besøg af Johs. Jørgensen, der rejser videre - efter et hæftigt opgør mellem vennerne for at træffe sammen med sine katolske venner, maleren Mogens Ballin og Jan Verkade. Claussen havde i begyndelsen af samme måned mødt og forelsket sig i en 25-årig gift, men ålene-levende kvinde, Clara Robinsson, som han flyttede sammen med til den lille badeby Santa Margherita di Ligure, 3 km fra Rapallo. O. 20.9. rejser de til Nizza, Clara videre til Rom og Claussen til Paris. Her opholdt han sig oktober måned ud og vendte da tilbage til København. Clara forsøger forgæves at komme i kontakt, hun er tilsyneladende syg og gravid; kun hendes breve kendes⁸, Claussens er gået tabt, og han har ikke på nogen måde vist forståelse for den miserable situation. Det har hele tiden været hans agt at vende tilbage til Paris; selv i september forhører han sig om Karen Topsøe's tilstand - og da han 29.11. ankommer til København, søger han straks at genoptage forbindelsen. Samværet med Clara prøver han at skjule (brev til forældrene 29.8. og 15.9.) - og da han i yderste økonomiske nød 21.9. må telegrafere efter flere rejsepenge pga. Clara, fremhæver han først og fremmest hendes huslige og moderlige talenter. Samme dag har han overskud til et muntert kort til Viggo Stuckenbergs⁹, til *Unge Banders* afslutningsdigt *Til Erik Kølby*, ligesom programdigtet til Georg Brandes: *Den skønne Propaganda* i *Antonius i Paris* er skrevet her. - Karen Topsøe, der ligeledes var vendt tilbage til Danmark, genoptog Claussen forbindelsen med - stadig uden resultat. Han slår sig ned i Nykøbing Falster som kulturredaktør på faderens *LollandFalsters Folketidende*, og efter at *Unge Bander* og *Kitty* er udgivet, sammenskriver han i 1895 og begyndelsen af 1896 *Antonius i Paris* og *Valfart*. Sommeren 1896 møder han sin tidligere forlovede, Anne Christine Christensen i Horsens, og de bliver gift på Claussens 31-års fødselsdag 12.9.1896. Såvidt den ydre virkelighed

Tolkning

Og så til regnskabet og opgørelsen: set bagfra, i erindringens og refleksionens og den smertefulde følelses lys - *sådan var det også*.

Antonius tabte sin naivitet, da han så sin mørke dæmon i øjnene. *Det var derfor passende, at jeg for ti Aar siden opgav Poesien*, skriver Claussen i 1903 med tanke på pariseråret (notesbog 43; jf. f.eks. *Digterens* 313 *Endeligt* 25.3.189310), men forelskelsen i Karen Topsøe satte endnu engang de gamle kræfter i bevægelse.

Temaet oprigtighed:desillusion, sandhed:løgn gennemspilles nu i udvidet og dybere forstand.

Valfart er komponeret i to bøger. Første bog består af tre hovedafsnit, anden bog kun af eet. I,1 hedder *Silvios Løgne*, foregår i Paris, beskriver Silvios kærlighed til den utilnærmelige Célimène, bruddet og afrejsen og slutter med digtet *Ekbátana*. I 1,2 fortæller Silvio om sin rejse ned gennem Italien væk fra den fordærvede by, med den månelolde Célimène i hjertet og dog med ønsket om at sydets sol vil smelte kulden. Hans livsbegær vågner langsomt, men mindet om hende lægger beslag på hans nye livskraft. *Siena-Rom* (I,3) er en række prosadigte, der reflekterer over kærlighedens, kunstens og religionens væsen - stadig set under synsvinklen illusion:sandhed - men i det afsluttende *Pompeji* må han mistrøstigt se status i øjnene: hans åbne, forstenede hjerte er stadig gennemtrukket af den valmuegift og det fordærv, som forelskelsen i den golde og kyske Célimène har afstedkommet. Den gamle *Bevægelse* i nyt regi?

Anden bog bryder cirklen.

I første »afsnit« møder vi Silvio efter rejsen, hjemvendt til Paris, hvor han fortæller, hvad han yderligere har oplevet.

Han har mødt og elsket en kvinde, som han sammenligner med Michelangelos berømte Madonna i Rom, og sammen med hende - fra det badested, hvor de har slået sig ned - har han foretaget en valfart til Madonnas ære - en valfart og en kærlighedshistorie, der har rensset hans krop og sjæl, så man må tro ham, når han i *Det tabte Paradis* hævder, at han ved hendes hjælp har genfundet det. (De to første afsnit er skrevet august 1894. Det tredje *efter* udlandsopholdet).

Forløbet af denne kærlighedshistorie fylder da resten af bogen (s. 244-282) og afrundes af en *Epilog* og digtet *Hjemfart*, skrevet på vej væk nordpå (notesbog 34).

Historien er efterhånden tolket ofte (modsat *Antonius i Paris*): man kan - måske i egen selvpogivelse - fordømme den som »narcissistisk og ødipal selvtematisering«, eller man kan modsat opprioritere forløbet og i det se modernismens første indvarsling i dansk litteratur - enten højstemt-begejstret eller moralsk og skummelt afstandtagende¹¹. Sophus Claussens store biograf, svigersønnen Ernst Frandsen, ³¹⁴ forbigår den af familiære grunde; den kyndigste, men vel også noget enstrengede tolkning er stadig Aage Henriksens i *Det guddommelige Barn*.

Jeg har selv prøvet at nærme mig den særprægede historie - og skal forsøge at sammenfatte min læsning. Tolkningen af *Antonius i Paris* skulle gerne hjælpe forståelsen.

Fortælleteknisk er det vigtigt at fastholde, at der igen er tale om et jeg, der kender *en ung Mand*, der nu hedder Silvio; på et lavere niveau hed han Antonius, på et højere Sigmund - nemlig i *Fortællingen om Rosen*, som skulle være skrevet her og nu, men som Claussen brugte resten af sit liv på at komponere sammen. Denne Silvio er først og fremmest ingeniør og brobygger, i anden række fortæller og digter. Han elsker sandhed, men må skamfuld begynde med en løgn, og det af de kraftigste: *en Kron-Løgn*. De ydre, kropslige kendsgerninger fornægter han gerne, for han har i sin kærlighed til den sjælfule Célimène oplevet sig ophøjet til kongeværdighed - og hende til dronning - og i dette *Drømmebryllup*, hvor den ydre nødvendighed ophæves og sjæl møder sjæl, er syndefaldet tilsyneladende ophævet. Disse højspændte, festligt-illuminerede tilstande kalder Silvio da *Kronings-Løgne*, i menneskenes øjne tilsyneladende illusioner, men dog bedre at bo i end de kendsgerninger, folk ellers omgærder sig med. Og Silvio er ikke i tvivl om, at han med den rette tålmodighed og sin *guddommelige Aritmetik* nok skal fa gjort ende på det skin, der endnu skiller dem ad Sodomias freske: *Alexander og Roxanes bryllup*, hvor verdensherskeren overrækker Roxane kronen før bryllupsnatten, *kunne* illustrere Silvios mægtige forventninger - og Claussen *kan* have set billedet i Rom (jf. n.ts. 157 og s. 197).

Da Silvio så prøver at virkeliggøre drømmen, afvises han - og indser, at den bro, han har bygget mellem dem, er bygget på en løgn. Hun ønsker ikke at krones, men nyder kun tilstanden i sig selv - selvforelsket og forfængelig, som hun er.

Henvist til denne fattigdom beslutter den velhavende Silvio sig da til at bryde op. Han har levet *en Dag i Ekbátana*, og han er ikke tilsinds at fornægte denne sjælsfyldte - men den skal forbindes med kropsligt nærvær. Det er denne bro: *Højere end Alperne - dybere end Middelhavet*, han rejser ud for at studere - og finde.

Som Goethe i sin *Italienische Reise* ønsker Silvio virkelighed, hvad der kan lyde ejendommeligt for de fleste, men alligevel er en sjældenhed. I begyndelsen vil han *ikke leve med de levende*, men gradvis 315 316 vågner hans livsbegær, og han kan igen *længes, ønske*. Solen bliver et symbol på denne nye livsfylde - pleroma kalder Claussen tilstanden med et teologisk udtryk i sin anmeldelse af Johs. Jørgensens roman *Livets Træ*, og oversætter det med *Lykken ved at elske og attraa uden Maal (...). Mod(et) til at drømme, - ligegyldig for den nære og snævre Sandhed(...)*12.

Derfor kan Silvio også venligt afvise de udkast til madonnaer, som undervejs byder sig til. Men hans voldsomt opstemte forhåbninger kan dog ved given lejlighed torpederes, så han i anarkistisk vrede kan ønske sin skæbne afgjort på en meningsfuld måde, f.eks. ved deltagelse i bondeoprøret på Sicilien.

Men nej. Det broderskab, han længes efter, er ikke samlet omkring *den dyriske Nødvendigheds Infami*. Han ønsker netop denne fællesmenneskelige nødvendighed *forvandlet*: en følelsernes revolution, så tingene kan fremstå så smukke og renfærdige, som de i virkeligheden er. Silvio taler her om *den skønne Nødvendighed*.

Således slutter I,2 - og i *Siena-Rom* søger Silvio trængt og desperat at uddybe sin kærlighedsopfattelse, der altså også har et politisk perspektiv13. Overfor en toscansk adelsmand, der hævder, at det er en ulykke, at kærligheden har lært ham at tænke, hævder Silvio hårdnakket det modsatte. Men hans hovmod eller overmod dementeres med det samme: *Ude i Gaden begynder et Æsel at skryde./(...) henaandet og dog paastaaelig,/nærmest som en Pumpe, der slet ikke vil give Vand*. Så tydeligt tillader Claussen sig at demonstrere sin symbolistiske teknik: livskilderne vil stadig ikke strømme frit.

Silvio er endnu fattig, men gradvis tager han sig selv i besiddelse. Han føler sig konstant i fare, seksuelt fristet og genkender sig selv altfor godt i *den lurvede Gadesælgers Ansigt*, der tror, Silvio beder ham om ydelser af mere omfattende karakter end de tændstikker, han ellers falbyder (s. 202). I sin kyskhed og med sin kærlighedsforventning identificerer han sig indirekte med den lidende Kristus, men også med middelhavsfyrsten Frederik den Anden, der engang hjemførte en anden Céliméne til sit sicilianske hof, hvor vesterlandsk og østerlandsk kultur og natur var forenet. Silvio ærer denne *Muhamedaner af nordisk Æt*, fordi *det uopnaelige store / vil det stridige og fine, /fordi det uopnaelige er al Kærligheds Amen*. Rejsen er sandelig en rejse i *den ideale Kærligheds Rige*.

Om denne uopnåelige forening handler *Evangelium*: om den nødvendige brobygning mellem det mindste i naturen, menneskets og 317 Jesu udgangspunkt og så den højeste bevidsthed, der har fjernet sig så vidt fra naturen og Maria, at *Rabbien* må græde *midt under Palmerne og Folkets Jubel*. Alligevel må han omspænde *hele* livet med sin medlidende kærlighed, for at intet menneskeligt skal have et uopfyldt krav på ham. Denne forening er *uopnaelig*: rabbien korsfæstes.

I sin selvgranskning foretager Silvio sammen med kelneren Dante en anden nedstigning i sit indre, nu med parallel i Dantes *Inferno*, XII. sang. Turen ned ad bjerget ender i et halsbrækkende styrt, men da Silvio vågner op, plejes han kærligt af en toscanerinde og konstaterer, at *intet af Hjulene i (hans) Indre* er knust. Han har *nedsvælget Smærten og Dødsfaren*, og der påkommer ham nu *en umættelig Appetit*, han fyldes *med Livsmod*, fordi han i sin lemlæstede tilstand plejes af hendes *Barmhjærtighed*; i hendes *Solskin* får hans *syge og forfulgte Hjærte Helsebod*. Scenen har mindelser både om Michelangelos Pietà-gruppe, om den kærlighed, Silvio senere møder hos den omsorgsfulde Clara - og den ligeledes forslåede Sigmund hos den Roxane, der både er en klosterlig søster - og jordisk kvinde (*Fortællingen om Rosen* s. 252 ff).

Silvio kan nu selv lyse som en sol (s. 217) - også overfor de kvinder, han træffer. Disse kvinder er alle som udkast til en Madonna, men de har ikke alle toscanerindens indsigt i de grænser, som gavmild, men høvisk kærlighed dog trækker om de elskende.

I toget til Rom møder Silvio et sådant *billigt og løst Udkast*, der smelter, hvis hun møder for megen sol. Denne medrejsende ville Silvio altid have beundret, *hvis hun, mens hun spredte Glæde om sig, / selv havde været u tilgængelig for Glæde*. Nu møder han blot *en hjærtesyg Tiggerske (...)* som i *sin Blindhed tog Jorden for Himlen*.

En moderne læser ville kunne være enig med *en Ven i Rom*, der kalder Silvio for *en utaknemlig! en moralsk Nar!* Han bliver nu hårdnakket ved sit, han har stadig sin elskede i Paris i tankerne, og hvis hun blot ville *spredte Glæde om sig*, da ville han selv kunne skabe *Guder og Himle* - bedre end dem, han er omgivet af.

Det ville eller kunne hun altså ikke, men i Rom møder Silvio på Peterspladsen en sådan *Brobygger*: nemlig Paven. De rene, strenge og ædle linier i Céliménes ansigtstræk er som himlen over Ekbátana en åbenbaring af en højere orden, af *den hellige Aand*. Paven har *sin* Madonna, Michelangelos *Gudsmoder/med Liget af den Korsfæstede tværs over det moderlige Skød*. *Verdens fornemste Kvinde* kaldes hun, som - selvom hun ikke kan give døden mening - dog med *rolig Omhu* våger 318 319 over den ihjelslagne. Og som forbliver trofast mod sin kærlighed, selvom hun ikke forstår monstret (*uden Forklarelse*). Gruppen kan siges

at afspejle Silvios situation for modet med signora Clara. Han har stadig ikke fundet *Forvandlingsøjeblikket*, men anerkender alligevel ikke nogen nødvendighed, for den kan kaldes *skøn*.

I *Pompeji* resumeres situationen: Silvios kyskhedskrav kan kaldes *renligt*, hvad der sammenlignes med, at man i oldtiden ikke tålte animalsk liv i *Byernes renlige Midte*. Lidenskaberne har trukket sig tilbage - som havet fra *Porta Marina*: på den tørre slette gror kun valmuer, hvori lidenskabens som nævnt har koncentreret sig som gift. Denne fordærvede pragt sammenlignes med *smaa, røde Kardinaler*, kyskhedens overste vogtere.

I *Anden Bog* er alt anderledes: her moder Silvio en kvinde, som genskaber himlen på jorden - *I Ligurien*. Vignetstrofen antyder, hvad hun er: *et Portræt*, et billede, en betydning, men dette billede træder ud af sin ramme og åbner sig for ham i sanseligt nærvær blandt virkelighedens mange dagligdags ting.

Det er det, der sker - og Silvio resumerer først historien for sine parisiske tilhørere i billedet af *Valfarten til Mont' Allegro* - sammen med den kvinde, der først kaldes *Pavens Madonna* (s. 222 og s. 232) for nu i prosadigtet at fremstå som Clara. Hun er hans ligesindede, en *conduir-amour*, der med indsigt forstår at tilfredsstille de højtstemte forventninger, som han hidtil ikke har kunnet få indfriet. Hun kender intet til *Køb eller Salg* (jf. s. 12), *naar Kongen er naadig*: hun er selv *Dronning af England* og samtidig gavmildheden selv. Solen følger dem og havet kan de hele tiden se, men de når tilsidst ind under de skyggefulde egetræer, og Clara kan da tilberede Silvio et måltid, der i fortættet symbolværdi associeres med den hellige nadver.

Fortælleren har nu fortalt alt; spændingen er dog stadig intakt (jf. s. 325) - for hvad foregår der egentlig her? Det redegøres der (næsten) kronologisk for i de følgende kapitler - op til Epilogen.

Handlingen er enkel nok. Silvio synes, at han er nået til ende med sin skæbne; han vil hjem, men tiltrækkes af en italienerinde på hotellet, der overfor en rejseledsagerske fortæller sin livshistorie. *En ny, sød og smilende Maane* går op på Silvios himmel; *hun* arrangerer et møde, hvortil han modstræbende kommer, men efterhånden fortrylles han mere og mere af hendes væsen - og han overgiver sig.

320

Foreløbig har hun været *Grevinden af Luna* (jf. s. 198); nu bringer hun ham efterhånden tilbage til den *natur*, som han hidtil er veget tilbage for. *Hun* fanger ham ind med sin krop og sine ord: på hendes læber vil han *et Kys tilbede Ordet* - hvorpå *han* fanger hende ind og bærer hende ind på sit hotelværelse.

Broen er bygget - og de flytter sammen til et badested, fjernere fra denne verdens øjne.

Her gennemlever de i løbet af et par måneder en kærlighedshistorie, der i sin lette sensualitet, sin underfundighed, ynde og samtidig radikale særhed er anderledes end noget andet beskrevet i dansk litteratur. Alt sammen i en ramme af festlig og høvisk sir: *Og henne fra Kirketaarnet lød atter det middelalderlige Klokkespil som en stivbenet Ridderdans i Jærn og Plade* (s. 269).

Hvem er denne kvinde? Først og fremmest er hun ikke mindre end Céliméne, som hun ligner med sine *snorrette Bryn* og et væsen, der synes at sige: *Drik ikke med mig i Vin! Drik mig til med dine Øjne alene* (s. 255). Derudover er hun en fortællerske og en forfører, der synes at kende Silvios behov og på en gang bevidst og samtidig totalt uselvvisk véd at følge dem. I samtiden en excentrisk eventyrske, der har sat sig ud over alle normer - jf. f.eks. den lille Luigi's manglende respekt for hende - en iscenesætter: valfarten genoplever Silvio i sengen en tidlig morgen (s. 277), og endelig en drømmerske og sandsigerske, hvis profetier og visioner viser sig gyldige¹⁴. Derfor følger hun drømmen, hvor sommerfuglen (døden) befaler hende at klæde sig i rosenrødt: (...) *festklædt vil jeg vandre lige ind i Døden, hvis du forlanger det af mig*.

Vi er her ved historiens mørke punkt, der sluger alt det lys, der ellers glitrer over siderne. Hvordan kan *døden* forbindes med al den sir og fest, der ellers udfoldes?

Claussen synes selv, at han må minde om baggrunden og forudsætningerne, for pludselig springer han i *Et Kapitel om Farveglæde* tilbage i kronologien og skildrer en kulrøgssværtet Silvio i Rapallo før mødet med Clara. Igen ser vi ham fristet af altfor imødekommende kvinder, som han ruster sig imod gennem arbejde: *thi jeg vil arbejde - arbejde gigantisk paa et Værk om de ældste Broer i Italien* (s. 275). Den holdning får sin beske kommentar med på vejen gennem beretningen om 321 bryderen Lenau, der får en tung kampesten lagt over brystet; to mænd søger så at kløve den med tunge hamre. Silvio oprøres over tilskuernes skinhellige holdning: dels ønsker de forestillingen standset, dels stiger deres forventning, som byrderne bliver tungere. Han væmmes ved *denne Lyst til at opsøge Lidelse, denne fælles Ynkelihood, dette Hang til Selvplageri* (s. 276) - men er det ikke også hans egen situation? Som igen er lig *hans kristne Ven, Asketen N.N.'s*?

Her knyttes så forbindelsen tilbage til valfarten og dens genoplevelse i sengen, hvor en tidlig vågen Clara har strøet blomster over hans sengeleje - hvad der får *ham* til at mindes udflugten - og *læseren* til at tænke på begravelse og stilfuld død.

Det er unægtelig nærliggende at projicere Pietà-billedet henover Silvio-Clara-forholdet. Men den lidelse og sorg, som tidligere i bogen blev forbundet med kærlighedsforholdet, er her forsvundet.

Lidelsen *opsøges* ikke, men ligger som en fælles klangbund bag en kærlighed, som ikke er fremmed overfor naturen, men som også gradvis løfter sig ud af den. Silvios eros er ikke mere dæmoniseret eller splittet (slangebilledet s. 278), han er *som en nyfødt og tror paa alt: Guder besjæler atter Jorden og Luften og Havet*. Verden bliver virkelig *en Æventyrbog*, der læst rigtigt vidner om *en aandelig Verdensorden*, der udkrystalliserer sig omkring et enkelt punkt: Claras hengivne og selvopofrende kærlighed.

For at gøre historien færdig lader forfatteren generøst Clara forlade Silvio - og denne står nu tilbage med *Følelsen af en uhyre og ubetalelig Taknemlighedsgæld*. Han føler, han skal kunne betale den. *Epilogen* viser, at det kan han ikke. Som det hedder om den elsker, Silvio og Clara møder i Genova: han havde *det sky, hastige Blik som en af Livets betalingsudygtige, men beredte Skyldnere*. Blomster til sin elskede kan han ikke give; han kan i anarkistisk desperation *plyndre Blomsterboden* - handlingen har dog hverken kvindens eller fortællerens sympati.

I denne dobbelttone af triumf og magtesløshed toner bogen ud. Hans *Vilje har voxet sig skøn* hedder det på bogens sidste linie; spørgsmålet er da, hvad han skal stille op med den¹⁵. Claussen besvarer det selv med udsendelsen af sin socialistisk-erotiske utopi, skuespillet *Arbejdersken* (1898), der nu - i udvidet form - / *en Sum* skal give *alt det bedste*, han har *at fortælle om arbejdende Masser og deres Skønhedslængsel*. Med stykkets fiasko oplevede han sit livs fiasko.

322

V. Slutning

Tidligere talte man om jeg'ets dannelse; i dag - med et udtryk hentet fra dybdepsykologien - om individuation. Silvios rejse ned og op gennem sit indre viser da også slående lighedspunkter med andre rejsende, der som mål har at forbinde seksualitetens både udadrettede og indadvendte kraft.

Trofast overfor den fylde og glans, der stod omkring Céliméne, vender han sig først væk fra yderverdenen. Claussen taler på egne vegne om en offer-situation og omtaler sig *som et Skib helt omspændt af Luer*, hvad der gør ham *hellig som den, der ofres til evige Magter* (*Taarnet*, juni 1894, s. 127; jf. her s. 311 og n.t.s. 218).

Han identificerer sig med den mørke *Dæmon*, der lidenskabeligt retter sine øjne mod det jeg, der ikke vil anerkende nogen nødvendighed, før den forvandler sig og åbenbarer sig så skøn, som den er forudanet. *Ved bestandig at overgaa Lovene skabes de nye Typer* skriver Claussen med en Nietzsche-allusion i sin notesbog - og i et sent brev til Johs. Jørgensen apropos denne tid (2.9.1926): *Vilde vi mon hellere leve i den adækvate Legemlighed end at vove det højeste, det frygteligste*. Men samtidig også: *Jeg vil i den Forbindelse understrege, at jeg ikke gjorde mig til Fornægter af Sansernes Betydning... langt fra! De var Varmeledninger eller Straalekastere i Aandsdiktaturet. (...) Heller ikke (livets love) vilde jeg respektere ubeset - hvis de gjorde mig ringere - saa hellere gaa i Fordærvelse*.

Undertiden hæmmes menneskers seksualdrift ufrivilligt med mulige neuroser til følge. Det er der ikke tale om her. Et *Fordærv* og et *Helvede* er tilstanden ligefuldt, men Silvio kan i mødet med toscanerinden - og efter den halsbrækkende cykeltur - alligevel udbryde, at *Hjulene* i hans indre er intakte. Helheden har han stadig for øje, drømmene og forventningerne lever videre på trods.

I denne brændende cølibat-tilstand bliver Silvio klogere og klogere: *Jeg troede at forstaa Kristus. Jeg forstod ogsaa Paven. Selv det hellige Paradox er en Stormstige, der fører de ihærdige til en høj, klar Himmel* (s. 281). Og hans forfatter, Claussen selv, fylder notesbog på notesbog med digte og optegnelser - ved siden af al den øvrige skabende virksomhed.

Men jo mere der tænkes, skrives og kredses om kærlighed, desto mere svækkes paradoksalt nok evnen til konkret hengivelse. Det såkaldt højeste i kærlighedsmødet kan hos Claussen enten 323 ironisk-humoristisk kulminere - i søvn! (jf s. 308), eller han kan mere og mere alvorligt tale om *døden* - og i den forbindelse fylde Pietà-motivet med et indhold, hvor kvinden eller moderskikkelsen nok er fyldt med en forståelig *Vrede*, men også og kærkoment en *vrede, der opløser sig i rolig Omhu* (s. 223).

Dette mørke punkt i historien oplyser Claussen i en direkte optegnelse fra maj 1894 (notesbog 33):

Mands og Kvindes Hengivelse er en altfor tarvelig Ting til at være Afslutningen paa Kærlighedsproblemet - det højeste af Kærlighed, ja den er i sig selv en saa lav og forvreden Glæde, at det kunde tænkes som Helligbrøde vilde man forstyrre sin Kærligheds udelte simple Klædebon dermed. Kærligheden er en Forklarelse, to Sjæles Mættet hed af den samme, kunstneriske (?) Idealisering, en unaturlig Tilstand. - -

*Og dog er Hengivelsen uundværlig for det højeste i Kærlighed. Den er det højeste, d.v.s. stundum, naar den indtræffer tilfældig, og naar den er gennemtrængt, næsten skjult af de tos Forelskethed*¹⁶.

I denne driftens indre opadstigen ofrer jeg'et altså en del af det seksuelle begær - til selvet for at opnå større indsigt og frihed. Målet er at vække *den indre modsatkønnethed*, som Jes Bertelsen vist rigtigt udtrykker det¹⁷. Denne modsatkønnethed (mandens anima) eksponeres af den - i dette tilfælde - kvinde, manden er forelsket i. Den fascination, hun udøver, bliver da et billede på de latente kræfter og muligheder, der ligger indlejret i hans underbevidsthed. Det betyder imidlertid ikke, at de to ikke mødes. De møder blot hinanden på et andet plan - et åndeligt, hvor de sammen - måske - bryder igennem til en generel mystisk oplevelse af alts enhed - hvad der ikke udelukker hengivenhed og ømhed på det nære plan.

Bjergbestigningsberetningerne i *Valfart* illustrerer disse tærskel- og offersituationer, som Clara vel at mærke *uden Vrede* følger og forunderligt nok er fortrolig med. Således kaster hun med foragt den frivole hotelejerens roser ud i havet: hun og Silvio modtager ikke tilbuddet om adspredelse på *de billigste Betingelser* (s. 279). Ja, Clara finder ganske vist ikke døden, men Silvio ved sin side efter sin drøm (*klæd dig i Rosenrødt*) - men hun er dog som nævnt parat *til at vandre lige ind i Døden* - hvad de da gør - *solphedede og skønhedsforfulgte*. Havet - lidenskabernes element - følger dem stadig, men også solen, hvis strålekraft stadig intensiveres. Solen som urbillede på en højere bevidsthed, der gennemlyser den mørke seksualdrift.

I dette sære kærlighedsmøde - som ikke opnår varighed og 324 borgerlig synlighed - forbindes en indadventt og selvbevidst længsel med længslen efter kropslig hengivelse. Clara følger Silvio - og med *Varmeledninger* til sanselighed og natur hæver de sig gradvis op over det, som tidligere blev kaldt den ydre nødvendighed - og frigør sig vel fra *den*. Jeg'et (kursiveret s. 271) - forstået som den del af personligheden, som er blændet eller forvirret af illusoriske interesser - skal ikke følge med; til gengæld oplever Silvio en harmoni på et højere plan; han føler sig *som en nyfødt*, som sig selv - og med denne tro på en balance i tilværelsen bliver hans - og Claussens - ord om *en aandelig Verdensorden* (s. 280), *en Slags sublim Mathematik* (jf s. 339) pludselig forståelige. Fra natten er han kommet ud i lyset og kan på baggrund af denne transcendens prise *den heroiske Tid* - og træde ind i det ny århundrede med forventninger - som nok har realitet, som han selv prøvede at realisere, men som knapt er blevet realiseret endnu.

VI. Modtagelsen

Allerede omkring årsskiftet 1894-1895 havde Claussen fået samlet sine *Naive Breve* til en bog - og sendte dem i januar til P.G. Philipsens Forlag. Afslaget foreligger i brev af 31.1.1895: forlæggeren synes ikke, at *de har det blivende Værd, som vilde ubetinget berettiget dem til Bogudgivelse* (FL:GJ 30).

Samme holdning indtog forlæggeren Ernst Bojesen (i brev af 25.3.1895) - ikke fordi han ikke syntes, at der var talent i rejsebrevene - men fordi *den lille Kres som har Interesse af saadanne Journalist-Artikler, alt har læst disse i Politiken* (FL:GJ 35).

Jacob Hegel hos Gyldendal havde også sine betænkeligheder - men skiftede mening i løbet af efteråret 1895 - og Claussen havde da straks sine planer mht. illustrationer og udstyr. Tegningerne af Verlame og Cazals vedlægges i brev af 8.10.1895, og samtidig meddeler han, at han har *skrevet til Paris efter et Fotografi af Christopes Le Masque (...)* *Hun er ogsaa Muse (...)*. Desuden vil han gerne forsyne bogen med den dedikation til Herman Bang, som nævnes her s. 342 (FL:GJ 44). Dedikationen blev ændret, og i stedet for *Masken* indsattes Medicifontænen som frontispice, men digterens ønske skulle nu være imødekommet: se s. 302.

Antonius i Paris udkom da 1.2.1896 - og allerede senere på foråret 325 har Claussen indsendt forslag om udgivelse af de italienske rejseindtryk - og faet en positiv tilbagemelding. Titlen skulle være *Stormstiger*, hvad Peter Nansen, der nu var blevet ansat som litterær leder på forlaget, fandt uheldigt - ellers skulle Claussen blot kile pi

Det gjorde han - og kunne 17.6.1896 sende de første tre fjerdedele af bogen; 2. *Bog* ville følge. Den sendtes under titlen »*Digtværk*« 16.7.1896. I samme brev gør han sig overvejelser, om *Valfarten til Mont'Allegro* eventuelt skulle skydes hen bag *Kapitlet om »En lykkelig Brobygger«*, for at lade de rigtige

Romanlæsere opleve alle Spændingens Nydelser, men det ville Peter Nansen ikke tage stilling til - og det blev ved, hvad det var. Kun ønskede han titlen ændret til *Valfart* og kom med forslag til et omslagsbillede, som væsentligt ville afvige fra det, det blev til (FL:GJ 51). Bogen udkom da 30.10.1896. Claussen har altså måttet give køb: det afgørende var at fa noget trykt! Han havde ellers store planer:

O. januar 1895 havde han henvendt sig til Gyldendal med et omarbejdet manuskript til *Kitty* og skrev i den forbindelse ca. to måneder senere videre herom - men gjorde samtidig opmærksom på, at hans *Roman fra Paris* endnu ikke var færdiggjort. Det må dreje sig om *Fortællingen om Rosen*, som Claussen arbejdede på i Italien - og Jacob Hegel har åbenbart været mere interesseret i den end i de *Naive Breve*, hvis udgivelse også var på tale. I et senere brev (udat, men sandsynligvis fra september 1895; FL:Gf 41) hedder det: *Idet jeg sender min Bog om Paris (dvs. AP), vil jeg bemærke, at Titlen »Æventyrenes Bog« kun skulde staa med temmelig smaa Typer øverst paa Omslaget som et Slags Fællestitel for en Serie Rejseoplevelser. Efter »de naive Breve« har jeg en næsten færdig Roman fra Paris, men handlende om Danske. Dernæst vilde jeg skrive en lille Bog om Italien. Og det Stof, jeg har til disse Bøger, er saa rigt, tror jeg, paa Hændelser og Sensation, at det ganske berettiger denne Fællestitel.*

En trilogi: *Æventyrenes Bog* - det var planen. Det opklæbede manus til AP viser da også grafisk tydeligt, at titlen er overordnet »de naive Breve«, og brevene kaldes som nævnt også *Æventyr* (se s. 307) - ligesom jeg'et i *Va* (s. 280) f.eks. i en oprømt stund kan erklære *hele Verden for et Vidunder*, en *Æventyrbog*. I forbindelse med betragtninger over sin tro på en *skjult Verdensorden* kan Claussen da i en privat og dermed også tilladelig-ubeskeden stund hævde: *Jeg har før lagt saa megen Vægt paa Enkeltheder - Nu skal selve Planen røbe min Visdom* (notesbog 35; 1895). Og blev planen ikke til noget i denne omgang, så fastholdt 326 Claussen den dog livet igennem. I det ny århundrede havde han i mange år bedt Gyldendal om at få i hvert fald de to første rejsebøger samlet i ét, »pragtfuldt illustreret« bind - og så sent som i 1926 arbejder han sammen med svigersønnen Guy-Charles Cros på at fa dem oversat samlet (FL II 250-251).

Tilbage til 1895:

Saa høje var ambitionerne altså; faldet blev desto dybere. Et skærende lys slår en i øjnene, når man fra dette private rum kommer ud i dagslyset og ser, hvordan delene af denne stort tænkte plan blev modtaget. Claussens animositet overfor *det aandelige Børstenbinderlaug* var ikke ubegrundet.

Rigt på hændelser og sensation? Det er ikke just det indtryk anmelderne har faet af de to bøger. Der foreligger 23 anmeldelser af den første, 28 af den anden - og kan man sammenfattende sige, at praktisk talt ingen er decideret negative, så kan man lige så rigtigt hævde, at ingen roser manden for det, som var hans egentlige ærinde. Derfor kan dette sørgmuntre kapitel da også gores ganske kort af.

Forst *Antonius i Paris* - og provinspressen. Man er gennemgående enige om, at bogen er interessant, frimodig, frisk og fornøjelig. Det hele er så flygtigt og uprætentiøst - og visse anmeldere kan da også savne sammenhæng, fast livsanskuelse - og klarhed Især de to sidste fortællinger forekommer tågede og sære.

Det er mere eller mindre impressionistisk litteraturkritik. Fortælleteknikken forbigås: *Antonius* gøres rask væk identisk med Claussen. Kompositionen negligeres, forholdet til de to tidligere prosabøger ligeledes og - mere fatalt - selve temaet kærlighed : kunst unddrages enhver analyse.

Meget bedre står det ikke til med hovedstadspressen. Den jævnaldrende C.E. Jensen, der senere skulle udgive *Vore Dages Digtere* (1898), skrev den længste, grundigste og mest uforbeholdent rosende anmeldelse i *Social-Demokraten*. Med gode sammenligninger til Baudelaire og Verlaine søger han at bestemme Claussens æstetik med dens *symbolistiske Dekorationer* - og afgrænse den i forhold til den galliske. Han fornemmer bevægelsen i bogen - og finder, at *det er med Sophus Claussen som med Antonius: han tillader ikke sig selv, at Livet nogensinde berører ham uden at give Tone* (5.2.1896).

Edvard Brandes tilslutter sig rosen: *hvem paaskønner ikke en uforknyt Pen og et muntert Temperament?* Med afsæt i denne konstatering - 327 og i det faktum, at *Antonius* er Claussen selv - rettes der nu et voldsomt slag mod anden *Pariserkorrespondance* - og skønt Claussen korrektes for at stave franske navne forkert og misforstå visse franske udtryk, så optræder han intetsteds *med den berømte Korrespondentoverlegenhed*. Han er *paalidelig* og meddeler ægte *Begejstring over fransk Skønhed og Aandsmagt*.

E.B. indsætter dernæst bogen i rejseromantraditionen: *Baggesen, Goldschmidt og Heine* - hvad der er ment som en ros. Og skont *Antonius* og *Ladislas* synes *uforstaaelig*, i hvert *Fald liggende udenfor en jævn Anmelderforstand*, så sluttes der med den anbefaling, at bogen *besidder en egen ungdommelig Ynde, som vil vinde gode Læseres Hjærte* (*Politiken* 8.2.1896).

Det er holdningen i al almindelighed. Ankerne går på tendenser mod uklarhed, kunstlethed og i værste forstand uforståelighed Det gælder selv hans bekendt Carl Behrens i *Adresse Avisen* (22.2.1896): (...) *en fornøjelig Bog, et friskt og lyst Talents elskværdige Causerier om et Ophold i Frankrigs Hovedstad* - og selv vennen fra Paris Herman Bang er påfaldende hastig og overfladisk i *Aftenbladet* (23.2.1896). Han bruger over halvdelen af anmeldelsen til at påvise, at Claussen er *Digter* - og *Antonius i Paris* bestemmes da i

resten af opsatsen som en *Fortælling om Stemninger vakte af Paris i en dansk Digters Sind*. Stemning bliver da nøgleordet - karakteristisk nok for impressionisten Bang - men selve bogen står fuldstændig konturløs tilbage. Den kaldes en *Sejr* - og læseren spørger: hvorfor?

Lad det være herved: billedet ændrer sig dog ikke. Einar Christiansen kan passende fa de sidste ord, da de er så fa og karakteristiske: *Sophus Claussen (er) en letfodet Springfyr, der i »Antonius i Paris« aabenbarer sig som en Journalist af Rang (...)* Flere af Artiklerne ere vist ogsaa Optryk fra et Dagblad, og i et saadant høre de hjemme; til Forevigelse i solidt Udstyr ere de en Kende for flygtige (Illustreret Tidende 5.7.1896).

»En letfodet Springfyr«. Carl Ewald skriver således apropos *Valfart: Er Helge Rode den unge Mand i vor yngste Litteratur, saa er Sophus Claussen den glade Gris*. En glad Gris er da ubekymret om *Tilværelsens mere højtidelige Sider - og somme Tider lidt for glad for sig selv*. F.eks. når han skriver prosadigte - men hvorfor *spare paa Papiret, naar han har nok af det?* For at runde sine perfidier af råder C.Ew. ham til at blive ved med at *dyrke sin lette, vittige Brudstykke-Stil (...)* Men han skal se at blive lidt mindre vigtig (Tiden 4.11.1896).

328

Eksemplet er grelt - men indeholder dog elementer, som går igen i andre anmeldelser af *Valfart*.

For det første slås Silvio i hartkorn med Claussen (og Antonius). For det andet er der tale om en let, mere eller mindre yndefuld, mere eller mindre pikant kærlighedshistorie, fortalt mere eller mindre formløst (især prosaversene må holde for) - og for det tredje støder man på flere synonymmer for springfyren eller den glade gris. *Vort Land* taler om en *litterær Letpaataa* (9.11.1896), *Jyllands-Posten* hævder, at man - da der ingen *Intrige eller Handling* er i bogen - kan begynde hvorsomhelst. Alligevel er der *en saa smittende Livsglæde, et saa frodigt Humør, en saa frisk Slaaen-bag-op, at man med eller mod sin Villie maa rives med*. (22.11.1896).

Så meget om forfatterfysiognomiet, andre er mindre grove - men det er karakteristisk, at Claussen/Silvio hele tiden fremhæves som æstet, livsnyder og flanør.

Og det har anmelderne det så svært med - hvad de jo selv er skyld i! På den ene side stikker misundelsen sit ansigt frem, på den anden side ses moralistens.

I kronologisk orden ser det således ud:

Dannebrog (5.11.1896; Otto Borchsenius?) taler om en *lystig Vise til Ære for Elskov, Vin, Sol og Sommer*, om en *bog fuld af ung Livsglæde, Erotik og Lyrik* - og ynker forfatteren, at denne må vende tilbage til »nordiske Storme« og »stridende Vejr« (...). *Men han kan trøste sig. Efter en Bog som »Valfart« faar man Rejsestipendium i Danmark*. Det fik han nu aldrig.

Edvard Brandes (*Politiken* 11.11.1896) føjer bogen ind i rejseromanens tradition (*Baggesen, Heine*) - for det gode - men klandrer igen forfatteren: *Undertiden er Hr. Claussens Smag ikke aldeles paalidelig* Og: *Handling findes ikke, hverken Begyndelse eller Afslutning (...)*. Men som Bogen er, besidder den en egen *Channe ved sin Ungdom, Ovenud-hed og lidt selvglade Springskhed*.

Nyborg Avis (17.11.1896) fremhæver, at *Kjærlighed mellem Mand og Kvinde ikke er den eneste mægtige (...)* *Lidenskab, der behersker Sindene*. Claussen er for meget æstetiker - men som sådan fin!

Berlingske Tidende (18.11.1896) finder, at *Valfart* alt i alt er en *fornøjelig, livsfrisk og i Ordets bedste Forstand ungdommelig Bog*. Igen lægges vægten på det erotisk-æstetiske: *Silvio er en fri og ubunden Fugl, der nyder Livet, som det byder sig, og ikke forsmaar smaa erotiske Forhold, i hvilke der329ingensinde er Tale om den store overvældende Lidenskab; men saaformaar heller ingen Sorg eller Kummer at slaa ham ned (...)*.

Om en sådan uforstand har man lyst til at bruge *Slagelse-Postens* ord: *Sligt usammenhængende Pennekrads har i Grunden Intetsomhelst med Litteratur at skaffe* - men det er nu møntet på bogen - og dens evig forsorne *Slaaen til Skaglerne* (20.11.1896).

Sæbeoblers Farvespil hedder det i *Nationaltidende* (23.11.1896). *Skum og Bobler i Svendborg Amtstidende* (25.11.1896). Herman Bang bruger ordet *Stemning* til at bestemme *Valfarts* egenart - samme udtryk som han benyttede om *Antonius i Paris: Hvis den samme Stemning, skiftende i tusinde Nuancer og dog fastholdt ved Digterens Villie (...)* hvis et *Digttersyn, saa rigt, at det ser det mangfoldige, og saa stærkt, at det samler det mangfoldige til et Helt - hvis alt dette mægler at skabe en »Bog«, da er sandelig »Valfart« just den rigtige Bog og en Digtters Værk*. Halvdelen af anmeldelsen munder ud i denne bestemmelse; den anden halvdel giver eksempler på disse stemninger. Og overalt mærkes *Digterens Sundhed. Ung og stærk digter han om Italiens Sol og Italiens Kvinder* (*Aftenbladet* 6.12.1896).

Carl Behrens har nu overvundet sit vægelsind: *I Modsætning til flere ærede Samtidige eier han Sundhed og Livsglæde, Humør og Gemyt (...)* en glad og frisk, dansk Ungersvend. Claussen er ikke noget *Hængehoved (...)* et *Exempel til Efterfølgelse* (*Adresse-Avisen* 11.12.1896).

Lad os slutte denne orkenvandring med parnassets overste hovede, den unge generations tidligere fortaler, redaktør af *Tilskueren*, Valdemar Vedels svært tvetydige ord (januar 1877):
Først sammenligner han *Valfart* med Sternes og Heines rejsebøger, *men med Løssluppenheden og Vilkaarligheden sat endnu ikke faa Grader op (...)*. Læseren begynder med at irriteres over en *Prosa, der meningsløst er brækket over i brudte, verslignende Linier, over mange fordringsfulde Flovser og over hele denne nonchalante Spillen Halløj med Borgermusikken, al denne uvorne Byden Godtfolk ethvert Flyveindtryk, hvert flygtigt Lune, hver løbsk Ideforbindelse (...)* det er kun de allerrigeste, der tør byde til den Slags Fester.

Alligevel afvæbnes Vedel af *Humøret*, som er intet fladt *Tivolihumør*, af livsforventningen og de åbne sanser. Bogen har både *Tone og Farve*; man gribes af *Sorgløsheden (...)*, det er den søde *Daarskabs, den fagre Letsindigheds Vin, han vil skænke for os*. Ja, undertiden er forfatteren ligefrem *aandfuld* (betragtningerne over de to socialistførere), måske *ovenikøbet en beregnende Sprogets Kunstner, der sindrig udarbejder al sin Umiddelbarhed og Nonchalance*.

330

Det er ikke sært, at Claussen aldrig kom til rette med denne så mægtige, men også vilkårlige og ofte stærkt moraliserende smagsdommer. Vedel styrede jo enevældigt gennem en menneskealder dette tidens fornemste litterære organ. Claussens vrede svarbrev på anmeldelsen ses FL I 298-299.

Sådan var meningene - og således låstes et bestemt billede fast.

Og vennernes billede var ikke meget anderledes. Johs. Jørgensen takker noget forbeholdent for *Antonius i Paris* og bittert for *Valfart* (1.11.1896), som dels forekommer ham i *altfor stor Ugenertthed* (at ligne) *Dagbøger i raa Tilstand*, dels desorienterer og skuffer ham mht. historien om bryderen Lenau; han finder den skjulte analogi falsk og uværdig og underskriver sig nu med fuldt navn. Tidligere var det *Din Johs*.

Venerne er ved at skilles. Viggo Stuckenberg (5.11.96) havde ikke ventet at få bogen tilsendt - og havde selv ikke sendt Claussen *Valravn: min Produktion er jo saa forskellig fra Din som Minus fra Plus*. Ingeborg skriver dog et varmt og smukt brev (19.11.1896), venen, maleren Albert Gottschalk ligeledes (24.11.1896) - ligesom J.F. Willumsen (26.1.1897).

Men Ernst Frandsen har ret (I 196): nok er der mange smukke udtalelser - især fra den litterære inderkreds; det er dog kun én side af manden, der belyses. Miseren skyldes, mener han, at lyrikken endnu ikke var blevet udgivet (hvad der i parentes bemærket er urigtigt, se blot modtagelseshistorien i *SC:SL*) - og fremhæver rigtigt, at *hverken Anmeldere eller Korrespondenter gaar ind paa Digtene i Antonius og Valfart*.

Hertil kan så tilføjes, at Ernst Frandsen ikke går ind på prosasymbolerne og kun benytter bøgerne som baggrund for lyrikken. Værkerne som helhed fik lov at gå i glemmebogen.

Antonius i Paris blev først genoptrykt i 1965 og anmeldt indforstået af Torben Brostrøm (*Information* 30.9.1965) som *spejl for indre eventyr. Ganske som hos Johs. V.Jensen, der hurtigt antog genren og skrev Intermezzo og Skovene. Senere gjorde Tom Kristensen denne kunststykket efter med En kavalier i Spanien. Længe før havde Baggesen foretaget sin labyrintiske kortlægning af sit indre landskab*.

Bogen handler om *måder at opleve på (...)*, *hemmeligt debatterer og gennemprøver* (den) *forskellige slags tilnærmelser til livet*, hvad Torben Brostrøm da giver gode eksempler på. Her begynder den mere og mere dybtgående interesse for forfatterskabet, som Ernst Frandsen 331 indledte i 1950, som Aage Henriksen videreførte i 1965 - og som i 1970'erne og 80'erne afstedkom de arbejder, der ses i Litteraturlisten.

VII. Teksten

Der findes intet fuldstændigt trykmanuskript til *Antonius i Paris* og *Valfart*, kun udkast og brudstykker af rettede manuskripter på Det kongelige Bibliotek: NKS 3634,4°, I og II (henholdsvis 7 og 31 blade; jf s. 288). En række udklip, især af *Politiken/Naive Breve*, ses opklæbet i en bog med stift bind betitlet *Æventyrenes Bog. Naive Breve fra Paris* med indholdsfortegnelse samt rettelser og tilføjelser (96 sider, enkelte sider klippet ud). Disse *Naive breve* er bibliograferet i *E&H* med angivelse af, hvilke der indgik i bogen og i hvilken form (grad af ændringer).

Notesbøgerne indeholder adskillige prosaoptegnelser, skitser og fragmenter, som i mere eller mindre ændret form indgår i de to romaner. Det drejer sig om nr. 29-34 (optegnelser okt. 1892 - sept. 1894; jf. s.

289), nr. 35 (primært Célimène-digte fra 1895) og nr. 36 (bl.a. udkast til *Va*, også fra 1895). De befinder sig i NKS 1340,8°, VI og VII.

En nøjagtig beskrivelse af *digtenes* tekstforhold er tilstræbt i *SC:SL I-IX*. Lyrikudgaven gengiver førstetrykkene, som i visse tilfælde divergerer fra formen i romanerne. Kommentaren oplyser herom, men de mest markante ændringer er dog meddelt her.

Kun *AP* blev genoptrykt i Sophus Claussens levetid, nemlig i 1918 og kun i 5 eks. En del fejl i bogstaveringen af franske udtryk blev rettet, men der er ikke taget hensyn hertil i denne udgave, da disse fejlskrivninger (hvor der ikke er tale om åbenlyse trykfejl, som er rettede, jf nedenfor) afspejler Claussens franskkundskaber på nedskrivningstidspunktet. Dette 2. oplag har samme paginering som 1. udgaven; kun er kapiteloverskriften *Antonius og Ladislas* ændret til *Ladislas* pga. indførelsen af figuren Fabius, jf efterskriften. 2. oplag indgik sammen med restoplaget af *Va* som bind IV i de såkaldte *Samlede Værker I-VII* (dvs. ensartet lærredsindbundne sæt af foreliggende restoplag). - 1965 udkom *AP* i Gyldendals Bekkasinbøger; 1983 *Va* i et fotografisk optryk med efterskrift af Bo Hakon Jørgensen.

332

Tekstrettelser

Førsteudgaverne er benyttet som trykgrundlag. Åbenlyse trykfejl og manglende tegn er henholdsvis stiltiende rettet og kompletteret (ex.: *Madeleinekirken* < *Madelainekirken*, *Cellini, den Toscaner* < *Cellini den Toscaner*). Visse franske udtryk er ændret efter manus og 2. udgaven (ex.: *Champs-Elysées* < *Camps-Elysées*, *L'Intmsigeant* < *L'Intransigant*), ligesom visse danske, hvor sammenhængen naturligt fordrer det (ex.: s. 24,5 fn.: *teglhængte* < *Teglhængte*). Ellers er Claussens ofte inkonsekvente bogstavering og tegnsætning respekteret - også m.h.t. egentlig ugrammatiske former (ex.: *Cazals Sange*). Et slående ex. er således flg. en- og flertalsformer af navneordet sonet: *Sonet/Soneter/Sonetter* og *Sonnet/Sonnetter/Sonnetter*. Andre ex. kunne være: *Naivetet/Naivitet* og talordet *treds(indstyve)/tres(indstyve)*, jf i øvrigt *Danske Klassikeres* udg. af UB, afsn. *Principper for tekstrettelser* s. 207-208. Flg. rettelser er foretaget:

AP:

s. 38: *Savoie* < *Savois*

s. 81: *Kaféen* < *Kafeen*

s. 94: 1. str. l. 3: *d'âge* < *d'age*

2. str. l. 3: *quelque* < *qu'elle*

4. str. l. 2: *Saint-Ouen* < *Saint Ouen*

s. 131: *bred* < *vred*

s. 132: *Maade. Han* < *Maade, Han*

Va:

s. 180: str. 1 og s. 181: str. 5, l. 7: *Florentinerpigen* < *Florentinerdrengen*

s. 187: str.4, l. 5: *Hylde.* < *Hylde,*

s. 211: afsnit markeret efter *olla paterna*.

s. 219: *mens* < *men*

s. 232: *Théâtre Français* < *Theatre français*

For at undgå uskønsom perfektionisme har vi i noteafsnittet konsekvent anført tekstens form som opslagsord, men ikke gengivet den grammatikalsk mere korrekte. Vi har derved villet undgå noter af typen *Conditionel, conditionnel: konditionalis; verbalform, der (...)* (n.t.s. 26), *Jomfruen af Orleans, Jomfruen af Orléans: (...)* (n.t.s. 16), *Un mariage d'hier, Mariage d'hier: (...)* (n.ts. 31).

Endelig har vi ikke rettet udtryk, som set i sammenhængen synes at kalde på en ændring (manus yder ingen støtte):

s. 156: *smigrende* ej rettet til *smigrede*

s. 254: *ukøn* ej rettet til *uskøn*.

333

VIII. Noter til Efterskrift

1.

L'Art et la Vie. Revue jeune, 1893, bd 2 (jan.-aug.), s. 183-186.

2.

FL I 146.

3.

Efterskrift til *UB*, Danske Klassikere (1986).

4.

SC:SL III 60.

5.

I udkast har bogen titlen *Ideernes Teater eller »Ideernes Diktatur«*, Ft 118.

6.

FR 7.

7.

Jf. n.ts. 98 om Eugène Aizelins bronzestatue med henvisninger.

8.

Jf. *Breve fra Clara*/litteraturlisten.

9.

I *Viggo Stuckenberg-Sophus Claussen. En Brevvexling* (1963) v. Johs. Brøndum-Nielsen, jf. *Den forgyldte Sophus Claussen* s. 189/litteraturlisten.

10.

SC:SL IV 38 og IX 347 og 355.

11.

Udtrykkene alluderer til anden Claussenforskning, jf. *Afstand og nærvær*/litteraturlisten.

12.

FL I 181.

13.

Jf. *Piranesi* 3, 1985/litteraturlisten.

14.

Se prosadigtet *Claras Drømme*, gengivet her s. 289 og det utrykte kapitel s. 287f.

15.

Om årene 1894-1900: se *Afstand og nærvær*, s. 88-89 og s. 92-94. 16. SC:SL IX 348.

17.

Jes Bertelsen: *Individuation* (1975) s. 93.

18.

Jes Bertelsen: *Dybdepsykologi I* (1978) s. 61.

IX. Litteraturliste

I. Bøger m.m. af Sophus Claussen

Unge Bander. Fortælling fra en Købstad. Med et lyrisk Forspil: »Frøken Regnvej» (1894). Genudg. m. kommentar og efterskrift i *Danske Klassikere* (1986) v. Jørgen Hunosøe. Forkortet UB.

Kitty. Lyrisk Fortælling (1895).

Antonius i Paris (1896). Forkortet AP. 2. opl. (1918).

Valfart (1896). Forkortet Va.

Arbejdersken. Skuespil i tre Akter (1898).

Mellem to Kyster. Fortællinger og Satirer (1899).

Byen I: Junker Firkløver. Nutidsroman (1900).

Løvetandsflugt (1918). Forkortet Lø (Essays).

Foraarstaler (1927). Forkortet Ft (Essays).

Fortællingen om Rosen (1927). Forkortet FR.

Sophus CAaussens lyrik I-IX:1-2. Tekstkritisk og kommenteret udgave ved Jørgen Hunosøe (1982-1984) (I: *Naturbørn/Mina*. II: *Pilefløjter/Trefoden*. III: *Djævlener*. IV: *Danske Vers*. V: *Fabler*. VI: *Heroica*. VII: *Titania holdt Bryllup/Hvededynger*. VIII: *Lyrikovversættelser*. IX:1-2: *Andre digte, trykte og utrykte*³³⁴ med *Samlet efterskrift og Tidstavle*. Bd. VIII-IX under medvirken af Knud Bjarne Gjesing.) Forkortet SC:SL.

Jord og Sjæl. Erindringer, Noveller og litterær Journalistik v. Stig Krabbe Barfod (1961). Forkortet JS.

Det aandelige Overskud. Journalistik i udvalg v. Lise Brinch Petersen og Mogens Rukov (1971). Forkortet DO.

Frans Lasson: *Fra Ekbdtana til Klareboderne. En brevbog om Sophus Claussen og hans forlæggere*. Gyldendals julebog, 1981 (1981). Forkortet FL:GJ.

Sophus Claussen og hans kreds. En digters liv i breve. I-II. Udg. af Frans Lasson (1984). Forkortet FL.

Florentinerbreve I-II/Antonio i: Taarnet, April-Maj 1894, s. 18-30. Rejsebreve, dat. Florens, Marts 1894 - Siena. Marts.

Dage i Neapel, rejsebreve, opr. tr. i: *Lolland-Falsters Folketidende*, 15.7.1894, genoptr. m. titlen *Unge Dage i Neapel* i: Ft 124-141.

Stilleben ved Middelhavet i: *Studenterbladet* 17.1.1895, sp. 557-562. Rejsebrev. Dat. Rapallo, Juli 1894. Optr. JS 106-112.

Øvrig litteratur af Sophus Claussen: se E&H.

II. Bøger m.m. om Sophus Claussen

Herman Bang: *Helg. Et Fortællingsfragment*. Udgivet som Manuskript ved Ejnar Thomsen (Gyldendals Mindebog, 1935). (Om den skandinaviske koloni i Paris o. 1893; bl.a. m. portrætter af SC og Karen Topsøe).

Aage Henriksen: *Pavens madonna* i: *Det guddommelige barn og andre essays om Karen Blixen* (1965).

Aage Henriksen: *Digtersfinxen. Et portræt af Sophus Claussen* i: *Den erindrende faun»* (1968).

Lise Brinch Petersen: *Sophus Claussen og Herman Bang* i: *Extracta I* (1968).

Jan Sand Sørensen: *Modernismens eskatologi. En læsning i og omkring Sophus Claussens 'Jord og Sjæl'*: *Kritik* (1974) nr. 32.

Erik A. Nielsen: *Sophus Claussen* i: *Ideologihistorie III. Modernismen i dansk lyrik 1870-1970* (1976).

Bo Hakon Jørgensen: *Maskinen, det heroiske og det gotiske - om Johs. V. Jensen, Sophus Claussen og århundredskiftet* (1977).

Sophus Claussen - en studiebog. Udg. af Bo Hakon Jørgensen og Jan Sand Sørensen (1977).

Tom Engelbrecht og René Herring: *Sophus Claussen. En bibliografi 1882-1981. Med et indledende essay af Thorkild Bjørnvig* (1982). Forkortet E&H. Et efterfølgende tal henviser til indforselsnr.

Bo Hakon Jørgensen: *Konge i faldet*. Efterskrift til fotografisk optryk af *Va* (1983).

335

Esther Kielberg: »Jeg har levet en Dag i Ekbátana.« *Sophus Claussens digtning* i: *Bogens Verden* 1983, nr. 2.

Jørgen Hunosøe: *Breve fra Clara. Omkring Sophus Claussens Italiensophold 1894* i: *Danske Studier* 1985.

Jørgen Hunosøe: *Den forgyldte Sophus Claussen* i: *Nordica II* 1985. (Anmeldelse af FL.)

Jørgen Hunosøe: *Digteren og politikerens. Brevvekslingen mellem Sophus Claussen og Claudio Treves* i: *Piranesi. Italienske Studier* 1985, nr. 3.

Jørgen Hunosøe: *Kunstmennesket. Sophus Claussens forhold til Georg Brandes* i: *Nordica III* 1986.

Aage Henriksen: *Svanereden. Et essay om Sophus Claussen* i: *Fra Nexø til Saxo* (1986). Ændret og udvidet i bogen *Svanereden* (efterår 1990).

Aage Henriksen: *Individuation* i: *Livsformer* (1988).

Jørgen Hunosøe: *Afstand og nærvær. Om Sophus Claussen - og Sophus Claussenforskningen* i: *Nordica VI* 1989.

Øvrig litteratur om Sophus Claussen:

Dansk skønlitterært forfatterleksikon 1900-1950, I (1959).

Aage Jørgensen: *Dansk litteraturhistorisk bibliografi 1967-1986* (1989).

336

337

Tidsbilledet

I løbet af det 19. århundredes sidste halvdel ændredes det vestlige verdensbillede radikalt. De nye naturvidenskabelige indsigter, der modsagde den kristne gudsopfattelse, var en af årsagerne; en anden var industrialiseringen med den materielle vækst og de ændringer i samfunds- og arbejdslivet, den medførte. Den gamle enhedskultur opløstes, og kunsten, der før stod i Guds og samfundets tjeneste, fik i en gudsforladt, materialistisk verden nye opgaver. Kunsten vendte sig nu *mod* samfundet, og den hjemløse længsel efter mening måtte finde nye kunstneriske svar.

Det var i Frankrig, den ny tids kunst især ytrede sig. Den moderne franske naturalistiske roman tog naturvidenskabens biologiske menneskebillede til sig. Anderledes med *lyrikken* og dele af billedkunsten, der ville tilbagekalde en åndelig dimension i mennesket, man fandt var fordrevet. Men man måtte da skabe et nyt kunstnerisk sprog for den moderne, pinefulde oplevelse af en længsel, der afvistes af tomheden. Den skærende dissonans måtte indføres i kunstens formverden, hvor før harmonien rådede. Og formsproget udvikledes, raffineredes, nuanceredes til det yderste. Det blev et mål i sig selv; kunsten blev den ene sfære, man havde tilbage, som kunne give oplevelse af sammenhæng og vidnesbyrd om ånd.

Baudelaire (n.t.s. 53) blev foregangsmand for det ny i lyrikken. Han lancerede i 1859 begrebet *modernitet* for at give plads for en ny kunstnererfaring: oplevelsen af de menneskelige forfald i civilisationens skygge, men også af en ny sort skønhed. Baudelaire blev forudsætningen for en bølge af lyrik, der i 1870'erne og 80'erne fortsatte med Rimbaud, Verlaine og Mallarmé. Retningen kaldtes en tid *den dekadente* digtning, der - med en tendens til dandyisme - optoges af menneskets dobbeltnatur og af forfaldets skønhed og melankoli (*langueur*). Dekadenterne tilegnede sig ritualer med affinitet til både katolicisme og satandyrkelse. - Siden skilte *symbolismen* sig ud herfra. Jean Moréas (n.t.s. 109) indførte navnet i et manifest, bragt i *Le Figaro* 18.9.1886, og skrev 1889 afhandlingen *Les Premières armes du Symbolisme*. Han brød 338 siden med linjen fra 1886 og stiftede sin Romanske Skole 1891 (n.t.s. 83).

I modsætning til naturalisterne afstod symbolisterne fra virkelighedsefterligning. De opfattede den ydre virkelighed som symbol på de følelser, stemninger og ideer, den vækker i sindet. Man søgte forbindelse til menneskets ubevidste og til en skjult sammenhæng i verden ved et suggestivt sprog, der udnyttede den sproglige associationskraft, billeder, klange og rytmer.

Med symbolismen fulgte en *religiøs søgen*, der var i modsætning til både positivismen og den konventionelle kirkelighed. En interesse hos 90'ernes unge franske for Islam (og øvrige orientalske religioner) kan hænge sammen med den islamiske kulturs tolerance over for andre religioner og med islamisk opfattelse af Gud (Allah) som personificering af en mere upersonlig, universel guddommelighed end den, den kristne fadergud udtrykker. Desuden kan man have været tiltrukket af sufismen, en poetisk-mystisk retning inden for Islam, der søger den ekstatiske oplevelse af at være ét med det guddommelige. - Andre, feks. kredsen omkring malergruppen Les Nabis (»Profeterne«), hvortil den danske maler Mogens Ballin (1871-1914) var knyttet, søgte nye religiøse erfaringer i teosofiens bestræbelser på en intuitiv oplevelse af det guddommelige. Ballin påvirkede Johs. Jørgensen til at konvertere (n.t.s. 76), hvad der førte til et opgør mellem Johs. Jørgensen og Sophus Claussen.

En anden malerskole, L'Ordre de la Rose+Croix (»Rosenkors-ordenen«), hvis medstifter Saint Pol-Roux var en ven af Claussen, dyrkede mytiske motiver og en stiliserende malemåde, ligesom i musik og teaterverdenen. Wagner- og Ibsen-interessen (n.t.s. 66 og 67) afspejler en længsel mod en fælles, tidløs mytewerden.

Et udtryk for det religiøse savn i tiden er også interessen for alkymi og okkultisme. August Strindberg (1849-1912) - på det tidspunkt en energisk gudsfornægter - opsøgte således i 1894 alkymistiske og okkultistiske miljøer i Paris. Han overbevistes om det overnaturliges magt og forsøgte at give naturvidenskabelige forklaringer herpå - et udtryk for hans modsigelsesfyldte religiøse længsel.

Fascinationen af *anarkismen* kan ses som endnu en ytring af tidens søgen mod det grænsebrydende, absolutte. Anarkismen er en politisk-social teori, der betragter frihed og individuel udfoldelse som forudsætning for menneskets heldige sociale udvikling. Den 339 tiistræber ophævelse af statsmagten og indførelsen af det pengeløse samfund. Fra 1869 agiterede anarkisterne for »handlingens propaganda« og opfordrede til opsigtsvækkende voldshandlinger med henblik på at vække masserne til oprør og skræmme samfundet - Mange stater vedtog efterhånden særlove mod anarkistiske forbrydelser, Frankrig og Italien således i 1894.

Symbolismen introduceredes i *Danmark* af Johs. Jørgensen. Under fællestitlen *En ny Digtning* I-IV offentliggjorde han i *Tilskueren* majokt. 1893 fire artikler: om Edgar Allan Poe, Paul Verlaine, Stéphane Mallarmé og J.K. Huysmans. En påtænkt artikel om Villiers de l'Isle-Adam, Barbey d'Aurevilly og *De Yngre* /

De Unge fremkom aldrig, jf. brev fra Johs. Jørgensen til Sophus Claussen 6.2. og 14.7. 1893. M.h.t. den nærmere introduktion af den moderne fr. digtning i Danmark, se noteapparatet.

Tidsskriftet *Taarnet* (1893-1894) blev organ for disse strømninger; i anden række *Tilskueren*, der også behandlede aktuelle samfundsspørgsmål. Egentlige programartikler og manifeste fattes, men det er almindeligt at henvise til Johs. Jørgensens polemiske indlæg *Symbolisme* (*Taarnet*, dec. 1893, s. 51-56), hvor han i bred forstand hævder, at den sande kunstner nødvendigvis er symbolist, da denne *føler sin Sjæls Sammenhæng med Naturens Sjæl (...). Virkeligheden bliver for ham kun en højere Verdens Symbol. Symbolistisk kunst bliver saaledes et Billedsprog, som i jordiske Hieroglyfer vil udsige det Evige* - og for Johs. Jørgensen blot et stadium på vejen mod en konfessionel tro.

Anderledes med Sophus Claussen, der nok er den eneste af de danske 90'er-lyrikere, der med sin kunstopfattelse og sit intense sprogarbejde tilnærmelsesvis kan kaldes symbolist i fransk forstand.

I et interview fra april 1894 (optrykt i *Taarnet*, juni 1894, s. 125-128) hævder han, at for ham *var Poesien selv en Religion* - og han *er vendt tilbage til den ældgamle Opfattelse, at en Digter helst skal være beaandet, en Forkynder af Tingenes dunkle og forunderlige Sammenhæng. Digteren gætter bagved de Ting, han ser, en usynlig Verdensorden, en Slags sublim Matematik*, som det da bliver hans mål at dechifrere - gennem sin kunst.

De to citater ligner hinanden - og er alligevel forskellige. Tilværelsen skiller sig ad for Johs. Jørgensen, og han prøver at fortrænge sine drifter. Claussen stræber efter at forbinde modsætningerne 340 nem Ordet, der skaber de *korrespondancer* mellem højt og dybt, mellem bevidst og ubevidst, som det er ham så magtpåliggende at etablere.

I denne tillid til det skabende ord og til kunstneren som det menneske, der alene evner at skabe analogier og sammenhænge i et ellers kaotisk virkelighedsunivers, er Claussen symbolist. Men hvis holdningen også implicerer, at kunstværket er det *eneste* sted, hvor enhed kan opleves, er han det ikke.

Han arbejder *også* i en anden tradition: *saa gammel som Dante eller Petrarca eller ældre endnu* - og med det udsagn er vi ude af tidsbilledet - og har antydnet det mere omfattende perspektiv, som Claussen ønsker sine romaner set i.

341

Noter II

De fr. bog- og tidsskrifttitlers stavemåder er i overensstemmelse med hhv. *Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque nationale* (1897-1981) og *Catalogue collectif des périodiques du début du XVII^eème siècle à 1939*. Udg. af Bibliothèque nationale (1967-1981).

M.h.t. digtene i *AP* og *Va* henvises til *SC:SL I-IX*, hvor der oplyses nærmere om manuskriptforhold, varianter, litteraturbehandlinger m.m. M.h.t. forkortelser, der vedrører litteraturhenvisninger, se litteraturliste s. 333 ff.

Der refereres m. nr. til *SC's* notesbøger, som findes på Det kgl. Bibliotek (NkS 1340,8°, I-XVIII, nr. 1-109).

Taarnet. Udg. af Johs. Jørgensen 1893-1894, citeres efter Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs fotografiske optryk med efterskrift og registre ved F.J. Billeskov Jansen og Fl. Hovmann (1982).

I øvrigt er K. Baedeker: *Paris* (1888) (*BaP*) og *Ober-Italien* (1889) (*BaO*) benyttet.

For også i noterne at undgå uskønsom perfektionisme er en række krydshenvisninger noterne imellem udeladt.

Tak til Lonni Bolo, Paris, for en række oplysninger vedr. fr. forhold, til dr.phil. Per Aage Brandt, Aarhus Universitet, for oversættelsen af de tre fr. digte, og til dr.phil. Thomas Riis for verifikation af de historiske oplysninger.

Antonius i Paris

5

Titlen: Antonius er SC's hyppigst anvendte pseudonym som journalist, dækkende en lang række artikler ml. afrejsen til Paris okt. 1892 til opholdet smst. 1.3.1904. Om *Sankt A.*: se n.t.s. 126. Baudelaire, Verlaine og Gustave Flaubert (1821-1880) bruger f.eks. St.A.-temaet - I notesbog 21 ses udkastet *St. Antonius'Fristelser. I* til digtet *Antonius Gynt. II. Vision i Naturbørn*. - *Frontispice*: Medici-fontænen i Luxembourgghaven m. A.L.M. Ottins skulpturgruppe fra 1866 af *Acis og Galathea overvåget af kyklopen Polyfem* (se evt. SC:SL IX: 2, 274 f.). Se s. 57 og 106.

9

Dedikationen: lød opr. således: *Herman Bang, /den danske Digter og franske Sceneinstruktør, /tilegnes (...)* (FL:GJ 45). Om HB som iscenesætter: se n.t.s. 66.

342

11

bede(d): holde hvil under rejse. - *Hortikultur*: havekultur.

13

som Jeppe: i Holbergs komedie *Jeppe paa Bierget* (1723) II, 1. - *Peter in der Fremde*: digt af Aug. Gottlob Eberhard (1769-1845), bragt i *Beckers Taschenbuch zum geselligen Vergnügen für 1811* s. 90, omformning af et digt m. samme titel af Johann Konrad v. Gröbel (1736-1809) (*Sämmtliche Werke* (1857) bd. 2 s. 70). - *Hotel garni*: hus el. pensionat m. udlejning af møblerede værelser. - *Empire*: fr. stilart fra Napoleon I's tid m. forbillede i den rom. kejsertid.

14

Alexander den Store: makedonsk konge (356-323 f.Kr.). Den gr. historieskriver Plutarch (46-ca. 120) fortæller i sin Alexanderbiografi, kap. 8, at A. foruden sin dolk altid havde *Iliaden* under sin hovedpude. - *Jeumont*: nordfr. grænsestation mod Belgien på jernbanelinjen Paris-Köln. - *Heine*, Heinrich (1797-1856): ty. digter; rejste 1831 til Paris pga. Julirevolutionen og forblev der til sin dod. Der refereres til digtet *Zwei Ritter* i *Romancero* (1851). - *Folies-Bergère*: beromt varietéteater på Montmartre, grundlagt 1869.

15

Brasseri: ølstue, mindre restaurant.

16

Jomfruen af Orleans, Jeanne d'Arc (1412-1431): fr. helgen og nationalhelt. Se også n.t.s. 36.

17

fin du siècle: fr. slutning af århundredet. Siden 1886 betegnelsen for de sidste (dekadente) årtier af 1800-tallet. At være f.d.s. betød i 1890'erne at være med på moden, med på det sidste nye. - *Krigsnavnet Marguerite Faust*: Margarete er Fausts elskede i Goethes tragedie *Faust I-II* (1808-1832). - *Krigsnavn*, fr. nom de guerre: påtaget navn; dæknavn.

18

Musset, Alfred de (1810-1857): fr. forfatter. Der refereres til digtet *Le Lever* (1829) fra *Premieres poésies* (1829-1835). - *isabellafarvede*: gullighvide.

19

Carmen: opera (1875) af Georges Bizet (1838-1875). Der henvises til I,10 og måske III,25.

20

Passy: villakvarter i det vestlige Paris ml. Seinen og *Boulogneskoven*, Bois de Boulogne: park i NV-Paris. Tidl. dyrehave, hvis østlige del i 1850'erne indrettedes af Napoleon III som park.

21

moderne Billeder: f.eks. Edouard Manet: *Frokost i det grønne* (1863). - *det Bellmannske Motiv* (...): f.eks. *Fredmans epistel* nr. 82: *Vila vid denna källa! / Vår lilla frukost viframställa*: (...) af den svenske digter og komponist Carl Michael Bellman (1740-1795). - *Grisette*: arbejderske i modeindustrien, »sypige«, med en såkaldt fri moral. - *Dryade(r)*: i gr. mytologi træ- eller skovnymfe.

22

Dette er Paris: jf Holberg: *Ulysses von Ithacia* (1731) II, I, hvor Troja (se n.t.s. 282) præsenteres på en lignende måde. - *Sou(s)*: ældre fr. kobbermont, 5 centimes.

23

Théâtre Français: egl. la Comédie Française, den nationale talescene, hvis oprindelse går tilbage til komedieforfatteren og teatermanden *Molière* (1622-1673). Især forbeholdt det ældre klassiske repertoire. Beliggende v. den sydlige ende af Avenue de l'Opéra. - *Reichenberg*, A.C.S. 343 (1853-1924): fr. skuespillerinde; virkede i en menneskealder v. den fr. nationalscene. - *Sports-Dandyer*: dandy: eng. levemand, laps.

25

Libanons Taarn: I Det gamle Testamente et udtryk for kvindelig skønhed, se f.eks. *Højsangen* 4,4 og 7,4.

26

Subjonctif: konjunktiv; verbalform, der udtrykker noget muligt, tænkeligt, uvirkeligt el. ønskeligt. - *Conditionel*: konditionalis; verbalform, der udtrykker det betingede; betingemåde. - *St. Cloud*: vestlig forstad til Paris. - *Odéon*: scene oprettet 1782, opr. tilknyttet la Comédie Française; nu selvstændigt teater. Beliggende v. Palais du Luxembourg. - *Grandezza*: ital. fornem fremtræden.

27

den store Opera: ved den nordlige ende af Avenue de l'Opéra. Indviet 1875. - *billet de correspondance*, egl. bulletin de c.: omstigningsbillet.

28

Damen paa tredive Aar (...): citatet ses ikke i romanen *Le Femme de trente ans* (1834) af Honoré de Balzac (1799-1850). Kvinden i denne livsalder er stof for flere af B.s romaner. Georg Brandes skriver herom i *Emigrantlitteraturen* og *Den romantiske Skole i Frankrig* (*Samlede Skrifter* (1899-1910) IV 88-89 og VI 156-157).

29

Champs-Élysées: Avenue des Ch.-Él., se n.t.s. 37.

30

Obelisk: obelisk fra templet i Luxor, ca. 13 f.Kr., m. indskrift om Ramses II; i Paris siden 1831. - *Théophile Gautier* (1811-1872): fr. forfatter og kunstkritiker. If digtene *L'Obélisque de Paris* og *L'Obélisque de Luxor* i *Émaux et camées* (1852) drømmer obelisk om sin broder, hhv. i L. og i P. - *Heinrich Heine*: if digtet *Ein Fichtenbaum steht einsam* i *Buch der Lieder* (1827), afdelingen *Lyrisches Intermezzo* nr. 35.

31

Le roi Midas: fr. »Kong Midas«, enakter af Ernest d'Hervilly (1839-1911). M. var en frygisk sagnkonge, der som dommer i en musikalsk væddekamp ml. Apollon og Pan gav denne prisen. Til gengæld lod Apollon ham få æselører. - *Un mariage d'hier*: fr. »Et bryllup fra fordums dage«, komedie i 4 akter af Victor Jannet, der i årene 1877-1904 skrev flere teaterstykker, bl.a. til Odéon.

32

douleur: fr. smerte, sorg.

33

Noces & Festins: fr. »Bryllup (ældre form for nocces) og festmiddage«. Udtrykket refererer til Paul Verlaines digt *Nos repas sont charmants...*, *Odes en son honneur* nr. XIII, udg. maj 1893 og første gang trykt i *La Plume* 1.1.1893 under titlen *Noces et Festins* (se Paul Verlaine: *Oeuvres poétiques complètes*. Udg. af

Y.-G. Le Dantec og Jacques Borel. *Bibliothèque de la Pléiade* (1962) s. 776 og 1282). Titlen viser tilbage til Victor Hugo: *Noces et Festins i Les Chants du crépuscule* (1835). - *Fryne*: er f.eks. et øgenavn til den berømte gr. hetære Mnesarete, der var model til mindst én af Praxiteles' Afrodite-statuer. Navnet blev også brugt om en forførende og letsindig kvinde. *Phryné* er titlen på en komisk opera af Auge de Lassus med musik af Camille de Saint-Saëns (1835-1922), uropf på Opéra Cornique i Paris 1893. Skyggespillet *Phryné* (1891) af Maurice Donnay (1859-1943) hørte til kunstnerkabareten Le Chat Noir's (1881-1897) repertoire.

344

36

Klods af en Kronprins: Charles VII (1403, konge 1422-1461) foregav at lede det af England besatte Frankrig, da en lille fr. hær, anført af bondepigen Jeanne d'Arc, 1429 besejrede de eng. belejningsstyrker o. den midtfr. by Orléans. Jeanne d'Arc førte dernæst hæren til Reims, i hvis domkirke kongen blev kronet. Hun blev fanget af englænderne og brændt 1431. - *den hellige Geneviève* (ca. 420-502): Paris' skytshelgen, fordi hun med sine bønner afværgede hunnernes angreb på byen 451. - *Ludvig den Fjortende*, Louis XIV (1638-1715): fr. konge fra 1643. Han personificerede kongedømmet af Guds nåde og søgte gennem sin aktive udenrigs- og kolonipolitik at kaste glans over enevælden. Det samme formål tjente hans vældige byggerivirksomhed; bl.a. opførtes slottet i Versailles, hvor L. førte et strålende hoffliv, der gav ham navnet Solkongen. - *Napoleon I* (1769-1821): fr. kejser 1804-1814 og 1815. Sin tids mest fremtrædende feltherre, hvad der i beg. af 1800-tallet gav sig udtryk i fr. kontrol over Vesteuropa. - *fire Revolutioner*: 1789, Julirevolutionen 1830, Februarrevolutionen 1848 og Pariserkommunen 1871. - *Luxemburghaven*, Jardin du Luxembourg: parkanlæg m. palæ på venstre Seinebred, bygget 1612 for dronning Maria af Medici, Henrik IV's enke. I 19. årh. dannedes der i palæet et galleri af nutidskunst, 1885 opførtes for galleriet en egen bygning i haven (Musée du L.). På de to terrasser ved det store bassin midt i parken ses 20 marmorstatuer af berømte fr. kvinder.

37

Tuilerihaven, Jardin des Tuileries: parkanlæg på højre Seinebred, anlagt på Louis XIV's tid af havearkitekten Le Notre (1613-17), der også skabte Versailles' store slotspark. - *de to Triumfbuer*: fra Place du Carrousel ved Louvre ser man gennem den lille triumfbue, rejst 1806 til minde om Napoleon I's sejr i 1805, ned gn. *Jardin des Tuileries*, over *Place de la Concorde*, videre langs *Avenue des Champs-Élysées* op til den store triumfbue på *Place de l'Étoile*, nu Place Charles de Gaulle, 1808-1810 rejst til minde om de fr. hære. - *Gambetta-Monumentet*, Léon Gambetta (1838-1882): fr. republikansk statsmand. Bagved den lille triumfbue, hvor nu den nye glaspiramide ligger, rejstes 1888 et monument, som nu kun kan ses i 1/90 reduktion på Musée d'Orsay, over den betydelige statsmand. Indskriften *Hvem der* (...) ses ikke i gengivelsen fra kataloget *Hommage à Léon Gambetta, Musée du Luxembourg 18. nov. 1982 - 9. janv. 1983*. - *gauloiserie*: fr. drøj skæmt, grovkornet vid. - *Christophe*, Erneste (1827-1892): fr. billedhugger. Hans navn er især knyttet til marmorstatuen *Masken, La Comédie humaine ou Le Masque* (1876, opr. i Tuilerihaven, nu Musée d'Orsay). Gengivet her s. 302. - *Wessel*, Johan Herman (1742-1785): da.-no. forfatter. Mest kendt er hans komiske syngespil *Kierlighed uden Strømper* (1772).

38

Savoie: Savoien, fra 1860 under fr. herredomme. Departementet grænser op til Schweiz og Italien.

39

Ingenue(n): naiv, uskyldig ung pige; især om teaterroller som sådan.

40

Simplicitas: lat. enfold, naivitet.

345

41

Af et naivt Brev: trykt i *Politiken* 21.11.1892. - *L'Intmsigeant*: »Den Uforsonlige«; kontroversiel, republikansk morgenavis, grundlagt 1880 og ledet til 1907 af den radikale journalist og politiker Henri Rochefort (1830-1913), se n.t.s. 64.

42

Henry W Skæg: hageskæg. Henri IV (1553-1610): fr. konge fra 1589. - *sonore*: klangfulde. - *Frants den Første* (1494-1547): fr. konge fra 1515. Se n.t.s. 84. - *les étrennes*: fr. (nytårs)gaverne.

43

Fiacre: fr. (lukket) drosche.

46

Azuren: den blå himmel. - *fine*: fr. cognac. - *Styver*: ældre da. mønt = 2 skilling.

48

Pariserinde: først trykt i *Taamet*, juni 1894, s. 89. - *Skymulm (...)*: jf. 2. Mos. 19,18. - *Kana'ns Land*: Kanaans Land (således i *Taarnet*), det forjættede land, som israelitterne ikke måtte betræde. Pga. deres ulydighed var de henvist til at vandre i ørkenen i 40 år (4. Mos. 14,20-38).

49

Père-Lachaise: den største og mest berømte kirkegård i Paris, opkaldt efter Louis XIVs skriftefader. - *Avenue de la République*: løber mellem kirkegården og Place de la R., der har forbindelse med de store boulevarder. - *Et la prostitution (...)*: fr. »Og prostitutionen blusser op (el. stråler) i gaderne«. Efter Baudelaires digt *Le Crépuscule du soir*, afdelingen *Tableaux parisiens* i *Les Fleurs du mal (Oeuvres complètes)*. Udg. af Claude Pichois. *Bibliothèque de la Pléiade* (1975) bd. I, s. 95).

50

Le Jour: »Dagen«; opstod i beg. af 1890'erne. If. *BaP* udkom der d.å. ca. 1540 aviser og tidsskrifter i Paris, heraf o. 70 politiske dagblade. - *Camelot(s)*: fr. avissælger. - *Aristofanes' Athen*: den gr. komediedigter A. (ca. 445 - ca. 385 f.Kr.) satiriserede ofte over aktuelle foreteelser ligesom nutidens revyforfattere. - *Absinth*: grønlig malurtbrændevin. - *Voilà Le Jour (...)*: »Her er *Le Jour*, 4. udg., 5 ctr., *Le Jour!*«

51

Trouvère(r): middelalderlig digter fra Nordfrankrig; det sydfranske ord er troubadour.

52

Lazzaron(er): vagabond. - *Hallerne*: handel med fødevarer var samlet i de nu nedrevne Les Halles Centrales nær Place du Châtelet. De berømte bygninger - blandt de første, hvortil kun jern og stål anvendtes - blev skabt af arkitekten V. Baltard 1854-1866. - *L'assommoir* (1876): 7. del af Emile Zola's 20 bind store romanserie *Les Rougon-Macquart* (1871-1893). Da. 1882: *Faldgruben*. Den fr. titel betyder egl. mukkerten og er i bogen navnet på en arbejderbeværtning. Bogen skildrer ægteparret Coupeaus langsomme forfald bl.a. pga. drikkeri. - *Soutenør(er)*: alfons.

53

Politikus: i ældre tid om en person, der var kyndig i og interesserede sig for statssager - ofte i spøgefuldbetydning, jf. f.eks. Holbergs *Den politiske Kandstøber* (1722), I, 2. - *Baudelaire*, Charles (1821-1867): fr. forfatter. Hans hovedværk *Les Fleurs du mal* (1857), *Syndens Blomster* (1921), vakte samtidens forargelse og medførte retssag, men satte dybe spor i eftertidens lyrik. SC søgte allerede fra nov. 1888 at oversætte CB; han fik 6 oversættelser trykt i *Tilskueren* 1892, s. 79-83, og Sophus Michaélis 5 i *Taarnet*, dec. 1893, s. 87-91; Johannes Jørgensen skrev et essay om CB i 346 *Tilskueren* 1891 og oversatte dele af hans dagbøger i *Taarnet*, marts 1894, s. 273-282 (se evt. SC:SL V, 109-114 og VIII 165-168 m. kommentarer). - Her refereres til digtet *Morgendæmringen (Le Crépuscule du matin)* fra digtsamlingens anden kreds *Billeder fra Paris (Tableaux parisiens)*, i Sigurd Swanes gendigtning nr. CXXVII; 2. udg., 1963, s. 209. Strofen m. udtrykket *Paris (...)* den gamle Arbejdsmand omtales i JJ's essay (optr. *Udvalgte Værker* (1915) bd. 6, s. 18).

54

Natten: i *Taarnet*, juni 1894, hvor SC først fik trykt en række af de sonetter, der senere optoges i *AP* og *Pilefløjter*; dediceret Herman Bang.

57

Alliance: i *Taarnet*, okt. 1893, s. 44-45 forsynet med en ekstra slutstrofe (se evt. SC:SL IX 120-121). - *min skønne Sjæl: Bekenntnisse einer schönen Seele*, ty. »En skøn sjæls bekendelser«, er titlen på 6. bog i Goethes roman *Wilhelm Meisters Lehrjahre* (1796). Udtrykket *Schöne Seele* menes at stamme fra Rousseaus (1712-1778) roman *La Nouvelle Héloïse* (1761) og betegner sart modtagelighed og en hældning mod romantisk mysticisme. - *Luxembourgshaven*: se n.t.s. 37.

58

Châblis: tør, hvid bourgognevin.

59

Mallarmé, Stéphane (1842-1898): fr. lyriker, jf n.t.s. 90. - *Rædslen for det hvide Papir*: der refereres formentlig til flg. linier af Mallarmés digt *Brise marine* fra *Pamasse contemporain* (1866; *Oeuvres complètes*. Udg. af Henri Mondor. *Bibliothèque de la Pléiade* (1945) s. 38): *Intet (...) skal holde det hjerte fast (...)* *Nætter! ej lampens øde lysning, hvor den daler/Over det blanke ark i sin hvidhed som lammer,/Og ej den unge kvinde med sit barn hun ammer. (...)* (*De første moderne*. Udvalg, redigering og gengivelser: Jørgen Sonne (1983) s. 11).

60

Sporvogne i tre Etager: overdrirelsen fremkommer måske ved en sammenligning m. s. 73, hvor A's *Mod hævede sig i tre Etager. Og da traf jeg paa en Sporvogn en ung Dame (...)*. - *Imperialen*, l'imperiale: fr. øverste etage i dobbeltdækkerbus. - *Tusind og én Nat*: eventyrsamling, antagelig af persisk oprindelse.

62

Nopces & Festins: se n.t.s. 33. Først tr. i *Taarnet, juni 1894*, under titlen *Koncerten*.

63

De smaa Tidsskrifter, les petites revues, vigtigt forum for periodens unge fr. digtning. - *vittig(e)*: klog, intelligent.

64

Malaquin, Louis el. Ludovic Malquin (1868-1904): fr. forfatter. Han oversatte SC's novelle *Don Juan, en ung blond Mand* (1891) (jf. Efterskrift s. 293). M. var ven af Lugné-Poe (se n.t.s. 68), som han skrev stykker til. I *La Plume* (se n.t.s. 72) 1.1.1891 anmelder Jean Jullien (se n.t.s. 70) M.'s og Lugné-Poes problemdrama *Liardot et Cie*, opført af *Les Escholiers*, Cercle des Escholiers. Denne gruppe, som Lugné-Poe dannede allerede i sin gymnasietid, havde f.eks. førsteopført Henrik Ibsens *Fruen fra Havet* (17.12.1892) på Théâtre Moderne, iscenesat af Lugné-Poe sm.m. den da. journalist v. *Politiken* Jens Pedersen. L.E. opførte jan. 1894 Edvard Brandes' (1847-1931) idédrama *Et Besøg* (1882) (*Une Visite*). - *hudflættede Greven af Paris*: M.'s teaterstykke hedder *Anachronisme*. G.a.P, Louis-Philippe 347 P. (1838-1894): fr. prins, opfattede sig selv som arving til Frankrigs trone. - *Legumen*: køkkenurterne, grøntsagerne. - *græsser Løven (...)*: hos Esajas (65,25) ulven. - *Henri Rochefort*: se n.t.s. 41. HR blev aug. 1889 dømt til fængsel pga. sine radikale politiske anskuelser. Forinden var han flygtet til London, hvorfra han daglig sendte artikler til sit blad. Han kom først tilbage efter amnestien 1895.

65

La Justice og Le Radical: republikanske morgenaviser. - *anarkistisk*: se Tidsbilledet. - *Girondiner*: gruppe fr. revolutionspolitikere 1791-93; de fleste var unge idealistiske intellektuelle med en abstrakt kærlighed til friheden. - *Ravachol*, egtl. François Claudius Koenigstein (1859-1892): fr. anarkist og terrorist med en vis martyrstatus. Han påtog sig skylden for tre attentater i 1892 og betegnede dem som hævn for domme over anarkister. R. anklagedes yderligere for 5 rov mord, hvoraf han tilstod ét. Han henrettedes 11.6.1892. - *Eklektikere*: Eklekticisme tilstræber at udvælge de værdifuldeste elementer i de forskellige filosofiske eller kunstneriske skoler. I *Lagrande encyclopédie* (1885-1902) hedder det, at eklekticisme er typisk for dekadente, videnskabsdominerede perioder og i særlig grad for »vor epoke«, altså SC's samtid. - *Den Fred*, (...): Fil. 4,7. - *Herlé (...)* *Alphandery*: begge nævnt i notesbog 29. A. kan være André Alphandéry, der f.eks. har bidrag i *L'Art et la Vie* 1893 bd. 2. - *La Rampe*: nævnt f.eks. i *La Plume* (se n.t.s. 72), som 1.10.1893 anmelder LR's opførelse af den unge debutant Adolphe Thalassos samfundskritiske stykke *La Faim*, »Sulten«.

66

Henrik Ibsen: fra begyndelsen af 1893 griber interessen for skandinavisk teater hurtigt om sig i Paris. Således sattes i alt 11 stykker af HI, Bjørnstjerne Bjørnson og August Strindberg i scene på parisiske teatre i sæsonen 1893-1894. Herman Bang iscenesatte de 9 af dem. Han var 18.2.1893 ankommet til Paris, og via sin (og HI's) fr. oversætter, grev Maurice Prozor og SC introduceredes han i teatermiljøet pga. sit indgående kendskab til nordisk dramatik og sin interesse for praktisk teaterarbejde. SC anmeldte alle 1893-opførelserne i *Politiken*. Således stod her 13.2.1893 i forlængelse af sætningen om HI og August Strindberg: *August Strindbergs Frøken Julie, som jeg saa iaftes ved Generalprøven, virkede yderst betagende*. - SC om Herman Bang i Paris: se JS 129-138 (opr. trykt i *Teatret*, feb. 1912, s. 77-80). Denne side af SC's virke i Paris er udeladt i AP, jf. den opr. dedikation. En samtidig beskrivelse af den ældre nordiske naturalistgenerations betydning i fr. åndsliv ses i Maurice Bigeon: *Les Revoltes Scandinaves* (1894). Selv skriver SC: *Det er nemlig ikke alene Norge, hvis Litteratur er paa Mode i Paris; i Løbet af en eneste Maaned har jeg i forskellige Tidsskrifter fundet en halv Snes Oversættelser af danske Forfattere. Det er et helt Solskin af Berømmelse*,

(...). («*En Fallit*» paa Théâtre libre. *Politiken* 14.11.1893). - *Mussets* (...): se n.t.s. 18. - *Stendhal*, pseudonym for Henri Beyle (1783-1842): fr. forfatter. Hans roman *Le Rouge et le noir* (1831), *Rødt og Sort* (1897), gjorde det største indtryk på SC (se feks. *FL I* 101 f). - *Rémy de Gourmont* (1858-1915): fr. forfatter. Johs. Jørgensen påtænkte 348 at skrive en artikel om *de Unge*, heriblandt R.d.G. (*FL I* 176). En artikel om maleren Ludvig Find i *Taarnet* (I, 22-30) indledes med et citat af denne ærkesymbolist.

67

Wagner, Richard (1813-1883): ty. komponist og forfatter. Symbolverdenen i hans operaer og hans ideer om »Gesamtkunstwerk« prægede i højeste grad symbolisternes kunst og poetik. - *Ternes*, Porte des Ternes, den nordvestlige indfaldsvej til Paris i det fæstningsanlæg («*Enceinten*»), som kong Louis-Philippe lod opføre 1841-1845. Det fulgte omtrent samme linie som Paris' nuværende bygrænse. - *Madeleinekirken*: påbegyndt af Louis XV 1764, men først indviet 1842. Bygget som et gr. tempel. - *Carnaval de Venise*: ej identificeret.

68

Hilde Wangel: den yngre, kv. hovedperson i Henrik Ibsens skuespil *Bygmester Solness* (1892). Det førsteopførtes i Paris 3.4.1894 på Théâtre de L'Oeuvre i Herman Bangs instruktion. - *Taffanel*, C.P. (1844-1908): fr. musiker og dirigent, bl.a. v. Den store Opera. - *Faust*: se n.ts. 17. Operaen *Faust* (uropført 1859) af den fr. komponist Charles Gounod (1818-1893) opførtes på Den store Opera f.eks. 18.12.1892. - *Fumister*: egl. skorstensfejere; et datidigt udtryk for spasmagere, bluffmagere. - *Lugné-Poë*, Aurélien (1869-1940): fr. teaterdirektør, skuespiller og publicist. Grundlagde det symbolistiske Théâtre de L'Oeuvre 17.5.1893. Her iscenesatte Herman Bang bl.a. Ibsens *Rosmersholm* (6.10.1893) og *En Folkefjende* (10.11.1893), jf. n.ts. 66. Om *Fruen fra Havet*: se n.ts. 64. L.-P. var gift med den fremragende skuespillerinde Suzanne Després. Karakteristisk føjede han *Poe* til sit efternavn, i overensstemmelse m. tidens interesse for Edgar Allan Poe's (1809-1849) liv og forfatterskab, jf. Johs. Jørgensens *En ny Digtning*, omtalt i Tidsbilledet. - *Alcanter de Brahms*, A. de Brahm, pseud. for Jean-Baptiste Bernhardt: fr. forfatter og journalist Af hans teaterkritik kan bl.a. nævnes *Critiques d'Ibsen* (1898). - *La nouvelle écho: Le Nouvel Echo. Revue littéraire et dramatique*: fr. tidsskrift 1892-1894.

69

Quartier Latin: fr. Latinerkvarteret m. rester af de store romerske bade, gamle universitetskvarterer m. skoler, fakulteter, museer, biblioteker og andre videnskabelige institutioner.

70

Jean Jullien (1845-1919): fr. musikskribent og teaterhistoriker. Blandt hans hovedværker kan nævnes *Richard Wagner* (1886) og *Hector Berlioz* (1888). Udgav vennen L. Malaquins *Oeuvres* posthumt (1907). - *Salandri*, Gaston, pseud.: Saint-Landri, fr. forfatter. Udg. romaner og skuespil i 1880'erne og 1890'erne. - *Willette*, A.L. (1857-1926): fr. maler, tegner og grafiker. Hentede ofte motiver i kunstner- og bohème-miljøet på Montmartre. - *suédoise*: fr. svensker.

71

Gauthier-Villars, Henri (1859-1931): fr. forfatterjournalist og pro-wagnersk musikkritiker. Skrev talrige lette, humoristiske romaner og artikler, bl.a. i *Le Nouvel Écho* u. pseudonymet Willy. Bogen, SC modtager, kan være *Bains de sons* el. *L'Année fantaisiste ... III*, begge fra 1893. - *Strauss*: ej identificeret. - *Revue moderne: La Revue moderne. Littéraire, artistique, philosophique*: fr. tidsskrift (1884-1894). Herom skriver SC i 349*Politiken* 13.2.1893 (dat. Paris d. 8. Febr. 1893): (...) *det ældste af de unge Tidsskrifter*, (...) *det var her, at Mallarmé, Verlaine og mange andre, hvis Talent Ingen i Frankrig mere bestrider, for ni Aar siden begyndte deres opsigtsvækkende Kampagne. Tidsskriftet er eklektisk og indeholder Bidrag af den gamle, parnassistiske François Coppé, af Huysmans, Richopin, Verlaine, Jules Lemaître og mange andre gode Navne, Side om Side og med pur unge Poeter. (Naive Breve/ (sign.) Antonius)*. - *Cortambert*, Lucien: fr. skribent. Udg. i 1894 *Ironie, roman mondain* sm.m. *Alick Bollas*, jf. n.ts. 72. - *Lysistrate*: komedie af Aristofanes, opført første gang 411 f.Kr. For at få en ende på den peloponnesiske krig går kvinderne - anført af L. - i seksuel strejke. Jf. n.t.s. 50. - *Réjane*, Gabrielle (1857-1920): kendt fr. skuespillerinde. Hun spillede den første franske Nora i *Et Dukkehjem*, instrueret af Herman Bang (premiere 20.4.1894 på boulevardteatret Théâtre de Vaudeville). - *de syv Dødsyndere*: omtales af nogle af kirkefædrene; står i modsætning til de tilgivelige synder. - *Artemis*: i gr. mytologi jagt- og månegudinde. - »*Landsoldaten*«: folkekomedie af forfatteren Vilhelm Østergaard (1852-1928). Opført 1. gang 1886 på Dagmar-teatret. - *Place de l'Étoile*: se n.t.s. 37.

72

ingen unge Tidsskrifter: men Johs. Jørgensen arbejdede ihærdigt gennem 1893 for et sådant. 21.10.1893 udkom det første hæfte af *Taarnet*, bl.a. med to bidrag af SC. - *en Roman hos Savine*: Cortambert har ikke udgivet romaner hos S. Derimod udgiver *Allick Bollas i 1893 Orgueil de chair, roman parisien* hos A. Savine. - *La Plume. Littéraire, Artistique et Sociale*: fr. 14-dages tidsskrift 1889-1905, stiftet af Léon Deschamps (1864-

1899). Et af periodens vigtigste tidsskrifter, hvad afspejling og vurdering af den unge digtning angik. Udgav særnumre om symbolismen, de dekadente m.m. Afholdt fra 1889 lørdagssoiréer og fra 1892 også månedlige banketter. Her optrådte digterne med oplæsning og visesang. Se n.ts. 88. - *Monumenter for (...) Baudelaire*: Med henblik på et B.-monument forestod *La Plume* i 1892-1893 en indsamling, som også SC støttede. Monumentet skulle udføres af den fr. billedhugger Auguste Rodin (1840-1917), som dog aldrig fuldførte det, da det indsamlede beløb var utilstrækkeligt. Fragmentet ses på Musée Rodin. - *Hr. Croze*: I *Politiken* 13.2.1893 præsenteres han således: (...) *har skrevet sine første Artikler i Art et Critique (1889-1892), der redigeredes af Jean Jullien og hovedsagelig støttede sig til Malaquins Klike, de tidligere Elever af Lycée Concordet; har senere været Medarbejder dels ved L'évènement og Le Figaro.*

73

L'évènement: republikansk morgenavis. - *Le Figaro*: Paris' største, opr. moderat monarkistiske morgenavis (grdl. 1854). - *i tre Etager*: se n.ts. 60.

76

Johannes Jørgensen (1866-1956): da. forfatter. SC havde kendt JJ siden 1884, hvor de mødtes bl.a. o. Studentersamfundet, på aviserne *Kjøbenhavns Børs-Tidende* (1889-1892) og *Politiken*, samt tidsskrifterne *Ny Jord* (1888-1889) og *Tilskueren* (1884 ff). Sonetten her tryktes første gang i *Taarnet* (juni 1894), som JJ redigerede 1893-1894. Her offentliggjorde han bl.a. *Nutidens danske Literatur*, på fr. i *Revue des Revues*, 1894, s. 353-357: *La nouvelle littérature en Danemark*, hvor han sammenligner SC 350 m. Baudelaire (feb. 1894, s. 216-227). JJ havde på det tidspunkt et væsentligt ungdomsforfatterskab bag sig (to digtsamlinger og fire mindre romaner), - og samtidig m. at *Taarnet* fik et mere og mere religiøst dogmatisk præg, skærpedes de ideologiske modsætninger ml. de to venner. Sommeren 1894 i Rapallo i Italien kom det til et brud ml. dem. JJ konverterede til katolicismen 1896, og forbindelsen afbrødes. Renskrift af digtet er dateret 24.6.1893. - *Verdens Vægt*: i billedet indgår elementer fra Atlas-figuren, der bærer verden på sine skuldre, fra traditionen om Ahasverus, der pga. sin forhånelse af Jesus på vej til Golgatha må vandre til dommedag, og om Christoforus, der bar Jesusbarnet på sine skuldre.

77

Tegning: af Paul Verlaine, signeret FAC, dvs. Frédéric Auguste Cazals (1865-1941): fr. tegner, digter og visesanger, Verlaines sekretær og SC's nære ven. FAC's digt- og visesamling *Le Jardin des ronces* («Brombærhaven») (1902) indeholder en *Sonet til Sophus Claussen* (s. 103-104), der i oversættelse lyder således: Du kommer, min kære ven, fra disse egne/ hvor sagnet endnu råder og den poetiske tro,/drømme som Frankrig engang nærrede sig ved,/dengang sjælen var enkel som en salme;// fra disse nordiske lande forenet af guderne,/hvor kærligheden er klarøjet og bevæger sig ærbart,/hvor hjertet vederkvæger sig ved de uendelige skatte/som naturen, vor moder, anviser os.// - Din sjæl er så skøn og frisk og lysende/som det uendelige daggry i et nordpolshav,/eller som en dyb og rolig sjællandsk sø...// Guderne som leder dig være lovet! Den vind/som bringer dig er god,/thi din visdom står mål/med din ægte, din skarpe og dristige begavelse. Et ekspl. af *Le Jardin des ronces* med en håndtegning af FAC og dedikation til SC findes på Det kgl. Bibliotek. - *Paul Verlaine* (1844-1896): se Tidsbilledet. Johs. Jørgensen skrev et essay om PV i *Tilskueren* (juni-juli 1893, s. 469-480). Smst. (s. 481-489) tryktes *En Nat med Paul Verlaine*. Til *Taamet* (juli-sept. 1894, s. 186) oversattes digtet *Langueur* (melankoli) fra *Jadis et Naguère* (1884) af Romanus (Karl Buhl) under titlen *Længsel*. - I erindring om samværet skrev SC i 1917 digtet *Vers til de døde Mestre* (SC:SL V 155 f.) og afsnittet s. 158-161 i essayet *Jord og Sjæl i Lø*. Planer om at få PV til Danmark mislykkedes, hvad der if SC skuffede ham (*Verlaines Buste*, *Politiken* 19. og 22.4.1897). - *Justitspalads*: Palais de Justice, Paris' domhus, ligger på Seine-øen Île de la Cité. - *Soleil d'Or*: på Place St. Michel. - *Syng* (...): Brudstykke af F.A. Cazals' vise til Verlaine for solo og kor *Le grand poète*, der i hans *Le Jardin des ronces* har denne udformning: (...) *LE CHOEUR*: (...) *En avant!/Nous avons du talent./REFRAIN: Beaux troubadours, suivons notre cher maître!/ Chanter est un plaisir; (...)* (s. 16-17).

78

Akademiet: Académie Française, stiftet 1635 af Richelieu med den opgave at værne om fr. sprog og litteratur. Består af 40 medl., valgt på livstid blandt forfattere, videnskabsmænd, politikere o.a. - *Haabet lyser* (...): *L'espoir luit comme un brin de paille dans l'étable*. Fra Paul Verlaine: *Sagesse* (1881), III, 3 (*Oeuvres*, s. 278). - *Violon, violon!*: Der refereres måske til 351 det kendte Verlaine-digt *Chanson d'automne*, hvis begyndelseslinjer med et par for V. karakteristiske assonanser lyder: *Les sanglots longs/Des violons/De l'automne/ Blessent mon coeur/D'une langueur/Monotone*. («Den lange gråd/i efterårets violiner/sårer mit hjerte/med enstonig melankoli.») fra *Poèmes saturniens* (1866) (*Oeuvres* s. 72). (*La Plume* bringer 1.3.1893 en sang af Ferdinand Duchène, *Les violons*, hvis omkvæd har lignende assonanser.)

79

Sokrates (469-399 f. Kr.): gr. filosof - *fint som Gift*: (*Dans leur veines le sang, subtil comme un poison,*

(...). Fra indledningsdigtet til Verlaine: *Poèmes satumiens* (*Oeuvres* s. 57). - *Simon i Evangeliet*: apostlen S., som Kristus gav navnet Peter. - *Bibi*: formentlig bohèmeeksistensen André-Joseph Salis med øgenavnet Bibi-purée: »Fattiglus«. Han tilbad Verlaine og var hans tjenende ånd. - *Holland*: nov. 1892 deltog Verlaine i en række litterære konferencer i Holland (se evt. *Quinze jours en Hollande. Lettre à un ami* (1893) i hans *Oeuvres complètes*. Udg. af O. Nadal mil. 1959-60. Bd. 2, s. 847).

81

St. Beuve: Sainte-Beuve, Charles Augustin (1804-1869): fr. kritiker og litteraturhistoriker.

82

Robert Burns (1759-1796): skotsk digter. - *Shelley*, Percy Bysshe (1792-1822): eng. digter. SC oversatte hans digt *The Sensitive Plant* (1820) i 1906: *Den følende Blomst* (optr. SC:SL VII 117-149. - *Anarkister*: se Tidsbilledet. - *et uudgivet Digt: Vive le Roy!*, et uafsluttet drama, planlagt som *Louis XVII*, versdrama i 3 akter (*Oeuvres* s. 1041-1051; om manuskriptforhold s. 1359-1364). Et fragment blev bragt i *La Plume* 14.4.1893. Det i AP refererede afviger både herfra og fra den endelige form. - *Prins Charles* el. *Louis XVII* (f. 1785): fr. tronfølger fra 1789; holdtes siden aug. 1792 i forvaring sm.m. sin familie; han døde nedbrudt allerede 1795. - *Ludvig den sextende*, *Louis XVI* (1754-1793): fr. konge fra 1774, henrettet 1793. 1792-1793 blev han med sin familie holdt fanget i tårnet i *Le Temple*, der i revolutionstiden fungerede som statsfængsel (nedrevet 1808).

83

Je me suis incarné (...): »Jeg er også legemliggjort lidt overalt.« - *Slutteren*: fangevogteren. - *Symbolisterne (...)* *Dekadenter*: Se Tidsbilledet. - *Les Cymbalistes*: »janitsharerne«, »trommeslagerne«. I den fr. journalist Jules Hurets bog *Enquete sur l'Évolution littéraire* (1891), da *Det unge Frankrig*, 1894, s. 76, ses en lignende situation, hvor V. hidsigt gør grin med trangen til skoledannelser: *Jer lynende ked af disse Cymbalister og deres latterlige Manifeste*. I hans øjne er der blot tale om *Reklame og Festmaaltider med Bordtaler*. Senere hævder han: *Og hvad er det saa for nogle nye Ting, de har fundet paa? Maa jeg spørge, om ikke Arthur Rimbaud har lavet det altsammen for længe siden?* - *Dekadent-Navnet*: smst. hedder det - på spørgsmålet: *Hvorfor har De egentlig kaldt Dem for Dekadent, og hvilken Betydning har De lagt ind i det Ord?* - *Det skal jeg sige Dem. Man kastede os denne Benævnelse i Ansigtet som en Haan; men jeg tog den op og gjorde den til mit Feltraab, 352uden at tænke noget egentligt derved. (...) Det var bare et Feltraab og en Fane ... man skal jo have nogle Fraser at slaas om* (s. 78). I interview med Jean Moréas hævder denne: *Maa jeg (...) fortælle Dem, at det var mig, som straks protesterede mod Betegnelsen Dekadenter, da den fremkom i 1885, og at jeg samtidiggjorde Fordring paa at blive kaldt Symbolist* (s. 82).

84

et smukt Digt af ham selv: Beams i Romances sans paroles (1874) (*Oeuvres* s. 208-209). - *Frans den første*, *François I* (1494-1547): fr. konge. Hans renæssancehof blev centrum for kunst og litteratur, og han lod opføre adskillige slotte, bl.a. Fontainebleau. - *François Coppée* (1842-1908): fr. digter. 1884 medl. af Akademiet. Herman Bang omtaler FC og Verlaine i artiklen *To Storheder* (*Aftenbladet* 19.5.1893), der dækker en af *La Plumes soirées*, som han overværer sm. m. en anden person, sandsynligvis SC.

85

Arc de l'Étoile: se n.t.s.37.

87

Dr. Georg Brandes: skrev doktordisputats 1870 om den fr. litteraturkritiker H. Taine (1828-1893). Indtager en hovedplads i Johs. Jørgensens artikel om da. litteratur, nævnt i n.t.s. 72. - *Hæv e Problemerne til ny Debat*: jf GB's kendte udtryk fra indledningsforelæsningen til *Emigrantlitteraturen* (*Hovedstrømninger i det 19. Aarhundredes Litteratur I* (1871): *det, at en Litteratur i vore Dage lever, viser sig i, at den sætter Problemer under Debat*). Om SC's forhold til GB: se Litteraturliste. - *Nizza*: sonetten er sandsynligvis skrevet 21.-22. sept. 1894, lige før SC rejste hjem fra Italien. I 2. udg. af AP er tilføjet: 1894.

88

La Plumes Syvende Banket: fandt sted 9.2.1893 i Café du Palais, Place de St. Michel, med 70 deltagere, hvoraf SC m.fl. er nævnt i *La Plume* 15.2.1893. - *Tegningen: Au poète Cazals* (se n.t.s. 77), signeret *Jossot 1893*. J., *Gustave Henri* (1866-1951): fr. tegner og plakatkunstner. Efter at være konverteret til Islam (se Tidsbilledet) kaldte han sig *Abdul Karim J.* (Marcus Ostenwalder: *Dictionnaire des illustrateurs, 18-1914* (1983) s. 544). - *Brev fra en Ven*: Johs. Jørgensen 6.2.1893 (se evt. *FL I* 153-155). - *Stuart Merrill* (1863-1915): amer.-fr. digter. Johs. Jørgensen oversatte hans dialog ml. *Kødet* og *Aanden* (*Den evige Strid*) i *Taamet*, dec. 1893, s. 126-128. - *de Vers*: if. brevet digtsamlingen *Les gammes* (1887). - *Palais Bourbon* (opf 1722-1728):

på Quai d'Orsay over for Place de la Concorde; huser Nationalforsamlingen.

89

Talisman: genstand m. magisk (lykkebringende) indskrift el. billede.

90

den fransk-russiske Union: i beg. af 1890'erne lykkedes det Frankrig at vinde voksende støtte i Rusland. Tilnærmelsen konsolideredes v. store fr. lån til Rusland; de to lande havde dog ikke aftalt nogen møntkonvention. Jf. n.t.s. 109. - *Medoc*: landskab i SV-Frankrig, berømt for sine gode vine. - *Krøsus'er*: rigmænd, efter navnet på en rig gr. konge i Lydien. - *Stéphane Mallarmé*: se n.t.s. 59. Johs. Jørgensen oversatte 2. scene af hans dramatiske fragment *Herodias (Hérodiade)*, 1869) i *Taarnet*, okt. 1893, s. 37-39, samt digtet *Længsel (Soupir)* og prosateksten *Penultimus (Le Démon de l'Analogie)* smst. jan. 1894, s. 163-165. I *Tilskueren* (aug. 1893, s. 603-607) skrev han en artikel om SM; denne efterfulgtes af *Digte i Prosa* s. 609-611, overs. af Karl Buhl. Denne deltog aktivt i redaktionsarbejdet v. *Taarnet* under mærket Romanus og oversatte *Et Prosadigt (Le Phénomène futur)* dec. 1893, s. 92-93, *Til den, som er rolig (Angoisse)* og *Efteraarssørgmodighed (Tristesse d'Été)*, juli-sept 1894, s. 184-185. - Et planlagt kap. til *AP, Aften hos Mallarmé*, fik SC ikke skrevet, men det nævnes i indholdsfortegnelsen til *Æventyrenes Bog (...)*, jf s. 331.

91

Après-midi d'un Faune (1876): *En Fauns Eftermiddag*, inspirationen bag Debussys berømte orkesterstykke (1894). Omtales af SC i *Lø* 163. - *Engelsklærer*: fra 1864 i provinsen, fra 1871-1894 i Paris. I 1880 indledtes de berømte tirsdagssaloner («Les Mardis»), hvor en række af tidens (kommende) berømte forfattere deltog. - *Røvere (...)* *arve Guds Rige*: jf. røveren på korset, til hvem Kristus siger: *I Dag skal du være med mig i Paradis*. Luk. 23,43. - *Et ganske lille Digt: Toast* (jan. 1893). Indgår i *Poésies* (udg. posthumt 1899) under titlen *Salut*. Se *Oeuvres* s. 27. - *Soleil d'Or*: se n.t.s. 77. - *Chansonette(r)*: egl. lille vise; her visesanger.

92

Canqueto, Joseph Canqueteau: udg. i 1893 *Chansons* i skriftserien *Bibliothèque de La Plume*. - *Roland de Marés*: litteraturkritiske bidrag i *La Plume* samt digte sst. og v. *La Plumes soirées*. - *Jean Carrère*: udg. *L'Aube* (1891) og journalistiske arb., f.eks. om Dreyfus-affæren. Lyriske bidrag v. *La Plumes soirées*. - *Ivan Rambosson*, Yvanhoé R.: udg. bl.a. *Le Verger doré* (1895). Bidrag v. *La Plumes soirées*. - *Adolphe Retté* (1863-1930): fr. digter. Udgav 1903 *Le Symbolisme*. - *en Belgier*: ej identificeret. Det fremgår af kolofonen til det belgiske tidsskrift *Revue de Belgique* fra 1893, at det var uden ansvarshavende red. - *Paludan-Müller*, Frederik (1809-1876): da. digter. - *Gondeau*, Emile Goudeau (1849-1906): fr. lyriker, visedigter, journalist v. den moderate avis *La France*. Medstifter af *Le Chat Noir*. Der refereres til digtet *Les Lamentations de la humière*.

93

Vignetter: en evt. særbetydning af ordet har ikke kunnet spores. - *Verlaine har skrevet*: der refereres til digtet *La Chanson des Ingénues* fra *Poèmes satumiens (Oeuvres* s. 75-76). - *Parny*, Evariste (1753-1814): fr. digter. I sine elegiske *Poésies érotiques* (1778) besynger han sin tabte elskede, kreolerinden Eleonore. - *jeg er ogsaa nordfra*: fra Metz i NØ-Frankrig. - *Stendhal*: se n.t.s. 66.

94

Pour Mile E...., Pour Mlle E... M....: indgår i *Invectives*, udg. posthumt 1896. (*Oeuvres* s. 956). SC's tekstgengivelse afviger en del fra Verlaines form. Enkelte vigtigere rettelser ses i afsnittet *Teksten*, s. 332. - Sonetten lyder i prosaoversættelse således: *Til frøken E...// Hvor langt værre end det er naturligt/hun dog læsper i sin tale,/denne engel uden alder og manér/så forrykt at det renser hende helt for den slags.// Hun er modbydelig som skab og fnat,/og i sandhed, for at have »forgabet« mig i dig,/hvilken hunger måtte jeg ikke have nærret/frøken Makaber.// Hvilken alt for tarvelig hunger/, der måtte minde om vampyrens,/ med hvis kvaler intet står mål.// Men efter sigende var manden end værre stedt/hvorfor den hjemsøgte by Saint-Ouen/endnu gyser, ilde berørt og lamslået.*

354

95

Den ny Poesi: tryktes første gang i *Politiken* 29.5.1893, dateret *Paris, d. 12. Marts 1893* og m. undertitlen (*En Prolog*). - *Træk dit Sværd fra Skeden (...)*: modsat Matth. 26,52.

96

Goethe: citatet står som motto for Goethes *Dichtung und Wahrheit* (1811-1833) III. Gl. talemåde, ses let ændret f.eks. i *Peder Syv Aldmindelige Danske Ordsproge*, nr. 3951, *Danmarks gamle Ordsprog VII: I* (1983). - *L'ironie impure*: fr. »den urene ironi«. Begrebet skyldes Verlaine og uddybes - overført på da. forhold - i *Lø* 156 f - *Rædslen for det hvide Papir*: se n.t.s. 59.

97

svalt: datid af svelte: dø, hentæres (af sult el. sorg). Folkevisord, men citatet har ikke kunnet identificeres.

98

Judith: dræbte if. den apokryfe Judiths Bog Nebukadnezars feltherre Holofernes efter v. list at være trængt ind i fjendens lejr (jf evt. *SC:SL* III 206 m. henvisn.). I FR 7, 37 og 210 henviser SC til Eugène Aizelins bronzestatue af Judith (1890), der var udstillet v. indgangen til Luxembourgmuseet 1890-1923 (omtalt i notesbog 30). 1926 blev den udstillet i Parc de Tessé au Mans, men forsvandt og omsmeltedes under 2. Verdenskrig. Findes i gipsafstøbning i Musée d'Art Modernes magasin og som hvid porcelænsstatuette på Musée d'Orsay. Gengivet her s. 306. J. var et yndet motiv i tidens kunst parallelt m. gengivelsen af Salome m. Johannes Døberens hoved på et fad, jf. f.eks. *Taamet*, juni 1894, s. 93 og 99 ff og Efterskrift s. 308. Denis Puechs marmorstatue af *En lille Pige med et afhugget Hoved* (= *La Muse d'André Chenier*, 1889) på Musée de Luxembourg vender Claussen to gange tilbage til i sin notesbog (21.3. og 4.4.1893; nr. 30), ligesom han må have set Edward Burne-Jones' kultegning *Tête de jeune femme*, som denne 1893 forærede museet. Gustave Moreaus akvareller og malerier over motivet har ligeledes været velkendte (*L'Apparition* o. 1876 f.eks.) - og inspirerede bl.a. Mallarmé (*Hérodiade*, 1871), Gustave Flaubert (*Hérodias*, 1876), Oscar Wilde (*Salome*, 1893). Kvinden kan kaldes med mange navne: femme fatale, la belle dame sans merci, la femme vierge et lubrique (K.J. Huysmans udtryk for den kyske jomfru besat af en uforløst, perverteret seksualitet). - *Bukar*: skovmærke. - *Dryade*: se n.t.s. 21.

99

Italiens hundrede Byer: se s. 11 og s. 182.

100

Litani: egl. katolsk kirkebøn, oftest udført som en vekselsang ml. præst og menighed; overført om klagesang.

104

Gloire: hæder, ære; glans. - *Pibestrimmel*: tøjstrimmel lagt i rørformede læg.

105

Sorbonnen, La Sorbonne: populært navn på kernen i Paris' universitet, opkaldt efter Louis IX's skriftefader Robert de Sorbon, der 1257 grundlagde S. som teologisk skole. - *Cluny-Teatret*: Boulevard St-Germain 71. - *Panthéon*: nyklassicistisk kirke på Ste-Geneviève-højen, det højeste punkt på venstre bred; opført 1764-1789. Gravkirke for Frankrigs berømte mænd. - *D'Harcourt*: Grand-Hôtel d'Harcourt, Boulevard St-Michel 3. - *flane(r)*: drive omkring.

355

106

On me bouscule!: »De skubber!« - *Montrouge*: forstad syd for Paris v. Porte d'Orléans. - *Musset*: se n.t.s. 18. - *Medici-Fontænen*: se frontispicen.

107

François Villon (1431 - efter 1463): fr. digter; magister 1452, kom snart i konflikt m. loven, fængslede flere gange, dømtes 1463 til døden v. hængning, benådedes, forvistes fra Paris. Skrev *Le Lais* (1456), *Le Grand Testament* (1461 el. 1462) og forskellige mindre digte. - *Snydenstrup*: pers. i P.A. Heibergs (1758-1841) skuespil *De Vonner og Vanner* (førsteopført 1792). - *Dobbel*: hasardspil især m. terninger. - *Uglspil*: ty. Eulenspiegel, Till (d. ca. 1350): if overleveringen gøgler og spilopmager, hovedpers. i en ty. folkebog, tr. ca. 1478, og i flere senere værker, også på da. Ved en art folkeetymologi har man dannet det da. ord, der siden er blevet fællesnavn. - *qu'il faillit être pendu*: formentlig det omskrevne udtryk fra titlen på V.s ballade *L'éphitaphe en forme de ballade que fait Villon pour luy & ses compagnons, s'attendant à estre pendu avec eux* (»Gravskrift i form af en ballade, som Villon gjorde til sig selv og sine kammerater i forventning om at blive hængt sammen med dem.«) Fra *Le Codicille* (1461 el. 1462). Se f.eks. *Oeuvres complètes de François Villon*. Udg. af Auguste Lognon, 1891, s. 120-121. - *Jeg er François (...)*: digtet *Le Quatrain* (: fireliniet strofe)

(*Oeuvres* s. 119).

108

banket nøgen paa Gaden: fra *Double Ballade* i *Le Grand Testament* (*Oeuvres* s. 47-48). Overs. af Jørgen Sonne: François Villon: *Store Testament*. 1462 (1962). Herfra stammer nedenstående titelovers. - *Den smukke Vaabensælgerske*: *Les regrets de la belle heaulmière* (*Den skønne Hjelmslagerskes Klage*) og *Ballade de la belle heaulmière aux filles de joie* (*Ballade af Den skønne Hjelmslagerske til Glædespigerne*) i *Le Grand Testament* (*Oeuvres* s. 39-46). - *Kvinderne fra fordom*: *Ballade des dames du tempsjadis* (*Ballade om damerne i fordums tid*) i *Le Grand Testament* (*Oeuvres* s. 33-34). - *Statue i en Gade*: den fr. billedhugger Jean Fr. Etchetos (1853-1889) bronzestatue af V., opstillet på Square Marge (det nuv. Square Langévin) 1883. Den ødelagdes ca. 1942. - *Rue de Vaugirard*: løber fra Boulevard St-Michel (v. Sorbonne) langs nordsiden af Luxembourghaven og videre SV til Place de la Versailles. SC boede fra 1.5. til eftersommeren 1893 i nr. 46 bag Musée du Luxembourg.

109

Jean Moréas (1856-1910): fr.-gr. forfatter; det autoritative centrum for 80'ernes litterære liv, jf. Tidsbilledet. - *Dekadismen*: det tidligere udtryk for symbolismen, jf. Tidsbilledet. - *Redingot*: lang, snæver frakke. - *Kronstadt*: by og befæstet krigshavn i den inderste del af Finske Bugt; station for Ruslands østersøflåde. Fr. krigsskibe besøgte K. juli 1891 og russ. skibe Toulon 1893, jf. evt. SC's art. *Franco-Russe ...*, dat. 17.10.1893, bragt i *Politiken* 20.10.1893, om et russ. flådebesøg i Paris. - *Engifte*: overs. af monogami: ægteskab ml. én mand og én kvinde. Udtrykket - og dets modsætning: Mangegifte - hyppigt anvendt under Sædelighedsfejden i 1880'erne (se evt. SC:SL I 187). - *Mais non! (...)*: »nej! hør nu! hvad gør det?«

110

uinteresseret: uselvisk, uegennyttigt. - *Verlaine (...)* et *Digt til hende*: *Pour 356 Marie ****, trykt i *La Plume* 16.11.1892. Indgår i *Dédicaces*, 2. udg. (1894) (*Oeuvres* s. 612). - *Tambur*: trommeslager.

111

La Cloche: fr. tidsskrift. »Sonnetten« - som ikke er en sonet - blev trykt i septembernummeret, jf. Johs. Jørgensens brev til SC 9.9.1893: *I dette Øjeblik kommer La Cloche ind ad Døren. Tak. Jeg sagde det jo strax ifjor Efteraar - du blev efterhaanden en Verlaineiste.* (FL I 180). Oversættelse af *Pour Madame Marie: Til Madame Marie*// Oh De som nærer elskov/til min ven F.A. Cazals/dcnne kække og muntre tambur/for Ideen - og tilmed den kønneste.// Oh De som stedse vugger/hans hoved, der søger det Mageløse;/De, gode hjerte, der tror og støtter,/med uophørlig fasthed og sødme!// De har selv villet dette glimt/fra min ellers ret fattige ånd;/uden tøven og ganske alvorligt/svarede jeg Dem: »Den sag er klar!«// »At elske en køn tambur/Madame, er ingen fortjeneste,/men fortjenstfuldt er det i kærlighed/at vente på et mageløst værk!« - *Tiens voilà! (...)*: »Nej se! Hvordan går det?«

112

Euge'nie Krantz (d. 1897): syerske, tidl. en fejret kokotte, som Verlaine fra 1891 havde et uroligt kærlighedsforhold til. - *Cazals (...)* i *en af sine Viser*: fra visen *Le Rhum et Eau du troubadour* i: *Le Jardin des ronces*, s. 4. - *Verlaine (...)* *Beskrivelse af Cazals*: Fra *Souvenir d'hôpital* i: *Souvenirs* (1891) (*Oeuvres complètes* bd. 2 s. 480). - *Le Rouge*, Gustave (1867-1938): fr. forfatter; nær ven af Paul Verlaine og af SC omtalt som *maaske den bedste Kammerat, jeg har haft* (brev til forældrene 28.1.1894; FL I 198). Han hjalp senere SC m. overs. af bl.a. *Ar* (se evt. FL II 39, jf 41, og *E&H* 1215 og 1611). - *L'Art social. Revue mensuelle*: fr. månedsskrift 1891/1892-1896.

113

Crêmeri: mælkebar. - *Müllers (...)* *Natrestaurations*: if *BaP* brasserie på Boul. Bonne-Nouvelle 35 på højre bred - *P*: if EF (I, 133) M. Perroux.

114

»*Ego (...)*: »Jeg, Paul I, konge, skabte.« (»pol« gengiver den fr. udtale af navnet *Paul*). - *en underbar Blanding*: i F.C. Cazals og Gustave le Rouge: *Les derniers Jours de Verlaine* (1911) citeres s. 160-162 i overs. beretningen fra *AP* om besøget i Müllers *Natrestaurations*, også udnævnelsen til *Riddere af det grønne*. - *Taverna mulierum*: lat. kvindernes kro, værtshus. - *Trémouillat*, Pierre Trimouillat (1858-1929): fr. satirisk digter. Bidrag i *La Plume* og ved *La Plumes* banketter og soirées. Skrev talrige viser, monologer, parodier, især i 1880'erne. Knyttet til *Le Chat Noir*.

115

Montrnartre: bydel i det nordlige Paris. M-højen ligger ca. 100 m over Seinen. - *Conte cruel*: »grusom fortælling«. Genrebetegnelse, knytter sig især til den fr. forfatter Philippe-Auguste Villiers de l'Isle-Adam (1838-1889); *Contes cruels* (1883), se Tidsbilledet. Han blev overs. af Romanus (Karl Buhl) til *Taarnet*.

117

Cidre: æblevin. - *Strasbourg Pølserne (...)* *fortidige Provinser*: Strasbourg var hovedstad i det ty. rigsland Elsass-Lothringen fra 1871 og til 1918, da den blev afstået til Frankrig. - *enkelte*: enkle. - *Folkevisen: La Barbière* (»Barberersken«). Findes i flere opskrifter fra forsk. egne af Frankrig. Ses f.eks. i *Französische Volkslieder*. Herausg. v. J. Ulrich (1899) s. 62. Her ses også (s. 105-106) den *anden Folkevisen: La Bergère fidele* (»Den trofaste 357 hyrdinde«). - *Gargantua*: navnet på en kæmpe i den fr. forfatter F. Rabelais' romanværk om G. og Pantagruel (1532-1564). Den omtalte scene er fra 1. bog kap. 17. - *Ludvig den helliges Statue*: Ludvig IX, den Hellige (1214-1270), fr. konge, indviede Notre Dame-kirken 1250. - Foran Notre Dame ses en kæmpe-rytterstatue i bronze (1882), udført af den fr. billedhugger Charles-Louis Rochet (1813-1878), af Karl den Store og hans vasaller. Der ses ingen statue af L.d.H. *vis-a-vis* Notre Dame. - *røde Mølle*, Moulin-Rouge: forlystelsessted åbnet 1889 på Montmartre. - *Sangen: La meunière du moulin à vent*. Tilskrives Gallet (ca. 17-1757): fr. visedigter. Ses i *Chansons nationales et populaires de France*. Par Dumersan et Noël Ségur. (1851-1852), bd. I, s. 98. - ... *Passé par devant (...)*: »Taget på forskud/gifter jeg mig med mollersken/fra vindmøllen.«

118

On dit (...): er strofe I af visen *Les raretés* (1720) af De la Motte Houdart, formentlig skuespilforfatteren A. Houdar de la Motte (1672-1731) (*Chansons* bd. 1 s. 197), se også s. 124-125 og s. 126.

123

Parc Monceau: park anlagt i eng. stil langs Boul. de Courcelles.

124

merovingiske: efter den fr. kongeslægt Merovingerne, der herskede ca. 448-751. - *Visen om de sjældne Gjæster: Les raretés*, s. n.t.s. 118. - *Picardie(t)*: landskab i N-Frankrig o. floden Somme. Indbyggerne havde ord for at være flittige og besindige.

125

Gascogne(r): landskab i SV-Frankrig ml. Atlanterhavet, Pyrenæerne og Garonne. Indbyggerne havde ord for at være ridderlige, modige - og pralende. - *Longchamps* v. Bois de Boulogne: opr. et nonnekloster, som i løbet af 15-tallet fik ry for sine løse sæder. I 1861 anlagdes her en mondæn hestevæddeløbsbane. - *Ægtepér*: sølle el. kedelig ægtemand.

126

Rakel (...) *Lea*: I 1. Mos. 29 fortælles, at Jakob måtte tjene syv år for at få den smukke Rakel, men blev bedraget og fik den ældre søster Lea i stedet. Han måtte da tjene syv år mere for at få R. til hustru. - *Monacus*: lat. munk. - *Sanct Antonius* (ca. 250-356): eremit, som levede i den ægyptiske ørken. Den hellige A.'s erotiske fristelser og dæmoniske pinsler er et ofte anvendt motiv i billedkunsten. Se også n.t. s. 5.

129

Antonius og Ladislas: titlen ændret i 2. udg. til *Ladislas* (jf. Efterskriften). Historien har motiv til fælles m. sonetten *Kunstner-Existens* (SC:SL II 75) fra juli 1893. Begge tekster henviser - ved prægnante karakteristika - sandsynligvis til den tyskfodte, da. kunsthandler, maler og mæcen Willy Gretor, f Petersen (1868-1923), der i disse år indtog en central stilling i den skandinaviske koloni. Som omtalt i sonetten holdt han mondæn salon i sit herskabelige hus på Place Malherbes. Under sit atelier havde WG en mindre lejlighed, beregnet til at huse unge skandinaviske kunstnere og venner, der ikke havde penge nok til at klare sig for i Paris. Han tilbød f.eks. Knut Hamsun at bo der juni 1893. En række fremtrædende politikere, kulturpersonligheder, kunstnere m.m. sås i kredsen, (...) *fra Danmark, digteren Sophus Claussen*. (Ernst Mentze: *Willy Gretor - født Petersen. Kunst - Fantasi og Virkelighed* (1965) s. 97). Strindberg lånte hans elskerindes hus i Passy 6.9.-22.10.1893, hvor han malede en serie billeder, 358 før han flyttede ind i pensionatet i Rue de l'Abbé de l'Épée 14; SC købte 2 af dem. Herman Bang omtaler *Creter* i brev til SC 3.3.1894 (FL I 205).

131

de gamle Forskansninger: fæstningsanlægget o. Paris, jf n.ts. 67. - *Babels Taarn*: som menneskene if. 1. Mos. 11 ville bygge, og som skulle nå op til himlen. Gud tillod det ikke, men slog dem m. babylonisk forvirring, så de ikke længere talte samme sprog. - *Kaféen skraasfor Théâtre Français*: Café de la Régence,

Rue St-Honoré 161, tilholdssted for den skandinaviske koloni i Paris; nu nedlagt.

134

Protégé: person, som nyder en andens begunstigeelse. - *Agat(haandtag)*: flerfarvet halvædelsten.

136

Mit Speck (...): med flæsk fanger man mus; ældre ty. ordsprog.

138

Jembaneaktier, Panama: 1879 fik Frankrig overdraget anlægget af P.-kanalen. Arbejdet mislykkedes, og selskabets påfølgende likvidation i 1889 førte til langvarige undersøgelser for bestikkelse og korrupsion i ledende fr. politiske kredse. Skandalen kulminerede i 1893. Ministeriet opløstes, og en række fremtrædende politikere blev umuliggjort. I kølvandet på denne omfattende bestikkelsessag fulgte en del socialistiske demonstrationer, som det nyvalgte ministerium slog ned med hård hånd. SC - og Herman Bang - rapporterede hjem herom, men dette politiske stof - samt Dreyfus-affæren og de talrige anarkistattentater - er karaktistisk nok ikke indgået i AP, men i FR.

139

Kærligheden søger ikke sit eget: 1. Kor. 13,5. - *Hvad frygter du for? du fører Cæsar!*: jf. et lat. mundheld: Du bærer Cæsar og hans lykke - hvad Cæsar år 48 f.Kr. sagde til den kaptajn, der førte ham over det oprørte Adriaterhav til Illyrien. - *som Nero (...)* *som Heliogabal*: udtrykkene er identiske m. de udtryk, SC benytter om Herman Bang i mindedigtet af samme navn (SC:SL IV 147). *Heliogabal* (204-222 e.Kr.) var rom. kejser fra 218 og kendt for udsvævelser af enhver art. I *Haabløse Slægter* (1880) II,5 sammenlignes HB's alter ego Hoff m. H. (jf også DO 147). *Nero* (37-68 e.Kr.): rom. kejser fra 54, berygtet for sin magtsyge og brutalitet.

140

Søn af Solen: vel søn af solguden Apollon, der bl.a. var gud for sang, digtning og musik. - *ved Jeanne d'Arcs Rytterstatue*: ved nordenden af Rue des Tuileries (nu: Av. du Gen. Lemonnier) på Place des Pyramides. Statuen - af E. Fremiet (1824-1910) - opstilledes 1871. - *Skubkarre*: trillebør, lille firkantet kærre med to hjul.

141

en Pandora: if gr. mytologi sendte guderne den smukke, men letsindige P. til menneskene. Som udstyr medbragte hun en æske, men da hun nyfient åbnede den, fløj sygdomme og alskens nød ud til menneskeheden. Kun håbet blev tilbage.

142

Faust (...) *Meftsto*: Faust sælger sin sjæl til Mefistofeles mod at få djævelens hjælp til at kunne tilfredsstille sin kundskabstørst. - *Gretchen*: den uskyldige Margarete i *Faust*, se. n.t.s. 17. - *St-Sulpice*: kirke fra beg. af 18. årh. ml. Boul. St-Germain og Rue de Vaugirard; rummer bl.a. en række helgenstatuer.
359

143

Quai des Augustins: ml. Pont Neuf og Pont St-Michel på venstre bred.

144

Longchamps: se n.ts. 125.

145

Affiche(n): fr. opslag, plakat.

Valfart

147

Titlen: SC's opr. forslag var *Stormstiger* (udtrykket nævnes f.eks. s. 163), men hans forlægger v. Gyldendal Peter Nansen insisterede som nævnt på *Valfart*, formentlig fordi han foretrak en titel, der angav, at bogen føjede sig til traditionen for beretninger om eur. dannelsesrejse, jf evt. kap. Modtagelsen f.eks. s. 328.

153

Silvio: af lat. silva: skov. Blandt udkast til *Ekbatana* læses (SC:SL IX:2 295): (...) *L'amor del forestiere poco dura*, ital. (...) udlændingens kærlighed varer kort. *Il forestiere*: ital. udlændingen, den fremmede; den, der kommer fra skovene.

155

Kron-Løgn: stor, grov løgn.

157

Gæstebud i Ekbatana: E. var en by i den oldpersiske provins Medien. SC alluderer til Alexander den Stores erobring af det store perserrige, spec. til det gæstebud, Darius 3.'s statholder i Baktrien fyrsten Oxyartes lod foranstalte som tegn på sin overgivelse. Her lod han 30 jomfruer føre ind, blandt disse sin datter Roxane, som Alexander blev forelsket i og ægtede 328 f.Kr. (se n.ts. 197). Gæstebudet fandt dog ikke sted i E., men i Gazana. Herodot (1, 98) fremhæver paladset i Ekbatana for dets pragt og skønhed. Hovedkilderne til historien om A.'s felttog er den gr. historieskriver Arrianos' *Anabasis* (4. bog) og Plutarchs Alexander-biografi (se n.t.s. 14). Se også n. til *Maaltider i Siena* (s. 197). Navnet E. optræder i Verlaines digt *Crimen Amoris* fra *Jadis et Naguère* (1884) (*Oeuvres* s. 378 og 1161).

158

Célimène: i Molières skuespil *Misanthropen* (førsteopf 1666) er C. navnet på den kokette skønhed, hovedpersonen Alceste er forelsket i. Han trækker sig til sidst forbitret tilbage fra hende og verden. - Jf også Verlaines digt *À Célimène* (11.2.1895) (*Oeuvres* s. 1023). - *Myrtehæk*: myrten er sm. m. rosen Afrodites yndlingsblomst. Bryllups- og jomfruelighedssymbol.

163

Ørnerede: jf. digtet *Valfart* (1897): *Der fandtes Ømereder/i den gamle Kongemur*. (SC:SL 11,91). - *Napoleon og Hanrej*: Napoleon I Bonaparte (se n.t.s. 36) ægtede i 1796 Marie Josephine T. de la Pagerie (1763-1814). At forholdet mellem ægtefællerne var ustabil allerede under N.'s 1. felttog til Italien, s.å., fremgår af hans breve til J., jf. evt. Bent Aagaard: *Kvinderne omkring Napoleon* (1969) s. 61f.

167

De Breve (...): Citatet har ikke kunnet identificeres. Afvigelser i manus tyder på, at det er fiktivt. Red. Bent Aagaard bekræfter, at formodningen er sandsynlig. - *Slagene ved Lodi og Marengo*: Hhv. 10.5.1796 (under 360 N.'s 1. felttog til Italien 1796-1797) og 14.6.18 (under hans 2. felttog til I.). SC blander de to felttog sammen.

169

Ekbatana: se n.ts. 157. - *Syrings*: flojte, lavet af flere rør; panflejte.

170

Kileskrift: oldpersisk skrift m. kileformede tegn, især anvendt i assyriske og babyloniske indskrifter på bl.a. lertavler. Tydningen voldte endnu på SC's tid sprogvidenskaben problemer.

173

Piemont: landskab i NV-Italien, mod den fr. grænse. - *en Kage med Flødeskum*: se cvt. brev til Karen Topsøe (FL I, 199). - *Mont Cenis*: pas i Vestalperne på hovedvejen ml. Frankrig og Italien, opr. anlagt af Napoleon I. - (*Kultur*-)*Nevrose*: fr. stavemåde. Ludvig Meyer: *Fremmedordbog* medtager for første gang ordet *Neurose*, *Neurosis*: *Nervesygdom* i 5. udg. 1878. - *Lombardiet*: nordital. landskab ml. Piemont mod v. og Venetien mod ø.

174

Paris lumière: fr. »lysets Paris«. Udtrykket stammer fra oplysningstiden og refererer til »fornuftens lys«. - *lasciv*: sanselig, vellystig. - *Fogliette*: ital. vinflaske. - »*Sød som Skyggen af et Vintræ*«: kan alludere til udtryk

fra Højsangen. - *Sicilien, hvor der var Bønderoprør*: i beg. af 1890'erne var der uroligheder på Sicilien, især bl. de nødlidende landarbejdere. Uroen bredte sig siden til Syd- og Mellemitalien. - *agrarisk*: som vedrører bønder el. landbrug. - *Italiens elendige Førere*: f.eks. dav. førsteminister *Crispi* (1887-1891 og 1893-1896) og tidl. førsteminister *Giolitti* (1892-1893).

175

Genova: havneby, vigtig handelsplads i NV-Italien, i regionen *Ligurien*, dvs. den smalle kyststrækning langs Genuabugten fra den fr. grænse til Speziabugten. - *Genoveserinder (...)* i *Fantasidragter*: se evt. FL I 199.

177

Romerretten: romerrigets vidt udbyggede lovgivning, som blev grundlaget for retsvæsnen i de romanske og tysktalende lande, men ikke i Norden. - *Hvilke Elskere (...)* *de Brobyggere*: siden Den sp. Arvefølgekrig 1701-1713 havde Italien været domineret af Østrig, indtil landet erobredes af *Napoleon I* i årene 1796-18. Efter hans definitive nederlag genindtog Østrig på Wienerkongressen 1815 sin tidligere stilling som stormagt i området. - Op gn. 18-tallet skabte tanken om et frit, republikansk og samlet Italien en stærk frihedsbevægelse (il *Risorgimento*, »genrejsningen«). I 1859-1861 lykkedes det den sardinske førsteminister *Camillo Cavour* (1810-1861) m. fr. støtte at fordrive østrigerne 1859-1866. Den sardinske og piemontiske konge *Vittorio Emanuele II* (1820-1878), konge af Italien 1861-1878, kunne nu sm.m. *Cavour* og guerillalederen *Giuseppe Garibaldi* (1807-1882) samle det meste af landet som kongerige, der 1866 udvidedes m. *Venezia*. - Frihedsbevægelsen var antiklerikal, og pavens verdslige magt reduceredes gradvis. 1870 indlemmedes Pavestaten i kongeriget. - *Ponton(er)*: stort flydelegeme; anvendes bl.a. som underlag for broer. - *Montecitorio*, Palazzo di M., påbeg. 1650 af arkitekten og billedhuggeren *G.L. Bernini* (1598-1680). Siden 1871 parlamentsbygning. - *Eviva Italia!*: ital. »Leve Italien«. - *Toscana*: mellemital. region omfattende bl.a. *Siena* og *Firenze/Florens*. Det velstående F. blev centrum for den ital. renæssances kunst og litteratur, der støttedes af de rige købmandsfamilier, især *Medici'*erne.

361

180

Zither: strengeinstrument m. flad lydkasse. - *den gamle Bro*: Ponte Vecchio, den ældste af broerne over *Arno*floden, der gennemløber *Firenze*. Broen er fra 1345. - *Soldo*: ældre ital. mønt; 5 centesimi.

181

Strozzi: fornemt renæssancepalads, opført 1489-1538 for slægten S., der var *Medici'*ernes konkurrenter. - *Michelangelo Buonarroti* (1475-1564): ital. billedhugger, maler og arkitekt med tilknytning til *Firenze*, hvor flere af hans værker ses. - *Benvenuto Cellini* (15-1571): florentinsk guldsmed og billedhugger. En buste af ham ses på Ponte Vecchio. Flere af hans skulpturer findes i *Firenze*. Hans selvbiografi (se n.ts. 183) er en vigtig kilde for kendskabet til renæssancetiden.

182

de Hundrede Byer: se AP 11. - *Oldtidens Etrurien*: det nuv. *Toscana* var en del af det højt kultiverede oldtidsrige *Etrurien*. Efter at E. ca. 280 f.Kr. var helt undertvunget af romerne, mistede det sin betydning.

183

pietà: ital. barmhjertighed, fromhed. Også betegnelse i kunsten for fremstillinger af Jomfru *Maria* m. *Kristi* afsjælede legeme i sit skød. På *Michelangelos P.-gruppe* (1499-1500) i *Peterskirken* i *Rom* synes de to figurer at have samme alder. Jf s. 222 og gengivelse s. 318. - *Benvenuto Cellini*: i sin levnedbeskrivelse (påbegyndt 1557) fortæller C. (kap. 79), hvordan han for at hævne sig på en grov krovært først overvejer at skære *halsen* over på værtens heste, men i stedet sønderskærer kroværelsets senge og sengetøj, hvorefter han flygter. - *Fiasco*: ital. kurveflaske.

185

»*Gravene*«: *Via dei Fossi*, gade i det indre *Firenze*.

186

den gamle Storhertug: ikke identificeret. - *den gode, gamle Forordning*: ikke identificeret.

188

Bobolihaven: bag renæssancepaladset *Palazzo Pitti*. Haven er anlagt efter tegning af bygmesteren og billedhuggeren *Il Tribolo* (15-1550).

189

at Siena laa ved Havet (...) ondt om Kærligheden: se evt. Karen Topsoes brev til SC (FL I 209-210).

190

Petition: bønsskrift. - *to Arbejderførere*: i notesbog 33 har SC et notat (fra Rom 11.5.1894) om sin fascination af en artikel i socialistbladet *La Rejorma* m. portrætter af to socialistledere, som han beskriver i en form, der næsten ordret svarer til karakteristikken her. - Spaltningen i den socialistiske utopi ml. følelse og fornuft, som SC i disse år søger heling af, diskuterer han også med venen, den ital. socialist Claudio Treves (1869-1933) (se Litteraturlisten). - »*professore*«: ital. titel; bruges om lærere uden for underskolen.

195

terra di Siena: ital. jord fra S., lerholdig okker anvendt som gulbrunt farvestof - *Dante Alighieri* (1265-1321): toscansk digter; hovedværk *La Divina Commedia* (ca. 1307-1320), da. *Den guddommelige Komedie*. Værket er opdelt i tre afsnit: *Inferno* (helvede), *Purgatorio* (skærsilden) og *Paradiso*. M. Vergil v. sin side gennemvandreren dødsriget, hvis forskellige grader af helvedeskval skildres, fortsætter gn. skærsilden og møder v. paradisetts port Beatrice, som fører ham til den højeste salighed.

197

Viktor Emmanuels-Pladsen: Vittorio Emanuele (se n.ts. 177) blev 1860 valgt til konge i Toscana. Piazza Vittorio Emanuele el. Piazza del Campo 362 er byens centrale plads, stammer fra middelalderen og er bygget som en halvkreds om et forsænket midterparti - *Raadhuset*: Palazzo Pubblico, fornemt gotik-palads, opført 1297-1310. - *Sodomas Fresker*: Giovanni Antonio Sodoma (egl. Bazzi) (1477-1549): ital. maler med tilknytning til Siena. En række af hans fresker med religiøse motiver ses på rådhuset. Hans fresker *Alexander og Roxanes Bryllup* (1514) (gengivet her s. 315) og *Alexander og Darius' Familie* (»Ekbatanas Kongedotre«) findes i Villa Farnesina, Rom. - *en berømt, gammel Brønd*: Fonte Gaia (»Glædens brønd«) med marmorrelieffer, udført 1409-1419 af Jacobo della Quercia (1371/74-1438), billedhugger fra Siena. - *Chianti*: vin fra C, et bjerglandskab mellem Firenze og Siena. - *Nobile*: ital. adelsmand.

198

Luna: egl. by i Etrurien, men også navn på månegudinden (luna: lat og ital. måne). - *Delsole*: ital. »af solen«.

200

Palmesøndag: (fest for) den dag, Jesus drog ind i Jerusalem og hilstes af mængden m. palmegrene. Den katolske kirke har en særlig palmeprocession på denne dag. R kaldes også Lazarus' søndag, efter den genopvakte L. (Johs. 11, 1-44); digtets førstelinie henviser nok til den fattige Lazarus (Luk. 16,20). - *Michelangelo*: i Sienas domkirke findes enkelte arb. af M., feks. Piccolomini-alterets 4 helgenstatuer (1501-1504).

201

Lovsalsfesten: lovhyttefesten var opr. jodernes festligholdelse af høsten, hvor man boede i lovhytter; senere fejredes den m. procession m. grene.

205

Porta Camollia: nordlig port til den tredjedel af Siena, der kaldes Terzo di Camollia. - *Frederik den anden* (1194-1250): ty. kejser, konge af Sicilien, hvorfra han udvidede sin magt til at omfatte store dele af Italien. Som korsfarer lod han sig udråbe til konge af Jerusalem. I øvrigt var han religiøst fordomsfri, havde sympati for islamisk kultur og var kritisk ovf. kristendom og pavedomme. Ved sit hof i Syditalien udviklede han en kultur, der bestod af byzantinske, arabiske og normanniske elementer. F. var således en tidlig renæssancefyrste. Ved giftermål 1225 m. den fr. Isabella af Brienne og personalunion ml. Tyskland og Sicilien styrkede han trods paven modstand forbindelsen ml. nord og syd. Marmortavlen - i virkeligheden en sojle - er dog ikke opstillet af F. Den viser den habsburgske kejser Frederik III (1415-1493) v. hans indtog i Siena sm. m. Eleonora af Portugal, som han ægtede 1452 i Rom. - *piazza d'anni*: ital. eksercerplads. - *Naar Ørnene parres (...)*: se n.t.s. 163.1 Lø knyttes elementerne *Sol*, *Mannor*, *Ørn* til Napoleon.

206

Sorte Slor (...): jf. varianter i forb. m. *Længsel efter Neapel* (SC:SL III 115 og IX:2 444. Mht. farvernes mulige symbolindhold se evt. III 212 m. henv.) - *Navarra*: middelalderligt kongedømme på grænsen ml. Frankrig og Spanien. På Frederik II's tid under fr. herredømme. - *Muhamedaner*: se Tidsbilledet. - *Burgund*: fr. hertugdømme, der i middelalderen stort set omfattede det nuv. Bourgogne.

207

Skærekiste: aflang kasse, hvori hakkelse blev skåret m. en skærekniv.

208

Rabbi: hebr. min herre/mester, titel for jodiske lærde. - *Palmerne*: Luk. 19,41. - *Vellugt*: se evt *SC:SL III 184*. - *Cremona*: by i Norditalien, beromt for fremstilling af violiner.

363

210

nedstyrtet til Helvede: digtet indeholder træk fra nedstigningen i spiral til Helvede i Dantes *Den guddommelige Komedie*, jf. n.t.s. 195. - *Kvarter*: V1/4 alen, 6 tommer.

211

Toscanerinde (...) *salve*, jf evt. Pietå-skildringen s. 223. - *olla paterna*: »fædrene krukke«: gryderet. - *Horatses Dage*: Quintus Horatius Flaccus (65-8 f Kr.): rom. digter. H. besynger i sin digtning landlivets glæder.

213

Flik-flak: det lydmalende ord betegner også en slags dansetrin.

214

Petrarcas Sonetter: Francesco Petrarca (1304-1374): ital. digter. Samlingen // *canzoniere* rummer bl.a. en række lidenskabelige kærlighedsdigte til hans elskede Laura. - *Chiusi*: by i Sienas provins; knudepunkt på banelinjen Firenze-Rom.

216

Ringspil: hentydning til *Odyseen VI*: Nausikaa og hendes terners boldspil. - *Hexameter-Takt*: det klassiske, urimede seksfodsverssmål, f.eks. fra Homers *Iliaden* og *Odyseen*.

217

»som en lille Drossel (...)*«: Den guddommelige Komedie, Skærsilden XIII, 122. - Gylp*: klukkende lyd.

218

Tizian, Tiziano Vecellio (ca. 1487-1576): ital. maler. Blandt hans kvindefigurer ses ingen m. roser i håret. - I manus findes flg. prosaoptegnelse: *Misericordia:/Jeg sprænges af denne Kløverduft,/som kommer inde fra min Sansning/Jeg er mættet med Sol og Fryd til mine Dages Ende/og vil til mine Dages Ende behøve Overbærenhed Barmhjertighed/Jeg er fyldt af en Fryd, hvorfor jeg næsten (? : ulæseligt verbum)/Jeg er som et Skib helt ompændt af Luer/og en Gud, som har mig kær, øger Ilden/og lader mig opbrændes som Offer til evige Magter/Hav Medlidenhed med mig. I Medmennesker/hav Medlidenhed,/som jeg selv er opfyldt af Medlidenhed/Men frygter I Ilden/da gaa ikke om Bord.*

219

den tredie Republik: oprettet 1871 efter den fr.-ty. krig og Pariserkommunen. - *Friheden, Ligheden og Broderskabet*: oprindelsen til dette revolutionære slagord skyldes oplysningsfilosoffen CL de Montesquieu (1689-1755). *Liberté, Égalité, Fraternité* blev 1789-revolutionens devise og brugtes som inskription på off bygninger under både revolutionen og den 2. republik 1848-1852.

220

Musselin: tyndt, fint uld- el. bomuldsstof - *Myrter*: jf n.t.s. 158. - *Pontifex Maximus*: P.M., lat. største brobygger, var ypperstepræst i det gi. Rom. Senere knyttedes titlen til paven. - *Monte Pincio* m.m.: de nævnte lokaliteter afgrænser i store træk det gl. Rom hhv. i retningen nord-syd og vest-ost. - *Kolossæum*: stort amfiteater, opført af de to rom. kejsere Vespasian (69-79) og Titus (79-81).

221

Penater og Larer: rom. skytsguder for familien; husguder.

222

Obelisk: Peterspladsen er elliptisk; på dens midte findes to springvand samt en 25 m høj ægyptisk obelisk m. flere lat. inskriptioner. Blandt dem må SC tænke på pave Sixtus V's *Christus vindit/Christus regnat/Christus imperat/Christus ab omni malo/plebern suam/defendit*: Kristus sejrer, Kristus hersker, Kristus befaler, Kristus beskytter sit folk mod alt ondt. - På begge sider af pladsen og i forb. m. Peterskirken løber Berninis kolonnader m. 284 doriske marmorsøjler. - *Foliant*: meget stor bog.

223

umbrisk: fra den mellemital. region Umbrien.

364

224

Pompeji: blev begravet i aske og pimpsten v. Vesuvs udbrud 79 e.Kr. Byen var omgivet af en mur på 3,2 km. - *Ricini*: evt. anden staveform af Resina, der ligger 7 km s.ø. f. Napoli v. foden af Vesuv. Den er bygget dels over det gl. Herculaneum, dels på lavastrømmen fra Vesuvs udbrud 1631. - *Lacrima Christi*: lat. Kristi tåre(r), vin fra Vesuvs omegn. - *Novice*: person, der gennemgår en prøvetid inden endelig optagelse i et kloster. - *Porta Marina*: hovedindgangen til Pompeji; førte tidl. ned til havneområdet. - *Ovid* (43 f.Kr. - 17 e.Kr.), rom. digter. I *Metamorphoses* (»Forvandlinger«) skildrer han forvandlingsfabler fra den gr. og rom. mytologi. - *Vox*: de pompejanske freskomalerier er bl.a. karakteristiske v. deres gule og mørkrøde farver og de større figurbilleder af en blank overflade, der af nogle forskere tilskrives en voksteknik i forb. m. væggenes behandling m. marmorstøv.

225

Kippe: beværtning, knejpe. - *Venus*: byens skytsgudinde; rester af et tempel for hende ses til højre for Porta Marina. I Apollontemplet findes en Venus/Afroditestatue. - *Neptun*: havets gud, svarer til gr. Poseidon. - *Jupiter*: svarer til gr. Zeus. J.-templet er byens største tempel. I tempelcellen har man fundet et Jupiterhoved af marmor (nu på Nationalmuseet i Napoli). - *(Hjerte)muskel*: også: musling.

229

Om SC's ophold i Napoli: se Litteraturliste. - *Et Billed paa min Væg (...)*: se SC:SL IX:2 320.

231

Kame'(er): udskåren sten m. ophøjet figur.

232

den store, skandinaviske Kafé: se n.t.s. 131.

233

Mænd uden Ære (...) *Bjærgene saa blottede for Treer (...)*: I BaO 61 f. citeres det toscanske ordsprog om genoveserne *mare senza pesce, montagne senza alberi, uomini senza fede, e donna senza vergogna* (»hav uden fisk, bjerge uden træer, mænd uden pålidelighed, kvinder uden undseelse«). - *Maurer*: nordafrik. arabere. - *Gallerier*: galleria: ital. tunnel, passage. - *Kolossal-Statuer*: et eksempel er måske den gigantiske mandsfigur hugget ud i en klippe v. byen Monterosso 74 km ø. f. Genova. - *da Ligurien var pavelig Provins (...)*: se n.t.s. 177. - *Rapallo*: badeby 34 km ø. f. Genova.

234

en drukken Grises Grynten: måske allusion til *Odysseen*, X. Jf. n.t.s 243. - »*De trolovede*«: Alessandro Manzoni (1785-1873) romantiske klassiker *I Promessi Sposi* (1828), hist. roman og kærlighedshistorie, samtidig en nykatolsk, etisk-religiøs belæring om at give sig ind under forsynet.

235

Mont'Allegro: bjerg nær Rapallo m. valfartskirken Madonna di Mont'Allegro. Se evt. Litteraturliste. - *Santa Margherita* di Ligure: badeby 3 km fra Rapallo. - *Klerisi*: præsteskab. - *Renan*, Joseph Ernest (1823-1892): fr. religionshistoriker, dengang især kendt - og forkættet - for sin udogmatiske skildring af Jesu liv *Vie de Jésus* (1863).

236

Clara: om den biografiske Clara Robinsson, se Litteraturliste. - *Silén*: en satyr i Dionysos' følge.

238

klerikal: gejstlig. - *Ægteper*: se n.t.s. 125.

240

Jean-Jacques Rousseau: se n.t.s. 57. Citatet er fra *Confessions* (skrevet 1764-1770, udg. posthumt), 6. bog. (*Oeuvres complètes*. Udg. af 365 B.Gagnebin og Marcel Raymond. *Bibliothèque de la Pléiade* (1959) bd. I s. 233). - *en romersk Kardinal*: ej identificeret.

242

Det tabte Paradis: titlen ændret fra *Sang af en Vejfarende* (se f.eks. udkast og usign. renskrift i notesbog 34). Den hentyder evt. til John Miltons dobbeltværk *Paradise Lost* (1667) og *Paradise Regained* (1671). - *Et Skærsommer-Æventyr*: måske hentydning til Shakespeares komedie *A Midsummer Night's Dream* (1600). - *Vandringsmand*: genkendes fra *Sommer* (SC:SL II 79). - *Keruben* vogtede indgangen til paradiset have (1. Mos. 3, 24).

243

dæk Disk: jf. s. 264, 278 og *Tronprætendent* (SC:SL IX 127). - *Tryner*: jf. *Odysseen X* (Kirke, der omskaber Odysseus' mænd til svin) og *Livets Kermesse* (SC:SL IV 65). - *beded*: jagtede; evt. allusion til *Odysseen X*, vers 156-184.

244

Saa toge de (...): folkevisen *Den talende Strengelig* behandler et internationalt motiv (ses også i *Grimms eventyr: Der singende Knochen*): af to søstre foretrækker bejlerne den yngste, som den ældste derfor drukner i havet. Spillemand finder det ilanddrevne lig og laver instrumenter af dets dele. Da de spiller til den ældste søsters bryllup, robes mordet, og hun henrettes. *Danmarks gamle Folkeviser* nr. 95 har 18 opskrifter, men her nævnes harpen ikke. E.G. Geijer og A.A. Afzelius: *Svenska folkvisor* 3. udg. (Uppsala, 1957-60) indeholder 2 opskrifter, som nævner harpen, der dannes af møens bryst, fingre og hår. - *Visestumpen* s. 244 synes at stamme fra en af de sv. eller ty. opskrifter i da. oversættelse.

247

Min Mand -: Se Efterskrift og Litteraturliste.

248

Kastellet: formentlig fæstningsanlægget langs Genuas østl. bygrænse, nær Stazione Orientale. - *Henrik fra Holberg*: i H.s komedier hedder tjeneren, den mandlige intrigemager, ofte Henrik. - *il campo santo*: kirkegård, anlagt 1867 lidt uden for Genua, med storstilede gravmæler og en rotunde m. marmorsøjler.

250

Nervi: badeby 11 km ø. f. Genua.

254

Epitafierne: gravskrifterne.

255

Drik ikke med mig i Vin (...): jf. »Drink to me only with thine eyes...« af Ben Jonson, 1616. - *Garden, der dør (...)*: *La garde meurt et ne se rend pas* er tillagt general Pierre Cambronne (1770-1842) under slaget v. Waterloo 1815.

262

»Den talende Harpe«: se n.t.s. 244. - *Sanpierrezano*: Sampierrezano/San Pier d'Arena.

263

Poseidon: gr. navn for havets gud. P. var modsat Zeus en urolig, vild naturgud. Har hos Homer tilnavnet *Jordrysteren*. - *Skylla og Karybdis*: i *Odysseen XII* skildres O.'s sejlads gn. et snævert sund ml. to høje klipper. Den søfarende har valget ml. at blive opslugt af uhyret S., der bor i en hule i den ene af klipperne, eller af hvirvlen C. v. den anden. - *Æneas*: rom. sagnhelt, kendt fra Vergils (70-19 f.Kr.) *Æneiden*, der beskriver hans omflakken på havet efter Trojas undergang, indtil han omsider nåede Italiens fastland. Siden erobrede han Latium og grundlagde dermed Romerriget. - *Æ.* optræder også i *Iliaden*, men hverken her eller i *Æneiden*³⁶⁶ håner *Æ.* Poseidon. - *Herkules-Støtterne*: bjergene Kalpe (Gibraltar) og Abyla (Ceuta) v. indgangen til

Middelhavet. - *hvalt*: hvælvet.

264

Ordet: jf. Joh. 1, 1-4.

271

»*Klæd dig i Rosenrødt*«: jf. digtet *Eleonora Duse* (1894), SC:SL VII 161.

273

den Bro, som Hannibal (...): broen Ponte di Annibale i Rapallo er fra romertiden. Karthagos hærfører Hannibal (247-183 f.Kr.) skal have passeret den under 2. puniske krig (219-201 f.Kr.).

274

Herkules/Herakles: den gr. halvgud H. er blevet opfattet som urbillede på mandskraften. If. visse tolkninger blev han ophøjet til gud efter at have løst tolv opgaver, der krævede overmenneskelig kraft. - *som Michelangelo i det Sixtinske*: M.'s storslåede udsmykning af Det sixtinske Kapel i Vatikanet udførtes hovedsagelig 1508-1512 og var også fysisk et hårdt, krævende arbejde. - *die Nixe*: ty. badenymfen, havfruen.

275

Fossilie: forstening. - *Bryderen Lenau*: ej identificeret. L. er også pseudonymet for den østr. forfatter Nikolaus Niembsch v. Strehlenau (1802-1850). Hans lyrik var stemningsbevæget og tungsindig, tit m. et præg af *Weltschmerz*, der havde træk til fælles med de senere fr. dekadenters *langueur*.

276

en kristen Ven«: Johs. Jørgensen (se n.ts. 76), som besøgte SC i Rapallo i dagene o. 1.7.1894. Se FL I 230 f. o.a.s.t.

278

indtil Solen sig bjarged: *Odysseen IX*, 556-557.

279

Rafael Raffaello Santi da Urbino (1483-1520): ital. maler. I Rom findes talrige værker af R, i Vatikanet således f.eks. *Marias kroning* (ca. 1500) og *Den sixtinske Madonna* (1512), begge m. fremstillinger af *Engle og Serafer*. - *Giulio Romano*, Giulio di Pietro de Gianuzzi (1499-1546): ital. maler, elev af Rafael. Flere af hans værker ses i Vatikanet, bl.a. en fremstilling af *Marias kroning* (1525) efter tegning af Rafael. - *Ozon*: koncentreret iltform. - *Portofine*: havneby 5 km fra St. Margherita di Ligure. - *Kyklop(er)*: i gr. mytologi en enøjet kæmpe. - *den syge Kejser Friedrich (...)*: formentlig den kræftsyrge Friedrich III (1831-1888), konge af Preussen og ty. kejser. Han havde tilknytning til Italien og tilbragte sine sidste år i San Remo v. Genuabugten. Se evt. FL I 256.

280

et toscansk Kloster: klosteret i den umbriske bjergby La Rocca. Her opholdt JJ sig aug.-okt. 1894 sm.m. vennen Mogens Ballin, der var konverteret 1893 (se Tidsbilledet). - »*blinde se*« (...) »*de døde staar op*«: Matth. 11, 5.

282

Troja: oldtidsby i det nordv. Lilleasien; i de homeriske digte kaldt Ilion. Eposet *Iliaden* handler om grækernes erobring af T. ca. 12 f.Kr.; tillægges Homer (8. årh. f.Kr.). - *Sat sapienti*: lat. »Nok for den kloge«, egl. *Dictum sapienti sat est*: »Et ord til den forstandige er nok« fra den rom. komediedigter Plautus' (ca. 254-184 f.Kr.) *Persa* 7,19.

283

Schlemihl: i den ty. forfatter Adalbert v. Chamisso's (1781-1838) novelle *Peter Schlemihls wundersame Geschichte* (1814, da. 1841) sælger P.S. sin skygge til djævelen. - *Kandahar*: by i Afghanistan. - *Billedhuggeren Rousseaud (...)* *den lille Rousseaud*: navnet R. optræder i notesbog 31. - *Crébasat*: En tegning forestillende C. findes i notesbog 34.

284

Carnot, Marie-François Sade (1837-1894): fr. præsident fra 1887. Moderat republikaner, alm. vellidt og respekteret i og udenfor Frankrig. C. blev myrdet i Lyon af en ital. anarkist, Caserio, 24.6.1894. - *bakkantisk*: løssluppen.

286

den hjemkomne Søn: jf. lignelsen om *Den fortabte Søn*, Luk. 15.

368

369

Indhold

Antonius i Paris

Den originale indholdsfortegnelse (ovenfor s. 8) omfatter kun de 14 kapiteltitler, som er kursiveret i nedenstående fuldstændige oversigt. Digtenes titler er udeladt, og kolumnetitlerne viser, at de regnes med til det foranstående kapitel, skønt dettes overskrift er mindre end digtenes. Udeladt i originalen er også de fire afsnitstitler på deltitelblade: intet foran i bogen, men s. 75, 145, 169 og 189 (her s. 55, 101, 115 og 129). Blanke sider findes dels bagpå disse, dels efter kapitler, der ender på en højreside.

- Indbydelse til Rejse 11
- *Opvaagnen i den fremmede Stad* 13
- Romansk Verden 19
- *Kogleriet i Boulogneskoven* 20
- Rimener under Vejs 24
- *Obeliskerne, Palmen og Fyrretræet* 26
- Bryllupper og Fester (Nopces & Festins) 33
- *Den Nysgærrige* 34
- *Simplicitas*. Tilegnet en naiv og nysgærrig Veninde..... 40
- *Blødende Rose*..... 41
- Pariserinde 48
- *Det Frankrig, som jeg søger*..... 49
- Natten 54

- EN VERDEN AF DIGTERE 55
- Alliance 57
- *Nyaars-Hymne*..... 59
- Bryllupper og Fester (Nopces & Festins) 62
- *Hyacinterne eller De smaa Tidsskrifter* 63
- Til Johannes Jørgensen 76
- *En Nat med Paul Verlaine* 77
- Den skønne Propaganda. Tilegnet Dr. Georg Brandes..... 87
- *La Plumes Syvende Banket* 88
- 370
- Den ny Poesi (Tilegnet Paul Verlaine som Tak for hans Digt) . . 95
- *Efterskrift til Antonius' Optegnelser*..... 96
- Portræt af Foraaret 98
- Hvide Løgne 99
- Italien 100

- QUARTIER LATIN 101
- DE TO SØSTRE PAA MONTMARTRE 115
- ANTONIUS OG LADISLAS 129

Valfart

Originaludgaven har ingen indholdsfortegnelse.

- FØRSTE BOG 151
- I. Silvios Løgne 153
- Ekbátana 169
- II. Højere end Alperne - dybere end Middelhavet 171
- Toscanas Elever 180
- III. Siena-Rom. Løse Dagbogsblade 193
- Ankomst til Siena 195
- Maaltider i Siena 197
- Palmesøndag 200
- Cento cerini 202
- Protestantisk Vaar..... 204
- Unge udødelige 205
- Evangelium 207
- Udflugt i det senesiske Landskab 209
- Et løst Udkast 213
- Endnu Siena 216
- Tizians Roser 218
- Rom..... 219
- Pompeji 224

- ANDEN BOG..... 227
- I Ligurien 229
- Valfarten til Mont'Allegro 236
- - Det tabte Paradis 242
- 371
- Fru Clara..... 244
- Fortællersken 255
- »Den talende Harpe« 262
- En lykkelig Brobygger 267
- Et Kapitel om Farveglæde 273
- Epilog 283
- Hjemfart..... 286

Tillæg

- Utrykt kapitel til *Valfart* 287
- *Claras Drømme* 289

Efterskrift og noter

Efterskrift

- I. Indledning 293
- II. Temaet..... 293

- III. Antonius i Paris 295
- Baggrunden 295
- Tolkning 298
- IV. Valfart 311
- Baggrunden 311
- Tolkning 312
- V. Slutning 322
- VI. Modtagelsen 324
- VII. Teksten 331
- VIII. Noter til Efterskrift 333
- IX. Litteraturliste 333

Noter

- I. Tidsbilledet 337
- II. *Antonius i Paris* 341
- *Valfart*..... 359

372

Danske Klassikere

I hvert bind: kritisk udgivet tekst, efterskrift og noter.
Det første sidetal gælder værket, det andet udgiverens arbejde.
Priser efter omfang fra 75 til 95 kr.; enkelte 125 kr.

JOHANNES EWALD: *Hen Panthakaks Historie. Levnet og Meeninger (1770erne)* ved Johnny Kondrup · 155 + 55 s.

B.S. INGEMANN: *Fjorten Eventyr og Fortællinger (1820-1864)* ved Marita Akhøj Nielsen · 219 + 40 s.

B.S. INGEMANN: *Valdemar Seier (1826)* ved Marita Akhøj Nielsen · 502 + 56 s.

H.C. ANDERSEN: *Fodreise fra Holmens Canal til Østpynten af Amager i Aarene 1828 og 1829 (1829)* ved Johan de Mylius · 100 + 56 s.

H.C. ANDERSEN: *Skyggebilleder af en Reise til Harzen, det sachsiske Schweitzetc. etc. i Sommeren 1831 (1831)* ved Johan de Mylius · 134 + 42 s.

THOMASINE GYLLEMBOURG: *Drøm og Virkelighed (1833) To Tidsaldre (1845)* ved Anne Mane Mai og Anni Broue · 230 + 38 s.

H.C. ANDERSEN: *Improvisatoren (1835)* ved Mogens Brøndsted · 296 + 34 s.

H.C. ANDERSEN: *O.T. (1836)* ved Mogens Brøndsted · 260 + 24 s.

H.C. ANDERSEN: *Kun en Spillemand (1837)* ved Mogens Brøndsted · 274 + 36 s.

J.L. HEIBERG: *Nye Digte (1841)* ved Klaus P. Mortensen · 136 + 41 s.

SØREN KIERKEGAARD: *Fire Værker. (Frygt og Bæven, Sygdommen til Døden samt taler) (1843-49)* ved Lars Petersen og Merete Jørgensen · 310 + 78 s.

HANS EGEDE SCHACK: *Phantasteme (1857). Privatkomedien (o. 1854)* ved Jens Kr. Andersen · 280 + 54 s.

Claussen, Sophus, *Antonius i Paris*, cop. 1990

M.A. GOLDSCHMIDT: *Arvingen* (1865) ved Johnny Kondrup · 209 + 55 s.

VILHELM BERGSØE: *Fra Piazza del Popolo* (1867/76), tre bind ved Flemming Conrad og Lars Rømhild · 539 + 113 s.

HOLGER DRACHMANN: *En Overkomplet* (1876) ved Aage Schiøttz-Christensen · 228 + 42 s.